Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 652
DUMINICA 4 IUNIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 }

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

...teca Orașe... ...ultural

Romanul d-lui G. Ibrăileanu: Adela

de G. CĂLINESCU

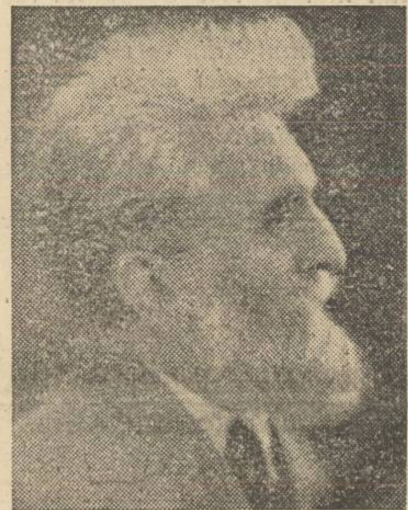
Recensenţii, care neagă la noi, principial şi cu atâta absurditate, putinţa criticului de a scrie roman sau orice altă compunere cu caracter de creaţie, se vor năpusti şi de data aceasta să dovedească precum că orice însuşiri s'ar găsi în romanul d-lui Ibrăileanu, ele sunt străine de formula genului şi ca atare devin, prin inoportunitate, cusururi şi că, mai pe scurt, d. Ibrăileanu n'a putut să scrie un roman pentru simplul motiv că ar fi stricat rânduiala care pune pe critici într'un ocol şi pe literaţi în alt ocol. Dacă Homer, Dante sau Ariosto ar compune scrieri în ziua de azi, ei ar fi nişte oameni morţi. Pentrucă li s'ar dovedi pe dată arbitrarietatea genului lor, neprevăzut în lista scurtă a criticei române. De s'ar strecura prin iarbă un şarpe cu optsprezece perechi de picioare şi cu trei coarne, ei l-ar refuza din lumea fenomenelor posibile. Insă realitatea este mai tare decât critica dogmatică şi o carte există pentrucă există. Criticul nu are altceva de făcut decât să-i găsească legile interioare. Atât şi nimic mai mult.

Dela cele dintâi pagini ale cărţii, aşa de modest numite „fragment de jurnal", suntem înlănţuiţi de o ficţiune pe cât de puternică pe atât de deosebită de obicinuita naraţiune cu creaţii de oameni. In această carte, abstractă în sensul dezinteresării de personalitatea socială a indivizilor, trăesc nu oamenii ci problemele sufleteşti. Apa nu se iezeşte în întindere ci se scurge într'un puţ fără fund, care o întunecă şi o răceşte. Cartea d-lui Ibrăileanu este o carte de analiză în stilul lui Benjamin Constant şi este primul cu adevărat roman românesc de analiză după cum este, neîndoios, cel dintâi roman al dragostei platonice.

Cu totul izbitoare, în ciuda rotundităţii stilului şi a somptuozităţii cadrului, uneori, este gravitatea documentării. Nu găseşti în acest roman niciun cuvânt de prisos, nicio descripţiune pentru ea însăşi, nicio alunecare pe neaua purei străluciri. Ca un matematician care se exprimă cu un minimum de semne, în aşa fel încât orice detaliu să fie esenţial şi cu neputinţă de înlăturat, sub primejdia prăbuşirii întregului calcul, d. Ibrăileanu aduce în fiece cuvânt o viziune nouă de microscop, fără de care tabloul general ar ieşi diminuat. Nici nu se poate închipui o mai mare atenţiune în scrutarea celor mai uşoare cercuri de pe apa sufletului, nici o mai prodigioasă memorie a sentimentelor.

Dealtfel tema în sine e de o dificultate rară, deşi simplă în aparenţă. Un intelectual de patruzeci de ani iubeşte o fată cu mult mai tânără, pe care o cunoscuse din copilărie şi căreia îi fusese un fel de mentor. Purtarea afectuoasă a fetei ar îndreptăţi cele mai legitime speranţe. Dar eroul este un spirit excesiv analizator. Mintea lui întoarce orice fapt şi orice vorbă pe toate feţele, distrugându-le sensul iniţial şi făcându-le inapte de a mai folosi drept normă de conduită. Emil Codrescu iubeşte dar se teme de o mulţime de primejdii. Relativa lui bătrâneţe ar putea fi curând un prilej de nefericire. Fata ar putea în fond să nu-l iubească şi să-şi exprime cu căldură faţă de el un sentiment de milă şi de recunoştinţă. Sau ar putea să-şi încerce asupra lui puterea ei de seducţiune, după cum ar fi totuş posibil să-l iubească. Mintea eroului se pierde în analize fine ca pânza păianjenului. în exaltări secrete şi desamăgiri, într'un labirint de gânduri şi impulsiuni contradictorii, care-l fericesc şi-l nefericesc totdeodată. Căci acţiunea, unica soluţiune în îndoelile de dragoste, îi este refuzată. De ar fi fost tânăr, toate drăgălăşiile Adelei ar fi avut numai un singur înţeles: dragostea. Dar acum darea pe faţă a sentimentelor ar putea ruina şi ultima voluptate îngăduită unui om în vârstă: prietenia. De teamă să nu piardă o prietenie şi o iluzie, Emil Codrescu se rătăceşte aşadar în culturi interioare ale dragostei.

Rar se poate întâlni o mai adâncă expresie a logicei îndoielii. Indrăgostitul suceşte vorbele în toate chipurile: „La sfîrşit, mi-a spus hotărît: „Am înţeles". Apoi, cu ochii în sus şi respirînd puternic aerul: „Nu-i asta principalul..." pe urmă revenindu-şi. „Dar nu pot ascunde şi nici nu vreau să ascund că-mi pare bine că ai suferit. Măcar atîta... Dar să nu mai vorbim. Să punem cruce". — „Nu-i principalul..." Atunci



G. Ibrăileanu

ce este principalul? Căsătoria? Dar căsătoria ei nu face parte din psihopatia mea epistolară. Şi de ce „măcar", dacă m'a înţeles şi m'a absolvit? Ori poate nu m'a absolvit din inimă? dar contrazicerea dintre cele două cuvinte din fraza ei scurtă, rămîne totuşi. Şi prea doza cu grijă ceeace-mi spunea, ca să se fi contrazis şi în fond".

De o mare fineţă este observarea incapacităţii bărbatului de a-şi da seamă de valoarea cuvintelor şi gesturilor ce-l privesc personal:

„Adela mi-a *spus* că o iubesc: „Ştiam că ai să vii dimineaţa asta la mine" nu poate avea alt înţeles. Tot ce s'a petrecut azi e clar: Adela mă încurajează— în niciun caz nu se apără... E cu putinţă oare?

„Şi totuşi... Şi totuşi, căci altfel ceia ce face ea, nu ar mai fi cochetărie, ci simplă perversitate. Dar Adela e atît de pură, şi, cu toate aerele ei de sfidare, e atît de bună! Şi apoi — ştiu bine — mă preţueşte atît de mult, mai mult de cît pe oricine. „Ştiam că ai să vii la mine". Pînă acum spunea „la noi". Acest „mine" nu poate fi şi el calculat. Pe lîngă perversitate, ar trebui să-i acord geniu literar. Acest suav şi arzător *la mine*... Dar...

„Am înţeles întotdeauna ce se petrece în jurul meu, în sufletele altora. Am ghicit, fără să vreau, intrigi bine ascunse — jenat, nemulţumit chiar, că leam descoperit. Uneori am înţeles mai înainte de cei doi nenorociţi, că între ei începe romanul banal şi veşnic nou. Dar cînd am fost eu în joc, — interesat prea tare şi cu sufletul nesigur şi tulbure, — m'am pierdut întotdeauna în conjecturi. Şi n'am mai priceput nimic sigur..."

Dar dincolo de îndoielile îndrăgostitului matur, aflăm expresia dragostei în sine, cu turburările, voluptăţile ei mărun-

(Continuare în pag. II-a)

H r o n i c

(Pe marginea unei „Cronici gastronomice")

D-lui Al. O. Teodoreanu

Ast' noapte-au poposit la casa mea,
Tăind pieziş livezi cu iarbă naltă,
Doi călători din lumea ceialaltă:
Un vel-boer, cu barbă şi giubea,
Şi-un măscărici spânatec şi bondoc.
Pe bancă, lâng' un pâlc de busuioc,
S'au aşezat boerul ca 'ntr'un jiţ.
Iar celalt, ce purta un straiu pestriţ
Şi-avea la subsuoară o balercă,
Stătut-au gios, calare pe-o ciupercă.

Şi zis-au cel bătrân făcându-şi cruce,
Şi-au suspinat: — Ia uite-te ce lună!
Miroase-a busuioc, măi Vălătuce...
— A busuioc, Paharnice Furtună!...

S'au scotocit moşneagul prin giubele,
Mătănii lungi au scos, de chilimbar,
Cu boabele ca nişte acadele,
Şi-au scos şi-o foaie ruptă, de ziar.
Plecându-şi barba cătră măscărici,
Au zis: — Ia vezi ce-a hi scriind aici,
Că mi-am uitat acasă ochelarii.
(Să ştii că iar mi i-o ascuns, magarii,
C'aşa 'mi ascund nepoţii toate cele...)

Ce, den balercă diregându-şi glasul,
Cetit-au măscăriciul subţirel,
Poprindu-se cu trudă la tot pasul:
— Aice scrie hinul Păstorel...

Innumărând mătăniile-şi grele,
Au ascultat Paharnicul Furtună.
Apoi s'au oţărît cu vorbe rele:
— „Măi Vălătuc, aiasta nu-i a bună!
Decât s'aud ce-aud, mai bine taci...
Ce'şi vâră-aista nasu'n cozonaci?
C'am fost şi eu pe vremea mea mâncău,
M'am dat pe lângă oala cu sarmale,
Plăcintele nu le-am ţinut de rău,
Şi c'un Cotnar bătrân, de s'o tâmplat,
Cu cinste ţara pus-o-am la cale...
Da 'n treburi muiereşti nu m'am bagat!

Era băetu' ista, precât ştiu,
Cam şturlubatec şi cam zurbagiu,
Da' vrednic la pahar, iar den taclale
Nu rămânea, aşişderea, pre gios...
Măi Vălătuc, pacat de-aşa flăcău!
I-or scoate, Doamne iartă-mă, ponos
Că-i fătălău...

Şi doar den neamu' lui că ţi-am mai spus,
O fost cu direptate aşăzat:
Cum de-o ieşit aşa de chisnovat?...
Bunicu-său, să-l ierte Cel-de-Sus,
Era un moldovan, — halal să-i hie...
Da' coana Elencuţa! Grijulie
Şi-amarnică la viaţa dumisale,
Şi meşteră vestită în cofeturi:
Nu mai umbla cu-atâtea marafeturi,
Da' ce halva, ce chitonag, ce baclavale!

Aveau bătrânii casă 'n Beilic,
Cu levănţică şi cu magheran...
Era pe-atunci băetu' ista mic
Şi se giuca de-a capra pe median,
Şi-i tot cerea bunicului pitaci...
Şi-acu, — auzi! Frământă cozonaci!

De-aş hi trăit cu vacul mai încoace
Şi de n'aş hi den vremea lui Ciubăr,
Aş şti eu, Vălătuce, ce i-aş face,
De nacafaua asta să-l dezbăr!

L-aş îmbraca în polci, ca pe-o muiere,
I-aş pune pestelcuţă şi grimea,
I-aş da făină, ouă, lapte, miere,
(La rom l-aş cam păzi, să nu mi-l bea)
Şi l-aş lăsa cu meşteşugu' lui...
Ce, când a scoate pasca den tigae,
Făr' de giudeţ şi 'n ştirea nimărui,
I-aş înturna o mamă de batae
Colè, pe îndesate, cu zăbava,
Şi l-aş pohti cu cinste în odaie
Ca să-şi mănânce singurel isprava..."

Aşa vorbi Paharnicul Furtună.
Răspuns-au Vălătuc pre nas: — Amin!
De-ar hi şi vin, ar merge treaba strună...
Paharnicu 'ntrebă: — Mai iaste vin?
— S'o isprăvit, oftat-au măscăriciul.
Şi văd un beciu, da' nu-i găsesc gârliciul,
Că iaca, parcă clatină-se toate...

Au râs tihnit bătrânul: — Adevăr,
Mă tem că iar te-ai afumat, nepoate,
Mai de iznov ca 'n vremea lui Ciubăr!
Dar în pustiu caţi zămnicul la casă,
Că Moldovenii noştri (n'ar mai hi!)
Azi nu mai beau Cotnar, nici tămâioasă,
Fără decât o apă puturoasă
De-i zic pre nume moscălesc Vichy,
Ce nice pre departe nu-i ca vinu'...
Oftat-au Vălătuc: — Saracu' hinu'!

★

Eu ascultam, ascunsă 'ntre perdele,
Cum stau de vorbă oaspeţii tăcerii:
Nici nu suflam, de frică să nu-i sperii...
Dar din adânc căzut-au două stele
Şi-un cucoşel cercă să cânte 'n somn.
Au tresărit, şi măscărici şi domn,
Şi, grabnic făşurându-se 'n giubele,
S'au mistuit subt cerul nalt de vară,
Cum se topeşte fumul de ţigară.

OTILIA CAZIMIR

Din viaţă — nu din cărţi

Intre om şi câne

Ziarele înregistrează un „fapt divers", petrecut la Iaşi. Doi copii se jucau în jurul unui butoiu cu apă. La un moment dat, unul dintr'înşii căzu înlăuntru. Când copilul se zbătea în apă, gata să se înece, — un dulău, care privise scena, sări în ajutor. Copilul a fost salvat de câne.

Ne-aducem aminte de-o ilustraţie văzută înainte de războiu într'o publicaţie germană: decorarea unui câne la Berlin pentru salvarea dela înec a unui mare număr de persoane. Nu vom uita niciodată satisfacţia şi gravitatea de pe faţa cânelui.

Aceste două cazuri petrecute la Iaşi şi la Berlin ne aduc în minte actele de violenţă, comise de om contra om — dela rănire şi până la moarte.

Şi atunci ne gândim la nedreptatea făcută cânelui, al cărui nume înseamnă răutate şi cruzime.

Dramă pasională

Rubrica „dramelor pasionale" din Franţa s'a îmbogăţit cu o dramă care esă din comun.

Un tânăr (Paul Baptiste) se îndrăgostise, acum doi ani, de-o fată (Marthe Haon), şi o ceruse în căsătorie. El fusese refuzat. Părea că lucrurile reintraseră în normal.

Acum câteva zile tânărul, întâlnind fata, o ucise cu trei focuri de revolver — fără nici o explicaţie. Incercă apoi să se sinucidă trăgându-şi un glonte în cap.

Există o vorbă curentă: „Ochii care nu se văd, se uită". Iar Ovidiu — în „Remedium amoris" — recomandă, pentru uitare, călătoria....

Sânt însă cazuri, când timpul şi depărtarea n'ajută la nimic.

Doi ani nefericitul Paul Baptiste s'a chinuit în tăcere şi'n singurătate.

E foarte explicabilă eşirea lui violentă din viaţă, când imaginea iubitei nu-i mai dădea pic de linişte sufletească.

De ce însă a fărâmat şi idealul lui?

Cerşetoria mută

Un scriitor rus vorbeşte de cerşetorii din Moscova, care nu întind mâna şi nu spun o vorbă. Se roagă, tăcuţi, numai cu ochii. Au priviri de câne flămând şi fără adăpost.

La noi cerşetoria are un caracter specific naţional: oratorică, cu gesturi, cu modulaţii de glas — ca la operă...

Mizeria crescând, au eşit pe stradă cerşetori de bună condiţie — care nu întind mâna şi nu se vaetă. Stau la colţuri de stradă, cu faţa lividă — şi cerşesc cu ochii.

Aceştia-s marii noştri cerşetori.

Relativitate

Se află internat la clinica de boli nervoase din Cluj un bolnav cu paralizia membrelor inferioare. El poate totuşi să umble în cârje. Esă chiar în oraş.

In această clinică, unde mulţi bolnavi sunt imobilizaţi în pat, — paraliticul este invidiat de toţi. El se poate mişca. Se duce după afaceri. Se primblă pe stradă. E destul de mulţumit.

Odată, paraliticul a evadat din viaţa aceasta. S'a stabilit în oraş, printre oamenii sănătoşi. Dar ei îl priveau compătimitori, cu milă... Bolnavul a căzut pe gânduri. In cârje, printre cei imobilizaţi în pat, — el putea fi invidiat. Era cel mai fericit dintre dânşii.

Printre cei sănătoşi însă — el, în cârje, era un biet infirm.

...Şi paraliticul s'a reîntors în clinică.

M. SEVASTOS

Cum ne văd Ruşii

Literatura sovietică despre România

Sunt, fără îndoială, foarte puţini aceia, care ştiu că în Rusia sovietică există o întreagă literatură monografică asupra României. In timp ce în româneşte lipseşte cu desăvârşire o lucrare generală asupra vecinului nostru dela miazănoapte şi cititorul român, curios asupra condiţiunilor bizare de dincolo de Nistru, trebue să recurgă la lucrări străine sau să se mulţumească cu notele din ziare şi cu literatură beletristică, — Ruşii au acordat României o atenţie deosebită şi în afară de universalele articole din publicaţiunile periodice, i-au consacrat reviste speciale şi un şir mereu în creştere de monografii cu caracter general informativ. Printre autorii acestora vom găsi numele cele mai cunoscute şi mai reputate ale publicisticei sovietice: Troţchi, Racovski, Pavlovici, Bessiadovski, Rafail, ş. a.

Dar toată această literatură, care astăzi numără câteva zeci de volume, este de dată recentă: lucrările ruseşti asupra României au început să apară în timpul războiului, dar mai cu seamă după revoluţie. Până atunci, nu s'ar putea menţiona decât un mic ghid pentru România, scos încă pela 1888 de Starcevski şi o descriere militară a României, alcătuită de Hristiani în 1905. E adevărat că vol. 53 din Marea Enciclopedie Rusă (apărut în 1893), conţine o serie de articole destul de documentate şi îngrijit alcătuite despre geografia, istoria, bogăţia, populaţia, biserica şi literatura românească, totuş influenţa acestor date, lucru datorit desigur faptului că Enciclopedia rusă n'a circulat decât în cercul restrâns al intelectualilor, iar mai târziu a fost părăsită ca învechită, nu se simte în nici una din lucrările apărute ulterior, până la războiul mondial. Astfel se face că în Rusia ţaristă circulau ştirile cele mai fanteziste despre viaţa socială şi politică a regatului dunărean, care nu-i interesa pe Ruşi ca obiect de studiu nici în măsura în care această ţară era o punte către visul lor secular: Ţarigradul. Piedicile erau în altă parte, ele constau în rivalitatea puterilor mari; de România însăş, Ruşii — după cum arată mai ales istoria primei jumătăţi a sec. 19, — nu prea se sinchiseau.

Abia războiul mondial, ridicând problema participării României a impus cunoaşterea acestei ţări, care putea să devină dintr'un moment în altul front advers sau aliat, şi care pentru prima oară se impuse Ruşilor ca entitate de ordin internaţional şi nu numai ca teritoriu pasiv prin sine faţă de tendinţele imperialiste ale Rusiei.

In aceste împrejurări ia naştere un şir întreg de monografii militaro-statistice despre România (vechiul regat), Transilvania, Dobrogea, Moldova (1914-1916). Totuş prima lucrare mai amplă şi mai documentată nu apare decât în 1917 şi este scrisă din îndemnul guvernului Provizoriu de către K. U. Grinvald („România". Petrograd, 1917). Deşi cu multe lipsuri, ea dă un bogat material privitor la starea economică a României înainte de războiu şi, în parte, din primii ani ai războiului. Această lucrare este citată de toţi autorii care scriu ulterior despre România.

Totuş acesta nu-i decât un început. Pierderea Basarabiei, eşecul propagandei comuniste, situaţia politică a României în rândul statelor aşa numite „burgheze", interesele economice legate de gurile Dunării şi o mulţime de alte cauze şi împrejurări care merită un studiu aparte, fac să se nască şi să se menţină în opinia publică rusească un interes puternic şi constant pentru ţara care „a răpit Basarabia rusească" şi o apără cu toată greutatea opresiunii burgheze.

Interesul acesta stimulează pe cei mai de seamă publicişti sovietici. Totuş dela cartea lui L. S. Berg despre Basarabia (Petrograd, 1918, 224 p.) şi până prin 1922, când, terminându-se războiul civil, se ostoieşte viaţa publică rusească, numai publicaţiunile periodice înregistrează date şi opinii despre România. Deabia dela această dată, articolele nenumărate din ziare şi reviste se concentrează la început în capitolele respective din lucrări cu caracter informativ-enciclopedic (Blinov şi Derevenko, „Informator economic şi politic"; Den, „Europa Nouă"), iar mai târziu încep să apară şi lucrări speciale consacrate României.

Câteva din aceste cărţi se găsesc la Biblioteca Academiei Române, care caută astăzi să şi le procure şi pe cele ce-i lipsesc. Frumos editate, unele apărute în mai multe ediţii, aceste lucrări conţin sute de pagini cu date şi informaţiuni asupra tuturor ramurilor vieţii româneşti: istorie, literatură, economie naţională, politică socială şi internaţională, putere armată (acestei din urmă în toate lucrările i se acordă o atenţie deosebită), etc.

Cum se explică acest interes pentru România într'o ţară care a ignorat-o până mai adineaori? Chiar unul din autorii pomeniţi mai sus, M. Rafail, răspunde în parte la această întrebare în lucrarea sa: „Orientul apropiat" (p. 135):

„Republicile sovietice, ţăranii şi muncitorii noştri, au tot interesul să cunoască România sub toate aspectele ei: în primul rând ca pe un vecin, care peste 7 ani dela revoluţia din Octombrie, ne cere o recunoaştere necondiţionată a anexării Basarabiei, în al doilea rând ca pe un vecin, care ţine la graniţa noastră forţe armate şi în al treilea rând ca cel mai mare stat balcanic, unde mişcarea muncitorească şi ţărănească are incontestabil o mare însemnătate pentru revoluţia din Orientul apropiat. A cunoaşte România — nu înseamnă numai a cunoaşte un duşman, dar şi a studia unul din cele mai importante terenuri strategice ale burghezimii europene împotriva republicilor sovietice".

Numai din analiza rândurilor de mai sus, s'ar putea deduce multe din caracteristicile lucrărilor despre care vorbim. Tratând subiecte mai largi sau mai speciale, privind România dintr'un punct de vedere sau altul, toţi autorii bolşevici vor prezenta următoarele asemănări.

In primul rând toţi privesc România ca pe un duşman periculos, care trebue cunoscut cât mai bine, mai ales pentru a putea para eventuala lovitură, decât pentru a găsi în el un factor de înţelegere şi conlucrare.

Cauzele sunt următoarele:

a) Alipirea Basarabiei la România, care a prejudiciat aprovizionarea şi exportul din sudul Rusiei şi interesele economice ruseşti legate de gurile Dunării;

b) Situaţia politică a României — inel în bariera ce izolează Rusia de apusul Europei şi ca consecinţă atitudinea hotărât anti-bolşevică a Statului Român, în care Ruşii văd nu numai rezultatul structurii sale de „Stat burghez", dar şi influenţa capitalului francez şi englez.

O a doua caracteristică va fi aşa numitul „punct de vedere marxist", căruia nu-i scapă de altfel nici o latură din viaţa socială a imensei uniuni sovietice, şi de care se va resimţi prin urmare şi această literatură. Toate aspectele vieţii sociale româneşti, sunt privite numai din acest punct de vedere şi lucrurile apar albe sau negre, după

(Continuare în pag. II-a)

Cartea d-lui G. Ibrăileanu: Adela

(Urmare din pag. I-a)

te și cu fetișismul:

„A devenit unică. (Credeam că am pierdut pentru totdeauna facultatea de a uniciza o femee). Incepe să-mi fie scump tot ce e al ei și, mai scump decît totul, ușoara asimetrie a gurii, cînd zîmbește, care multiplică farmecele zîmbetului ei. Dar mi-e scump nu numai tot ce este ea și tot ce face ea, ci și rochiile ei (mai ales rochiile ei!), mantila ei, din care am scos într'un moment, când ea era în altă odae, batista mototolită de mînile ei și am respirat-o!"

Indimenticabilă este beția tactilă și castă a împerecherii mânilor:

„Dela o vreme, mi-am pus mîna în buzunarul pardesiului împreună cu mîna ei. Ea s'a întors un moment spre mine, copilărește. Toată viața ei și toată viața mea o simțeam concentrată în micul ei pumn închis în palma mînii mele. O mică mișcare a mînii ei și — prin voința ei? prin voința mea? prin a amîndorura? prin a nimănui? — pumnul ei se eliberă și mînile noastre se întovărășiră, mai strîns, prin degete".

In jurul acestei iubiri suave și dureroase, care este în acelaș timp ultima încordare către viață a unui bărbat pornit spre amurgul existenței, autorul crează o priveliște fabuloasă, selenară, produs nu al unei fantasii decorative ci al contemplației. Priveliștea d-lui Ibrăileanu e o interpretare a lumii, fie că inertă, telurică, îngrozește spiritul cu lipsa ei de sens, fie că vie și uriașă, arată raportul de mișcare între drumul etern al naturii și cărarea coborâtoare a existenței umane.

„Lună plină. Răsărea cînd am eșit din sat. Era greoae și roșie ca și în noaptea aceea îndepărtată, când se îmbulzea pe poarta jităriei, gata să dea peste noi — și atît de neașteptată era apariția ei abia răsărită acolo în poartă încît femeia cu care — strecurîndu-ne prin întunericul de lîngă garduri — căutam singurătatea câmpiei, făcu un gest de apărare cu amîndouă mînile și scoase un strigăt ușor de surpriză".

Preocupările de moralist ale d-lui Ibrăileanu ne erau cunoscute mai dinainte. Maximele și cugetările își pierd o parte din tăria lor, atunci când le scoatem din determinațiunile de viață ce le-au produs.

Aci în roman, din cauza aurei meditative ce acoperă totul, fiecare reflecție se lungește în adâncime. Bunăoară:

„Azi se împlinesc treizeci și șase de ani dela moartea mamei... Timpul vine din viitor, trece în urmă, se darmă peste ea, o acoperă, o face tot mai inexistentă, căci morții mor și ei, mereu. Când voiu dispărea și eu, va fi murit și ea complect din univers"...

„Numele celui care a fost odată nu poate forma subiectul nici unei propoziții cu verbul la prezent — și, gândind bine, nici la trecut. „Hanibal a învins la Cannae" e necorect, afirmă mincinos o existență, aceia a lui Hanibal. Căci, pentru a fi operant cîndva, ceiace e denumit de subiectul propoziției trebue să existe, să fie o realitate. O inexistență nu poate avea un atribut, nu poate produce o realitate nici eri, nici azi, nici mîne; și despre nimic nu se poate afirma nimic".

Atîta substanță, concentrată în pagini atât de puține, face din cartea d-lui G. Ibrăileanu un excepțional roman și în acelaș timp o profundă culegere de meditațiuni asupra vieții. Și este o creațiune, fiindcă oamenii trăesc, nu în mecanica lor externă, firește, ci în clipocirea surdă a sufletului lor.

G. CALINESCU

Parafraze

Unor cunoscuți epigramiști

„Epigrama e literatura popoarelor care decad"
(Conferința lui Cincinat la Radio)

Faptul este constatat
Decadența 'n România
A'nceput-o Cincinat
Și-o termină Crevedia.

Lui Păstorel

literat gastronom

Cu sarea n'a aut noroc
acest nechibzuit confrate
a pus-o toată în bucate
și lui nu i-a rămas deloc

Tot lui

deținător al cronicei gastronomice

Cât de corect ai adaptat
Intr'un articol culinar,
Priceperii de literat
Un stil de maistru... bucătar

MIRCEA PAVELESCU

Cum ne văd Rușii

(Urmare din pag. I-a)

cum corespund sau nu ideologiei marxiste. Asistăm astfel câteodată la o complectă răsturnare a valorilor, așa cum sunt cunoscute și înțelese „dincoace"

Cât de schimbate apar aspectele țării noastre privite prin prisma ideologiei comuniste, se va vedea mai departe. Voiu da exemple îndestulătoare ca să se vadă cum acestei ideologii i se jertfește adesea fără nici o milă și adevărul.

Totuș nu numai de falșificarea adevărului făcut sub impulsul unor idei și interese proprii rusești va trebui să ținem seama la citirea cărților rusești despre noi. Aci este câteodată de mare importanță și informația defectuoasă ce stă la baza acestor lucrări. Deși dau pentru unele capitole date juste și concluzii ce se impun, deși în multe părți par să fie lucrate cu conștiinciozitate (astfel de ex. M. Rafail, numai pentru stabilirea numărului populației României și a repartiției ei pe naționalități, citează peste 10 lucrări de statistică și informație, dintre care mai multe străine), totuși din cauza lipsei unei literaturi străine mai vaste asupra României, neputinței de a folosi izvoare românești și izvoare recente, precum și a imposibilității de a verifica și înoi datele culese de alții la fața locului, asistăm câte odată la informațiuni care te fac să te gândești mai curând la o glumă răutăcioasă a informatorului, decât la reaua credință a autorului. Un singur exemplu, definiția mămăligii din cartea lui I. Iordanski („România", 1926: „Mămăliga este un amestec de făină de porumb cu adaos de usturoiu și ceapă și având aspectul unui aluat negru". (Pag. 175 Nota). Comentariile sunt de prisos.

Ținând seama de toate acestea, nu ne va fi greu să conchidem că realitățile arătate în cărțile sovietice, vor apare de cele mai multe ori departe de acelea pe care le cunoaștem noi. Totuș ele prezintă pentru noi un interes remarcabil prin faptul că sunt singurele izvoare pe baza cărora se formează despre noi și alături de noi opinia unui popor de o sută de milioane, cu care suntem sortiți din cauza vecinătății și chiar interferenței etnice a fi în relații de prietenie sau de dușmănie, chiar fără voia părților.

Să ne aducem aminte de cuvintele înțelepte depe banda ce învelește în vitrinele librăriilor noastre cartea d-lui O. Gabrea despre „Educația în Rusia Sovietică".

Și în acest caz e de preferat să cunoaștem izvoarele din care se alimentează mentalitatea societății comuniste cu privire la noi.

In scopul de a contribui cătuș de puțin la aceasta — voiu urma cu o serie de articole despre literatura sovietică privitoare la România.

M. MAEVSKI

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Ing. Henri Tillmann, membru al Inst. General Psihologic Paris. Volumul lei 225. Provincie contra ramburs sau mandat, la Șaraga Episcopiei 3 bis.—București



Actualități științifice

Radio cu... gaz de iluminat

Un post receptor de radio, are nevoie, pentru alimentarea lui, de două surse de curent electric: una de joasă tensiune, pentru încălzirea filamentului lămpilor și alta, de o tensiune mai ridicată, pentru plăcile acestor lămpi.

Cele două isvoare de curent sunt furnizate fie de acumulatori, fie direct de rețeaua electrică.

Un procedeu cu totul original în această direcție îl constitue desigur alimentarea postului de radio cu... gazul de iluminat.

Procedeul se bazează pe următoarea observație: dacă două aliaje metalice diferite sunt sudate între ele, e suficient să încălzim punctul de sudură, pentru a provoca o diferență de potențial electric la cele două extremități ale cuplului astfel format.

Legând în serie mai multe cuple termo-electrice, s'au putut obține surse de curent capabile să alimenteze un aparat de T. F. F. cu o consumație de aproximativ 225 litri de gaz pe oră.

Impotriva frigului

Iarna în Finlanda este deosebit de grea și nu rareori se înregistrează, chiar în ținuturile cele mai meridionale ale acestei țări, temperaturi de —25 și —30 de grade.

Pe un asemenea frig e necesar în general să se întrerupă orice lucrări de construcție, ceeace dă loc la întârzieri prejudiciabile.

Din această cauză, în cursul iernei anului 1933 technicienii finlandezi, având de terminat de urgență o clădire cu 6 etaje la Helsingfors (capitala Finlandei) au recurs la un ingenios mijloc de apărare împotriva frigului: ei au înălțat dealungul întregii fațade a clădirii un ecran izolant în hârtie. Acest ecran era montat prin cuie pe un cadru de lemn fixat la rândul lui, pe schela imobilului și prevăzut în câteva locuri cu ferestre, care lăsau să treacă lumina. Partea de sus a construcției era acoperită cu carton asfaltat.

Hârtia folosită pentru căptușire este din aceea care se așează deobicei sub covoare, alcătuită din două straturi, comprimate între ele. Cu toată grosimea foarte redusă a acestui ecran protector care nu depășește 1 milimetru, el s'a dovedit perfect suficient, pentru adăpostirea echipelor de lucrători împotriva frigului.

Conducte electrice de sodiu

In Statele Unite se fac acum experințe cu canalizări electrice de un tip cu totul nou, constând din tuburi de fier, umplute cu sodiu metalic. Se pare — după cum rezultă din încercările până în prezent că această invenție este susceptibilă de generalizare.

E drept că prețul pe kilogram al sodiului este de trei ori mai mare decât acel al cuprului, și rezistența pe care o opune trecerii unui curent electric este în cazul sodiului triplă. In schimb, sodiul are o greutate specifică de nouă ori mai mică ca a cuprului, din care cauză la dimensiuni egale conductorii de sodiu nu costă mai scump decât cei de aramă. Ei se pretează în special pentru transportul curenților de mare intensitate și tensiune redusă, adică tocmai cazul, pe care-l întâlnim în industria electro-chimică.

Instalația folosită în încercările din America cuprinde o conductă lungă de 250 m. și capabilă să transporte 400 amperi. In interiorul tuburilor de fier cu un diametru de 10 cm. se toarnă sodiu, cu precauțiuni speciale, pentru a evita orice risc de oxidație.

Rezultatele obținute sunt perfect satisfăcătoare.

Rezistența electrică a canalizării s'a arătat absolut egală în tot lungul ei.

O casă sburătoare

Nu e vorba de o simplă fantezie, ci de o idee realizată de curând în practică, deși într'un chip oarecum primitiv.

Pe muntele Koolau, din Havai, urma să se construiască un adăpost pentru o expediție geologică. Materialul de construcție, în loc să fie ridicat în vârful muntelui cu ajutorul unor cabluri cu scripeți, a fost lăsat pur și simplu să... sboare în aer. Casa demontabilă a fost împachetată în 3 pachete de câte 200 kgr., care au fost ridicate deasupra creștetului muntelui, prin avioane.

Șantierul era indicat piloților prin fanioane speciale, înfipte în teren, așa că avioanele puteau lăsa să cadă transporturile de la o mică înălțime, în sbor.

Cu toată vremea defavorabilă, întregul material a fost depus pe șantier în șase ore, în timp ce obișnuitele elevatoare, pentru aceeaș operație, ar fi avut nevoie de de cel puțin două săptămâni.

Gândirea obosește?

Dacă reducem munca omenească efectiv furnizată, la un proces de schimburi de materie și considerăm consumul corespunzător de energie, exprimat în calorii s'ar părea — lucru paradoxal — că efortul de gândire reprezintă munca relativ cea mai ușoară.

In cazul unei munci de gândire „pure" cu alte cuvinte atunci când persoana care gândește, stă pe loc și nu execută nici un fel de mișcare, ea consumă pe oră 7—8 calorii. Cifra apare relativ foarte redusă.

Intr'adevăr, fixarea în scris a gândului necesită o sforțare mult mai mare, care se traduce printr'un consum de vreo 20 calorii pe oră, iar scrisul la mașină are nevoie de 40 calorii pe oră.

Sub acest raport munca cea mai „grea" este operația tăerii lemnelor cu ferestrăul. Un asemenea tăietor de lemne consumă 390—400 calorii pe oră.

Cele expuse ne permit să tragem concluzia că din întreaga mașină omenească, creerul este cel mai desăvârșit aparat, întrucât dă un randament considerabil cu o consumație de energie minimă.

Cum vede fluturele?

Lumea culorilor este pentru fluturi și unele insecte mult mai bogată de cât pentru ochiul nostru.

Astfel, fluturii au facultatea de a percepe razele ultraviolete, invizibile pentru noi, iar ceeace noi socotim ca alb, apare insectelor ca o culoare cu totul deosebită.

Pentru a da o imagine sugestivă a lumii vizuale la insecte, un naturalist german, dr. Frantz Lutz a fotografiat aripi de fluturi, la lumina ultravioletă, colorând apoi clișeele obținute cu nuanțele corespunzătoare.

Rezultatul este că prin această transformare, fluturii cei mai neînsemnați ca aspect, dobândesc cel mai frumos și mai variat colorit.

Limitele simțului mirosului

Un naturalist german, profesorul dr. Ernst Matthes, în urma unor încercări minuțioase și metodice, a reușit să obțină o serie de rezultate, deosebit de interesante, în ceeace privește finețea simțului mirosului la om și diferite animale, realizând în acelaș timp, un criteriu precis pentru *măsurarea* acestui simț, în aparență rebel oricărei evaluări cantitative.

Savantul german a experimentat în special cu cobai, animale cu simțul olfactiv foarte desvoltat.

In alegerea hranei lor, cobaii se orientează *în primul rând după miros*. Ei preferă — lucru ciudat — să flămânzească decât să consume o mâncare, cu al cărei miros nu sunt obișnuiți.

Dr. Matthes a deprins, încetul cu încetul, pe cobaii săi să mănânce o pastă de ovăz, cu miros de migdale amare.

In acest scop el a îmbibat hrana micilor animale cu o soluție foarte diluată de nitrobenzol, substanță, care — după cum se știe — miroase a migdale amare. Câteva picături de nitrobenzol, dizolvate într'o anumită cantitate de apă, furnisau o indicație precisă asupra gradului de concentrație a acestei soluții mirositoare.

In câteva zile, educația olfactivă a cobailor era atât de înaintată în cât ei refuzau să se atingă de orice hrană, care nu avea miros de nitrobenzol.

Se oferiau întotdeauna animalelor două porții de mâncare în vase diferite: una parfumată și cealaltă fără nici un fel de miros. In toate cazurile influența mirosului de migdale amare era hotărâtoare.

Naturalistul german procedă apoi la o micșorare progresivă a proporției de substanță aromatică în mâncare. Incepu cu o concentrare a soluției de 1/100 și ajunse treptat până la 1/1000. Continuând această operație, el constată că și la o diluare de 1/10.000.000, cobaii percep încă mirosul nitrobenzolului.

Numai când concentrația se reduce sub 1/100.000.000 ei pierd acest discernământ olfactiv.

In acest caz, cobaii mirosiau cele două porții și nu consumau nici una din ele.

Așa dar, o diluare de 1/10.000.000 a nitrobenzolului poate fi considerată ca o limită a simțului olfactiv pentru cobai.

In acelaș timp s'a procedat, tot după aceeaș metodă, la o măsurare a simțului mirosului la oameni.

S'a constatat astfel că pentru nitrobenzol limita olfactivă umană este numai de 1/10.000. Cu alte cuvinte, cobaii au un miros de o mie de ori mai fin decât noi.

Incercările făcute cu alte substanțe mirositoare au confirmat rezultatul: acest raport se menține în toate cazurile.

L. S.

V a r i a

O carte a Adei Negri

Eseiștii, romancierii și chiar poeții italieni — cel puțin cei care sunt nevoiți să-și câștige existența cu meseria lor de literați — sunt constrânși mai mult decât confrații lor din celelalte țări ale Europei, la o muncă regulată și cotidiană.

Noua carte a Adei Negri se compune deasemenea din articole scurte publicate într'un mare jurnal milanez. Acestea însă nu se resimt de loc de constrângerile meseriei de jurnalist.

Meritul cel mare care revine autoarei — a cărei reputație de poetă și romancieră e bine stabilită — este de a fi dat paginilor reunite în „Di giorno in giorno" înfățișarea și tonul unei confesiuni intime.

Tema nu e decât un pretext care permite autoarei să se pătrundă pe sine, de a se vedea trăind și cugetând și de a ne transmite apoi o parte din personalitatea sa vie.

Din punctul acesta de vedere, ultimul capitol intitulat „Un vis" e cel mai reușit, fiindcă aici Ada Negri a găsit cuvintele cele mai simple, cele mai directe pentru a vorbi de lucruri cu atât mai mișcătoare cu cât par la prima vedere mai umile și mai zilnice.

Spiritul de improvizație al Contesei de Noailles

Intrunirile literare de salon, vechi obiceiuri de pe vremea Ludovicilor, sunt și azi cultivate în mediul scriitoricesc al Franței. Aci în aceste întruniri mondene, matineuri, serate sau ceaiuri, au germinat atâtea opere geniale. Ambianța salonardă e proprie avânturilor lirice și influența ei asupra poeților e notorie.

Una dintre cele mai strălucitoare stele ale acestor saloane literare mondene a fost și poeta Anna de Noailles. Iată cum o prezintă în această ipostază, Fernand Gregh.

Obiect al atenției publice și centru de atracție al cercului cu manierele ei excelente și delicate, „deodată o reflexie, o aluzie, un „cuvânt" declanșa în ea transa lirică. Și era atunci pe un ritm incredibil de repede, cu o volubilitate de care nimic n'ar fi putut mai târziu sugera ideia, un concert de conversație, un recital de idei și de impresiuni, un festival de ea însăși pe care-l dădea celorlalți și sie însăși, căci ea s'amusa prodigios de propria sa vorbă, pentru ea tăcerea fiind cea mai mare dintre persecuții. In aceste improvizații în care înlănțuia frazele cu o ușurință de femee de lume și cu un meșteșug de orator, în, care parantezele cele mai neașteptate se deschideau și se închideau ca manevrate de „blount", în care epitetele cele mai exacte și neprevăzute cădeau perpendicular pe lucrurile și ființele cele mai diverse, ea aborda toate temele: literatura, teatrul, politica, filosofia și mondenitatea, medicina și istoria, amintirile și prezicerile, ultimul svon răutăcios și sensul lumii, intransigențele pasionate și amorul genului omenesc. Ea amesteca totul, eloquența, grandoarea, spiritul, fantezia, și apoi marea tristeță lirică și după aceea lamentația biblică străbătută de un fulger de poznă. Și toate acestea totdeauna într'o formă inventată totodată și definitivă. Dacă s'ar fi putut stenografia aceste improvizații geniale, s'ar fi format volume în care n'ar fi nimic de schimbat. Conversațiile sale ar fi fost printre poemele sale cele mai complete, și poate ar fi rămas unice în lume".

BIBLIOTECA „DIMINEAȚA"
No. 163 PUBLICĂ
„CELE 5 NUVELE RUSEȘTI"
într'o traducere excelentă
a d-lui **Ștefan Baljalarski**

O nuvelă din literatura rusă clasică **(Cehov)**, două nuvele moderniste **(Kuprin)**, una... sovietică **(Voljenin)**, și una scrisă de emigranții ruși **(Lew Maxim)**.

Prețul lei 7.—

In amintirea lui B. Nemțeanu

Se împlinesc în acest sfârșit de Mai patrusprezece ani dela moartea lui B. Nemțeanu. Moartea l-a răpit pe acest poet delicat și trist în plină activitate, la treizeci și doi de ani. Figura lui blândă și dureroasă capătă, prin această moarte timpurie, o aureolă romantică și rămâne învăluită într'o stranie penumbră de vis.

Toată poezia lui Nemțeanu, dealtfel, este de cel mai autentic și mai pur romantism. O inspirație delicată și subtilă i-a dictat poeme dulci și triste în care vibrează o intensă sensibilitate.

Potrivit tradiției romantice B. Nemțeanu își împletește mereu această sensibilitate cu o ironie ușoară și fină. In fiecare poezie a lui răsună accente de humor și de auto-persiflare. Pentrucă firea lui nu-i îngăduia lui Nemțeanu să fie ironic cu alții. In versurile lui nu găsim nici-o urmă de sarcasm sau de satiră. Prefera să culeagă din viață poezia și numai poezia. Adevărat temperament de artist, el răsfrângea asupra celor mai penibile spectacole ale vieții o îngăduință generoasă și știa, fie să le evite, fie să le înfrumusețeze.

Aceste însușiri fac ca sentimentalismul lui — covârșitor și bogat — să ne încânte mereu. Nu s'a învechit deloc. Poeziile de dragoste ale lui Nemțeanu poartă în ele frumuseți care depășesc orice modă și orice manierism. Duioșia din versurile lui e reținută și demnă. Nimic nu-i mai departe de poezia lacrimogenă și plângăreață a celor mai mulți dintre romantici, neexceptând nici chiar pe cei mai mari. Sunt și acum, probabil, în amintirea tuturor îndrăgostiților de poezie strofele din poezia închinată „Iubitei, care nu-mi citește versurile":

Sânt ani de când îți scriu poeme —
Din minte multe mi s'au șters;
Dar nu știu, zău, dacă din toate
Tu mi-ai cetit un singur vers!

Nemțeanu a fost unul din creatorii, la noi, a unei poezii intimiste, de esență realistă și de expresie fantezistă și romantică. Gustul nostru, mărturisim, se îndreaptă cu plăcere către poezii ca „Trenul Crasna-Huși", „Japonerii de vară" sau acea delicioasă „Siestă", scrisă în versuri libere, ușoare și spontane, pline de humor și de frăgezime:

Văzduhul tremură de aur —
peste verdele galben al ierburilor,
peste verdele albastru al pomilor,
peste verdele negru al munților împăduriți în depărtare...
Dumnezeu și-a tras cerul albastru după dânsul
Sus de tot
în fundul înălțimilor —
și norii mici, albi, creți și deși,
ce se prăvălesc din creștetul cerului,
în pantă însorită spre apus
sânt miei de-argint, în turme...
...Și singurătatea bâzâie în văzduhul de aur...

Sunt versuri care dovedesc la B. Nemțeanu o orientare modernistă, ce s'ar fi accentuat cu siguranță, dacă el ar mai fi trăit. Sensibilitatea lui era departe de-a se fi realizat complect și talentul lui mai avea încă multe resurse.

De-aceea se cuvine ca, în acest sfârșit de Mai, să-i recitim versurile tinere și mereu proaspete, convinși că vom afla în ele prilej de multe și delicate emoții poetice.

AL. A. PHILIPPIDE



Rubrica grafologică

S. Ionescu. — Logică și claritate în gândire. Sensibilitate ascuțită, voit reținută. Tenacitate. Ambiție. Orgoliu. Egocentrism. Meticulozitate. Nervozitate. Uneori capricii. Precipitare.

M. Stiller. — Spirit de sinteză. Memorie bună. Imaginație. Sensibilitate exagerată. Voința slabă, inegală. Influențabilitate. Neglijențe. Orgoliu în gândire; dar neîncredere în sine în acțiune. Deprimare.

Martin Eden. — Claritate în gândire. Rigiditate în viața afectivă. Tenacitate. Egocentrism. Disimulare. Naivitate. Obsesii sexuale.

Fănica Manu. — Ordine. Emotivitate. Voința inegală. Spirit de dominare. Egocentrism. Totuși generozitate. Ușoară deprimare. Formalism.

Rozi G., Loco. — Minte clară. Spirit înclinat spre exagerare, spre fantasmagorie. Sensibilitate. Capricii. Ambiție. Vitalitate. Sensualitate. Dezordine în viața afectivă. Nervozitate.

Ionel C. Staicu. — Gândire pozitivă. Sensibilitate. Tenacitate. Încăpățânare. Disimulare. Orgoliu. Egocentrism. Sensualitate. Activitate.

Mimi S. — Gândire practică. Viață afectivă dezordonată. Capricii. Iritabilitate. Inconstanță. Disimulare. Egoism. Sensualitate.

Avis Topp. — Rigiditate. Dezordine. Orgoliu. Disimulare.

Stică Cucuetu. — Agitație. Viață afectivă turburată. Sensualitate intensă, nesatisfăcută, obsedantă. Deprimare.

Procust C. K 164. — Claritate în gândire. Ordine. Tenacitate. Egocentrism. Auto-supraveghere. Nu totdeauna sinceritate în atitudini. Nestatornicie în viața afectivă. Deprimare.

Iunie 1933. — Spirit pozitiv. Mare sensibilitate. Preocupare de sine exagerată. Ipocondrie. Deprimare accentuată. Dar o tenacitate și o vitalitate cari pot înlesni o atitudine de optimism rodnic.

A. c. v. ș., Brăila. — Spirit practic. Agitație. Ambiție. Impresionabilitate. Sensualitate.

MIHAIL MAN.

E x p o z i ț i i

D. Paul Konrad Hönich, *cunoscutul și apreciatul artist-gravor, a deschis la librăria „Alcalay" o interesantă expoziție de gravuri în aqua-forte, lemn și linoleum.*

Amatorii de artă au prilejul să admire câteva lucrări de frumoasă compoziție și realizare tehnică.

In numărul viitor vom reveni asupra acestei manifestațiuni.



Paul Konrad-Hönich — *Gravură*

Tablete

O moarte senzațională

Subiect petrecut, pentru romancierul care ar dori să-l exploateze.

Doctorul — chemat la un bolnav, pe când își pipăie cu mânile și cu urechia clientul întins în pat, cade peste el și moare...

Moartea nu a fost deocamdată totală, agonia medicului petrecându-se, după cădere, în plapuma bolnavului. Nu se precizează dacă pierzându-și echilibrul, medicul a căzut întreg în pat sau numai cu capul și îngenunchiat. Bolnavul față de un mort e ceeace poate să fie un medic pentru bolnav. Inspăimântat, el se văzu constrâns să dea doctorului primele ajutoare permise de știință unui profan și uitând de propria lui suferință, începu să-și ia rolul în serios.

Bolnavul era singur cu medicul lui, singur cu cadavrul încă în viață al medicului. El știa că medicul purta o dantură falșă și, ca să nu-l lase să o înghită și să se înece cu ea, își strecură degetele în gura lui (A se evoca mușcătura strigoiului) și trase afară gingiile de cauciuc și dinții de porțelan ai aceluia care fusese un medic priceput și iubit. Măsura nu a fost salvatoare și, rămas cu propriile lui gingii, medicul putu muri, în vreme ce proteza lui, în valoare de 14 lei, surîdea izolată de buzele proprietarului în așternut; situație sinistră.

Dar alarmată, familia năvăli în camera bolnavului lăsat, ca orice pacient, în patru ochi cu medicul lui. Un bărbat are întotdeauna un secret pentru medic și părți, în plapumă, care nu pot fi încredințate decât ochiului medical și aprecierilor confidențiale.

Când moare bolnavul la medic, mi se pare că medicul îl pune într'o trăsură, cu sprijinul servitoarei și îl trimite la domiciliu, unde nu mai sue scara fără însoțitori. S'a relatat în presă cazul unei femei care ar fi înviat în morga încuiată a unui spital. Descoperită dimineața plângând, în ungherul acestei săli de autopsie, rece (Era iarnă și morgile, ca și mormintele sunt neîncălzite) s'ar fi petrecut cu femeia înviată un eveniment invers, medicul fiind conștient de prestigiul profesional. Fosta decedată ar fi fost invitată să-și reia locul pe masa unde fusese transportată în stare de cadavru și cu colaborarea unei injecții, a cărei formulă presa nu a divulgat-o, prestigiul Facultății ar fi rămas neștirbit și actul decesului n'a mai fost nevoie să înfrunte o desmințire. Moartea și medicina căzuseră de acord.

Dacă moare doctorul la bolnav, un al treilea factor se introduce între ei, judiciar. Vizita procurorului urmează vizita medicului care s'ar întâmpla să nu mai părăsească viu domiciliul unui client. Sunt trupuri care aparțin, înainte de-a lua drumul eternității, justiției și unui raport detaliat. (Vezi cazul Felix Faure, prezident de republică).

Până la sosirea justiției, medicul în chestiune trebuia culcat în atitudinea în care și medicii și pacienții se obicinuiește să abandoneze tărâmurile vieții. Fiind greu și oarecum înfiorător de transportat un cadavru, mai cu seamă străin, printr'un apartament, medicul a fost întins pe patul bolnavului nostru și un client viu a trebuit să se acomodeze cu un medic defunct, culcați împreună...

Viața de veci

— Crezi în progresul infinit al științei?

— Ba bine că nu! Imi pare rău că nu mă pot folosi practic decât de becul eletric, de automobil, de telefon și de șofajul central — și că alții se vor ospăta din bucatele mai mari ale științei.

— Atunci crezi că știința va spori și longevitatea.

— Cred că vom ajunge să trăim două sute, cinci sute, o mie de ani... Trist plural de solidaritate, care îmi permite să mă bucur însă anticipat de o fericire care nu va putea să-mi aparție.

— Aș vrea argumente...

— Toată problema e inima. Cred că încet, încet, de ficat o să ne debarasăm iar rărunchii îi vom înlocui cu un aparat cu sită și bumbac, de filtrat oarecare lichide ce vor rămâne să circule. Proteza intimă avansează. N'ai auzit de incinerarea acelui bancher, care fără să se bănuiască, purta, dintre coaste, una de platină? Sau poate că avea de platină un femur întreg. După ce a fost incendiat și consumat, bancherul a lăsat gratis în mijlocul movilei de cenușă, un lingou, cum se zice în terminologia profesională, de metal adevărat și scump. Un os de platină e neînchipuit mai costisitor decât o dentiție de aur.

Eu cred că știința va putea înlocui ghemul anatomic de intestine cu o țeavă de eșapament, construită din metal și curățită săptămânal cu o perie de coșar. N'ai auzit de sămânța de păr? Pe o chelie ideală, chirurgia cosmetică răsădește părul cu ușurință. După ce ai găurit pielea craniului cu sula cismarului, se trage în găuri un fir de păr și cu câteva mii de împunsături se obține o capelură grațioasă, care se poate friza și pieptăna cu cărare. — O altă metodă: se taie curele de piele din ceafă, de unde părul nu cade în veac și, luate cu delicatețe din locul lor, șuvițele însângerate sunt altoite pe moalele capului, reședința frumuseții bărbătești. A trecut vremea tichiei de mărgăritar și chirurgul plastic a devenit estetician și beleartist.

Dar nasul? E cirn numai cine ține să fie. Retușa fotografului e o simplă amintire. Medicul retușează de-adreptul pe subiect, modelând conform dorințelor clientelii. Dacă azi se mai obține o Marlene Dietrich prin costum, prin rasul sprincenii, conturată cu creionul, și prin costum, mâine transformările, atât la centru cât și la periferie, vor fi opera unui raclaj facial complect și fundamental.

Inima e altceva... Să ne asigurăm numai pomparea ei neîntreruptă. Și ne vom asigura-o. Ai văzut experiența recentă. Mumia de cinci mii de ani, rasă cu briceagul într'o eprubetă, dă o pilitură de carne, în care se găsește adormită viața fermenților musculari. Ești sigur dumneata că supus unei tenacități încă necunoscute, Tutmes Sezostris nu va începe să vorbească în graiul Eghipetului vechi? In privința provocării morților să grăiască singuri istoricii se vor simți stingheriți. Minciunile scrise și subscrise reprezintă biblioteci și arhive de aruncat la gunoi. (A nu se arunca în foc: ar fi medievalic.)

Eu vreau să trăiesc o mie de ani, amice; olog, cocoșat, târât pe spinare sau pe stomac, mieste egal. Viața se capătă o singură dată și dacă ai căpătat-o să o păstrezi.

Mă rog, în mod provizoriu, n'ai putea să-mi recomanzi o apă de vopsit părul meu artificial?

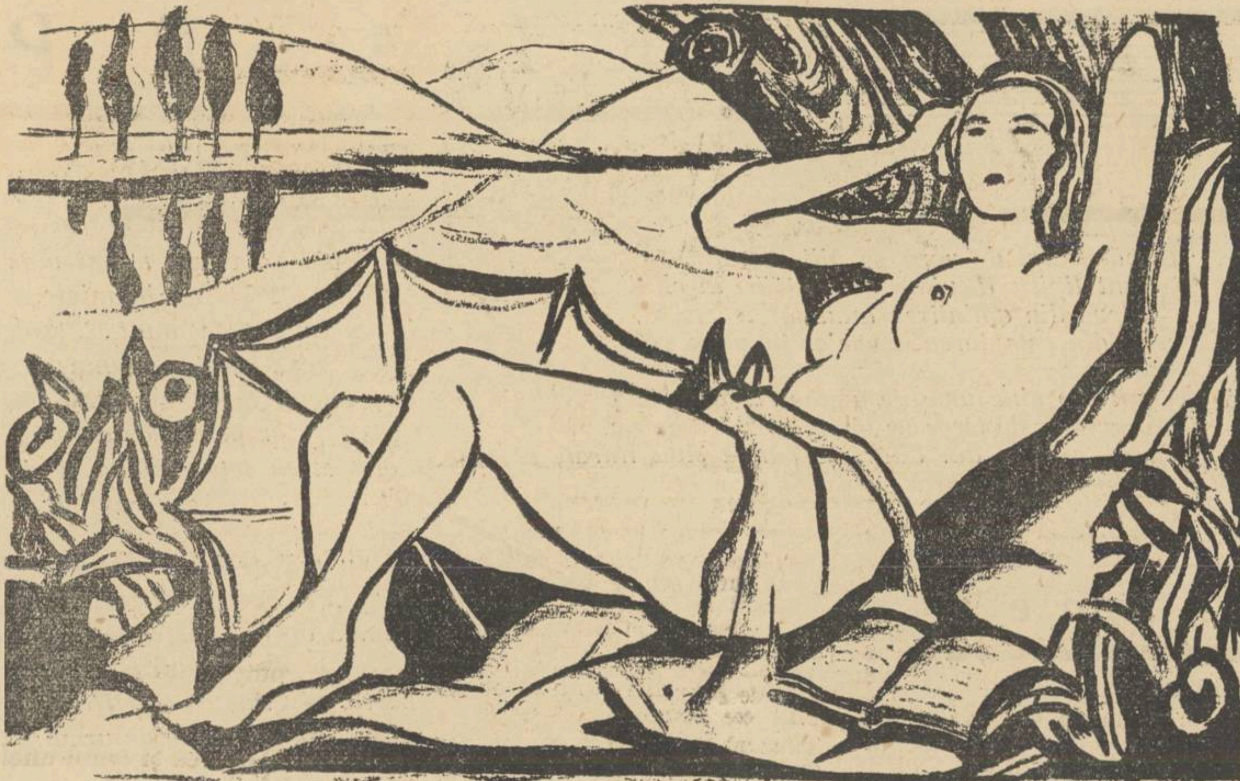
T. ARGHEZI

Arborele de lapte

Un botanist american J. Record a descoperit în Guatemala o nouă specie de arbore de lapte. Descoperirea a făcut-o cu totul din întâmplare. Lovind un arbore cu securea, a văzut că țâșnește de sub coaje un lichid lăptos, fără să fie totuși vîscos.

Lichidul avea o înfățișare atât de atrăgătoare, încât exploratorul l-a gustat și — foarte mirat — a recunoscut că are un gust foarte bun. Arborele era cunoscut de indigeni care-l numeau „Palo leche" (arbore de lapte). Ei amestecă sucul acesta cu ceai sau cafea, cîteodată cu zahăr. Deasemenea îl întrebuințează contra bolilor de stomac.

Se știe că în America tropicală, mai ales în Venezuela, există un arbore care se numește „Palo de vaca" (arborele vacii).



Plastica

Salonul Oficial (V)

Dumitru Anastasescu expune o „Doamnă" în bronz, indecisă.

Maria Ficșinescu-Băltăceanu — două portrete nestudiate.

Constantin Baraschi prezintă un tors de femee inteligent tratat, și un autoportret fără deosebită rezonanță plastică.

Angela Bărbulescu vădește mult simț de compoziție în lucrarea „Cupidon".

Borgo Prund — un basorelief în lemn, compoziție decorativă.

Boris Caragea, prin lucrările „Sfântul Metodiu", „Cap" și „Sfarmă piatră" dovedește stăpânirea deplină a meșteșugului și o accentuată înclinațiune pentru decorativ.

Céline Emilian înfățișează o lucrare de mari dimensiuni — „Doamna Mușata", într'o sugestivă utilizare de bizantin modernizat.

O. Han — *Christ*

Din linia simplă și caldă se desprinde un sentiment de liniște și de sinceră evlavie.

Frumoase calități plastice conține și portretul d-nei Nenciulescu.

Iosif Fekete, — prin capul expus și prin detaliul de poartă, se evidențiază ca un priceput meșteșugar în aplicațiunile decorative ale sculpturii.

O. Han, artistul care ne-a dat până azi atâtea realizări personale, expune trei lucrări pe care le-a avut și în „Grupul celor patru".

R. Hette prezintă portretul pictorului Ștefan Dimitrescu, lucrare remarcabilă prin caracterizarea expresivă a modelului, prin larga plasticitate și înțelegere a formelor.

Andrei Iacob — interesant ca stilizare portretul d-rei Rosvitha, însă cu reliefuri tăioase pe care artistul va trebui să le evite.

Emil Mereanu aduce o ingenioasă compoziție „Strâmbă lemne" care, cu tot decorativul ei, rezolvă o grea mișcare în spirală și evocă o atmosferă de basm.

Gh. Olah înfățișează o grupare de trei „Sclave", frumos stilizată.

Boris Caragea — *Sf. Metodiu*

M. Onofrei — un portret feminin atent echilibrat.

Militza Petrașcu este reprezentată cu două portrete contrastante prin execuție și valoare.

Portretul d-nei Hönich e o lucrare academică, sensibilă numai prin intenție, dar formal strict caligrafică.

In schimb, portretul d-nei Cella Delavrancea poartă un puternic accent personal și e, fără îndoială, de o rară sensibilitate plastică.

Artista a voit probabil să marcheze astfel două etape caracteristice în evoluția sa artistică.

Alexie Popa — o femee în picioare, în care banalitatea subiectului corespunde unei tratări mediocre.

I. Gr. Popovici — o „Pastorală" în gips.

Ana Rădulescu-Jiquidi — monotonă într'o siluetă de femee.

Veturia Roiu redă cu știință raporturile de formă. Portretul d-lui Bratu e făgăduiala unui talent matur.

Fr. Storck — Beethoven.

Corneliu Themeli — un David cu sabia în mână, țeapăn și lipsit de orice spiritualitate.

H. Tarosian aduce un basorelief („Coborârea de pe cruce") lipsit de însușiri plastice.

Ion Tureatcă are multă facilitate în rezolvarea problemelor de volum și compoziție („Madonă" și „Inger").

Vasiliu-Falti interpretează agreabil o „Focă".

I. Zsiga, în „Maternitate", evocă atât prin linia simplă și severă cât și prin mișcarea modelului o armonie caracteristică artei egiptene.

Militza Petrașcu — *Cella Delavrancea*

Borgo Prund — *Compoziție*

H. BLAZIAN

Petiția

de Hans Heinz Ewers

Pe seama menajerei preotului Liborius Dornblüth din Gampelskirchen nu și-ar fi îngăduit să facă vre-o glumă nici cea mai liberală revistă umoristică. Aproape septuagenară, ea putea fi considerată ca o bunică a tânărului preot, care-și sărbătorise în Ianuarie a douăzeci și șaptea z i onomastică. Dar chiar dacă preotul Dornblüth ar fi avut o menajeră de douăzeci de ani, încă nu s'ar fi găsit o singură gură rea, care să-și fi permis un spirit de prost gust. Preotul, asta era bine stabilit, își îndeplinea îndatoririle cu scrupulozitate, cu atâta scrupulozitate migăloasă încât superiorii lui clătinau uneori semnificativ din cap. Vicarul episcopal, care îl cunoștea încă din seminar, zise nu de mult episcopului:

„Prea sfinția ta, despre preotul Dornblüth ne va fi dat să auzim cândva lucruri extraordinare".

Preotul era complet absorbit de activitate. Păstoria sufletească, pe care o îndeplinea cu conștiinciozitate încă îi lăsa destul timp liber, deoarece enoria lui era mică; și acest timp îl împlinea parte adâncit în studiu, parte vizitând bolnavii și săracii. Dar, deși se știa că folosește întreg salariul lui anual și cel puțin jumătate din celelalte venituri în scopuri de binefacere, deși era vădit că strângea ban cu ban ca să-i poată împărți săracilor, totuși, nu era prea agreat.

Singurul lux pe care și-l îngăduia preotul era abonamentul la trei sau patru duzini de foi clericale. El nu se mulțumea însă numai cu ziare germane, ci citea și „Osservatore Cattolico", „La Croix" precum și organe belgiene și spaniole. Deasemeni el mai primea lunar un număr de cărți din biblioteca dela Würzburg.

Domnii dela presă descoperiră curând această energie, așa încât preotul Dornblüth deveni colaboratorul neplătit, și deci cu atât mai plăcut, al unui întreg șir de foi catolice. Ca în orice activitate, el depunea și în această colaborare toată conștiinciozitatea; îndrepta și șlefuia fiecare articol ceasuri întregi și foarte adesea se'ntâmpla să lucreze toată noaptea, până la slujba de dimineață.

Bătrâna menajeră, care vedea cum stăpânul ei se ruinează trupește, cum obrajii i se înfundă și devin tot mai palizi, se hotărî într'o bună zi și scrise o scrisoare lungă la Würzburg. Ea își putea permite acest lucru; căci fusese la predecesorul și prepredecesorul preotului, servise la curtea parohiei mai bine de patruzeci de ani și cunoștea personal mai pe toți domnii de acolo.

Vicarul, care purta un deosebit interes lui Dornblüth, vorbi cu episcopul. Era clar că loiala și bătrâna femee nu spusese un cuvânt de prisos, așa încât trebuia luată o măsură spre binele preotului, chiar împotriva voinței lui. După lungi consfătuiri găsiră însfârșit o soluție. Locul de inspector școlar la Gampelskirchen devenise vacant, deoarece bătrânul preot însărcinat cu această funcțiune intervenise să fie înlocuit. Cererea i-a fost deci satisfăcută și Liborius Dornblüth a fost numit inspector școlar. Odată cu această excepțională distincție acordată tânărului preot, se putea însă alătura ușor și dorința că „se așteaptă ca preotul să-și limiteze sârguința publicistică, pentru a nu-și neglija cumva noua sa activitate". Se nădăjduia în chipul acesta, fără a-l jigni, să fie reținut dela munca din timpul nopții, atât de dăunătoare sănătății preotului. Totodată se credea că voiajurile în diferitele localități și sate depe întinsul district vor avea asupra lui o influență reconfortantă.

Liborius Dornblüth mulțumi adânc mișcat pentru deosebita distincțiune. El încetă imediat orice colaborare la reviste, ba, contramandă toate abonamentele și nu-și rezervă decât o mică foaie locală. In schimb se consacră cu toată pasiunea controlului școlar, fericit că poate fi de folos bisericii sale și în alt domeniu.

Inspecțiile sale devenină curând spaima tuturor institutorilor. Nu era zi dela Dumnezeu în care să fi fost puși la adăpost de vizita lui. Azi era la Dingelfingen, mâne la Neulötting, poimâne la Traunhein. Totodată asista ore întregi la predarea lecțiilor, punea el însuși întrebări elevilor și se interesa amănunțit de mersul școalei. Nu încăpea nici o îndoială că rezultatele realizate în acest timp de școlile din districtul lui erau excepțional de bune; surprinzătoare erau însă progresele făcute de copii la religie.

— Dacă o merge așa mai departe, — zise într'o seară voluminosul preot din Bambach, adresându-se tovarășilor de petrecere dela „Boul albastru" — dacă o merge așa mai departe atunci copiii se vor putea urca curând ei înșiși pe catedră. Noi nu mai avem ce face acolo!

Intr'o seară, preotul Dornblüth venise acasă extrem de agitat. Iși cuprindea necontenit capul cu mânile și nu vroia să soarbă măcar o lingură de supă.

— Așa nu mai merge! strigă el. Trebue luate măsuri!

— In numele lui Dumnezeu, dar ce s'a întâmplat sfinția ta, — întrebă speriată bătrâna menajeră.

El nu răspunse; dar cum ea nu vroia să cedeze, ci repeta într'una întrebarea, preotul își ieși din fire.

— Botanica! strigă el sălbatic. Botanica!

Dar se reculese imediat, regretând isbucnirea nesăbuită.

— Te rog, iartă-mă d-nă Abermüller! — zise el încet. Și aproape șoptit, dar cu o ură de necrezut, repetă: Botanica!

Din ziua aceia, intervenise o schimbare radicală în felul lui de a se comporta la școală. In prezența lui, cerea să se predea cu deosebire botanica. Ceasuri întregi stătea mut și asculta, fără să adreseze copiilor măcar o singură întrebare. Apoi spunea institutorului un „Foarte mulțumesc!" și pleca.

Institutorul și paracliserul Langemeier zise pe seară nevestei-si.

— Ursel, Ursel, se pregătește ceva!

— Ce să se pregătească? — întrebă Ursel.

Langemeier îi povesti despre preotul Dornblüth.

— Mi-a spus: „Foarte mulțumesc!" — sfârși el raportul. Dar a spus-o așa, de credeai că dorește să mă prăjească încă de pe acum pentru păcatele mele!

Institutorul avea dreptate. Se pregătea într'adevăr ceva. Pastorul lucra din nou nopți în șir.

Intr'o disdedimineață, când cobora menajera, pastorul se afla deja pe verandă. El părea nedormit, dar avea o expresie atât de fericită și de mulțumită încât bătrâna femee se lumină la față, cuprinsă de o bucurie nespusă.

— Mă duc îndată să pun cafeaua la fiert, — zise ea — în cinci minute e totul gata.

— Da, — răspunse pastorul — vezi de fă-o bine astăzi!... Și dacă ai cumva niște șuncă... de pus pe pâne...

Bătrâna îl privi nedumerită, apoi se întoarse repede și fugi în bucătărie. Lacrimile îi picurau din ochi. Preotul Dornblüth dorea șuncă, șuncă!!... Trebue să se fi întâmplat un eveniment deosebit de fericit!

Ceva mai târziu, pastorul îi înmână trei plicuri mari, pe care trebuia să le ducă la poștă să le treacă în condică. Unul mergea la Würzburg, pentru episcop; înăuntru se aflau câteva rânduri ale preotului și copia unei petiții. Celelalte două conțineau înseși petițiile: una, era adresată Consiliului de miniștri, cealaltă Camerei deputaților din München.

(Continuare în pag. IV-a)

(Urmare din pag. III-a)

Deputatul von Daller, membru în comisia de rezolvare a petițiilor, o ceti cel dintâi.

Ea glăsuia astfel:

„Petiția pastorului Liborius Dornblüth din Gampelskirchen *pentru decretarea unei legi relative la suspendarea neîntârziată a învățământului științelor naturale — și în special a botanicei — din toate școlile de stat și particulare din regatul Bavariei din cauza*

periclitării moralității.

Mulțumită binefăcătoarei inițiative a fracțiunii Centrului — așa începea petiționarul — s'au făcut multe în ultimii ani în ținuturile Coroanei bavareze, pentru stârpirea imoralității, care își ridică temerar capul, asemeni unui moloch hâd. Nuditatea, care tindea să se instaleze comod în vitrinele magazinelor, a fost îndepărtată; cărțile și revistele cu conținut necuviincios sunt, după posibilitate, ocolite de public. Nu poate exista îndoială că fiii credincioși și neprihăniți ai bisericii intră în număr tot mai mare în slujbele până acum ocupate de persoane dubioase, liberale. Și cu toate astea, trebue să constatăm cu durere că acum, cași înainte, moralitatea, în sărmana noastră țărișoară, se află încă într'o stare de plâns. Un semn urît dar neînșelător ni-l oferă statistica; ea ne arată că atât la orașe cât și pe întinsul țării, numărul nașterilor ilegitime, care și așa e înspăimântător de mare, se înmulțește din zi în zi. A te ascunde în fața acestei realități, oricât ar fi ea de desgustătoare, înseamnă a face politica strutului: un doctor bun însă bagă degetul în buba deschisă, cercetează cauza. și taie cu bisturiul atunci când a descoperit focarul dătător de boală. Petiționarul trăește în sfânta convingere de a fi descoperit însfârșit rădăcina răului, al cărei venin străbate întreg organismul poporului nostru. Ea se află în școală și se numește botanică!

Petiționarul, în calitatea sa de inspector școlar — la patrusprezece școli ale comunității, un gimnaziu, o școală elementară de fete și un seminar pedagogic — e adesea martorul celor mai nerușinate stări de lucruri. Sub conducerea institutorilor, care urmează de altfel prescripțiile manualelor de studiu, tinerele suflete sunt silite să studieze viața sexuală a plantelor, până în cele mai mici detalii. Fără să clipească măcar din gene, institutorul conduce neprihănitele vlăstare în mocirla viciului, într'o sodomă a celor mai neauzite perversiuni. Intreg studiul botanicei nu e altceva decât descrierea desgustătoare a funcțiunilor ei sexuale! Până în amănunt li se explică, copiilor, de pildă, conformația organului sexual feminin al florilor, așa numitul gyneceu; dar nu numai pe tablou, ci chiar pe floare însăși. Ei sunt siliți să arate stilul, stigmatul, ovulele și ovarul. Și în loc să intre de rușine în pământ, institutorul îi lămurește cu o seninătate cinică cum plantele preferă când o autofecundație, când o fecundație mixtă. El explică, din fir în păr, băieților sau inocentelor fete cum florile ademenesc insectele prin culoarea și parfumul lor și cum acestea se strecoară înăuntru în floare ca să fure mierea, pe care floarea le-o oferă într'o măsură oarecare drept răsplată pentru oficiul lor de intermediare. Ii lămurește cum cărăbușii, albinele și bondarii, după ce s'au murdărit cu polemul mascul dintr'o floare, sboară în cealaltă floare, pentru a scutura din nou desgustătorul praf pe stigmatul feminin și astfel s'o fecundeze!

Intr'adevăr, într'un bordel nu s'ar putea vorbi lucruri mai desgustătoare! Ce folos că la orice alt studiu, la istorie, la limbi etc., se esclude cu atenție tot ce e întinat și imoral, dacă la botanică sexualitatea e centrul întregului studiu? Căci e centrul întregului studiu, asta nu poate și nu o va putea contesta nimeni! *Oare clasificările botanice nu sunt bazate numai pe deosebirile de fecundație și pe deosebirile sexuale?*

Iți vine să crezi că ai înaintea ta un tratat al heterelor grece despre ars amatoria, *când citești titlurile capitolelor „clasicei" opere a așa numitului naturalist Linné. El împarte plantele în clase după — numărul organelor sexuale masculine! Și clasele în grupe — după numărul organelor sexuale feminine!! Prima clasă: Monandria, plante cu un organ sexual masculin și unul feminin. Acestea par a fi singurele plante oarecum decente! Dar apoi merge mai departe: Diandria, Triandria, Tetrandria și tot mai departe pânăce găsim în clasa XIII-a Polyandria! Deci: Două, trei, patru și însfârșit nenumărat organe masculine, totdeauna față de unul feminin. Natural că găsim și contrarul, Polygamia, la clasa XXIII-a! Un adevărat deliciu e la clasa XX-a, la florile masculin-feminine, Gynandria, unde ambele organe sexuale cresc laolaltă!—In această mocirlă de perversiuni și destrăbălări trebue* — — silit de guvern — — *să plutească bietul copil!*

Nu trebue oare să cunoască câte stigmate și câte stamine, adică, câte organe sexuale de gen masculin și de gen feminin are fiecare floare? Nu trebue să cunoască exact felul fecundației? Nu trebue să descrie detaliat procesul de desvoltare al fructului?

Cum să-și păstreze copilul sufletul curat, când ar trebui să răspundă, de pildă, la următoarele întrebări:

— Pentruce are floarea asta o culoare atât de bătătoare la ochi?

Copilul răspunde:

— Pentruca să amăgească insectele necesare fecundației.

Institutorul întreabă mai departe:

— Pentruce are un parfum atât de îmbătător?

Copilul:

— Din aceiași pricină!

Institutorul:

— Pentruce ascunde floarea adânc în caliciu mierea dulce?

Copilul:

— Pentruca să amăgească insectele să pătrundă adânc de tot și astfel să săvârșească fecundația!

Poate o prostituată să vorbească cu ibovnicul ei într'un chip mai lipsit de pudoare?! Dar se petrec lucruri și mai grozave. Petiționarul aduce următorul fapt *la cunoștința înaltului for:*

In apropierea satului Neu-Lötting se află o mare pădure de castani. Fie că pe-acolo nu se găsesc destule insecte pentru oficiul de intermediar, fie din alt motiv, oricum ar fi, odată în fiecare an bieții copilași de școală sunt folosiți să îndeplinească o funcție insultătoare și în afară de orice descriere. In fiecare an, în a doua Marți a lunii Maiu nu se țin cursuri după-amiază și copiii pornesc, sub conducerea institutorilor și a unui bătrân pădurar, afară spre pădure. Acolo, frâng cu toții crăci mari încărcate de flori și străbat apoi pădurea în chiote și cântece, și lovind totodată ramurile cu flori ale copacilor, pentru a provoca astfel fecundația. In contul comunității, căreia îi aparține pădurea, copiii primesc în urma acestei munci — penița se împotrivește să scrie cuvântul curat „muncă" pentru o astfel de manoperă! — în casa pădurarului, franzeluțe cu cârnați și cafea.

Aceasta, drept plată pentru isprava lor, exact la fel după cum insectele capătă miere!

Toate astea se întâmplă sub ochii guvernului, ai comunității, ai clerului, fără ca să se ridice un singur glas împotriva acestei destrăbălări cum n'a cunoscut nici Gomora!

Dar tocmai asta e: această boală ciumată s'a înfipt atât de adânc în inima poporului încât nici nu-și dă seama de ea, ba o ia ca pe un fenomen natural. După cum popoarele sălbatice aleargă în goliciunea lor lipsită de jenă, după cum prostituata palavragește cu o brutală naturaleță despre cele mai înspăimântătoare chestiuni, tot astfel se petrec lucrurile și în școlile creștine și nici un om nu găsește ceva de obiectat!

Un strigăt de indignare răsună din gura petiționarului și el speră ca acest strigăt să găsească ecou în milioanele de gâtlejuri catolice! — Aici trebue pus bisturiul și tăiată buba cu puroiu din carnea poporului!

Preferabil ar fi desigur să se distrugă toate plantele depe întreg globul pământesc, să se nimicească cu rădăcină cu tot aceste creaturi libidinoase, incestuoase și perverse. Petiționarul e pe deplin conștient că azi suntem puși în imposibilitate să folosim acest mijloc, pe care o generație mai târzie, mai curată și mai creștinească o va folosi fără 'ndoială odată și odată. Dar putem face altceva: putem trece cu vederea pur și simplu impudicul neam al plantelor; să nu mai existe pentru un bun creștin! Și primul pas într'acest scop e acesta: „Afară din școală cu studiul botanicei!"

Caveant consules! *Fie ca înalta Cameră să asculte sfatul petiționarului până nu-i prea târziu! Fie ca sufletele copiilor noștri, viitorul poporului bavarez, să se păstreze curate de putregaiul, pe care prostituata știință a revărsat-o într'un secol al ereziei! — —*

Când raportorul comisiunii de petițiuni, domnul von Daller, ajunse atât de departe cu lectura, se opri ca să ia o priză de tabac.

— Sfinte Sisoaie! — zise el dus pe gânduri, — acest om intră cu siguranță la balamuc — — El strănută de două ori cu putere.

— — sau — continuă el cu ceva mai multă convingere — sau devine odată ministru de instrucție bavarez.

In rom. de AD. B.

P R I M I   P A Ș I

V a r ă

După-amiezi de vară pe ulițe pustii...
Sunt liniști încuiate de veacuri în chilii...
— Ceva din amintirea unui prieten mort,
ceva din așteptarea epavelor în port...

Venit din altă lume de unde-va... departe
un cerșetor de trece pe lângă garduri sparte,
care-l privesc din lături și par'că stau mirate
de arșița ce-o poartă în traistă, pe spate...

I. D.

E x a m e n

Era ora prânzului.

Peste câmpul încins de soarele dogoritor de Iunie, trenul gonia spre București.

In vagonul restaurant nu mai era nici o masă liberă; toate erau supraîncărcate de călători. care își potoleau foamea și căutau să-și astâmpere setea.

Intr'un colț, un tânăr, cufundat cu capul într'o carte groasă, roșu de căldură, își ștergea într'una fruntea și obrazul încins, cu o batistă udă leoarcă.

— „Imi permiteți, vă rog, să mă așez la masa dvs., domnule? întrebă un domn scurt, blond, cu ochelari și haine maron, ce tocmai intrase pe ușa vagonului.

— „Poftim, îi răspunse el, fără a ridica ochii de pe carte.

— „Mulțumesc!

Domnul deschise un jurnal și începu să citească. Chelnerul se apropie și aduse tânărului un șnițel vienez cu cartofi paille.

— „Adu-mi și mie o ciorbă, spuse domnul privind peste ochelari.

Tânărul ridică ochii, să vadă și el specimenul care mânca ciorbă la + 40° la umbră.

— „Ce citiți așa interesant? făcu domnul cu ochelari.

— „Poftim?

— „Zic, ce carte e aia așa frumoasă?

Tânărul înfuleca pe nerăsuflate.

Trenul gonea.

— „Nu e nici o carte. E un blestemat de curs de Algebră financiară, din care am învățat jumătate, și acum la trei am examen.

— „Ce profesor aveți?

— „Un oarecare Cucuteanu; e foarte sever. Trântește pe capete. Spaima studenților.

— „Și e greu?

— „Greu, dom'le! Mai ales că n'am fost deloc pela curs. Eu am serviciu, știți sunt băiat sărac.

Tăcere.

Tânărul isprăvise cu masa, și reluase cartea.

— „Imi dai voe să văd și eu. ce se face la dvs. la facultate? întrebă domnul întinzând mâna.

— „Poftim!

— „A! Păi nu e chiar așa greu! Sunt noțiuni elementare!

Infuriat, tânărul izbucni.

— „Bine dom'le! Lasă-mă acum să învăț. Eu am examen, și d-ta mă ții de vorbă.

— „Ia să vedem, cam ce știi?

— „Da' cine ești d-ta să mă asculți?

Mi-am luat belea pe cap. Ți-am făcut un serviciu, și d-ta... Vezi ce înseamnă să fie omul politicos!

— „Dar e în interesul d-tale să te asculte cineva, tinere, de ce te superi așa? Ia să vedem...

— „De altfel știu numai partea dela început. Restul...

Intrebările și răspunsurile se împleteau cu tic-tacul monoton al trenului ce gonea spre București.

— „La ce oră ai examen?

— „La trei, acuma. Dar vine el mai târziu. Mulțumesc, că m'ai ascultat dom'le. Știu ceva, nu?

— „Merge!

— „Acu, cum mi-o fi norocul!

Trenul intră în gară la trei fără un sfert. Pe peron se despărțiră.

— „Vă salut. Popescu e numele meu!

— „Popescu? Și mai cum?

— „V. Ion.

Domnul cu haină maron, scoase din buzunar o agendă și-și notă ceva.

— „Nu te mai grăbi. Ai luat examenul!

— ? ! ?

— „Eu sunt Cucuteanu!"

Tânărul simți că se scufundă în pământ.

— „Pe dracu!

Cucuteanu îl privia zâmbind.

— „Acum du-te acasă, și învață pentru altu', că la mine ai trecut. Sal'tare!

— „Vă salut!

Popescu V. Ion rămase încremenit pe peron, privind după omulețul care se depărta, și nu-i venea să creadă.

— „Al dracului! Ce m'a dus!

. . . .

Când s'a afișat rezultatul, Popescu V. Ion avea nota 9.

S. TERNEA

Cânele meu

De unde l-am luat nu-mi vine
acum în minte.
Il am în dar de mult?... Sau
cumpărat, pe semne...
Imprietenit la drum... Dar ce-
ar putea să'nsemne
Când el cu toți e blând și stă
așa cuminte.

Să nu mă'ntrebi de neam!
Priceperea mi-e scurtă.
Cumva dacă-i basset sau câne
pentru turmă,
De-i spitz sau de-i griffon, cu
greu îi dau de urmă:
Cetesc pecetea doar cu
„Rosenthal" pe burtă.

C. GR. GRIGORESCU

Pe marginea „Postumei"

D-ra Anișoara Odeanu, talentata noastră colaboratoare, a publicat în unul din numerele recente ale „Adevărului Literar" o scrisoare postumă, care a avut darul de a provoca răspunsul de mai jos — cu multe malițiozități nedrepte. Il publicăm pentru vioiciunea lui, fiind siguri că d-ra Anișoara Odeanu va zâmbi cea dintâi. — A. L.

Este pentru prima oară când aflu, că o postumă poate să fie și anticipată.

— ?

Desigur, observați și dv. Eroina mărturisirii de „dincolo" înviază în cursul povestirii de mai multe ori pentru a se ocupa de... modă, și pledoaria d-sale pentru schimbarea concepției pe care o avem despre un cadavru, se încheie cu observațiuni care caracterizează într'un mod destul de plastic viața și mai cu seamă sexul din care face parte. Deci nu e vorba decât de un simulacru.

De aci, persuasiunea d-sale de a ne dovedi că este un cadavru viu. Și ce se întâmplă? Noi, cititorii suntem etichetați cu „Domniile voastre" când cu literă mare, când cu literă mică și învinuiți că avem idei preconcepute asupra morților, deși d-șoara autoare nu cred să ne fi consultat pe nici unul dintre noi. I-am fi dat atâtea exemple tot din domeniul literaturii. Ceva mai mult: d-sa cunoaște (așa susține) psihologia unui mort și știe precis că el nu gândește, acolo, în cripta lui neagră a recelui mormânt, cum zice poetul.

In consecință, eroul al cărui tragic sfârșit n'a putut fi decât otrăvirea cu sublimat (observați perfecta conservare a ochilor) este obiectul unei descrieri „sur le vif", deși este cu desăvârșire mort.

Dacă un om mort vorbește cu d-șoara autoare și îi spune că nu gândește și dacă și „Domniile voastre", adică noi, gândim „uneori", care este dosebirea între un om viu și un om mort? La această întrebare ne răspunde tot Domnișoara: „Un om mort e un om mort" și într'altă parte: „să nu mai dea nici din mâni nici din picioare, să nu mai mănânce, să nu mai etc., etc". Insă să vedeți acum lucru curios. Domnișoarei i se pare că mortul n'a încetat să gândească, pe câtă vreme noi ceștilalți tot „uneori" gândim. Lucrul e grav. Ce credeți? Dacă cineva ar afirma în mod public, la o conferință sau printr'o gazetă: „La dv. Doamnelor, Domnișoarelor și... Domnilor, fenomenul gândirii este ceva incidental și că de această nobilă calitate a speței noastre nu ne bucurăm decât „uneori", nu credeți că acel cineva ar fi fluerat și gratulat cu ouă și tomate, iar de e gazetă ar avea manifestațiuni cu spargere de geamuri?

Scuza: literatura. In numele acestei capricioase suverane se pot descărca cele mai grave ironii. Pe aceasta o primim cu mângâerea că ni se relevă și la autoare aceeași stare de spirit: „Imi place, spune ea, să privesc stelele fără să mă gândesc la nimic".

Dar de mortul intrat în descompunere, ce ziceți? Ați auzit? Zice că ne dă cu „tifla"...

Și toată această „fantezie" ni se aruncă tot nouă „Domniile voastre" în spate. Cică „probabil noi gândim așa ceva. Eu aș spune că *sigur* cel care presupune, se gândește, deși și într'un caz și într'altul nu am avea nimic de pierdut arătând că ne gândim și noi mai des decât se presupune. Să vedem însă ce se întâmplă când Domnișoara este „de-o perfectă luciditate".

Orice ar spune ea, în fața „coperișurilor rumenite" și a copacilor care „înfrunzesc tineresc" se ivește dorul de viață și simțămintele, amintirile, reminiscențele năvălesc și se luptă cu sentimentul disociant al morții. Și lupta e spontană. Ea se dă în aceeași frază, în același obiect. Dela etajul III, în senzația molcomă pe care i-o dă vederea paturilor căminului, își amintește vag de „înmănușați" și „cazoni" și lipsa obiectului refulat o face pesimistă. In pesimismul său ucigător, cere până și bieților plopi „fantezie" și să nu mai stea „țapeni" cum stătea răposatul, care nu mai dădea din mâni și din picioare „la fel ca Domniile voastre". Pentru aceeași rațiune i se pare că și cele două vrăbii sunt caraghioase și se chinuesc inestetic, cioc în cioc, ghemuite una lângă alta, în loc „să se avânte spre cer" și „să țopăe liber pe toată întinderea".

Eu, ca unul care fac parte din „Domniile voastre", declar sus și tare că mă lipsesc de estetica chinuirii dela distanță și admir cuibărirea celor două ciugulitoare. Apoi pentrucă Domnișoara crede că „trebue să fie foarte incomodant să te săruți când ai cioc" îi atrag atențiunea că sărutul cu sau fără cioc, e o chestie de pură relativitate.

Dar gândul bun îi revine. Domnia sa ne mărturisește că „i se pare că are un fel de superioară indulgență pentru aceste chinuri" și surâde.

Nu înțeleg dece caută mai la vale rezolvirea problemei în mod algebric, viața apărându-i ca o pagină de necunoscute. I-am propune un artificiu de calcul: să înlocuiască necunoscutele cu necunoscuți. Poate în felul acesta problema se rezolvă mai ușor.

Intr'un cuvânt, este nemulțumită și merge până acolo încât, după ce observă că în primăvara aceasta se poartă pălărie cu calotă mare și îndesată pe cap, se necăjește că „Dumnezeu a rămas tot în halat și papuci".

Vrea oare ca El să poarte pălărie cu calotă mare, Doamne iartă-mă!?

Sub stăpânirea aceluiaș gând rău Domnișoara ne spune: „mi se întâmplă să mă destram și eu în marea de necunoscut în care pluteam". Dar nu trece mult..., exact 38 rândulețe și Domnia Sa se reîncarnează ca într'o poveste indiană pentru ca să ne asigure că „cerul e imens și ea foarte mică", apoi încă odată: „mi se părea că m'am risipit în cer". Această risipire urmată de reculegere e foarte discutabilă, dar în fine să zicem. Insă, cum rămâne cu: m'am împotmolit *totdeauna* în mine..."? Declarația e categorică. Deci încă odată: Cum rămâne, ca să știm și noi? Ori e destrămare a la Buda, ori împotmolire ca pe Dunărea albastră? Mi se pare că e ceva „în toate felurile" (sic! prima coloană, un rând înainte de luciditate), ceva „tineresc înfrunzesc", cu „pumnii strânși în mine ca un animal mic încordat asupra îmbierii „democratice" a Primăverii și a Domniilor Voastre, iar scuza, scuza e veche: literatura, *bat'o focu!*

M. I. HAIL

Ionel Teodoreanu

Cu părul cârlionți și tenul mat,
în toate e mai harnic decât patru.
In fața scenei pare avocat
și 'n tribunal, la bară, face teatru...

Incolo-i delicat ca o fetiță.
Ca scriitor e cunoscut de-o lume:
S'apucă într'un ceas să scrie-o schiță
și-i iese un roman în trei volume!...

AUREL LEON

Terține minore

La gura sobei stau pe întuneric
Și urmăresc cum limbile de pară
Jucând, urzesc pe zid decor feeric...

La piept îmi strâng tovarășa vioară
Și'ncet îi mângâi strunele-amuțite,
De mult nu a mai plâns ca'n astă seară...

Mireasma toamnei reci și obosite
S'a revărsat chinuitoare'n mine,
Trezind dureri și doruri amorțite...

In suflet gem atâtea vreri străine
Și nu știu... parcă'n noaptea asta mută
Aștept pe cineva și nu mai vine...

ION MITROIU

Fantezii cinematografice

Nero

Porneau din liră-i scăpărări sublime...
Și numai el vedea imensul stol,
Cum cizela ghirlande'n spațiul gol
Și cum cădea năpraznic în mulțime.

In verbul lui aprins, sufla Eol
Și suflul lui era muiat în crime;
Creșteau gigantic vorbe tari și rime,
Ca turnuri pe un proaspăt Capitol.

Iar Roma arde'n vâlvătăi nebune,
Așa cum arde'n slova grea, de fier,
Cetatea legendar' a lui Homer...

El, aplecat pe struna-i fără svon,
In spasm de turnuri care cad, își spune:
— Păcat că-s numai domuri de carton!

S p h i n x

In peisagiul tropical
al vechiului Egipt,
eu te știam un chip
patriarhal,
nepăsător,
înfipt
în galbenul nisip
al stepelor.
De aceia-ți spun drept, nu-mi veni
să cred un călător
că te-a văzut,
c'un haut-parleur pe cap montat,
și ai cântat
„Heute Nacht oder nie!"
dar dintr'un izvor demn de crezut,
aud
că te-ai mutat la Hollywood!...

N. BERDA

O mare problemă medicală

Deseori auzim anumite persoane plângându-se de turburări nervoase, surmenaj, lipsă de voință, tristețe și alte stări bolnăvicioase, care în ultimul timp au luat proporții din ce în ce mai mari.

Nu numai persoanele în vârstă se plâng de aceste calamități, dar chiar tineri, ceeace denotă că o plagă socială ia proporții.

Datorită atâtor cazuri, care reprezintă o cifră destul de apreciabilă pe tot globul, savanții cu mare reputație mondială au dat semnalul de alarmă, prin marile descoperiri din ultimul timp.

Nu trebue să pierdem din vedere că toate aceste turburări, după cum se știe de multă vreme, sunt cauza unei lipse totale sau parțiale de elemente care din anumite cauze lipsesc din organism, și ca atare consecințele vin să se manifeste.

Constatându-se că chiar sângele pentru a se produce, are nevoie de un stimulent, tot astfel și alte organe pentru a-și îndeplini funcțiunea au nevoie tot de stimulente, care luând parte în concertul celorlalte elemente readuc la normal organismul suferind.

In Franța, în urma numeroaselor cercetări s'a căutat să se prepare un stimulent din extrase de organe special titrate, care administrate la om, au dat bune rezultate în vindecarea neurasteniei sexuale, *(impotenței)*.

Aceste extrase s'au specializat în urmă sub formă de GLOBULE ROMON, ce au fost introduse în comerț și la noi în țară, iar experiențele din ultimul timp — asupra cărora vom reveni cu importante amănunte — au făcut mare senzație.

514

O invențiune senzațională

Prin radio putem descoperi locul unde se găsesc în pământ petrol, metale și alte zăcăminte.

Descrierea completă a acestui aparat, care revoluționează technica prospecțiunilor se găsește în ultimul număr al revistei

„Radio-Fonia"

BARBAȚII FĂRĂ FEMEI

cel mai original roman al lui MICHAIL PRUNK,

care se prezintă sub o fațetă cu totul nouă, a apărut în

Editura „Cugetarea"

Cel mai mare succes al teatrului românesc

TITANIC VALS

Comedie în 3 acte de TUDOR MUȘATESCU a apărut într'un elegant volum cu fotografiile tuturor interpreților și a diverselor scene din piesă

Editura „Adeverul,

PREȚUL LEI 50

O scrisoare a lui Slavici

D-l Nicuşor Teclu, *nepotul de frate al savantului român* N. Teclu, *care a trăit şi a lucrat la Viena şi nepotul prin descendenţă al lui* D. Teclu, *fostul asociat al lui* Socec, *mi-a trimis originalul unei scrisori datată* Vácz, 10 Decembrie n. 1888 *şi semnată* Slavici. *In această scrisoare, pe care o publicăm mai jos,* Slavici *îi cere lui* D. Teclu *nişte corecturi, îi vorbeşte de anumite tabele intuitive, îi povesteşte — trecător — despre viaţa sa la închisoare şi apoi îi vorbeşte despre editarea unor scrisori.*

Din biografia lui Slavici se vede că acesta, încă din 1870, *de pe când era la Viena, cunoscuse printre alţii, la* Societatea Literară, *şi pe* N. Teclu [1]), *fiul lui* D. Teclu *asociatul lui* Socec.

Probabil că prin acesta va fi cunoscut mai târziu şi pe D. Teclu, *cu care — din scrisoare — se vede că era în oarecare relaţiuni de prietenie.*

Analizând scrisoarea, se vede că ea a fost scrisă în vremea când Slavici era condamnat la un an închisoare; condamnare rostită de curtea cu juraţi a tribunalului din Cluj, *în urma unui articol din* Tribuna *în care arăta:* „...cuvintele, în virtutea cărora generalul Traian Doda avea dreptate când a zis, că nu e în viaţa constituţională a Ungariei loc şi pentru Români". [2])

Se ştie că încă dela 1875, Slavici *fusese luat de către* T. Maiorescu *la* Bucureşti, *unde i se dă însărcinarea de secretar al comisiunii alcătuite din* Mihail Kogălniceanu, Teodor Rosetti, Dimitrie Sturdza, A. Odobescu *şi* B. P. Haşdău, *pentru publicarea documentelor lui* Eudoxiu Hurmuzache. [3])

După afirmaţiunea sa [4]) Slavici *avea atribuţia de-a aşeza documentele în şir cronologic, a traduce rezumatele făcute de* Eudoxiu Hurmuzachi, *a trimite manuscrisele la tipar şi a face corecturile. Numai documentele din limba maghiară trebuiau să fie traduse de el.*

Publicarea acestor documente a ţinut ani de zile, în care timp Slavici, *care a avut foarte multe de îndurat, a plecat* — prin 1884 — *în Ardeal, unde, la* 1888 *scrie articolul încriminat din* „Tribuna" *în urma căruia este condamnat la un an închisoare, pe care o şi execută la* Vaţ, *din vara lui* 1888 *până iarăşi în vara lui* 1889.

Din scrisoare se vede că în timpul acesta lucra tocmai la documentele E. Hurmuzachi *şi se plânge că, din cauza zilelor scurte — era prin Decembrie— nu mai poate lucra cu spor.*

Vorbeşte apoi de-o învoire de două săptămâni, pe care o va petrece la locuinţa soţiei sale.

Se ştie că această învoire i-a fost acordată la naşterea fiicei lui, prin intervenţia lui Kovács, *directorul închisorii dela* Vaţ, *care a avut o atitudine foarte binevoitoare faţă de* Slavici.

Aceste două săptămâni de concediu a trebuit să le împlinească apoi, după terminarea anului de închisoare. [5]).

Mai vorbeşte în scrisoare şi de editarea unor scrisori ale lui de către editura Socec. *Cercetând Bibliografia scrierilor lui* Slavici, *nu vedem nici-o colecţie de scrisori de-ale lui publicate la* Socec; *găsim în schimb o culegere întitulată:* „Fapta omenească, Scrisori adresate unui om tânăr în „Tribuna" 1889, Sibiu". [6]).

Se pare că aceste scrisori n'au mai fost publicate de Socec — *de ce oare? — cu toate că, din scrisoare, se vede că* Slavici *nu avea nici-o pretenţie materială ci se mulţumea numai cu aportul moral şi cu ceiace i-ar fi putut acorda editura, deşi, după cum spune el, ar fi avut nevoe, după eşirea din închisoare, de câtva timp petrecut la băi.*

Dar să lăsăm să vorbească scrisoarea:

Vácz, 10 Decembrie n. 1888

Iubite Domnule Teclu,

Te rog cu toate aceste să-mi trimiţi corecturi, pentru ca lucrarea să meargă aşa cu două-trei coale pe săptămână înainte, căci altfel „nemuritorii" din Academie ar puté să ne facă miserii.

Cu tabelele intuitive m'am cam încurcat de când zilele sunt scurte, fiind-că nici la ele nu pot lucra serile, la o masă mică, unde nu pot să văd bine şi textul german. Dar încetul cu încetul voi înainta.

Zilele aceste am primit rezoluţiunea, prin care ministrul îmi dă voie să petrec două săptămâni, la locuinţa nevestei mele, pe cauţiune (200 fl.). Aceste două săptămâni care pot să înceapă, cum credem noi, pe la sfârşitul acestei luni, nu prea voi puté lucra. Cu atât mai cu inimă mă voi pune însă pe lucru dup'aceea, dacă Dumnezeu va lăsa să treacă toate cu bine.

Sunt foarte mulţumit, că d-l Socec primeşte editura scrisorilor mele. Eu cred că are să fie o carte bună şi citită.

S'au publicat până acum VII scrisori. Mai sunt însă încă şapte, din care public în „Tribuna" numai cinci: cele din urmă două, care cuprind conclusiunea, le reservez pentru carte.

Publicarea se poate începe ori-şi-când, de oare-ce eu am material gata pentru vre-o 10-15 coale, şi ţi-l trimit, când mi-l vei cere.

Prefaţa, care poate să cuprinză cel mult două coale, nu pot s'o fac decât la sfârşit, fiind-că în ea am să citez autorii.

Despre portretul meu nu poate să fie vorba decât — poate aşa —, dacă editorul face el prefaţa din partea lui. Atunci eu aşi avé să fac o „introducere" ear nu prefaţă.

Cât despre condiţiuni, eu le las la aprecierea D-voastre, fiind-că, deşi am nevastă şi copii, nu ţiu să câştig decât în casul, că ediţiunea va produce ea vre-un câştig, şi sunt convins, că în casul acesta, D-voastre îmi veţi face şi mie parte.

Eu am scris cartea aceasta cu multă inimă, îmi închipuiesc, că ea va avé o înrâurire bună asupra generaţiunilor mai tinere şi-mi pare adese-ori bine, că am ajuns aici, ca s'o pot scrie în toată liniştea. Voi fi deci din destul răsplătit, dacă o voi vedé pusă la dispoziţiunea tuturora. Cu atât mai bine îmi va păré, dacă va mai ieşi ceva şi pentru Titu tatii, fără de care poate că n'aşi fi scris-o nici odată. Apoi — atât de bine ar fi, dacă, ieşind de aici, aşi puté să-mi permit luxul de a petrece vre-o două luni unde-va la băi, fără-ca să-mi fac vre-o mustrare pentru aceasta.

Salutări multe şi afectuoase!

SLAVICI

Scrisoarea este scrisă cu o slovă dreaptă, măruntă şi îngrijită, iar semnătura este mai mare şi aplecată.

Am căutat să dăm cuprinsul acestei scrisori cu toate caracteristicele ei, păstrându-i stilul şi ortografia, pentru o mai bună edificare a cititorilor.

Se mai vede, către sfârşitul scrisorii, dragostea mare pe care o are către băeţelul lui „Titu tatii", dovedind odată mai mult sufletul cinstit şi cald al lui Slavici, *suflet atât de mare şi atât de neînţeles.*

CONST. CRAIOVITZA

P. S. — Scrisoarea este proprietatea d-lui Nicuşor Teclu *şi va fi donată Academiei Române.*

1) Vezi Clasicii români comentaţi — I. Slavici — Ediţie comentată de Scarlat Struţeanu. — Scrisul Românesc-Craiova.
2) Vezi Inchisorile mele — I. Slavici. — Viaţa Romînească.
3) Vezi Clasicii români comentaţi. — I. Slavici. — Ediţie comentată de Scarlat Struţeanu. — Scrisul Românesc-Craiova.
4) Vezi I. Slavici — Inchisorile mele. — Viaţa Romînească.
5) Ibidem.
6) Vezi Clasicii Români comentaţi. I. Slavici. — Ediţie comentată de Scarlat Struţeanu. — Scrisul Românesc-Craiova.

Secţia turism a „Realităţii Ilustrate"

organizează pentru *şcoli, instituţii, asociaţii, grupuri particulare, societăţi turistice* sau *profesionale*, etc., excursii în ţară şi în străinătate, după alegerea, data şi localitatea indicate de grupuri.

De asemeni oferă în mod gratuit informaţii turistice şi se ocupă de toate formalităţile consulare şi administrative, precum şi de stabilirea itinerariilor.

Va stârni mare senzaţie apariţia în limba engleză, franceză şi română a romanului
AL DOILEA AMANT AL DOAMNEI CHATTERLEY
datorit scriitorului Clifford Moore
Ediţia românească va apare în Editura ALCALAY.

Război poligamiei

Juraţii erau prea indulgenţi faţă de cei ce practicau poligamia

Legea franceză care condamnă cu asprime poligamia, a suferit modificări esenţiale. Infractorii nu vor mai fi judecaţi de curtea cu juri, ci de tribunalul corecţional. Ei nu vor mai fi achitaţi, când faptul poligamiei va fi constatat, dar juraţii, care sunt şi ei oameni cu slăbiciuni umane, vor răspunde „nu" la întrebarea formulată de curte. Nu se va mai pedepsi poligamia cu munca silnică, în cazurile când juraţii vor răspunde „da".

Până acum, cei care practicau poligamia în Franţa erau sau condamnaţi la patru ani de ocnă, sau achitaţi complect, după dictonul: *tertium non datur*. De acum înainte, cei dovediţi vor cunoaşte închisoarea corecţională între un an şi patru ani, după gravitatea cazului.

Munca silnică e rezervată celor care îşi complică vina cu o crimă în legătură cu a doua sau a treia căsătorie: escrocherie premeditată, violenţă, etc...

Reforma s'a făcut urgent, deoarece s'a şi ajuns în practica proceselor la impunitatea poligamiei: cel puţin în nouă cazuri din zece juraţii au preferat să achite chiar pe recidivişti decât să-i trimită la ocnă.

Numai atunci când crima poligamiei era agravată prin cruzimi, sadism, etc., conştiinţa obştească găsea cu cale să pedepsească această categorie de infractori cu munca silnică.

Procesele de natura aceasta sunt numeroase la Paris: cel puţin de trei ori pe lună tribunalul prezintă publicului atracţiunea problemei: Acest bărbat e oare atât de excepţional ca energie fizică? Va fi trimis în Guyana sau va eşi din tribunal la braţ cu amândouă nevestele?

Jurisdicţia corecţională va pune capăt acestei situaţii absolut ispititoare şi scandaloase: recunoaşterea poligamiei. Tribunalele corecţionale achită rar pe infractorii legilor şi ordinei în vigoare.

O nevastă la Paris şi una la Versailles

Amatorii de procese senzaţionale încearcă uneori amare deziluzii: „Bărbatul ăsta n'are nimic impunător. E un tip comun şi pipernicit. S'a însurat, apoi şi-a lăsat nevasta.

N'a obţinut divorţul şi a avut o legătură cu altă femee, ascunzându-şi trecutul. Din concubinaj a rezultat un copil.

Amanta i-a cerut aranjarea situaţiei. El şi-a falsificat actele şi s'a căsătorit din nou. Din întâmplare, falsul a fost descoperit; sau prima nevastă l-a denunţat din răzbunare. Acum se află pe banca acuzaţilor"...

Câteodată însă cazul nu e chiar atât de banal. Un şofeur lucra 6 zile la Paris unde avea o familie, iar Sâmbăta se ducea la Versailles, în sânul celeilalte familii.

Era foarte fericit în amândouă locurile; îşi iubea nevestele şi copiii, pe care îi răsfăţa chiar. Bigamia lui s'a descoperit printr'o simplă întâmplare. A fost rănit într'un accident şi internat în spital. Ziarele au înregistrat cazul, nevestele şi copiii s'au grăbit să-l viziteze.

La căpătâiul lui s'a petrecut o scenă tragi-comică între cele două soţii legitime, care s'au plâns la comisariatele respective.

— De ce ţi-ai luat două neveste?, — l-a întrebat preşedintele tribunalului.

Răspunsul a fost lipsit de originalitate, dar imperturbabil:

— Aşa mi-e firea. Mereu aceiaşi mâncare, ori cât de bine ar fi gătită, te plictiseşte dacă eşti nevoit s'o consumi zilnic....

Argumentul acesta a avut totuşi darul să impresioneze pe juraţi, şi, spre marea indignare a celor două neveste, şofeurul a fost achitat.

Nu se ştie însă cum a rezolvat el apoi problema raporturilor dintre cele două familii.

De ce-a făcut Allah femeia

Un turc stabilit la Paris a fost acuzat că şi-a făcut un harem, deoarece trăia cu două franţuzoaice. El şi-a construit apărarea pe considerente religioase:

— Allah a adus pe lume mai multe femei decât bărbaţi; deaceia, Coranul dă voie musulmanului credincios să aibă atâtea femei câte poate să întreţină.

Şi urmaşul lui Mahomet, cu amândouă soţiile la braţ, a fost lăsat să plece în pace.

Un escroc

In schimb, un oarecare Marcy a fost condamnat la patru ani închisoare pentrucă s'a însurat de şase ori. Pedeapsa constituia în Franţa un record, explicabil prin faptul că Marcy nu se căsătorea decât cu femei bogate şi cu văditul scop de a le escroca.

Dezertorii şi eroii căsătoriei

Un oarecare Braquessac a fost dat în judecată pentrucă s'a însurat de trei ori. Om foarte bogat, el a ştiut să-şi mulţumească toate trei soţiile. Acestea, la proces, au declarat că erau foarte fericite. La ultimul cuvânt Braquessac a exclamat:

— Puteţi oare, domnilor juraţi, cu inimă uşoară să dezonoraţi pe aceste trei neveste care trăesc în armonie, trimiţându-le bărbatul la închisoare?

Curtea n'a vrut să dezonoreze pe cele trei femei şi l-a achitat pe Braquessac. In aceiaşi seară el îşi sărbători soţiile printr'un strălucit banchet la „Café de Paris" cu numeroşi invitaţi.

Bigamul Cornavin s'a explicat în modul următor:

— Insurându-mă cu două femei am vrut să-mi demonstrez aversiunea faţă de viaţa de celibatar!...

El a fost achitat după o strălucită pledoarie rostită de Maitre Maurice Blum care a exclamat:

Legea nu pedepseşte pe dezertorii căsătoriei... E posibil să condamnaţi pe acest erou al căsătoriei?...

UN RAPIN

„MAGAZINUL" pe Iunie

Cea mai frumoasă, cea mai elegantă şi cea mai interesantă revistă din câte apar la noi. In

„MAGAZINUL" pe Iunie

semnează o serie de articole minunate d-nii T. Arghezi, Al. Teodoreanu, A. Philippide, Ion Minulescu, — precum şi d-nii Brunea Fox, Băleanu şi Mihail.

Numărul conţine peste 120 ilustraţii artistic executate şi planşe în culori.

„MAGAZINUL" pe Iunie

costă 30 lei şi se găseşte de vânzare la toate chioscurile şi librăriile din ţară.

Antologia Femeii şi a Dragostei

★ *Poţi fi născută pentru a fi frumoasă, dar frumuseţea nu începe decât la etatea când inima este capabilă să iubească.* (La Bruyère)

★ *Femeia goală, este femeia înarmată.* (Victor Hugo)

★ *In iubire aşteptarea plăcerii este aproape totdeauna preferabilă fericirii însăşi.* (A. Esquiros)

★ *Dragostea este arhitectul Universului.* (Hesiod)

★ *Adesea ajunge să fii iubit de o femee pentru a cuceri altele.* (Achille Poncelot)

★ *Pentru a fi iubit de femei. trebuie să le laşi să creadă că nu le cunoşti. Femeile nu pot să se convingă că un bărbat ar putea în acelaşi timp să le cunoască şi să le iubească.* (Chamfort)

★ *Pentru ca să-ţi încredinţezi soarta unei femei trebuie să fii nebun; pe unde a trecut femeia locuieşte disperarea.* (Soumet)

★ *Femeile nu sunt făcute pentru a alerga; ele fug ca să fie ajunse din urmă.* (J. J. Rousseau)

★ *Dacă dracul ar putea iubi, ar înceta de a fi răutăcios.* (Sfânta Tereza)

★ *Respectul nu măguleşte femeile decât când sunt în lume; când sunt singure, le plictiseşte.* (Chabanon)

★ *Dragostea este cel mai orgolios dintre despoţi: sau totul, sau nimic.* (Stendhal)

★ *Dragostea are trei perioade: dorinţa, posesiunea şi saţietatea.* (Meilhac)

★ *Iubirea este dată pentru a iubi ceiace e mai bun.* (Bossuet)

★ *Femeia e primul domiciliu al omului.* (D. Diderot)

★ *Nu ne pierde dragostea, ci felul cum o facem.* (Bussy Rabutin)

★ *Istoria dragostei este istoria neamului omenesc.* (Charles Nodier)

★ *Totdeauna te poţi descurca în viaţă, când eşti iubit de o femeie frumoasă.* (Voltaire).

★ *Când iubeşti, ai pe Dumnezeu în inimă, picioarele sunt pe pământ şi fruntea în ceruri.* (Arsène Houssaye)

★ *Femeile prea frumoase ne minunează mai puţin a doua zi.* (Stendhal)

★ *Putem fi iubiţi la toate vârstele, întrebuinţând mijloacele proprii acelei etăţi. In tinereţe se ajunge la inimă prin simţuri, la maturitate, se ajunge la simţuri prin inimă.* (Rétif de la Bretonne)

★ *Una din gloriile societăţii este de a fi creiat femeia, acolo unde natura a făcut o femelă: de a fi creiat perpetuitatea dorinţei, acolo unde natura nu s'a gândit decât la perpetuarea speţei; însfârşit de a fi descoperit iubirea, cea mai frumoasă religie omenească.* (J. Michelet)

Alese şi traduse de

AUREL GEORGE STINO

O EXCURSIE DE LUX IN AMERICA

O călătorie de 45 zile cu preţul record de 45.000 lei

Bucureşti-Anvers-America-Bucureşti

Plecarea la 21 Iulie a. c.

Imbarcarea la Anvers, pe vaporul belgian „Gerolsten". Toate cabinele exterioare confortabile, cu apă curentă, caldă şi rece, masă îmbelşugată, saloane de dans, bibliotecă, bar. Intregul vapor la dispoziţia călătorilor.

18 zile în America.

Se vor vizita următoarele oraşe: New-York, Buffalo — cu o plimbare la cascada Niagara şi o escursie pe lacul Erie, până la Detroit, — (aci se vor vizita uzinele Ford). Apoi, Chicago — cu trei vizite la marea expoziţie internaţională — Cleveland, Philadelphia, Pittsburg, Atlantic-City, Washington.

Intreţinere de rangul întâi în hoteluri mari, fiecare cameră cu odae de bae şi radio, telefon, etc.

Inscrieţi-vă la Banca Cornea, Calea Victoriei No. 28.

LEGEA LUI MAXIM

Darabana

In Duminica dinaintea sfinţilor Apostoli Petru şi Pavăl, după ce popa Ghiţă a isprăvit slujba, iar părintele Titu a împărţit nafura la poporăni, gospodarii au pornit spre casă: bărbaţii câte-doi, câte-trei, înainte, sfătuind, nevestele câţiva paşi mai îndărăt, împărtăşindu-şi necazurile gospodăriei.

Când au scoborît din dealul curţii pe sub cireşii bătrâni şi teii rotaţi şi au ajuns la cişmeaua din medianul satului, au văzut cu oarecare mirare pe primarul Acsinte cu vătăşelul Miron şi cu Nagâţ bouarul după ei. Nagâţ, ajuns un fel de pristav la primărie, avea acăţată de gât, cu o baere de frânghie, o darabană veche, numai petece, cu veşca ruptă şi întărită cu o bucată de tinichea.

Oamenii se apropiară dând „bună ziua"; drept răspuns, Nagâţ prinse a bate în darabană cu două beţe de gândeai că tot atunci trebuia să treacă prin ea.

Lucrul acesta era o mare noutate. De când ţin minte oamenii, încă nici un primar nu-i adunase cu darabana; asta-i chemare de războl. Când avea să le spue vre-o poruncă, venia vătăjelul disdedimineaţă, bătea cu un ceatlău în poartă şi răcnea: „Măi, tu, ista, măi Hriţcu'! Să-i spui lui A Dochiţei şi lui Andronache să veniţi tus-trei la primărie!" Acum îi chema cu darabana.

Infipt pe nişte picioare scurte şi strâmbe, gros, cu căciula dată cam pe ceafă, cu fire de paie pe spate şi prin chica neţesălată, Nagâţ trăgea stăruitor în pielea întinsă, mai greşind şi în veşcă, şi ţintea încruntat, gurguiul dela opincile lui Miron.

Lumea se adunase din toată părţile. „Ajunge, mă!" strigă primarul. Nagâţ trânti de vreo două ori cu beţele mai apăsat, ca de încheiere şi se opri.

— Oameni buni, începu primarul, am primit poruncă să vă aduc la cunoştinţă despre o lege nouă, legea maxâmului pentru un spor la biruri pe câte capete de vită are fieşcare, boi, oi, cai, se cheamă orice ar avea omul pe lângă gospodăria lui.

— Aracan-de-mine!, prinseră a se văita femeile. D'apăi, nu-i ghiru destul de greu?

— Eu nu pot să vă spun altminteri decât cum am primit poruncă. De mâne scriem la tablău tot omul cu ce are el la gospodăria lui. Asta aveam să vă spun şi să veniţi la primărie să vă scriem.

Primarul plecă la primărie cu vătăjelul şi cu toboşarul după ei. In urma lor, freamătul se porni din toate părţile; oamenii începură a se mişca, rupându-se din grămadă, pâlcuri-pâlcuri, îndreptându-se care spre Bucşă, care spre Humărie, încruntaţi şi mânioşi.

— Măi, cine o mai fi şi Maxâm aista... legea mamei lui... doamne iartă-mă, că-i sfânta Duminică!" făcu Pavalache, scărpinându-se în cap pe sub căciulă. „Nu dovedeam noi până acum cu preceptu şi cu argentu; d'apoi după asta!"

Când se îndreptară din median spre podul de peste Bucşă, în celalt capăt se arătă un moşneguţ dând din mâni şi strigând: „Staţi, mă! Ce s'o întâmplat aici?"

Toţi stătură locului cu gurile căscate de mirare. De când s'a pomenit moş-Fetcu pe meleagurile acestea, nimeni nu l-a văzut încă eşind în drum ca să întrebe şi să iscodească asupra întâmplărilor vieţii. Acesta e un semn.

Moş Fetcu se sorea în pragul bordeiului, pâcâind din lulea; cugeta el, aşa singurel, că tare-i bun soarele, când tocmai ajunse în urechile lui, cam fudule, bârâitul darabanei din median. Din străfundul amintirilor eşi la iveală înţelesul acestui semn de mare primejdie: în satul lui de prin Cordun, într'un an — de mult— se tot socotea să plece la pădure, dar tot amâna de pe o zi pe alta. Intr'o dimineaţă, aşa ca acum, au prins a bate darabanele prin sat şi a suna goarnele.. A auzit că împăratul ar porni război. Până în seară moş Fetcu era plecat şi dus a fost până în ziua de azi. Acum bate iar darabana; asta nu-i a bună. Trebuie numaidecât să afle ce-i? Tot aburcându-şi iţarii pe coapse, ajunse la podeţ.

— Auzi, moş-Fetcu, a venit poruncă dela Folticeni, să mărească dările. Ci-că are să puie dajdie pe câni, pe gobăi... 'Nea-ta ce zici?

— Ha? Ce spui? răcni moş-Fetcu adunându-şi buzele cu nasul la un loc şi iţindu-se la oameni cu un ochi, cum fac găinile când se uită la soare.

— A venit unu Maxâm cu o lege nouă ca să ne ieie sufletele! strigă David.

— Aşa zici? A venit cu altă lege? Apăi, e rău, tare-i rău. Ascultaţi la mine: e capătul, e sfârşitul vacului; vine Antihârţ!" spuse moş-Fetcu şi dând mereu cu mâna parc'ar fi alungat o muscă dela ureche, o luă îndărăt spre bordei.

TABLĂUL

Mare tulburare a fost în ziua aceia în sat.

In Humărie, oamenii s'au adunat la crâşma lui Andruşca; cei din Bucşă au venit la rateşul lui Ghidale din median. Nu era altă vorbă decât despre legea lui Maxâm.

— Măi, zise A Dochiţei, cât a fost Ioniţă primar, nu s'a pomenit de Maxâm cu legea lui.

— Eh, primarul e primar. I-a venit porunca, ce vrei să facă? spuse moş Irimia Gripcă.

— Da' spune dumneata, moş-Irinie, drept e să pue dare pe vite mari şi mici dearându'?

— Auzi, ci-că şi pe câni îi trece în tablău.

— Da, mânânce-le jâgaria de cotarle, că n'am să plătesc ghir şi pentru ele.

— Taci, măi Dodule, adaugă moş-Irimia; noi suntem nevolnici şi ticăloşi şi nu avem nici o putere. Aşa porunceşte stăpânirea, aşa facem. Zice preceptu: ai să dai, bade, atâta ghir. Tu scoţi şi dai. Se ridică unu — ca Maxâm aista — şi zice: ia să punem dajdie pe gobăi şi pe câni. Noi plătim dajdie pe gobăi şi pe câni. Ce să facem?

— Eu zic, moş-Irimie, să ducem vitele la pădure şi oile în poiana ursului la Fântânele; când a fi să le scrie la tablău, nu-s!

— Hei, măi băete, d'apăi Fântânelele, ce? Is peste hotar? Şi Boinicul nu-i pădure boerească? S'apăi primaru' şi cu preceptu' nu ne ştie pe fieştecare dearândul?

— Aşa-i, întăriră câteva glasuri, preceptu' nu ne ştie pe fieşcare?

Sfatul se prelungea în noapte, tot mai aprins, tot mai îndârjit. O dajdie nouă, cu darabana, şi cum se întâmplă, cu un primar nou. Toate se învălmăşeau neguros în mintea lor, învăluite de obidă, de răzvrătire, de rachiul care prinse a le împăinjeni vederile.

Chiar de a doua zi, primarul, notarul, perceptorul şi un conţopist au început să alcătuiască tabloul, după cum era porunca.

Oamenii veniau până la gardul primăriei, se iţeau prin îngrăditura de nuele, dar să intre în ogradă, se fereau ca de foc; mai bucuroşi o luau tiptil spre crâşma dela rateş.

Miron, vătăjelul, eşia în cerdacul primăriei şi răcnea cât îl ţineau bojocii: „Cupcă Gligore!"

Cupcă, de după gard, se făcea că nu-i pe-acolo.

— Măi Cupcă, măi Gligore, tu nu auzi? Vină în cănţelerie, măi, n'auzi?

Cupcă, bănuind că l-a văzut, intră pe poartă, urcă treptele până în cerdac şi se bagă în primărie. Din tindă, tot învârtind căciula şi par'că temându-se să nu-l muşte ceva de fundul iţarilor, pătrunde în cancelarie.

— Bade Gligore, dumneata ai doi boi?

— Am, dom' primar, da's slaghi tare.

— Bine-bine. Da' oi câte ai?

— Apăi, am avut patru, da' au cherit de galbază.

— Altceva nu mai ai? Cai, vaci?

— D'apăi, n'avem, că suntem sărmani; ştie dom'precept.

Miron ese în cerdac şi strigă: „Simion a Dochiţei!

Un băeţaş cu părul cât o clae, cu sumăeşul strâns împrejurul trupului, dă năvală pe uşă. „Ce cauţi tu aici, măi băete?" întreabă primarul.

— Eu îs Nihai a lui Sinion a Dochiţei. Tătuţa îi dus la Silişte în pădure după lemne şi m'o mânat să-ţi spun că nu poate veni, că-i dus la pădure după lemne.

— Ce pădure, măi băete, că l-a văzut vătăjelul azi-dimineaţă, pe aici.

— Nu cu şagă, s'o dus. O spus că musai trebue să fie la pădure ca să înceapă încărcatul mâne disdedimineaţă.

— Strigă, mă, pe altul.

— Dănilă Ioachim!

Nevasta lui Dănilă, sfioasă, cu casânca trasă peste gură intră şi aşteaptă lângă uşă.

— Unde-i Dănilă?

— Omu' meu îi dus la Rotunda, că are de măsurat nişte iarbă.

Primarul Acsinte se scarpină la ceafă şi pufneşte: „Măi, afurisită treabă. Toată lumea şi-a găsit de lucru dracu' ştie pe unde; dac'o ţine tot aşa nu mai isprăvim cât-îi hău. Şi ordinul scrie pe margine F. f. *urgent!*

Notarul Lăzărescu îşi toarce musteaţa cu două degete şi zâmbeşte ironic. Toţi erau duşi: unul la Cornul-Caprei; altul la Roşcani, altul la Corni; dar să fi vrut să-i caute mai cu dinadinsul, îi găsea pe toţi la crâşma lui Andruşca în Humărie unde erau mai departe şi mai feriţi.

Ziua întâia şi a doua au trecut fără nici un spor. Miercuri, a venit o ştire, tocmai când sfatul era mai în toi la Andruşca şi la rateş: a doua zi, adică Joi, soseşte în comună subprefectul în inspecţie. Acuma, dacă vine subprefectul în inspecţie, ar putea să se adune cu toţii, ori la primărie ori şi mai bine în median şi să-l roage să-i scape de legea asta a lui Maxâm.

Cum s'a dus vestea, Dumnezeu ştie; destul că Joi de dimineaţă a început a curge lume de prin toate părţile în median, împrejurul cişmelei. Au venit întâi Bucşenii, apoi Humăreştii; după aceia Dealul-Curţii şi Cornul-Caprei; mai pe urmă s'au ivit cei din Rotunda, din Silişte, din Corni şi la urmă de tot, Roşcanii.

Când a eşit primarul în cerdacul primăriei, medianul dela rateş până la cişmea era negru de căciuli şi pălării.

— Ce-o fi asta, domnule Lăzărescu? Parcă-i iarmaroc! Or fi venit oamenii la înscriere?

— Dom' primar, zise Miron, eu am auzit din oameni, că aşteaptă pe domnu' suprefect, pentru legea asta a lui Maxâm.

— Vai de mine! D'apoi, bine, măi băete, de ce nu mi-ai spus mai devreme? Asta-i dandana mare! Oamenii aiştia, doamne fereşte, mă bagă în bucluc. Incalecă şi pleacă numaidecât înaintea suprefectului spre Halm; unde l-ăi întâlni, să-i spui aşa: „a spus domnu' primar că s'a strâns lumea în median şi pare turburată din cale-afară pentru legea aceia a maxâmului; să nu vie fără călăraşi". Şi mai încet ca pentru sine: „Dare-ar dracu' în legea lor".

Miron a plecat călare prin Dumesnic, a ocolit via curţii prin dosul bisericii, a scoborît pela morişcă, peste apa Sucevii şi a luat drumul spre apus în goana mare a calului.

tarle, că n'am să plătescu ghir şi

ANTIHARȚ

Lumea forfotea și se frământa în median. Oamenii ridicau uneori glasurile și iar se potoleau, dând cușmele când pe sprâncene când pe ceafă. Soarele îi înțepa cu ace de foc și le ațâța necazul. Trecuse de amează; nimeni nu mâncase, dar de băut nu ducea nimeni dorul, stingându-și setea unii la crâșma dela rateș, alții la cișmea, unde treuca de răchită nu se mai hodinea, trecând dintr'o mână într'alta.

Intr'un târziu, pe șleahul mare, se arătă un nour de praf. Pe urmă se desluși o trăsură cu patru cai și după ea o ceată de călărași; mai la coadă venia vătăjelul Miron. Alaiul cobori drept lângă cișmea. Nu se mai auzea nici o răsuflare; parcă se oprise și apa în surla de aramă; se lăsase o liniște grea ca acele care apasă în miezul zilelor de vară pe un iaz mort.

In trăsură se ridică în picioare un omuleț burtos, roș la chip ca un măr domnesc și făcu primarului semn cu mâna să se apropie. Acsinte porni spre trăsură cu pălăria pe burtă. — „Săru' mâna, cucoane Andrieș!" și buza de jos îi tremura ca la mârțoage.

— Da, ce-i asta, primarule?, strigă subprefectul.

— Apăi, cucoane Andrieș, au venit oamenii să vă spuie despre legea aceia a maxâmului.

— Ce tot boscorodești acolo? Oare ați 'nebunit, tu și oamenii tăi?

Primarul înghițea în sec, își făcea cruce cu limba și se întreba în sine-și dacă nu cumva are dreptate subprefectul.

Lumea se strângea în cerc împrejurul trăsurii. Câțiva împinseră înainte pe moș Irimia Gripcă: „Spune-i dumneata, moș-Irinie că ești mai bătrân".

— Apăi, cucoane, începu moș-Irimia, noi suntem tare tulburați pentru legea aceia a lui Maxâm. E păcat și de noi, cucoane, că nu mai putem. Boerescu'l facem, ghirul îl plinim din greu și amu vine și asta.

— Și ce vreți dela mine? Legea e lege; nu o fac eu, o fac boerii dela București. Noi o aplicăm.

— Ei, da, da! înțelegem noi; o aplecați. Da iaca, dacă ai vrea mata, cucoane, noi rugăm o bunătate a dumneavoastră, să nu o aplecați pe asta, că nu mai putem.

— Cum, cum? Nu mai vreți legile stăpânirii? Precum înțeleg, faceți rebeliune! Oare, vi s'a urît cu binele? Vă dau eu rebeliune de să vă meargă colbu'. Acu pun călărașii să vă calce în picioarele cailor.

O svoană de glasuri, mai întâi potolită apoi mai întărâtată, se porni dela margine până la subprefect: „E păcat și de noi, cucoane. Nu mai puneți legea asta a lui Maxâm, că nu mai putem plăti ghir și pe găini".

Cuconul Andrieș privi mulțimea, întărîtat și nedumerit.

— Cum ați spus? Bir pe găini?

— Pe găini, pe câni...!

Atunci se făcu lumină în mintea subprefectului.

— Așa ați înțeles voi? Cine v'a băgat măgăria asta în cap?

Se făcu tăcere; toate privirile se îndreptară spre primar.

— Plecați de-aici... mama voastră de proști. Și tu, primarule, așa ai deslușit legea? Să mergi acuma, pe loc, la prefectură să-ți dai seama cum ai turburat lumea!

O frământare pe loc, mută și fără înțeles, cuprinse mulțimea. Nimeni nu mai pricepea cum stau lucrurile și ce trebue să facă. In această clipă, dând din coate și din umeri, moș-Fetcu își făcu loc printre oameni, pe lângă cișmea, cu căciula pe sprâncene; se proțăpi în fața trăsurii și înălțând brațele către cuconul Andrieș, începu să răcnească: „Antihârț! Antihârț! Puneți mâna pe el, oameni buni! Aista o venit cu legea deavolului, cu sfârșitul vacului!"

Lumea se grămădi împrejurul trăsurii. Atunci, cuconul Andreieș smunci de un hăț din mânile vizitiului; caii speriați se tălăzuiră toți patru, spre dreapta, întorcând trăsura. Din spate, călărașii se opintiră înainte cu sulițele aplecate. Lumea se abătu în dreapta, în stânga, înapoi, cu răcnete, îmbrâncindu-se și călcându-se în picioare; apoi o rupse de fugă care încotro vedea cu ochii. In câteva clipe, medianul era pustiu.

După un răstimp intrau pe poartă patru călărași, ținând de colțurile unei cergi în mijlocul căreia aduceau ceva ca pe o targă. Ostașii lăsară încetișor cerga pe pământ în ușa bordeiului. Moș-Fetcu sta boțit, ca un ghemotoc de sdrențe pline de sânge, cules din pulberea drumului, de sub picioarele cailor și a mulțimii: jertfă neștiutoare a unei legi nouă și a unei răzmerițe care n'a fost. Vacul și-l isprăvi năproznic și cu vuet, cum auzise el dela călugării din Vorona.

NICODIM COLA

DISCUL

Plăci de dans

Astăzi, când atâtea instituțiuni vechi sunt perimate în totul, s'ar părea paradoxal, ca dansul, care a existat din toate vremile, să supraviețuiască încă. Explicația ce se poate da acestei vitalități puternice nu este prea dificilă. Dansurile, — și ne referim la cele mai obișnuite (tangoul, shimmyul, valsul, foxtrotul, rumba, etc.), — corespund, nici nu se poate mai bine, cerințelor și directivelor vieții actuale. In epoca sportului și a sensualității, — dansul, care unește aceste două elemente într'un tot atât de bine închegat, nu se putea să nu aibă o vigoare din cele mai accentuate.

Sportul, deși de cele mai multe ori se practică colectiv, e totuși individual; fiecare se mișcă și execută mișcările distanțat de ceilalți — în vederea însă a atingerii unui scop final comun. De celălalt element directiv al epocii noastre—nu poate fi vorba în sport. Era nevoie de ceva care să unească ambele aceste elemente. Dansul — să nu ne pierdem în metafore inutile — e armonia perfectă a acestor două forțe determinante, ale timpului în care trăim.

Desigur că această chestiune, atât de interesantă, ar comporta discuții lungi. In marginile unui articol cu supra-titlul: „Cronica Discului" neam resemnat să dăm o explicație sumară.

Dansul e astăzi „cartea de vizită" în societate. dacă știi să dansezi, ești bine privit; dacă nu știi să-ți ții partenera, să te'nvârtești cu ea, fie într'un țarc, fie într'un salon cu podeaua nudă, atunci n'ai ce căuta acolo. E inutil să plictisești lumea cu discuții, în loc de a te mișca în cadența muzicii, simțind în acelaș timp lângă tine „tic-tacul" inimii și toate celelalte accesorii ale partenerului respectiv partenerii. Tânărul ce stă în colț — care nu dansează și care vrea să comunice și altora gândurile și părerile, asupra cutărei sau cutărei chestiuni, — riscă, ca nu după multă vreme, să vorbească pereților sau slujnicei, dinadins trimisă de gazdă... pentru a astupa gura — cu o dulceață sau fursec, invitatului „pedant" care, în loc să facă curse de alergări în jurul odăii, și-a găsit să adoarmă (sic) lumea cu discuții...

Unii dansează pentrucă *„așa se cere"* și pentru a nu fi altfel decât ceilalți.

Alții dansează — nici eu nu știu dece — dar *„așa ca să se miște"*... să se poată apropia de cineva, care în alte ocazii l-ar ține la distanța reglementară. Altă categorie dansează din *plăcere*... O domnișoară întrebată cândva de un vârstnic de ce dansează, a răspuns: „de plăcere". Și când i s'a cerut să facă precizări, de loc sfioasă, nu a dat un răspuns verbal — dar a schițat cu fizionomia un răspuns mult mai eloquent decât ar fi fost primul, care voia să însemne ...„mai întrebi"? Un lucru este însă sigur: nimeni nu dansează în vederea atingerii unui scop *artistic*.

Cei ce nu știu să ție cadența, după indicațiile muzicii, să rămână acasă, să nu-și piardă vremea la reuniuni. Societății de astăzi nu-i mai trebue nici discuții, nici comentarii, nici reflecții; ea are nevoe de mișcare, de învârtire amețitoare dela un colț la altul al odăii sau salonului. Are nevoie de simțire (într'o anumită accepțiune a ei).

Rafturile magazinelor de discuri s'au îmbogățit, în ultima săptămână, cu — exclusiv — numeroase plăci de dans. Printre plăcile străine — deși puternic înregistrate, se observă totuși — în majoritatea lor — o stare de neurastenie. Cele mai multe sunt fade — note asvârlite pe portativ la'ntâmplare, pe care numai orchestrele, cu instrumentație diversă, le salvează și le ridică întrucâtva prestigiul. Dacă aceasta e nota dominantă, sunt însă printre ele melodii frumoase și înviorătoare.

Orchestra *Marek Weber* interpretează cu cunoscuta-i măestrie, pe plăci *„Electrola"*, tangoul „O mia bella Napoli" din opereta „Venus in Seide" a lui *Stolz*.

Valsul „Un chant d'amour" extras din „L'auberge de cheval blanc" (Polidor) se bucură, grație lui *Ilja Livschakoff*, de o executare care se adoptează minunat spiritului său tirolez.

Pe plăci *Columbia* (Dv987) se ascultă cu plăcere „Signorina, ich liebe dich" (tango), și un fox antrenant, „Wenn ich mal eine Dummcheit mach". Foxtrotul „Tout-bleu-Tout-bleu" (Polidor) este unul din cele mai excelente, în executarea căruia orchestra lui *Ilja Livschakoff* pune toată străduința și grija.

La apariţiunea „Rumbei" toți i-au prezis o existență efemeră. Dacă totuși nu se prea dansează — industria muzicii de „rumbă" e din cele mai înfloritoare. Unele din ele au o savoare personală. Sunt lucruri delicioase acele pe care — în *Caminando* și *La Guajira (Gramophone)*, — le cânta fermecătorul *Don Aspiazo* cu o ingeniozitate, deși în aparență puerilă, în fond, totuși, bine stabilită.

Din plăcile — producție muzicală românească — trebue să subliniăm în primul rând minunatul tango: „Iubesc femeia" (Columbia), datorit fecundului compozitor *Ionel Fernic*, cântat de Cr. Vasile. Muzica frumoasă, duioasă și sentimentală; cuvintele corecte și bine aranjate, compuse în afară de inevitabilele „iubesc, doresc", etc... și din alte expresii nespeculate încă de nimeni până astăzi. Acestei compoziții — poate cea mai bună de până acum — din toate punctele de vedere, i s'ar fi cuvenit la înregistrare o orchestrație mai bogată și mai variată pentru ca acest disc să nu sufere de nici un neajuns. Cealaltă față a aceluiaș disc cuprinde „Un tango" de Eugen Seno. Inregistrarea bine făcută; muzica, frumoasă și bogată, e stricată de cuvintele „voluptoase" în care compozitorul își plânge o dragoste neîmpărtășită. Tot pentru „Columbia" *Cristian Vasile* cântă simțit tangoul „Femeia eternă a poveței" și „Mâine" (Nello Manzatti) în care acompaniamentul de orchestră divers și bogat formează punctul de atracție a plăcii.

LIVIU FLODA

P. S. Celor ce li se va părea că dau dovadă de inconsecvență, boicotând odinioară muzica ușoară — iar în articolul de față privind-o cu bunăvoință, le explic: recenzând plăcile de dans, din sumedenia lor, nu m'am oprit decât la acele câteva care prezintă calități într'adevăr remarcabile și care merită să fie pomenite.

L. FL.



Cinematograful

Voci

Inchipuiți-vă că ni s'ar reprezenta un film de 2400 de metri unde, timp de un ceas și jumătate, ar fi vorba de un poet care vine, pleacă, intră, iese, se culcă, se scoală, merge, stă, și care, din când în când, extrage din buzunar o fițuică și începe să citească versuri. Să presupunem că s'au ales cele mai frumoase poezii din opera lui Beaudelaire, Valery, Verlaine, Maeterlink, Verhaeren. Să mai presupunem că actorul care le recită are un talent excepțional de a spune versuri. Să presupunem toate acestea, și să ne întrebăm apoi dacă un asemenea film este un film bun.

Răspunsul nu poate fi îndoelnic. La cinematograf așteptăm să ni se dea cinematograf; indiferent de valoarea intrinsecă a poeziilor de care vorbeam, ele nu pot fi, în cel mai bun caz, decât o garnitură a filmului, principalul rămânând altceva. A se face un film unde toate evenimentele să fie doar pretexte pentru prezentarea garniturilor înseamnă a inversa raportul de importanță dintre elemente și a naște o operă ratată.

Exact asta are loc în filmele unde toate întâmplările sunt simple prilejuri pentru a face pe un cântăreț să cânte. Filme ca acele ale lui Tauber, Kiepura (cu excepția celui din urmă: „Un cântec pentru tine), Baujet, și alții au tocmai acest cusur. (In „Un cântec pentru tine" s'a procedat altfel; avem impresia că diferitele cântece sunt elementul secundar, interesul fiind pus pe partea propriu zis cinematografică. Asta explică succesul filmului; căci publicul este în fond mult mai puțin prost decât cred cei ce fac și aleg filmele de astăzi).

Toate acestea îmi vin în minte cu ocazia lui Tito Schipa. N'are importanță că acest cântăreț are una din cele mai subtile, mai dulci și mai drepte voci din lume; n'are importanță că nimeni ca el nu știe a pune în valoare melodiile spaniole, folosind toate șerpuirile lor fără a cădea în vulgaritate. N'au nici-o importanță toate aceste merite, căci ele nu-s de ordin cinematografic, și noi aci căutăm cinematograf.

Afară de asta, admiratorii lui Tito Schipa care au pus, fără a se sătura, de zece ori în șir aceeaș placă de gramofon, au fost desigur decepționați de a-l vedea în quasi „carne și oase". Căci Tito Schipa este personal un fel de brunet frumos și țapăn.

Plagiat original

S'a dat la cinema Boulevard un film intitulat: „Goana după femei". După două-trei scene am rămas îmmărmurit. Abia îmi venea să cred. Cei doi eroi rejucau exact filmul pe care îl mai jucaseră acum trei sau patru ani. Doi marinari în fond prieteni și în aparență inamici de moarte, se ocupă exclusiv să-și sufle femei unui altuia în diferitele porturi unde acostează. Nu diferă decât titlul și locurile de debarcare.

Dar asta n'ar fi nimic. Acum opt ani, subt titlul de „Potrivnicii" a rulat încă un film, jucat tot de aceiași doi actori, unde era vorba iarăși de acelaș lucru („Potrivnicii" a fost cel de-al doilea mare film al lui Dolores del Rio).

Mărturisesc că acest sistem de auto-plagiat este extrem de original și dovedește bogăția de resurse a imaginației regisorilor americani.

Rome-Express

Săptămâna trecută a fost plină de filme bune. Săptămâna actuală e plină de marfă proastă. Singura bucată mai onorabilă este „Rome-Express", făcută de casa „Gaumont-British" și jucată în cea mai mare parte de actori englezi.

Nu pot spune că e un film rău. Dar are multe lucruri supărătoare. De pildă alături de Conrad Veidt, care joacă foarte bine, avem pe complicele lui, un tânăr care poartă expresia inexpresivă de băiat de prăvălie și care joacă tot timpul fals. Alături de filantropul sgârcit care se numește Macbane și care e realizat într'un chip perfect artistic, avem pe d. Jolif, șeful poliției, care n'are nici-un sens, nici ca mască, nici ca vorbă (vorbește franțuzește cu accent englez și englezește cu accent francez), nici ca text.

Apoi se simte influența altor filme; n'aș zice că s'au făcut împrumuturi din „Shangai Express" — cum ar fi tentați să spună unii, din pricina analogiei verbale, dar sunt sigur că s'au copiat multe lucruri din multe filme — și poate tocmai de aceea nu putem preciza din care....

Dacă ar fi să căutăm o caracterizare a acestui film, am spune că are inconvenientul de a fi fost croit pe baze largi de film epocal, și că mijloacele pentru a da o capodoperă deplină au fost neîndestulătoare. Asta explică dece, în ciuda multor lucruri excelente pe care le cuprinde, impresia finală este aceea de insatisfacțiune.

La umbra sgârie-norilor

Când oare se va renunța la trucul așa de ieftin al regăsirii de mame, tați, fii și fiice? Bufoneria infantilă a unor filme ca „Parfumul Doamnei în negru" sau „Cele două Orfeline" nu a reușit încă să compromită acest poncif demodat? Nu s'au plictisit producătorii cu scene ca:

— Ce doriți d-voastră?

— V-am adus acest obiect....

— Dumnezeule... D-tră... Tată... Sau:

Ea *(cu vocea întretăiată de triluri) Ce bună sunteți cu mine, Doamnă......*

Contele *(hodoronc-tronc) nu-i mai spuneți Doamnă.... Spuneți-i „mamă".....*

D. I. SUCHIANU

3 CALATORI!
de vară
I-a VARNA—ISTAMBUL
19—26 IUNIE. Durata 9 zile
Intreținere complectă, pașaport și vize 3.750 lei.
II-a BUDAPESTA—VIENA
3—11 IUNIE. Durata 8 zile
Intreținere complectă, pașaport și vize 4.920 lei
III-a 20 ZILE PE MARE
Istanbul-Atena-Delphi, Corfu, Creta, Delos, Thinos, Santorin, Mikinos, etc.
Vizitarea a 15 insule din Arhipelagul grecesc din Ciclade. Băi de soare și de mare supraveghiate de medic.
Intreținere complectă, pașaport și vize 12.850 lei
Cereți prospecte, informațiuni la „Realitatea Ilustrată", secția Turism, str. C. Mille 7—9. Tel. 3.59.99.

A APĂRUT
EDIȚIA II-A
Camere Mobilate
roman de DAMIAN STĂNOIU
Ed. „Adeverul" *PREȚUL LEI 60*

A APĂRUT
CRIMA PASIONALĂ
STUDIU DE DREPT PENAL ȘI DE PSIHOLOGIE CRIMINALĂ
de M. NEGREA RÂMNICEANU

Curiozități

OCHII JAPONEZELOR

Doctorul japonez Uhsida a reușit să găsească un procedeu chirurgical prin care ochii mongolici devin în scurt timp la fel cu ochii rasei albe: largi și drepți. Peste 10.000 de operații s'au făcut femeilor și bărbaților japonezi în acest scop. Sunt deajuns trei tăieturi minuscule, care nu lasă apoi nici o urmă, fiind cusute cu fir de mătasă sterilizată. Astfel, pe când Europa își manifestă gustul pentru arta japoneză și chineză, orientalii năzuesc spre tipul european, nu numai prin port, dar și prin aspectul fizic.

MONUMENTUL UNEI ACROBATE

Populația din California a strâns prin subscripție publică o sumă de 100.000 de dolari, cu care s'a ridicat la Long-Beach un monument în memoria femeii-acrobate Lilian Leytzel, căzută în timpul reprezentației, la Kopenhaga, dela înălțimea de 30 metri. Lilian Leytzel făcea parte din celebrul „trio" acrobatic cunoscut în întreaga lume sub numele de „Oamenii zburători".

MENU-UL D-NEI ROOSEVELT

„Chicago Tribune" anunță că pentru primul dineu de gală care va avea loc în Casa Albă pentru 1000 de invitați, s'a alcătuit un menu foarte modest, dacă nu excepțional:

Supă de stridii.
Ochiuri cu cârnăciori.
Găină cu sos.
Cartofi prăjiți.
Beltea de struguri.
Biscuiți.
Cafea.

„...Nici o menajeră nu și-ar fi permis să ofere invitaților un astfel de menu", a declarat mister Albert Shafremann, șeful bucătar dela Acron Club; — și doar d-na Roosevelt face aceasta pentru demnitarii cei mai marcanți ai Republicii!... In afară de acest considerent, însă, chiar din punct de vedere gastronomic, un asemenea menu e pur și simplu monstruos. Ochiuri cu cârnăciori?... Nu cred ca prezidentul însuși să se simtă bine după această mâncare. Și cum se poate să lipsească o salată?... In tot menu-ul acesta nu e nimic care să conțină vitamine. Câtă ignoranță culinară!

Insă Mistres Roosevelt își continuă treburile și nu se sinchisește de loc de indignarea gastronomilor. Ea a declarat că nu va întrebuința zilnic decât 15 minute pentru grijile gospodăriei.

METAMORFOZA SEXUALA

In clinica municipală din Budapesta, a avut loc o interesantă operație pentru schimbarea sexului. A fost operată o fată născută în 1916 în Slovacia. Ea este o frumusețe rară, se bucură de mari succese în societate și i se făcuseră chiar mai multe propuneri de căsătorie.

Dar în ultimul an sexul ei se schimbă ca printr'o surpriză: ea căpătă trăsături evident masculine în înfățișare. Doctorii constată că fata devenise băiat!... Operația a reușit să producă o transformare definitivă.

BERNARD SHAW ȘI TUNNEY

Tunney, celebrul boxeur, și-a publicat decurând autobiografia sub titlul: „Bărbatul trebuie să lupte", și ceiace e mai curios, — prefața acestei cărți e scrisă de Bernard Shaw.

Iată câteva fragmente din această prefață: — „Mă veți întreba: ce dracu mi-a venit să scriu această prefață?... D-le Tunney, eu vreau să aduc o corectare spuselor d-voastră... Apreciați pe Carpentier și pe Dempsey după criterii pe care nu le cunoaște publicul. Nu știți despre Carpentier de exemplu nimic mai mult decât volumul lui, greutatea, și că el a căzut sub pumnul d-voastră".

„...Prefața nu se adresează nici cetitorului nici editorului. Eu vorbesc autorului și dacă rândurile mele vor displăcea editorului, te rog, d-le Tunney, aplică-i câteva lovituri la bot; știu că te pricepi la așa ceva; sau, ca să nu provoci leziuni, ar fi poate mai nimerit să-l atingi la părțile moi..."

ABOLIREA „FLORILOR RĂULUI"

Din celebrul volumaș „Les Fleurs du mal" al lui Baudelaire, în 1857 a fost scoase 6 poezii ca dăunătoare moralității publice.

După atâtea decenii, moștenitorii lui Paulet Molassy, care a publicat pentru prima oară „Florile Răului", au reușit să obțină revizuirea dosarului și după toate probabilitățile interdicția va fi ridicată.

Procesul acesta, în 1857, fusese absolut sensațional în Paris. Paul Molassy, din cauza poeziilor încriminate, a stat în închisoare, pentru că nu avea cu ce să achite amenda la care fusese supus.

Baudelaire a fost și el lovit de proces. Vestea imoralității poetului amărâse profund pe mama lui și scandalizase pe bunicul său, care era pe atunci șef al misiunii militare din Constantinopol. Având în vedere că atâtea opere moderne de nuanță pornografică nu sunt oprite sau persecutate, se crede că justiția va da editorilor dreptul de reeditare a „Florilor Răului" în forma din 1857.

A apărut
REGINE INCORONATE
Povestire din trecut de
MARIA REGINA ROMÂNIEI
Ed. „Adevĕrul" 2 volume compacte a 80 lei volumul

Premiul literar al editurii „Adeverul"

JURIUL CARE VA DECERNE PREMIUL A FOST CONSTITUIT

După cum am anunțat, editura „Adeverul" urmându-și planul de acțiune care tinde a stimula cât mai mult producția literară românească a hotărât înființarea unui premiu literar în valoare de lei 60.000.— Premiul acesta se va acorda celui mai bun roman inedit, care va înfățișa viața societății românești de după războiu.

Concursul este deschis până la 15 Noembrie a. c. Până la această dată, manuscrisele vor fi predate d-lui T. Teodorescu-Braniște, care în calitate de secretar al comisiunii, și-a luat însărcinarea strângerii manuscriselor.

Manuscrisele trebuesc predate în formă definitivă. Transcrise la mașină, neiscălite.

Fiecare manuscris va trebui să poarte un motto, iar într'un plic corespunzător, sigilat, se va indica numele autorului.

Juriul care va decerna premiul este alcătuit din d-nii:

Prof. Const. Botez, Liviu Rebreanu, I. Al. Brătescu-Voinești, M. Sadoveanu, I. Minulescu, Paul Zarifopol și *Prof. I. Petrovici.*

Romanul ales de juriu va apărea în foileton, autorul urmând să primească în afară de premiul de 60.000 lei, drepturile de autor, potrivit normelor editoriale de astăzi, pentru publicarea în volum.

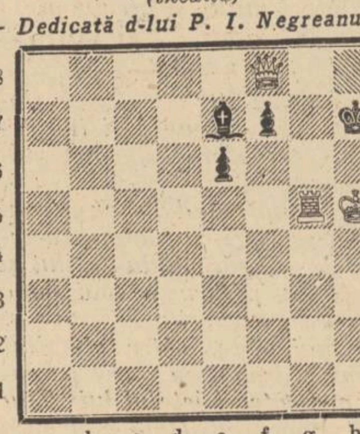
Pentru orice informațiuni, d-nii autori sunt rugați să se adreseze d-lui Tudor Teodorescu-Braniște, secretarul comisiunii, la redacția ziarelor noastre, str. Const. Mille No. 7—11, între orele 6—9 seara.

A apărut
ECONOMICE ȘI LITERARE
două volume de ARISTIDE BLANK
Editura «Adeverul», Lei 100

CITIȚI TOȚI AZI CAPTIVANTUL ROMAN:
GERONIMO DE AGUILAR
de JAKOB WASSERMANN
Măreața și palpitanta epopee a unui conchistador înfrânt
în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —
Lei 4, Romanul complect. — La chioșcari și librari.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 597
de **A. Gross**, Hațeg.
(inedită)
— Dedicată d-lui P. I. Negreanu —



3 + 4 = 7

Mat ajutor invers în 3 mutări.
Hilfszüger. Selbsmatt in 3 Zügen.

Cu aceleași piese marele maesru W. Pemby a construit următoarea problemă:

PROBLEMA No. 598
de **W. Pauly**, București.
(inedită)



7 + 5 = 12

Pat ajutor invers în 3 mutări
Hilfszüger. Selbstmatt in 3 Zügen.

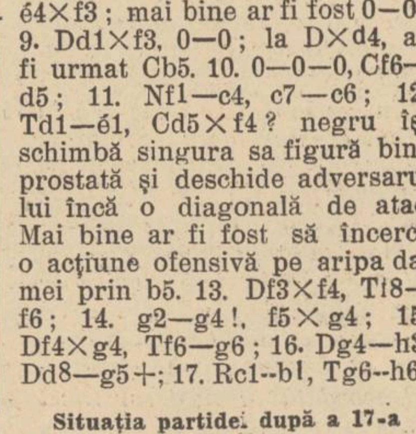
PROBLEMA No. 141

Jucată la concursul național spaniol din Valencia în Octombrie 1932.

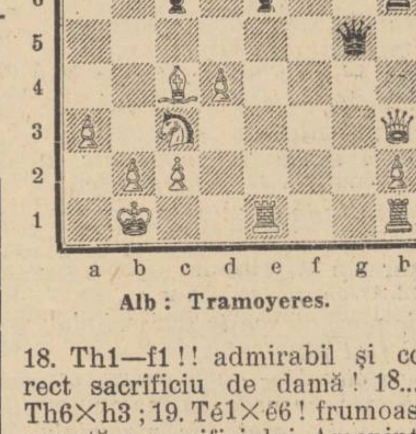
ALB : R. Tramoyeres.
NEGRU : V. Marin

Partidă franceză

1. é2—é4, é7—é6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Cb1—c3, Nf8—b4; 4. Cg1—é2, d5×é4; 5. a2—a3, Nb4×c3+; 6. Cé2×c3, f7—f5; 7. Nc1—f4, Cg8—f6; 8. f2—f3, é4×f3; mai bine ar fi fost 0—0; 9. Dd1×f3, 0—0; la D×d4, ar fi urmat Cb5. 10. 0—0—0, Cf6—d5; 11. Nf1—c4, c7—c6; 12. Td1—é1, Cd5×f4? negru își schimbă singura sa figură bine prostată și deschide adversarului încă o diagonală de atac. Mai bine ar fi fost să încerce o acțiune ofensivă pe aripa damei prin b5. 13. Df3×f4, Tf8—f6; 14. g2—g4!, f5×g4; 15. Df4×g4, Tf6—g6; 16. Dg4—h3, Dd8—g5+; 17. Rc1--b1, Tg6--h6;



Situația partidei după a 17-a mutare a negrului.
Negru : Marin.



Alb : Tramoyeres.

18. Th1—f1!! admirabil și corect sacrificiu de damă! 18....-Th6×h3; 19. Té1×é6! frumoase poantă a sacrificiului. Amenință Té8 mat. iar la N×é6 mat în 2 mutări prin N×é6, urmat Tf8; deasemenea la g6 prin T×g6+ urmat de Tf8. 19...., h7—h6; 20. Té6×h6+, Dg5—d5; 21. Cc3×d5!, g7×h6; ceva mai bine ar fi fost T×h6, dar și atunci alb obține un final avantajos prin Cc7+ urmat de C×b8. 22. Cd8—é7+ și alb abandonează, căci alb nu mai poate evita matul în 4 mutări: Rh8; Tf8+, Rg7 (h7); Tf7+ Rh3; Ch6+, Rg8. Td7 ≠.

P. I. NEGREANU
S. THAU

CITIȚI
REALITATEA ILUSTRATĂ

Comentarii la problema redresării imaginilor retiniene

Intr'un paragraf din „Ştiinţa Educaţiei" de Jean Demoor şi Tobie Jonkheere, profesori la Universitatea din Bruxelles, se expune următoarea curioasă şi interesantă teorie, care constitue un exemplu de felul cum se tratează adesea chestiunile ce depăşesc obişnuitele probleme de ştiinţă. Interesantă şi prin aceea că atacă o latură a celei mai turburătoare şi insolubile nedumeriri a minţii noastre şi anume problema vederii sau a perceperii. Redăm textual după traducerea în româneşte a doamnei Alexandrina Dumitrescu:

SENZAŢII VIZUALE
Redresarea imaginilor retiniene

Imaginea, care se formează pe retină este răsturnată. Cum se explică faptul că senzaţia vizuală conştientă este dreaptă ? Cum redresăm noi imaginile formate pe retină ?

Vedem obiectele acolo unde sunt şi aşa cum sunt, pentrucă întoarcem în afară în direcţia de unde au venit, razele care ne parvin.

Exacta determinare a obiectelor rezultă de altfel şi din mişcările executate de mâni, braţe, şi picioare. Mulţumită simţului muscular care ne dă noţiunea acestor mişcări, impresiile vizuale îşi capătă obiectivitatea lor. Din acest punct de vedere trebue să observăm că niciodată ochiul nu rămâne nemişcat, când cercetăm un obiect. Or, pentru a privi un obiect de jos în sus (obiectele se proectează întoarse pe retină) noi trebue să contractăm muşchiul superior al ochiului. Şi astfel sensibilitatea musculară ne informează exact asupra formei şi aşezării părţilor succesive privite. Redresarea unei imagini este aşa dar, datorită senzaţiilor musculare, pornite din muşchii ochiului.

Această redresare este de altfel un fenomen de ordin experimental. Scrierea răsturnată pe care o găsim adesea la copii dovedeşte aceasta.

In primele săptămâni sau luni, când copilul învaţă să scrie, răstoarnă complect literele care le scrie şi chiar cuvintele, deşi obiectele concrete le desenează drept. Litera într'adevăr nu are nici o semnificaţie ca desen. Copilul o imită. Or, el vede pe i ca un i răsturnat şi îl desenează aşa cum îl vede".

Deşi prezentată ca o problemă de psihologie funcţională, această curioasă teorie, prin contingenţa postulatelor pe care le implică este de esenţă mai mult metafizică. Are însă ea un sens bine definit, o bază logică sau experimentală ? Răspunsul negativ rezultă din următoarele consideraţii:

Spunând că „senzaţia vizuală conştientă este dreaptă" ne gândim desigur nu la direcţia unui singur obiect văzut, ci la întreg ansamblul lumii văzute, a cărei imagine se formează pe retină. Nu poate de ex. ca un copil să vadă literele inversate fără să vadă pe dos şi caetul pe care scrie şi mâna lui şi în general toate lucrurile. *Or, această inversare generală ar echivala cu o vedere normală.* Ar fi caşi inexistentă. Intr'adevăr noţiunea de direcţie sau poziţie are un înţeles absolut şi unul relativ. Ii dăm un înţeles absolut când nu o comparăm cu o noţiune cunoscută, când credem că are un sens de sine stătător, ce nu poate şi nu are nevoie să fie definit. Aşa de ex. afirmând că „senzaţia vizuală conştientă este dreaptă" credem că postulăm un adevăr axiomatic. Numai că, impresia dreaptă pe care ne-o lasă obiectele verticale se datoreşte nu direcţiei pe care o are verticala în spaţiu, ci senzaţiei caracteristice pe care ne-o lasă atracţia pământului. In spaţiu toate direcţiile sunt la fel. In orice parte a pământului ne-am afla, oricare ar fi direcţia pe care o are verticala în spaţiu, chiar în localităţi opuse ale pământului, cerul ne lasă aceiaşi senzaţie de sus. Deasemenea mişcarea de rotaţie a pământului nu ne lasă nici o impresie de răsturnare. Explicaţia stă în aceea, că, în toate aceste cazuri moleculele corpului nostru sunt atrase în acelaşi sens, spre centrul pământului. Dacă printr'un dispozitiv optic am face să vedem toate lucrurile pe dos (invers de cum le vedem în mod normal), noua viziune a lumii ne-ar apărea la fel cu cea obişnuită şi nu ne-am da seama de poziţiile lor inversate decât în momentul trecerii dela o vedere la alta. Impresia de răsturnare generală am avea-o numai atunci când s'ar exercita asupra noastră o forţă de sens opus gravitaţiei pământeşti. Iată pentru ce impresia dreaptă pe care ne-o lasă verticala, ca şi impresia de sus a cerului nu au nici o legătură cu imaginea retiniană, cu dispoziţia nervului optic sau cu oricare altă parte a organului vederii.

In ştiinţă noţiunea de răsturnare este relativă. Se zice adică de o poziţie că este răsturnată numai când o raportăm la altă poziţie socotită dreaptă prin definiţie. Din acest punct de vedere nu putem vorbi de o direcţie a lumii văzute, pentru că nu cunoaştem o a doua lume, cu care să o comparăm.

Oricare ar fi ipotezele asupra naturii intime sau a substanţei sale, oricare ar fi termenii cu care o denumim, această lume văzută este singura pe care o cunoaştem, o studiem, o discutăm, atât în fizică cât şi în psihologie. Nu cunoaştem două lumi din care să facem un domeniu pentru lumea materială şi alt domeniu distinct pentru lumea senzaţiilor vizuale conştiente. Dacă prin urmare admitem explicaţia pe care o dă fizica raportului de poziţii dintre imaginea retiniană şi obiectele văzute, ce sens are să cerem pentru aceiaşi inversiune o a doua explicaţie, considerând de data aceasta lumea văzută (care este un tot) drept efect al imaginii retiniene (care este o parte ?) Este absurd să facem din imaginea retiniană şi cauză şi efect a lumii văzute. Vorbind de raze de lumină, retină etc. ne gândim la lucruri pe care le vedem sau ne închipuim că există în spaţiul lumii văzute, la urmă vorbind de senzaţii vizuale conştiente, ne gândim la aceeaşi lume văzută, din care, printr'o curioasă rotaţie logică facem două lumi diferite, una lumea materială, alta lumea senzaţiilor vizuale conştiente, una cauză alta efect a imaginii retiniene. Această eroare este cauza multor confuzii.

E suficient să apăsăm un ochi pentru ca să vedem totul în dublu exemplar. Viziunea lumii fiind aşa de fragilă, ce înţeles are afirmaţia că „vedem obiectele acolo unde sunt şi aşa cum sunt"? Ce înseamnă iarăşi afirmaţia că „întoarcem în afară în direcţia de unde au venit razele care ne parvin" ? Şi mai ales ce fapte de experienţă justifică această ipoteză ?

* Ele au la bază următorul raţionament fals până la absurd: Lumea văzută cu gândul este identică cu aceea pe care o percepem prin vedere. Insă gândul este o emanaţie a creerului, deci şi lumea văzută este o emanaţiune pe care creerul o proectează afară, în spaţiu.

Problema redresării imaginii retiniene este una din acele al căror sens este numai aparent.

Experienţa cu desenul răsturnat la copii este adevărată, dar are următoarea explicaţie simplă. Copilul răstoarnă în jos desenul, când îi face dedesuptul figurii model, şi lateral când îl face alături, pentrucă în felul acesta este simetric şi deci mai uşor de executat. Când începe o parte a figurii, o continuă în direcţia opusă, care este liberă şi astfel se naşte o figură simetrică adică răsturnată. Toţi ne amintim de vremea când ne-am dus pentru prima oară la şcoală, dar nici unul de timpul când vedeam literele pe dos.

D. BARAVACHE



Cărţi şi reviste

Marta Rădulescu : Sânt studentă! (Editura „Adeverul")

Autoarea, deşi foarte tânără, a debutat acum doi ani. In „clasa VII-a" d-şoara Rădulescu dădea dovadă de un spontan humor adolescent şi de o lipsă de „literatură" care surprindea şi făcea plăcere.

In „Sânt studentă" ni se oferă o serie de scene din viaţa studenţească de astăzi. Viziunea autoarei rămâne mereu humoristică, sprinţară, cu o poantă de satiră pe alocurea, dovedind un temperament delaolaltă realist şi plin de fantezie.

Nu este un humor crud şi rece, pince-sans-rire, şi viclean. Este o glumă fără răutate, simpatică şi tonică, pentrucă arată un bun simţ sănătos şi o judecată încă tânără dar făgăduind serioase desvoltări pentru mai târziu. E râsul tinereţii, pe care nu-l turbură încă nici o amărăciune, nici o decepţie durabilă, nici un necaz iremediabil.

Sânt câteva scene din aceste „reportagii fanteziste" care merită să fie menţionate pentru spiritul de observaţie şi inteligenţa cu care sânt redate. Un exemplu, între altele, l-ar oferi bucata intitulată „Talent genial şi geniu cu talent", în care apare figura (străveziu deghizată cu un nume de împrumut) a lui Preda Neicu-Bostan, profesor de estetică literară, mare admirator al pastelurilor lui Alecsandri în dauna lui Eminescu.

Acest Neicu-Bostan este unul din tipurile cele mai bine prinse din volum. Este redat obiectiv, fără comentarii. Alături de el, dealtfel, apar tot aşa de vii şi de veridice şi alte figuri de profesori: profesorul de franceză Boissec, beţiv, declamator şi înfumurat; Mac Pherson lectorul de engleză; profesorul de engleză Fink, decan al facultăţii şi întrunind alte o mulţime de ocupaţii, universal şi poliglot: „A fost profesor de germană la liceu, a ajuns specialist de engleză la Universitate, examinează la franceză toţi anii universitari, ascultă la istoria literaturii şi la estetică..."

Un vânt de frondă simpatică circulă dealungul acestor pagini zglobii şi vesele. Autoarea, cu acest volum, a depăşit faza „făgăduelilor" trecând în domeniul realizării. Rămâne acum ca să-şi dozeze cu chibzuială meşteşugul pe care l-a învăţat. Şi, mai ales, să caute ca acest meşteşug să nu rutinizeze prea de vreme şi prea evident spontaneitatea unui veritabil talent.

AL. A. PHILIPPIDE

Crima Pasională

Dacă crima pasională ca fenomen social ia înfăţişarea unui act destul de frecvent în viaţa cotidiană, este însă, pe cât ştim, pentru prima oară când un autor se opreşte în cadrul unor minuţioase cercetări asupra cauzelor care îl produc.

D. M. Negrea-Râmniceanu priveşte crima pasională mai mult ca un produs al epocii noastre. Autorul relevă *atitudinea de indulgenţă* a societăţii contemporane faţă de crimele pasionale şi analizează evoluţia ideilor care au determinat această atitudine în spiritul public.

E un minunat prilej pentru cercetarea unei întregi literaturi care, dela George Sand şi până la Dumas-fils, dela Stendhal la Schopenhauer şi Nietzsche, nu înseamnă decât idealizarea şi glorificarea crimei pasionale.

Interesul ca şi importanţa lucrării d-lui Râmniceanu constau mai ales în cercetările pe care le încearcă asupra psihologiei criminalului pasional. Psihologie dintre cele mai curioase, mai complexe, şi care de cele mai multe ori nu poate fi încadrată înlăuntrul unor legi fixe.



Autorul studiază cruzimea şi furia destructivă ca elemente caracteristice în reacţiunile pasionale, psihologia şi modul lor de manifestare, starea de amor şi de gelozie, dramele pasiunii care se răzbună, etc., — şi se opreşte mai mult asupra dramelor posesiunii amoroase propriu zise, care rezumă întreaga putere, irezistibilă şi oarbă, a instinctului sexual.

„Aceste drame, — spune d. Râmniceanu, — înfăţişează sufletul omenesc flexibil şi fără hotărâre în faţa impulsiunilor; spiritul animat din mişcările cele mai contradictorii; iar pe individ — odios şi puternic prin furia de animal care îl stăpâneşte, şi totuşi slab, pentrucă e supus tiraniei rigide şi ilogice a instinctului! Insfârşit, aceste drame care ne deconcertează, ne fac să fim cuprinşi de stupoare, ne îndeamnă la milă, până la urmă filtrând în noi adânca melancolie a îndoelii faţă de ceiace poate să însemneze, absurd şi totuşi divin, amorul omenesc!"

Remarcabil este şi capitolul „sinuciderilor şi dublelor sinucideri pasionale". Oprindu-se asupra gândului morţii în iubire, autorul arată cum aproape la fiece pas în viaţă amorul se împleteşte cu sinuciderea.

„Moartea individului prin iubire se ridică la o înălţime până acum neexplicată, când aceasta va fi provocată nu de un imperativ al naturii care sfârşeşte o fiinţă epuizată, ci de o pornire a însăşi fiinţei cu care s'a fost iubit!"

Prin incursiunile repetate în literatură, prin încercările critice care nu lipsesc, lucrarea d-lui Negrea-Râmniceanu, depăşind interesul unui studiu strict ştiinţific, se clasează şi ca operă literară de valoare.

H. BL.

O controversă literară

O sută cincizeci de volume şi reviste discută controversa

Comunicări făcute de d. Paul Gusty, director de scenă al Teatrului Naţional din Bucureşti

Intr'un număr trecut am publicat o convorbire pe care colaboratorul nostru, d. Alex. F. Mihail, a avut-o cu d. Paul Gusty, director de scenă al Teatrului Naţional din Bucureşti; s'a lămurit o controversă: piesa „Noaptea regilor" este scrisă într'adevăr de *Shakespeare* şi nici decum de *Auguste Dorhain*, care, sub titlul „Conte d'avril" a făcut să se reprezinte această piesă la Paris, publicând-o apoi în suplimentul teatral al revistei „Lisez-moi".

Acum d. Paul Gusty ne pune la dispoziţie câteva date de precizare cu privire la chestia Bacon-Shakespeare. D-sa fiind mai competent în materie, ca ori şi cine, credem că aceste detalii vor interesa pe cititorii noştri.

CINE A SCRIS PIESELE LUI SHAKESPEARE?

Primul scriitor care a exprimat bănuiala că Shakespeare n'ar fi autorul lucrărilor sale a fost Iosif C. Hart, consul al Statelor-Unite la Santa Cruz şi anume în „Romance of Yachting" (Plimbare romantică cu Iachtul).

Au mai constatat alţi cercetători că de aceeaş părere cu Hart, care a murit în 1855, a fost şi cunoscutul profesor german Gförer... care a emis părerea că piesele lui Shakespeare ar fi scrise de mai mulţi autori. (Confruntă : Mitul shakespearian de Appleton Morgan, tradus în limba germană de Karl Müller-Mylius şi tipărit la Lipsca în 1885).

Au apărut apoi, susţinând aceeaş teză, un articol intitulat: „Cum a scris piesele lui Shakespeare?" în ziarul lui Chambers (Chambers's Journal) din 7 August 1852; apoi alt articol de Delia Bacon în revista mensuală: Putnam's Monthly din Ianuarie 1856. Pe acest articol s'a întemeiat apoi: „Filosofia pieselor lui Shakespeare", dată publicităţii de Delia Bacon, prevăzută cu o prefaţă neutră de Nathaniel Hawtorne şi tipărită la Londra şi Boston în 1857.

Delia Bacon, care a stârnit îndoiala în minţile multora asupra autenticităţii operelor lui Shakespeare a murit dement în anul 1859.

Pare însă că W. H. Smith, de felul său din Londra, a fost primul, care a contribuit să se răspândească versiunea că piesele lui Shakespeare ar fi fost compuse de Fr. Bacon, aceasta prin scrierea sa: „Fost-a lordul Bacon autorul pieselor lui Shakespeare?..." în formă de scrisoare adresată lordului Ellesmere în 1856, care scrisoare s'a mai tipărit şi în anul 1857 sub titlul: „Bacon and Shakespeare".

VOLUME ŞI REVISTE SPECIALE

Insă cel mai savant dintre reprezentanţii acestei ciudate teorii a fost Nathaniel Holmes, advocat american, care a publicat: „Autorul pieselor atribuite lui Shakespeare", o lucrare scrisă cu un lux de pătrundere, vrednică de o cauză mai dreaptă, (2 volume tipărite în 1886).

A mai luptat cu multă înverşunare pentru teoria baconiană d-na Henri Pott, care a publicat — spre acest sfârşit mai multe volume.

Cei mai mulţi adepţi ai acestei teorii s'au găsit în America dintre care cel mai dârz a fost Ignatius Deuney din Hastings.

In 1885 s'a fondat la Sontox şi o societate baconiană cu scopul răspândirii acestor păreri stranii. Pe la 1893 au scos şi o revistă botezată: Baconiana. *Tot cu acelaş scop s'a intemeiat şi la Chicago o asemenea societate, tot cu numele de „Baconiana".*

S'a tipărit la Cincinatti şi o bibliografie în chestiunea Bacon-Shakespeare... care ne dă titlul a o sută cincizeci şi cinci de volume, broşuri sau articole!

S'a înfiinţat mai apoi o altă societate : „Shakesperiana" la Philadelphia... care scotea şi o revistă lunară.

In Germania cei mai aprigi susţinători ai tezei baconiane au fost poetul Edwin Bormann şi Georg Cantor, profesor de matematici.

Toate acestea până la 1900.

NOAPTEA REGILOR

„Noaptea Regilor sau cum veţi vroi", este inspirată dintr'o nuvelă intitulată: „Apollonius şi Silla" de Barnaby Rich, care şi el a împrumutat ideea primă dintr'o nuvelă italiană de Bandello. Au existat şi două comedii italieneşti inspirate din această nuvelă şi anume Gl'Ingaunoto şi Gl'Ingaunati care au fost traduse şi în englezeşte.

In orice caz personagiile comice din piesa lui Shakespeare sunt născocite de bogata şi neîntrecuta lui fantazie.

A scris piesa între 1599 şi 1602.

PĂREREA PERSONALĂ A D-LUI GUSTY

D. Paul Gusty, care face de zeci de ani studii comparative în toate direcţiile domeniului teatral, este de părere că trebue trasă concluzia, că *William Shakespeare* este adevăratul autor al pieselor semnate cu numele lui. In orice caz chestia nu este atât de simplă şi a fost zadarnică străduinţa autorilor celor o sută cincizeci de volume, broşuri şi articole, ce tindeau să acrediteze teoria baconiană.

CRONICAR

P. Cerna

La Bucureşti - Viaţa de student - Boala

Titu Maiorescu - Sinaia

In anul 1900, Cerna termină liceul, apreciat ca cel mai strălucit absolvent al seriei sale, primind, pe lângă coroana premiului întâi, şi superlative elogii şi felicitări din partea profesorilor şi colegilor săi.

In toamna aceluiaş an, urma să se înscrie la universitate. Problema care se pusese la înscrierea sa în liceu apărea şi de această dată şi cu mai multă îngrijorare. Chiar ajutorul iniţial nu-l putea întrevedea câtă vreme relaţiile cu Costache Nicolopol fuseseră rupte.

Rămase toată vara în Brăila şi, în tot acest răstimp de vacanţă, prepară elevi pentru examene particulare şi corigenţă, putând astfel să-şi înjghebeze o modestă sumă de vreo două sute de lei cu care să poată porni la Bucureşti.

Se înscrise la facultatea de Fizico-Chimice şi la cea de Litere şi Filosofie. Dar pe ambele le frecuentă cu întrerupere din cauza lipsei. De o slujbă cât de umilă nu putea fi vorba, mai ales că nu avea nici o protecţie, nu cunoştea pe nimeni. De asemenea şi pentru aceleaşi motive, de o bursă şcolară. Singura nădejde rămâneau tot preparaţiile. Şi nici acestea nu se ofereau încă. Pe lângă toate acestea mândria îl oprea să se împrumute şi chiar cărţile şi caetele de cursuri nu le folosea dela alţii.

„In sfârşit, un cunoscut—care era funcţionar la „Creditul Urban", în Bucureşti — îmi pare Beldiceanu — îi propuse să-i dea cheia unei odăi dela o casă a „Creditului", ce rămăsese neînchiriată, căci în acel timp din cauza unei crize — rămăsese neînchiriate multe case — cu ratele întârziate la „Credit" şi pe care pusese stăpânire „Creditul". Ca să primească acest lucru Cerna, însemna că l-a ajuns cuţitul la os.

In adevăr, acolo, în acea odăiţă îşi aşternuse poetul o saltea pe jos, pe podele, şi acolo dormea, înconjurat cu cărţi şi cu un singur cufăraş de rufe, şi fără absolut nici o altă mobilă.

L'am găsit acolo multă vreme toată iarna aceea, dormind fără foc în sobă, dar cu o energie neînfrântă —veşnic în aşteptarea unor vremuri mai bune — ce nu puteau să nu vină, dar care numai întârziau deocamdată" [1]).

Intre timp, nu după multă vreme, s'a retras dela facultatea de Fizico-Chimice, rămânând numai la Filosofie. Este demnă de relevat împrejurarea care l'a determinat la această hotărâre.

„La o lucrare scrisă de fizico-chimice, cum se exprima el adesea — prima lucrare ce ni s'a dat — profesorul Ioachimescu clasificase lucrările pe categorii.

Lucrarea lui Cerna — din cauza absenţelor sale şi a lipsei de manuale — nu a fost clasificată printre cele dintâi, după cum era obişnuit. Aceasta l'a costat mult şi dela această dată nici n'a mai dat pe la facultatea de fizico-chimice. Zadarnic l'am sfătuit noi să urmeze şi altă facultate, dacă vrea să-şi creieze o situaţie practică în viaţă. Principiul său a rămas neschimbat „unde nu pot fi întâiul, nu am ce căuta".

„...In acest timp căpătase preparaţii, îşi asigurase existenţa zilnică şi putea să se dedea în voe studiilor ce-i erau atât de dragi. Primul an însă, anul de lipsă şi suferinţe îi lăsase urme în organismul său şi era mult slăbit, faţă de cum îl cunoscusem în liceu" [2]).

La înrăutăţirea stării sănătăţii lui Cerna a contribuit mult şi viaţa neregulată pe care a 'nceput s'o ducă poetul imediat cum a venit în Bucureşti. O fire ca a lui, aşa cum ne-au descris-o d-nii V. Al. Jean şi C. Christescu şi mai târziu — cum o să vedem mai departe, din cele scrise de către d. I. Petrovici şi Vasile Savel — la care noţiunea timpului, din punct de vedere activ şi recreativ, era desconsiderată, era firesc să-şi sdruncine sănătatea şi să sfârşească aşa cum a sfârşit-o. Aceasta cu atât mai mult cu cât poetul era o constituţie robustă, ceeace îi mărea încrederea în puterea sa de rezistenţă şi, deci, indiferentismul, faţă de predispoziţia moştenită dela tatăl său, lucru de care nu ştim dacă avea cunoştinţă, câtă vreme şi noi îl dăm ca presupus.

Pe de altă parte, la sporirea afecţiunii sale, se mai adaugă şi faptul că Cerna era o fire senzuală, afemeiat.

Din mărturiile pe care le-avem asupra lui, atât ca adolescent, cât şi ca bărbat, Cerna reese ca atare:

„N'a cunoscut nici dragostea pentru femee, deşi era *afemeeat*" [3]), ne asigură d-l V. Al. Jean, în aceleaşi *Amintiri* [4]).

Iar când d-l I. Petrovici l-a cunoscut ca student, câţiva ani mai târziu, ni-l prezintă în acelaş fel:

„Poetul avea plămânii atinşi şi ducea o viaţă de nevoi, de muncă, de *senzualitate* [5]), care nu erau de natură să-l îndrepte" [6]).

Referitor la aceeaş latură a firii lui Cerna, Vasile Savel — unul din cei mai apropiaţi confidenţi ai poetului — ne-a dat informaţii destul de preţioase, lucruri intime, pe care din discreţie şi stimă faţă de cel dispărut, nu am crezut nimerit a le pomeni aici.

Astfel, bacilul tuberculozei, acest iubitor de sălăşluire în organismul celor aleşi, găsind şi la Cerna un teren propice, se instalează nesupărat, pentru ca mai târziu să-şi desăvârşească opera.

Prima dată sigură şi evidentă a afecţiunii lui pulmonare ne-o dă d-l I. Rădulescu-Pogoneanu în susnumitul număr din „Convorbiri literare [7]): „d. Iorga comunică peste câteva zile d-lui Maiorescu (printr'o scrisoare din 6 Noembrie 1904) că Cerna e bolnav, „de pneumonie, crede el, de influenţă, crede doctorul". Cel care se înşela era medicul".

Până la această dată poetul a mai fost bolnav mai uşor de câteva ori dar a fost ajutat şi îngrijit de către prieteni devotaţi ca d-nii I. Garabet şi dr. Iacobovici [8]).

Dela această dată însă, Cerna trece sub directa şi părinteasca oblăduire a lui Titu Maiorescu. Imediat, în urma scrisorii d-lui N. Iorga, Titu Maiorescu îl trimete pe poet d-lui dr. I. Cantacuzino, care opinează pentru internarea acestuia la sanatoriul din Sinaia sub observarea d-lui dr. Mamulea, unde este apoi şi trimis [9]).

„Negreşit, anevoie se împacă firea lui cu atmosfera de spital şi cu rigoarea regimului cerut de gravitatea boalei. Găseşte totuşi tăria (mai ales din respect către Maiorescu) de a sta acolo toată primăvara anului 1905. La sfârşitul lui Mai vine în Bucureşti, pentru examenul dela Facultate. După o nouă cercetare, doctorul Cantacuzino comunică lui Maiorescu (printr'o scrisoare din 7 Iunie 1905) că şederea la Bucureşti l-a săvit pe Cerna; e de părere că trebue să treacă peste neplăcerile spitalului şi să-şi urmeze cura. Cerna se înapoiază la Sinaia şi în Septembrie se simte aşa de bine, încât părăseşte acest loc de înviorare.

Sentimentul de însănătoşire şi bucurie de viaţă îl covârşeşte acum cu totul, e ca îmbătat de fericirea de a trăi.

In ajunul plecării dela Sinaia, scrie unui prieten: „Doctorul mi-a spus că sunt scăpat, scăpat de tot. Trăiască viaţa! Mâine Vineri dimineaţa, sunt la Bucureşti..."

Şederea la Sinaia îl legase cu tot sufletul de această binecuvântată localitate; toate vacanţele cât a mai stat după aceea în ţară, le-a petrecut în cea mai mare parte, acolo. Pe lângă farmecul naturii, pentru care Cerna avea o adorare, îl mai chinuiau acolo duioase amintiri şi gingaşe legături de prietenie" [10]).

Acolo, sufletul poetului vibra fermecat în ritmuri şi imagini în care:

Prahova îşi mână'n taină cântecul adânc pe vad,
Printre ramuri înverzite raze tremură şi cad.
Par'că's duhuri luminoase care vin din lumi albastre
Să asculte mai de-aproape şoapta inimilor noastre.

Concomitent cu asemenea stări sufleteşti însă, Cerna suferea adânc din cauza rigurozităţii regimului ce i se impunea. Dintr'o scrisoare către Titu Maiorescu — cu data de 3 Mai 1905 — se vede foarte limpede acest lucru:

„De pe-aici nu prea am ce să vă comunic. Aerul e întremător, dar mâncarea e uneori aşa de proastă, încât mă face să regret cantina universitară. Apoi disciplina spitalului e cam severă faţă de mine. Eu aş vrea să fiu ceva mai liber, să caut şi să fac legături de prietenie, să alerg slobod toate cărările, — dar d-l dr. Mamulea îmi hăcueşte regulat aripioarele. Sânt în Sinaia şi încă n'am văzut Sinaia. Abia ieri am căpătat învoirea de a face câteva ocoluri prin curte — şi... mai-mai să uit de toate mizeriile vieţii de spital. Nu puteam să-mi satur ochii, admirând împrejurimile. Aş vrea să mă sui pe Bucegi. Munţii ceilalţi au podoabă mândră şi veselă, dar vârfurile Bucegilor au pentru mine ceva nou, înălţător şi straniu, în acelaş timp. Când trece câte-o aripă de nor şi le retează crestele, pe faţa lor întunecată citeşti ceva din sbuciumul şi din adâncimea de gânduri a vr'unul geniu sălbatec" [11]).

Tristeţea îi este cu atât mai mare cu cât medicul şi — deci şi Maiorescu — nu vor să audă de năzuinţi ca acelea, în care Cerna îşi manifestă dorinţa de-a sui pe munţi.

Deşi modul de alimentare i se îmbunătăţeşte mult, încât poetul scrie că a „obosit mâncând" şi că a „crescut cu 3 kgr. în 35 de zile", totuşi Cerna nu se poate acomoda cu viaţa de spital şi în scrisorile următoare trimise binefăcătorului său, starea sufletească de mai nainte persistă.

„Când am venit întâia oară în spital, am crezut că priveliştea atâtor suferinţi şi mizerii omeneşti mă vor deprinde să iau lucrurile aşa cum sânt — nu cum le visez; — îmi vor căli sufletul şi îmi vor da curaj să privesc în chip mai eroic viaţa — aşa cum se oţeleşte ostaşul care a trecut prin flacăra luptelor. Efectul a fost cu totul contrar celui aşteptat. Sânt atâtea nenorociri, în faţa cărora ştiinţa omenească nu are nici o putere, se resemnează! Tot mai adânc se înrădăcinează în mine conştiinţa nimicniciei noastre în faţa mersului sigur şi biruitor al legilor firii. Uneori noaptea mă stăpâneşte ceasuri întregi gândul clipelor din urmă. Aş vrea să-l smulg din mine. Cum să-l smulgi? In sala de alături se plimbă oftări şi gemete. In salonul cel mare — ai crede că un doctor extravagant ţine un curs de tuse. După stinsul luminii, când se alină tot vaetul fabricilor din vale, şi când auzul se ascute şi prinde cele mai slabe ecouri, — nu arare-ori mi se întâmplă să ascult din pat cum se împleteşte deasupra muţeniei generale murmurul dulce al Prahovei cu horcăitul fioros al vr'unui muribund, — horcăit care pare că isvoreşte din pereţii subţiri: un concert demonic" [12]).

Rândurile de mai sus ne aduc în minte subtilele versuri din *Nocturnă:*

. . . .

Departe'n văi adânci prin pietre,
Izvorul glăsueşte-abia...
Dorm toţi în jurul stinsei vetre —
Adormi şi tu, iubirea mea.

In bura de lumină dulce
Coboară luna să se culce.
Tăcerea aripa-şi desface,
Ţinând pământul tot subt ea...
Pământ şi ceruri dorm în pace —
Adormi şi tu, durerea mea.

Adesea însă, reveria îl mai face să-şi uite amarul:

„In schimb, am uneori zile liniştite şi frumoase. Mă ascund într'un colţ depărtat al curţii şi mă întind la umbra unor ulmi bătrâni. Nimic nu lucrează asupra imaginaţiei mele ca freamătul adânc al arborilor seculari. Mă face să mă gândesc la vremuri vechi, la voevozi, la proorooci bătrâni, cari ţin în cumpăna limbii lor destinul neamurilor. Şi printr'un joc al închipuirii, această ciudată fiică a lui Jupiter. cum o numeşte Goethe, uit că mă aflu într'un locaş al suspinelor şi mi se pare că mă găsesc într'un castel mareţ, unde m'au proscris stăpânitori şi boieri potrivnici. Şi par'că aştept să vină credincioşii mei să mă libereze, aud tropote şi sforăituri de cai, sunete de trâmbiţi, — iar gândurile îmi sboară la măririle viitoare...

Nu, n'au fost sunete de alarmă. E clopoţul spitalului care mă chiamă la masă. Voevozii se pitulesc, profeţii amuţesc în urma mea, castelul se dărâmă. Iar bolnavi, iar tânguiri, iar acelaş colţ de natură în dreptul ferestrei mele" [13]).

ST. CONST.-STELIAN

[1]) Cezar Stoica op. cit.

[2]) Idem.

[4]) Şi d-sa continuă: „In toate cerceta „subiectul". Cea mai frumoasă era aceea care putea să-i sugereze un vers frumos". Această atitudine a păstrat-o, dealtfel, Cerna, totdeauna. De aceea în biografia lui nu vom putea consacra niciodată un capitol legăturilor amoroase în stilul celora ale lui Eminescu sau ale altor mari lirici streini, deşi Cerna excelează în opera sa prin poezia erotică. (N. R.).

[3]) şi [5]) Sublinierile sunt ale noastre (N. R.).

[6]) Adevărul lit. şi art. 25.III.1923.

[7]) L. 2. 1916 Februarie.

[8]) N. Pora Dimineaţa IV 1927.

[9]) D. C. Christescu afirmă că poetul ar fi fost puţin timp şi la Câmpina.

[10]) I. A. R. op. cit.

[11]) Convorbiri literare Febr. 1916.

[12]) Idem.

[13]) Idem.

Cronica gastronomică

Viticola

In buza târgului, pe Câmpineanu, pe trotuarul din faţa cunoscutei berării Helveţia, s'a inaugurat Duminica trecută, un nou local de consum, deschis de societatea anonimă Viticola. E o binevenită replică pe care podgorenii înţeleg să o dea intermediarului ageamiu, cupid şi abject. Cronicar conştiincios, la ora deschiderii am răspuns prezent, amabilului director care mă întâmpină voios, prezentându-mi galantarul plin de sticle de provenienţe, forme şi dimensiuni diverse:

Vin, *aci!*

Bere, *vis-à-vis!*

Bun. Arunc o privire circulară prin localul ticsit. La o masă chelnerii unui mare restaurant se desfată. Deci, *vinuri a cătării, îmi zic.*

Amin! Vechiul meu prieten şi camarad de şcoală, Manole Hagi Anton patronează o masă de amici. Aflu cu plăcere că e administratorul delegat al societăţii. E o garanţie de cinste şi seriozitate. Manole Hagi Anton, proprietar de vie la Valea Călugărească a fost şi este un factor activ în politica vinului. Alături de domnul C. Garoflid şi dc unanim regretatul Dragomir dela Odobeşti, scotea ziarul Podgoria, *a căruia dispariţie o deplâng.*

— Sala nu e încă complect aranjată, îmi spune Manole Hagi Anton, dar marfa e bună şi accesibilă oricărui pungi. Vinurile, bune sau rele, vrem să le vindem aşa cum le facem noi şi nu aşa cum le prefac şarlatanii.

— Nu mă interesează sala, răpund, să vedem pivniţa şi bucătăria.

— Poftim!

La o masă vecină, un Hotentot perorează cu desinvoltură despre vinul natural, *tot aşa cum ar vorbi despre cocoşul veritabil şi morcovul* autentic. *Intrăm într'o bucătărie de-o exemplară curăţenie, unde un şef tânăr şi simpatic, supraveghează o delicioasă ciorbă de pui şi-un gulaş apetisant. Ne propune* plachia de morun *şi* scrumbia de Dunăre à la greque. *Excelente. Impecabilul pelin al d-lui Manole Hagi Anton pune un punct rosé, acestui aperitiv acajou. Scoborâm în pivniţă. Destul de adâncă şi foarte uscată. Butoaiele domnilor C. Garoflid, inginer Bujoiu, Nicache Botez, colonel Solacolu, A. Cavaliotti, doctor Visioianu şi Manole Hagi Anton se aliniază orizontal ca nişte burţi fără proprietar. Pe rastele, sticlele culcate ca nişte proectile de calibru mic, dorm. Iau lista de vinuri şi ne instalăm în birou, unde o tavă cu treizeci de păhărele (doamne-ajută!), aşteaptă degustarea la care purcedem imediat. O gamă cromatică de nuanţe stă la dispoziţia tuturor gusturilor. Vinurile de calitate nu au căutare însă. Bucureştenii au o predilecţie constantă pentru rosé-urile dulcege, care în majoritatea cazurilor nu-s decât ceiace se numeşte* vin de seconde presse.

Replantările anarhice care au urmat filoxerii au avut de prim rezultat pierderea noţiunii de vin şi obişnuirea consumatorilor cu toate fanteziile fabricate din struguri. Dar, să analizăm puţin lista.

Damnul C. Garoflid prezintă zece sorturi de vinuri. Mă opresc la Rieslingul din 1925. Manole Hagi Anton mi-l recomandă în mod special. Frumos prezentat în caracteristicele sticle lungueţe în care băcanii de pe vremuri vindeau Iohanisberg *şi* Liebfraumilch, *îi reproşez un singur lucru: culoarea. E prea închis pentru origina şi vârsta lui. Dar acest vin îmi e cu deosebire simpatic, poate că şi din cauză că-mi confirmă o veche observaţie: buchetul unui vin nu vrea să ştie nimic de viţa de origine. El se înţelege cu pământul şi-şi face de cap. Această afirmaţie a şi provocat pe vremuri o polemică de presă cu un confrate care credea că fac literatură cu subiectul vin, când eu mă aflam înarmat până'n dinţi, pe pământ ferm. Inainte de a gusta acest vin, pe când îl fleram, îi spun lui Hagi Anton:*

— Rieslingul acesta provine dintr'un teren argilos.

— Exact, dar de unde ştii?

— Tu nu vezi, îi zic, că aduce mai de grabă a grasă de Cotnar, decât a vin de Rin?

— Şi?

— Efect exclusiv al pământului, mult mai pronunţat însă în viile de coastă (nu e cazul). Acest amănunt l'am observat de mult şi mi-a fost confirmat fără încetare.

L'am remarcat întâi la un Pinot-Chardonnet din via d-lui Alfred Wincler dela Bucium (Iaşi) şi la un alt Pinot din via Neculai Bastaki din aceiaşi regiune. După doi ani de butoi aceste vinuri de origine bourguinionă aveau buchetul de Cotnar mai pronunţat chiar decât vinul obţinut din clasicul cupaj de Grasă şi Fetească din regiunea Cotnarului, dacă *terenul nu era argilos. Fenomenul s'a repetat identic cu Rieslingul Principelui Dim. Soutzo dela* Grebăn *(Râmnicul-Sărat). Ba ceva mai mult. Este un băcan la Roman (Iulius Hascal), care nu ştiu de unde dracu cumpără un vin din galbenă de Odobeşti, care după primul an de butoi începe să facă pe Cotnarul. In general, vinurile domnului Garoflid sunt curate şi bine prezentate. Găsesc însă excesiv ambalajul pompos al unui vin de a treia mână, cum e* Selectionul. *Nu vinde nimeni harpagic învelit în hârtie de célophane şi ambalat în cutii de cristal. Selectionul cu etichetă aurită mă face să mă gândesc la un impecabil pantalon de frac, căzând pe-o opincă. O altă obiecţiune: muscatela am prefera-o într'un cupaj cu* Sémillon *şi* Sovignon *(=Sauternes).*

Vinurile domnului Nicache Botez ne dovedesc că pământul şi soarele Silistrei e plin de surprize. Altfel nu ne-am explica de ce Sovignon-ul *e mai puţin bun decât* Aligoté-ul *şi* Aligoté-ul *mai puţin bun decât* Sélectionul.

In rezumat excelente vinuri de masă. Domnul Cavalioti prezintă vinuri curente. N'au calităţi, dar nici defecte. Pe placul românului. Nu înţeleg însă ce-i aceia bordeaux, *Cabernet? Malbec? Merlot? Toate la un loc? Nu cred.*

Celelalte vinuri deasemeni recomandabile. Pinot-urile domnului inginer Bujoiu bune. Se vede însă că domnia sa e perfect convins de ignoranţa consumatorului, când pune pe listă Chasselas. *Oare dacă ar avea desfacere de fructe ar afişa merele pădureţe?*

AL. O. TEODOREANU

Locul unde nu s'a întâmplat nimic

Roman

de *MIHAIL SADOVEANU*

Editura „Adeverul" *Lei 60*



Cronica mizantropului

Premiile Academiei Române

— Ura, zice prietenul meu pe care îl cunoaşteţi, s'au împărţit premiile Academiei. Acum putem să ştim cine sunt scriitorii de valoare ai anului.

— Cine sunt? întreb eu.

— In poezie, este...

— Pillat...

— Nu! I. Gr. Perieţeanu.

— Nu cunosc, zic eu; n'am auzit de vreun poet cu numele ăsta!

— Nici eu n'am auzit, mărturiseşte prietenul, dar trebue să fie, de vreme ce-l premiază Academia.

— Ei, şi Academia nu poate să greşească cumva?

— Academia? Tocmai Academia? Nu se poate. Ia ascultă ce spune chiar un membru al ei: „...împărţirea premiilor acordate de această instituţie are o deosebită însemnătate pentru că ele constitue un act de recunoştinţă către donatorii a căror dorinţă Academia o îndeplineşte cu sfinţenie şi apoi, prin conferirea lor în public, se dă o strălucire satisfacţiei celor aleşi". Vezi dar: cei premiaţi sunt un fel de aleşi *ai Neamului şi Academia ţine să le dea strălucire mare. Dacă n'ar fi ei nişte bărbaţi excepţionali, Academia nu le-ar da o mie de lei „în public", cu toată strălucirea.*

— Aşa o fi! Dar ia spune, cine este cel mai de seamă critic al anului?

— Ai să vezi numaidecât. Este... d. Const. I. Emilian.

— Nu mă înebuni!

— Nici de ăsta n'ai auzit?

— Ba de ăsta am auzit, dar ca de un scriitor puţin la minte şi ignorant, ca de un individ care trezeşte ilaritatea cu scrierile lui.

— Vezi că academicienii sunt oameni serioşi şi nu râd de toate celea ca dumneata. Lor le-a plăcut.

— Şi cu cât l-au premiat?

— Cu vreo mie de lei.

— E o nimica toată.

— Da. Dar ia gândeşte-te la „strălucirea, în public".

— Dar premiul pentru proză, pentru roman, cui s'a dat?

— Nu s'a dat niciun premiu pentru roman.

— Cum îţi explici una ca asta?

— Mi-o explic prin aceea că anul trecut n'a apărut nicio scriere de seamă, după socotelile Academiei.

— Dar au apărut o mulţime!

— Ce ştii dumneata mai bine decât Academia! Şi apoi romanul este un gen coborît, neserios şi imoral, şi Academia nu distinge decît acel soiu de scrieri care se remarcă printr'o preocupare gravă şi o moralitate desăvârşită.

— Bunioară?

— Bunioară ea premiază pe d-nul Sburlan pentru o lucrare tratând despre comerţul de lemne, vrând să arate că viitorul nostru aici stă, în valorificarea produselor ţării. Nu ţi se pare iarăşi caracteristic că poeziile premiate sunt intitulate „Glasul apelor"? Adică apele şi pădurile sunt cele două mari izvoare de bogăţie ale ţării noastre.

— Aşa da, înţeleg. Dar de ce totuş s'au premiat atât de puţine scrieri? Oricum am impresia că Academia trăieşte pe altă lume decât cea a noastră.

— Aşa şi este. Academicienii sunt nemuritori şi sunt scutiţi de gândirea noastră empirică şi greşelnică. Şi apoi trebue să ştii că nu se premiază decât operele prezentate şi scriitorii nu prea au obicei să concureze.

— De ce?

— Pentrucă sunt materialişti şi nu se mulţumesc cu una mie lei. Atunci fireşte premiul se acordă cui se 'ntâmplă să fie pe acolo, domnului Emilian sau domnului Sburlan.

— Şi cum, carevasăzică ăştia capătă strălucire numai prin lipsa concurenţei?

— Da, şi această strălucire este eternă, fiindcă şi Academia este eternă. Cel mai bun catalog al gloriilor neamului este lista premiilor academice. Atunci se vede că nici Eminescu, nici Caragiale, nici Arghezi nu sunt nimica toată, fiindcă lor Academia nu le-a dat premiu cu „strălucire". Dar ce stau eu şi-mi pierd vremea? Mă duc repede să-mi cumpăr cărţile lui Emilian şi lui Sburlan, fiindcă ăştia sunt, ascultă-mă pe mine, cei mai mari bărbaţi ai neamului.

In vreme ce prietenul fuge entuziasmat, eu, mai greu inflamabil, socotesc că primarul capitalei n'ar face rău să dărâme şi Academia pentru insalubritate.

ARISTARC

UNDE VREŢI SĂ PLECAŢI, LA MUNTE SAU LA MARE?

Pentru vacanţa anului acesta, între 15 Iunie — 15 Septembrie, „Realitatea Ilustrată" oferă vilegiatură eftină şi confortabilă la:

Staţiunea balneo-climaterică Olăneşti îndeajuns de cunoscută pentru pitorescul de care este înconjurată şi eficacitatea renumitelor sale băi minerale.

Preţul de participare pentru o persoană este Lei 4.500.— pe o lună, în care se cuprinde: trenul, maşinile, vizita medicală, toate taxele cuvenite staţiunii, zilnic 4 mese servite în restaurantul cazinoului, camera în hotelurile societăţii, cu tot confortul, bacşişul, etc.

Şi la splendida staţiune balneo-climaterică Maritimă SERGHIEVCA-NOUĂ (Sabolat)

din imediata apropiere a oraşului Cetatea Albă, pe „Riviera Basarabeană". Lac cu nămol, plajă la Marea Neagră, băi calde. Preţul este LEI 3.500 DE PERSOANĂ, pentru o lună, în care se cuprinde: camera, patru mese îmbelşugate, toate taxele, bacşişurile, şi serviciul, etc. Pentru copii până la 12 ani, condiţiuni speciale.

Insemnări

Procesul generaţiilor

Sfada dintre generaţii a luat forma de proces. Acuzatorul şi judecătorul sever şi neîndurat care a chemat la judecată generaţiile mai tinere de după războiu este Henri Massis. El nu discută ca cu nişte adversari, ci îi cheamă la bară ca pe nişte împricinaţi. „Aventura gidiană, zice Massis, pe care aceşti tineri au trăit'o zece ani, n'a adus decât deziluzie şi a fost o zadarnică pierdere de vreme. Revizuirea valorilor la care noi ajunsesem în 1914, ei n'au realizat'o decât în 1930. Am fi vrut să-i cruţăm de acest lung înconjur şi de deziluzii; dar ignoranţa lor faţă de experienţa spirituală, pe care o desăvârşisem noi, era atât de mare, încât au trebuit să alerge după ea pe socoteala lor proprie".

La aceasta răspunde Marcel Arland: Nu e drept să li se reproşeze că au făcut înconjur — ei trebuiau neapărat să regăsească singuri şi prin propria lor experienţă valorile îngropate sub ruinele de după războiu, — nu e drept nici să se vorbească de pierderea zadarnică a vremii.

Iar Daniel Rops în „Revue des Deux Mondes", Sept. 1932, scrie: chiar dacă n'au învăţat prin experienţa lor decât două trei vorbe noi, acestea au pentru ei mai multă valoare decât pentru cei mai în vârstă decât ei. Chiar dacă s'au întors la doctrine ce au aparţinut generaţiilor dinainte, pentru că s'au întors la ele prin propria lor sforţare, cu truda şi munca lor proprie, acestea capătă pentru ei un alt înţeles. Ori ce lege religioasă sau morală este zadarnică dacă nu a fost regândită, creată din nou de conştiinţa lor, adaptată cerinţelor sufletului şi conştiinţei fiecăruia. A fi catolic sau protestant pentru înaintaşii generaţiilor de azi, era de multe ori o formalitate sau o chestiune de bună cuviinţă. Pentru un tânăr de după războiu afirmarea uneia din aceste dogme, înseamnă dovada nediscutabilă că tânărul a găsit printr'o experienţă vitală şi personală în aceste dogme ordinea de idei, atitudinea morală şi religioasă pe care sufletul său o cerea.

Dacă generaţiile de după războiu, zic tinerii, au părăsit inteligenţa clasică, valorile obiective, apoi aceasta au făcut'o pentru că ele deveniseră nişte simple convenţiuni formale, pierduseră orice valoare reală. Atunci s'au substituit judecăţii morale valorile subiective scoase din analiza psihologică. Fiecare cu adevărul său. Omenesc a luat de atunci înţelesul de a fi „tu însuţi", după psihologie şi nu după morală. Aceasta înseamnă a-ţi construi viaţa şi purtarea, nu după norme universale şi morale, ci după tendinţele fundamentale ale fiinţei tale, pe care să le laşi să se organizeze prin jocul lor liber, fără a interveni cu o voinţă intenţionată şi conştientă. Această atitudine în morală a adus în estetică tendinţa de a-şi zugrăvi fiecare portretul în literatură şi dorinţa de a crea din propria viaţă o operă de artă, în locul dorinţei de altă dată de a o pune în serviciul unei cauze.

De sigur că această nouă atitudine a adus dezorientarea şi haosul din vremurile de după războiu. Dar, zic tinerii, cine poartă vina? Tineretul de azi? Ar fi pentru prima oară în istorie când scriitorii ar impune propria lor sensibilitate epocii în care trăesc. Ei înşişi nu sunt şi nu pot fi altă ceva decât expresiunea moravurilor societăţii din care fac parte.

Societatea de azi este pe cale de a reveni la asprimea şi brutalitatea luptelor primitive pentru existenţă. Copilul e format în educaţia şcolară pentru a şti un singur lucru când va intra în societate: să parvină, să dea din coate ca să-şi pună în valoare singurul lucru cu care l-a înzestrat şcoala: diplomele.

Şi procesul se închee cu constatarea că o reconstrucţiune se impune. Intrebarea e: pe ce bază?... Programul va trebui să fie întemeiat pe conştiinţa clară a situaţiei reale, iar nu pe visuri, fie ele cât de generoase.

Cum se explică succesul hitlerismului

Rhenanus, în „Züricher Zeitung", face următoarele observaţii asupra societăţii din Germania, înainte de venirea lui Hitler: „Criza de după războiu a adus după ea dispariţia convenţiunilor sociale şi morale ce caracterizau Germania imperială. Viaţa individuală a devenit mai liberă. Se poate ca aceste libertăţi să fie înfrânate prin factorul economic, dar ele există. E vorba, aci, se'nţelege, de lucruri morale şi spirituale care sunt inseparabile de faptele economice, dar care nu se pot explica numai prin partea economică. De pildă, slăbirea economică a burgheziei, ar fi trebuit să dea o lovitură plăcerii sale de a călători. Totuşi, cum se apropie vara, toată lumea nu vorbeşte decât de călătorie. Toţi pleacă cu mai puţin confort, dar pleacă. Să nu uităm că a călători înseamnă manifestarea directă a dorului de libertate.

Nu se poate tăgădui că depresiunea influenţează păturile sociale cele mai întinse. Totuşi fiecare gândeşte şi spune ce-i place. Orice heterodoxie e permisă. De altfel nu e nevoie să ai prea mult curaj ca să aperi orice idee, căci fiecare îşi are partizanii: anarhiştii, bolşevicii, pietiştii, militariştii, anarhiştii, vitaliştii, spiritualiştii, naţionaliştii, internaţionaliştii, etc.

Dar tocmai pentru că această libertate de gândire şi experienţă a fiecăruia nu are aproape nici o margine, se resimte mai mult lipsa generală de concordie, de legătură.

Desprinzându-se din acest individualism extrem, Germanul cade în excesul contrar, în partea ordinii, a „colectivului", după expresia scumpă multora. Cuvântul e la modă şi nu numai în mediul celor de stânga."

Această aspiraţie la ordine şi înregimentare, ar explica triumful lui Hitler şi cultul Germaniei pentru „Führer".

Andre Gide despre stil

„Putem păcătui din ignoranţă, din neglijenţă sau din îndrăzneală. Sunt mulţi scriitiri cărora nu li se poate bănui nimic niciodată. Sunt ei oare pentru aceasta scriitorii cei mai buni? Sunt puţini acei a căror sintaxă, fiind corectă, ştie să devină a lor, particulară. Dar orice căutare de stil pe care nu o cere mişcarea însăşi a emoţiei, a ideii, este supărătoare. Printre cititori sunt iarăşi puţini care să înţeleagă legitimitatea unei astfel de cerinţe; cea mai mare parte nu văd în ea decât afectare. Când cineva are cugetarea plată, nu va simţi niciodată nevoia de a-i căuta altfel de expresie, decât o expresie plată. Dar nimic mai supărător decât un scriitor la care numai condeiul este îndrăzneţ...

Să căutăm a exprima cât mai strâns, nu cât mai eloquent, cugetarea noastră. Mie însă nu-mi place să o strâng în fraza mea, decât numai când e vie şi se zbate, când o simt cum palpită încă sub cuvinte. Amplificarea, care se confundă adesea cu a scrie bine, o suport din ce în ce mai puţin... Ce nevoie să faci un articol sau o carte? Acolo unde trei linii sunt de ajuns, eu nu voi pune nici una în plus." (din „Journal" d'André Gide).

Ideile estetice in Italia contimporană

Adriano Tilgher, unul din criticii cei mai de vază în Italia contimporană a dat publicităţii un volum intitulat „Estetica" şi în care expune idei cu totul opuse celor din Estetica lui Benedetto Croce.

Ideia centrală a esteticii sale se rezumă în deosebirea pe care o face el între: iubirea lucrurilor *şi* iubirea vieţii. *Un ambiţios, un Rastignac, zice el, iubeşte tot ceia ce ar vrea să posede: puterea, femeile, onorurile, bogăţia, dar nu-şi iubeşte ambiţia lui ca atare. Dimpotrivă ambiţia este pentru el un prilej de turburare, de nesatisfacere, din care ar vrea să iasă cât mai iute, căpătând obiectul ambiţiunii sale.*

Dacă am presupune în schimb că Rastignac e pasionat de elanul vital, el însuşi, care-l mână către posesiunea obiectelor dorite, de ritmul spontan al mişcării către ceia ce doreşte, atunci el s'ar dezinteresa de cucerirea obiectelor, activitatea lui nu s'ar mai polariza în jurul lor. El ar iubi în cazul acesta viaţa pentru ea însăşi, în ritmul şi devenirea ei. Starea lui sufletească ar fi aceia a unui creator, încetând de a fi aceea a unui ambiţios. Rastignac ar deveni Balzac. Viaţa, deci, după Tilgher, este iubirea obiectelor, arta iubirea vieţii.

Dezacordul între Croce şi Tilgher stă în faptul că pe când pentru Croce arta e un fel de cunoaştere (a individului, a particularului, prin intuiţie, nu prin raţiune), pentru Tilgher ea este numai creaţiune liberă şi spontană, o funcţiune vitală analoagă cu viaţa însăşi.

Fiind însă vorba aci de două metode mai mult decât de două doctrine, s'ar putea efectua o conciliare a lor şi o armonizare a punctelor de vedere ale celor doi adversari, dar care, până în prezent, nu s'a încercat.

Reporterul şi reportagiul

Ceiace e nou în reportagiul de azi e repeziciunea cu care se face. Ne întrebăm dacă aceasta e cea mai bună metodă. Ce este reportagiul în fapt, dacă nu o „mărturie?" Iar calitatea primă a unei mărturii este, fără discuţie, de a fi strict credincioasă realităţii. Reporterul trebuie deci să-şi îndeplinească cu o conştiinţă scrupuloasă rolul său de martor.

Un reporter din alte vremuri este Jules Vallès, pentru al cărui centenar Bernard Lecoche a publicat „Tableau de Paris".

Parisul pe care ni-l dă aci reporterul Jules Vallès, este reportagiu şi memoriu în acelaş timp, amestec de primblări, flanerii şi duioase amintiri, dar mai des lucruri văzute şi nevăzute, îndelung meditate şi remeditate.

Suntem deci foarte departe de reportagiul lui Paul Morand, care înzestrat cu o putere aproape miraculoasă de observaţie, cu un dar unic de a intra în fondul lucrurilor printr'o singură aruncătură de ochiu şi prin marele său talent, a fost în stare să ne dea o idee despre America de Sud, după ce a parcurs'o în câteva zile pe bordul unui avion...

Dar când reporterul nu e Morand?... Atunci face desigur reportagiul prompt dar... prost... Sau se hotărăşte, ca Friederich Sieburg, să petreacă câteva zeci de ani în ţara asupra căreia vrea să facă reportaj şi revine la metoda veche a unui Jules Vallès.

Mişcarea Socialistă premiată de Academie

Academia Română a acordat premiul Gh. Asachi cărţei d-lui I. C. Atanasiu despre „Mişcarea Socialistă", apărută în editura „Adevĕrul".

N'avem întotdeauna prilejul să felicităm instituţiile noastre oficiale pentru premiile pe care le acordă. De data aceasta însă alegerea a fost cât se poate de fericită. Cartea d-lui I. C. Atanasiu este prima lucrare solidă despre mişcarea socialistă din România între anii 1880—1900. Autorul a fost el însuş părtaş al acestei mişcări, aşa că dispune de o largă documentare, care îi permite să evoce epoca de atunci în culori vii şi sugestive.

Importanţa lucrării d-lui I. C. Atanasiu este covârşitoare. In epoca socialismului de acum patruzeci de ani au luat naştere toate ideile generoase care, mai târziu, au dus la realizarea marilor reforme ce stau la baza României contemporane. Mişcarea socialistă a însemnat în istoria noastră, o perioadă de idealism politic, de desinteresată luptă pentru mai bine şi de perfectă puritate morală. Evocarea ei, astăzi mai mult decât oricând, este binefăcătoare. D. I. C. Atanasiu, prin lucrarea d-sale, a făcut, astfel o înaltă operă culturală, pentru care premiul Academiei Române este o răsplată din belşug meritată.

Moartea a doi poeţi spanioil

Andaluzia a pierdut pe cel mai bun poet al său în persoana lui Salvador Rueda, decedat la Malaga în ziua de 2 Aprilie. Născut la Benaca în 1857, Rueda a avut o existenţă dintre cele mai sbuciumate.

A fost — rând pe rând — căruţaş, brutar şi cultivator. In cele din urmă a intrat în ziaristică şi a început să compună poemele care urmau să-l facă celebru.

Culegerea sa intitulată „Arii spaniole" astăzi clasică, l-a pus în rândul celor mai mari poeţi ai Spaniei.

Salvador Rueda şi-a petrecut o mare parte din viaţă în America de Sud şi nu se întorsese în Spania decât cu puţin înainte de a muri.

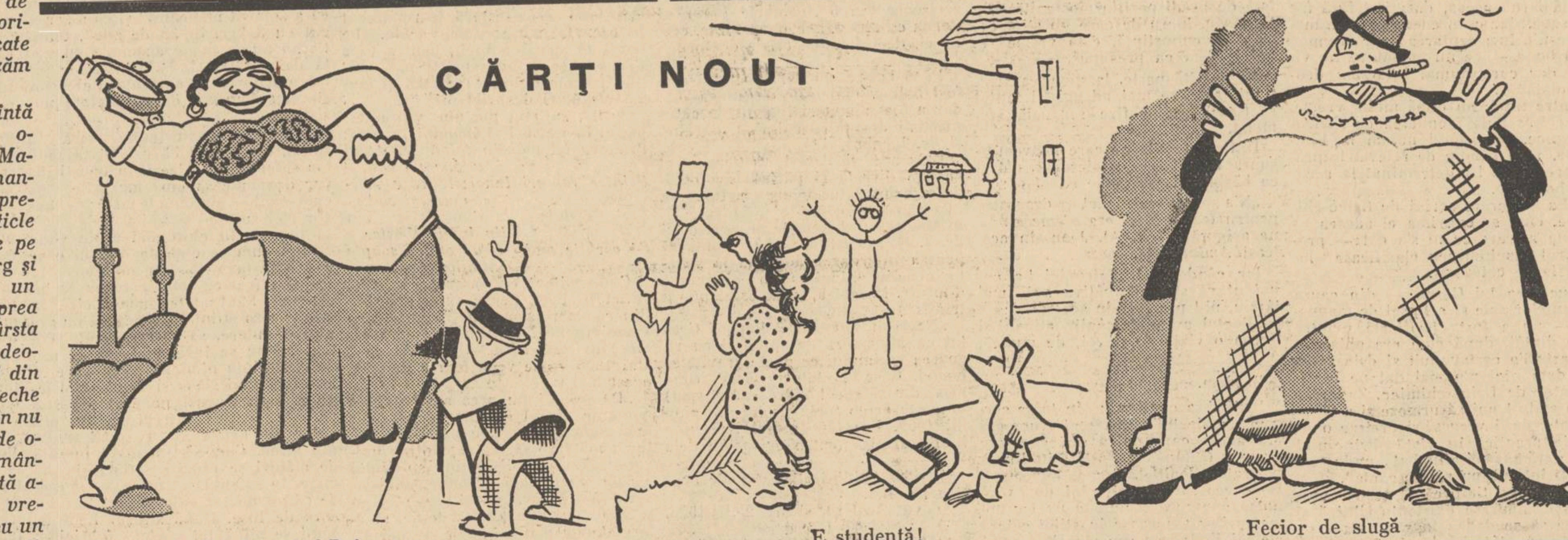
Şi Catalonia a pierdut un poet eminent: pe Jaume Bofill Mates, care-şi semna operele cu pseudonimul Guezan de Liost.

Poetul lasă în urma sa şase volume de versuri de o rară calitate literară. El restaurase forme vechi, părăsite şi cuvinte uitate, cu o perfectă eleganţă de formă şi gândire.

El era membru al Institutului de studii catalane.

Mărunte

■ Romanul d-lui G. Călinescu „CARTEA NUNŢII" s'a epuizat. Este încă unul din marile succese ale editurii „Adeverul".



Kodak-Istambul-Bairam.

E studentă!

Fecior de slugă

Adevărul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A Nr. 653
DUMINICA 11 IUNIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

Tablete

Kuty-jurnal

Fiind numit ministru al școlilor, am pus guvernului condiția mânei libere totale și m'am prezintat la minister.

Distinsul personal de specialitate, secundar și primar, se mobilizase în uniforma ceremonioasă, jumătate neagră și jumătate cu dungi longitudinale. Mă aștepta în sala de intrare, bucuros ca de un eveniment, care se repetă des, că mă vor putea asigura oratoric de importanta stare de spirit a șefilor cu autoritate. Puțin legănat de șalele lui lungi, și conștient de marea lui valoare personală și împuternicit de vechime, unul scotea din buzunar sulul de hârtie, cuprinzător al unei proze de circumstanță. O stilizare pentru oferte, înlocuind pe „dat fiind" „așa dară", strecurând peste mai mulți „pentrucă" șterși cuvântul „căci" mai clasic și alternând pe „dar" cu „însă" și cu „ci" într'o cadență după ureche. Făcui un semn cu degetul, ca de baghetă, scurt, la finalul unei orchestre când componistul reiează ansamblul sau taie o vioară. Și zisei:

— Gura! (Adică: rog a se închide ermetic).

Prestigiul personagiului înghiți uscat și portretul lui făcu o grimasă către colegi. Un ministru care să refuze un discurs de bun sosit îi apărea paradoxal și impertinent față de nobila carieră de profesor la partea sedentară. Și un al doilea se ivi când puneam piciorul pe treapta de sus a scării. Avea și el un discurs încovoiat în mână și concurându-se orgolios cu precedentul era încredințat că urările lui vor fi ascultate. L-am zărit și fizic și moral, roșcovan, spânatec și cu pielea lucioasă de-asupra sprâncenelor și pe nas și dacă m'aș fi uitat mai bine la el i-aș fi descoperit o ținută și intuiții de chelner. Apucase să zică: „Onorate Domnule Ministru, în această fericită zi care..."

— Gura, am zis! răspunsei. N'ai auzit, puturosule?

Calificativul, cu totul contra-pedagogic, anti-didactic și ne-educativ, a consternat. Am ghicit numaidecât că Directorii se solidarizau într'o judecată critică eliminatorie și că subalternii erau încântați.

— N'am vreme de pierdut, am adaos, trecând în cabinetul meu. Să mi se aducă peste 15 minute exact, repet exact, listele direcțiilor generale, direcțiilor, subdirecțiilor, etc.

O plecăciune colectivă, marcată de un rece respect, răspunse invitației mele, și personalul superior șovăia totuși să mă slăbească, înainte de-a lua în stăpânire locul ce mi s'a cuvenit. M'am oprit din mers și am zis:

— N'ați înțeles? Doresc să se golească sălile instantaneu.

Și am stat până ce de-a'ndaratele și regretând că nu se găsesc culcați pe burți, ca să se retragă de-a bușile, domnii din învățământul superior intrară în ziduri.

Peste cincisprezece minute. listele se auzeau, ca niște păsări de hârtie ministerială, frecându-și aripile în anticamera mea. Foile erau agitate într'un murmur de voci. Apărui și după fiecare listă întinsă cu o genuflexie a pieptului și citită zisei:

— Afară!

Asta nu însemna că oamenii trebuie să se uite pe fereastră afară, că ploua sau că era soare. Tonul nu putea să aibă două înțelesuri. I-am dat afară pur și simplu pe directorii și directorii generali, oprind cu specificare vociferată pe subalternii mici. Aveam proectul meu de învățământ și voiam să-i dau o aplicare integrală.

Se făcuseră orele 10 dimineața.

— Telegrafiați pretutindeni. am ordonat copiștilor și dactilografelor, următorul text: „Toate școlile superioare, inferioare. profesionale, universități, etc. vor fi imediat închise la sosirea prezentului ordin și acolo unde ordinul va sosi în mijlocul orei de curs, școlile vor fi închise în mijlocul orei. Ministru. Jugănilă".

Pe la 12 telefoanele guvernului sunau toate în cabinetul meu. Invățământul se mișcase și primul ministru îmi vorbea speriat. Am pus să se taie toate firele telefonice. Cincizeci de automobile au alergat spre mine din toate părțile Capitalei, cu câte 2, 3 personalități politice, economice, sociale și financiare în fiecare.

— Excelența Sa Domnul Ministru, nu primește! a răspuns portarul prin geamul deschis în dosul grilajului păzit de un jandarm.

— Sunt Primul Ministru!

— Ori cine ați fi.

Luai cunoștință de programul de studii. Istoria. Ce e istoria? am întrebat,

— E studiul trecutului, din cele mai îndepărtate timpuri până azi.

— La ce folosește?

Funcționarii tăcură. Nu știau.

— Să se înlocuiască studiul istoriei, am ordonat, cu un curs de fotografie. Fiecare școlar și student își va schimba cărțile cu un aparat de poză și instantaneu. Cursurile vor începe de mâine. Fotografii din diversele localități, vor fi numiți profesori... Dar asta ce-i?

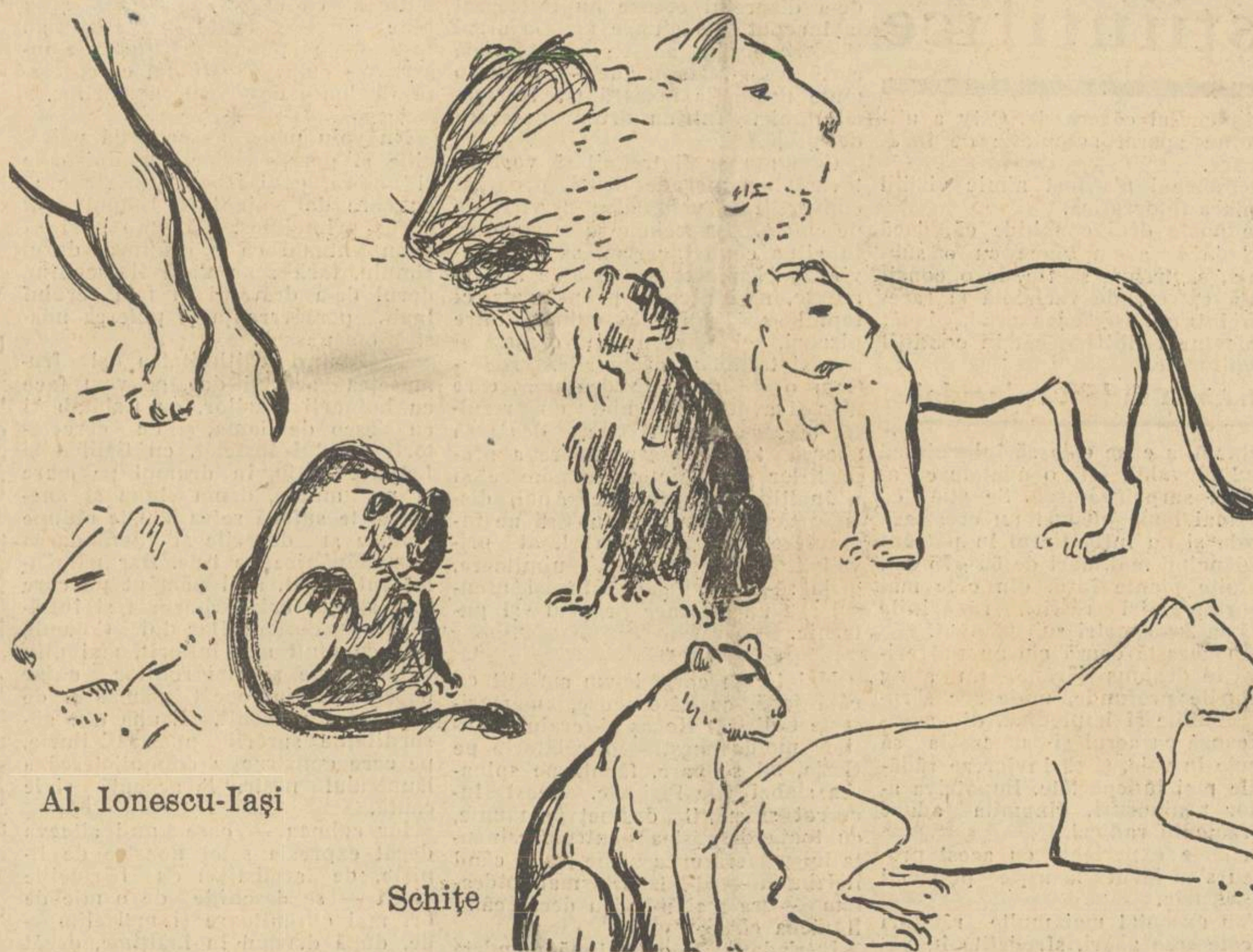
— Gramatica și sintaxa și ore de compoziție.

— Să fie înlocuite cu mașina de scris. Școlarii vor face cu începere de mâine, cursuri de dactilografie și stenografie. Ați înțeles? A! limbile greacă și latină... Bun. In ora de grecește, școlarii vor învăța tunsul și rasul, fricțiunea, masajul. Fiecare școlar va avea o trusă completă de bărbier. S'a înțeles? Ce mai vine acum? Să nu uităm latina. Aci se va cumpăra un automobil și școlarii vor învăța să-l conducă, să-l demonteze și să-l remonteze. In locul propozițiilor ei vor manipula cheile fixe și tubulare pe șuruburi și piulițe. Veneau mi se pare, geologia, geografia,... Jos! Se vor chema doctorii la catedre și copiii vor începe din primul an să învețe dentistica, farmacia și medicina, științe de familie și de ajutor rapid.

Rând pe rând, am aruncat din program afară toate orele și științele inutile, ornamente ale memoriei și suferințe, introducând pretutindeni în locul creerului mâna și meșteșugurile ei. Am menținut muzica, făcând-o instrumentală și am pus dansul și teatrul în capul studiilor fizice și matematice. Arhitectura s'a învățat în școala primară. Creșterea vitelor și toate creșterile au fost fixate înainte de bacalaureat. In universități am introdus cultura legumelor și diploma de precupeț.

O să mă întrebați de rezultate. Nu pot să răspund căci studiile mele n'au durat decât o lună și jumătate, după care am fost rugat să dau portofoliul meu urmașului, un savant de origină franceză, d-l Michel de Tartampion.

T. ARGHEZI



Al. Ionescu-Iași

Schițe

Din viață — nu din cărți

Mai buni

Corespondentul din Paris al unui ziar românesc își bate joc de expoziția de animale din capitala Franței, expoziție care are de scop cultivarea sentimentelor de bunătate față de animale.

Nu-i destul deci că noi nu practicăm aceste sentimente. Ne batem joc de cei care le au.

Animalele pot fi resemnate — deoarece nici oamenii n'au aici alt tratament.

De altfel animalele își dau seama de firea prietenilor lor cu glas articulat.

Câinii din Franța, de pildă, — când sunt chemați pe stradă de cineva, — vin îndată cu încredere și se gudură la picioarele trecătorului.

La noi, cînd te adresezi unui cîne străin, primul lui gînd este s'o rupă de fugă. De-atîtea ori i s'a dat cu piciorul în pîntece sau i s'a aruncat în urmă cu piatra.

Iar trimisul ziarului romînesc la Paris în loc să ne aducă de-acolo delicateța de sentiment față de animale — duce în Franța sălbătăcia depe malurile Dîmboviței.

Școala sărăciei

Intr'o conferință ținută la Ateneu, d. Gr. Trancu-Iași — vrând să sădească puțin optimism în sufletul celor ce cad subt sarcinile crizei — a evocat vremurile de altădată, când sărăcia era încă și mai mare... și când au învățat și s'au distins oameni remarcabili.

Sărăcia este cea mai bună școală a caracterului.

D. Trancu citează versul lui Duhamel: „Je dois tout à ma pauvreté".

Celui ce i se lamentează, fostul ministru al Muncii îi spune:

„Măi băete, acasă la tine ai trăit cum trăești astăzi? Mergeai în fiecare seară la cinematograf? Te aștepta automobilul la scară? Făceai chefuri așa de late, cum le faci acum?

„Ai trăit nevoiaș, într'o odae modestă. Luptai cu greutățile vieții. Părinții luptau din greu ca să te crească".

Iar mai departe d. Trancu își povestește necazurile din timpul școlii:

„Noi învățam la școală ca vai de capul nostru. Nu aveam uniforme așa de elegante, ca acum. Umblam cu niște ciubote rupte, (așa cum se zice la noi în Moldova). Umblam cu coatele rupte. — Imi aduc aminte de Constantinescu Drancă, fostul director dela „Mercur". Umbla cu o pălărie de pai, în timpul ernii, când învățam la școala de Comerț".



Gr. Trancu-Iași

O notă bună pentru caracterul d-lui Trancu este faptul că d-sa nu se rușinează — ca majoritatea oamenilor ajunși — de condițiunile modeste ale începutului.

Ba sărăcia este privită din depărtare chiar cu mândrie — și cu drept cuvânt.

E ușor să treci prin viață bogat.

Dar să-ți croești drumul în societate — cu „ciubotele" ferfeniță, cu coatele rupte, cu pălărie de pae, iarna... acesta-i marele merit al omului.

Odinioară, studenții așa învățau. N'aveau nici căminuri, nici cantine, nici burse (cele patru-cinci burse nu contau).

Și totuși, în mansardele reci. ei citeau până le înghețau degetele pe carte. Iși îmbogățeau astfel mintea. Iși oțeleau așa caracterul. Nu se îndeletniceau cu maltratarea colegilor și cu punerea țării la cale...

Iar la maturitate ei puteau spune cu mândrie, ca d. Trancu: „Datorez totul sărăciei mele."

M. SEVASTOS

Goana după Făt-frumos

De ce-ai plecat ?...
Tu nu știai
Că visul tău, n'a fost adevărat?.
Și nu știai
Că'n luna Mai
Prin munții cu păduri de brad,
Ori cine-ai fi — femee sau bărbat —
Potecile te duc spre Iad,
Și nu ca'n restul anului, spre Rai !...

De ce-ai plecat
Cu gândul c'ai putea să te'ntregești
Cu Făt-frumosul din povești ?...
Tu nu știai
Că'n luna Mai
Povestea care te-a 'ncântat
S'a terminat
Și din parfumul verde-al bradului
N'a mai rămas decât otrava Smeului ?...

De ce-ai plecat
Cu vântu'n părul tău vâlvoi
Când nici un glas nu te-a chemat ?...

Tu nu știai
Că'n luna Mai,
Potecile sunt pline de noroi...
Și-or câtă' ncredere-ai avea
In sufletu-ți curat de fată mare
Și'n steaua ta
De vagabondă visătoare,
Nu poți să te'ntregești așa deodată
De cât cu-o faptă vinovată ?...
De ce-ai plecat ?...
Tu nu știai
Că luna Mai
E luna primului păcat —
Păcatul, care dintr'o glumă
Te prinde'n laț și te sugrumă
Și-apoi te-aruncă-afară 'n ploaie —
In lada cu gunoaie !...

Oprește-te !...
Privește'n jurul tău —
Și dacă nu ți-ai murdărit
Pantofii de noroi,
Fă-ți cruce —
Fiindcă n'ai păcătuit
Decât în vis,...
Și visul, s'a sfârșit !...
Fă-ți cruce !...
Și întoarce-te 'napoi
Intoarce-te cu tot ce este al tău..

Intoarce-te cât mai curând
Să nu te-ajungă ceasul rău!...
Și ca să nu te 'ntorci cu ochii uzi,
Grăbește-te să nu cumva s'auzi
Cocoșii Iadului cântând!...
Intoarce-te...
Și nu mai încerca
Să pleci cu gândul ca să te 'ntregești
Cu Făt-frumosul din povești,
Când Feți-frumoși găsești și'n lumea ta !...

ION MINULESCU

LEBEDIGER

Paradoxele lui Pompadur

Cine-i Pompadur?
Un revoluționar fără partid, pentru care toate revoluțiile sunt uneori paradoxe reușite, alteori paradoxe nereușite.

Despre păcat

Ce e păcatul? se întreabă Pompadur.

Și Pompadur răspunde:

— Păcătoasă e fetița trecută de 18 ani, dar care încă nu știe ce înseamnă un sărut.

— Păcătoasă e o nevastă tânără căsătorită de trei săptămâni și care nu are încă nici un amant.

— Păcătos e un tânăr căsătorit de două săptămâni și încă n'a fugit de nevastă-sa, când e slută.

— Păcătos e un tânăr care discută cu o femee filozofie, sociologie, filologie, în timpul în care ar putea pur și simplu s'o îmbrățișeze.

— Păcat e să stai o zi întreagă singur singurel.

— Când vă duceți la grădina publică și vă luați o carte ca s'o citiți, atuncea trebue să cereți izbăvirea acestui păcat...

— Lumea e făcută numai din păcate. Omul se naște prin păcat, trăește în păcate până ce crește un mare păcătos.

— Fără păcat lumea ar părea ca o fecioară fără dinți, ca o tabacheră fără tabac, ca un pat fără perne.

— Lumea trebuie să fie păcătoasă, căci altfel ar fi cu totul inexistentă.

— A îmbătrâni în ani înseamnă a te îmbogăți în păcate.

— Dacă cumva Cerul nu e un cimitir, trebuie să se păcătuiască și acolo cu siguranță.

— Dacă cumva Ingerii din cer nu sunt legați la ochi și au pe cine vedea, desigur că păcătuesc și ei!

— O femee e o colecție de păcate; fiecare bărbat trebuie să ia ceva dela dânsa spre amintire; de nu, e un prost.

— Căci trebuie să păcătuești! De nu vei păcătui, va păcătui un altul pentru tine și de aceia e mai bine ca tu să păcătuești.

— Cine trăește, trebue să păcătuiască.

— Numai ideile moarte sunt sfinte. Numai sărăcia și lipsa fac pe om evlavios.

— Pompadur crede că Dumnezeul cel adevărat peste toți Dumnezeii este Dumnezeul păcatului. Fiindcă toți țin la el și îl servesc cu credință.

— Dacă n'am păcătui, nu ne-am putea pocăi și cere ertare... spre a începe apoi alte păcate.

— Oamenii nu sunt împărțiți în bogați și săraci, ci în păcătoși mari și păcătoși mici.

— Păcătoșii cei mari sunt aceia care vor și au cu ce să păcătuiască, iar cei mici sunt aceia care vor și nu pot păcătui.

Ceeace lumea evlavioasă numește păcat este o simplă măsură de a măsura păcatul altuia. De pildă dacă ești în dragoste cu nevastă-mea e un păcat, iar dacă eu sunt în dragoste cu nevastă-mea aceasta e o simplă plăcere.

— Cel mai mare păcătos e acela care nu păcătuiește.

Așa vorbit-a Pompadour.

Despre goliciune

— Dezbrăcați-vă goi, vă zice Pompadur. Imbrăcămintea e o strălucire deșartă. Goliciunea e natură, copilărie, inocență.

— Omul e prea îmbrăcat, prea multă îmbrăcăminte acoperă corpul său. Goliciunea e frumusețea trupească, neacoperită. Când omul s'a ales cu o eczemă pe corp, abia atuncea s'a acoperit cu petici.

— Oameni, blagosloviți curățenia trupească, nu trebuie să vă temeți de deochi, nu vă înveliți sufletele în mantii!

— Și eu vă spun vouă: trebue să se acopere numai ceeace este urât. De aceea zic: urâțenia omului nu se poate acoperi!

— Imbrăcămintea e copilul din stradă, goliciunea e copilul din casă.

— Unii oameni nu au decât cămașa de pe ei, dar sufletul lor e bogat; alții au dulapuri tixite de haine, dar spiritul lor e gol ca un copac în toiul iernii.

— Dacă toți oamenii ar umbla goi, nu s'ar mai certa cu croitorii și n'am mai avea croitori de rime...

— Dacă oamenii s'ar întâlni o singură dată goi, ca în vremurile primitive și sălbatice, atuncea ei ar recunoaște cât de puțin am progresat dela frunza ce a acoperit pe Adam până la pantalonii bine călcați pe dungă...

— Goliciunea e o avere în casă. Oamenii goi au mai puține nevoi. Goliciunea este chemarea către adevărata iubire.

— Femei, munciți pentru goliciunea voastră, căci ea vă va aduce mai mult decât judecata voastră. Femei, nu vă fie frică de goliciune.

— Societatea viitoare va fi o goliciune, ultimul om va fi gol ca și primul om.

Amici, vine epoca goliciunii omenești!

Așa vorbit-a Pompadur.

Despre oboseală

— Sunt obosit amici, zice Pompadur. Obosit de a vorbi, obosit de a scrie, obosit de a mânca, obosit de a iubi, obosit de tot.

— Și dragă mi-i osteneala, mai presus de orice!

— A fi obosit, — aceasta înseamnă pentru mine liniștea de după miezul nopții într'o casă din New-York.

— A fi obosit, asta înseamnă pentru mine pernele moi în timpul șomajului.

— A fi veșnic activ, — aceasta e soarta unui sclav. A nu fi niciodată obosit, aceasta înseamnă a fi sclavul activității.

— Fii ostenit, sufletul meu! Aceasta va arăta că ai fost cândva activ, foarte activ, și că ai alergat cândva în depărtări îndepărtate.

— A fi obosit, — acesta va fi beneficiul viitor al muncitorului. Când muncitorul va câștiga prin luptă libertatea de a fi obosit la orice timp, atuncea va înceta capitalul și problema muncitorească.

— Omenirea va urca cea mai înaltă treaptă a culturii numai prin oboseală.

— O! oboseală! Tu ești coroana visurilor mele!

— O, ce frumos ar fi dacă toți ar fi obosiți ca Pompadur.

— Oboseală! Coboară pe activitatea mea, pe sufletul meu, ca un cântec de leagăn, până ce voi deveni iar activ, ca altădată.

— Oboseală! — aceasta e binecuvântarea Domnului hărăzită omului viitor.

— Omul de azi nu trebue să fie obosit, nu poate fi obosit. El trebue să alerge și să întreacă tramvaele electrice și automobilele. El trebue să fie activ ca o sârmă de telegraf. Numai omul viitorului va putea fi obosit!

Așa vorbit-a Pompadur.

Despre multe altele

Ce e estetica? întreabă Pompadur.

— Estetica e astăzi o unghie manicurată la un loc cu o inimă murdară.

— Ca să fi în ziua de astăzi un estet, trebuie să vorbești întotdeauna de frumusețe, artă, culoare și manierism, gesticulând cu mâna și... stropind în față pe cel cu care stai de vorbă.

— Ce înseamnă să fi oricând un estetician? Fiecare om e uneori un înger, alteori un porc.

— Fiecare om are uneori dorinți de a se înălța spre Cer și alteori dorinți de a se coborî în noroi. Iar uneori e stăpânit de ambele aceste dorinți.

— Arătați-mi pe esteții puri și le voi râde drept în față!

— Chiar și în noroi se găsește aneori ceva frumos. Nu-mi mai vorbiți de esteți!

*

Ce înseamnă educație? se întreabă Pompadur și tot el răspunde:

— Educația e un nimic și paranimic.

— Educația e un cuțit tăios în mâna bicisnicilor.

— Ce înseamnă a educa un om? Ce însamnă a înfrâna o mare? Ce însamnă a măsura un abis?

— O, educația celor needucați! O! Nu cred nici în educația copiilor, nici în educația oamenilor!

— Educația sistematică e ca și cum ai face din om o cărămidă turnată mereu în aceeași formă.

— Educația sistematică însamnă a renunța la excepție, la contrazicere.

— O, educatorii noștri, cât de goi îi văd în fața mea.

— Educația după educatorii noștri însamnă a te juca cu sufletul poporului.

— Educația poporului însamnă după ei să călărești pe spinarea poporului.

— Amici, dați prilejul câtorva generații să se educe fără educație și îi veți educa într'o adevărată fericire.

*

Ce e inspirația?

Azi nu mai există inspirație.

— Inspirația modernă e o fetiță tânără strânsă în corset. Inspirația modernă e un tânăr dela oraș bine făcut și voinic dar fără stomah. Inspirația modernă e fum fără foc. Inspirația modernă e un monument pe mormântul inspirației.

— Cine e inspirat în ziua de azi, — afară doară de acei care aplaudă beatitudinea, patrioții, scriitori de reclame bine plătiți?

(Continuare în pag. II-a).

— Omul modern ar trebui să se inspire liber și nu are posibilitatea de a se inspira în libertate. De pildă, ce-l poate inspira pe Pompadur? Un discurs pe care l'a auzit de mii de ori? Un cântec care s'a banalizat de vechi ce este? O idee repetată de mii de ori? Unde e noutatea, tema necunoscută a inspirației?

— Lumea noastră e prea îmbătrânită, cultura noastră e prea anemiată, iar reprezentanții acestei culturi sunt prea experimentați.

— Omul modern e omul de oraș care calculează, numără, cântărește, măsoară — dar nu se inspiră!

Amici, aprindeți lumânările, scoateți-vă pantofii cei galbeni și puneți-vă la pământ pentru a ține doliul inspirației de altădată, fiindcă inspirația e moartă, moartă de mult.

Așa vorbit-a Pompadur

Trad. de C. S.

Antologia dragostei și a femeii

— Dragostea unei femei este asemenea unui copil care, obosit de jucăriile sale, le sfărâmă triumfător, strivește cu piciorul un trandafir și urmărește insecta înaripată care aleargă pe mânuța-i plăpândă.

(A. de Vigny)

— O femee îndrăzneață, intrigantă, nerușinată, care nu știe să-și atragă iubiții decât prin cochetărie, nici să-i păstreze decât prin favoruri, îi face să o asculte ca valeții, dar în lucrurile importante și grave ea nu are nici o autoritate asupra lor.

(J. J. Rousseau)

— Lovitura de Stat a femeii, războiul pe care-l face cel slab împotriva celui tare este adulterul, care umilește pe bărbat.

(J. Michelet)

— Fericirea de a fi iubit consistă mai puțin în posesiunea unei inimi care se dă, decât în surprinderea îndoelnică, neliniștită și treptată a secretelor unei inimi care se apără.

(Ch. Nodier)

— Religia femeilor, consistă de obiceiu, în a servi pe Dumnezeu, fără însă a fi nepoliticoase față de diavol.

(Axel Ochsenstjerna)

— Dragostea este sentimentul care dă naștere familiei.

(Paul Janet)

— In viața femeilor, iubirea este un roman, în viața bărbaților — un episod.

(M-me de Staël)

— Femeile au judecata formată mai degrabă decât a bărbaților: fiind în defensivă aproape din copilărie și încărcate cu un depozit greu de păstrat, binele și răul le sunt mai degrabă cunoscute.

(J. J. Rousseau)

— O femee nu este niciodată aceiași în ochii celor din apropierea ei. In contact cu alții unele caracteristice ale ei trăesc, altele intră în umbră. Dela primul la ultimul, martorii vieții sale n'o văd așa cum este ea, ci mai degrabă așa cum sunt ei.

(Louis de Robert)

— Femeile nu știu niciodată decât pe jumătate, și puținul care-l știu le face de obiceiu mândre, disprețuitoare, vorbărețe și desgustate de lucrurile solide.

(M-me de Maintenon)

— Alături de o femee elegantă, soțul are adesea înfățișarea unei rude sărace.

(Robert de Flers)

— Femeile cinstite nu se scandalizează atât de ușor ca celelalte. (Anatole France)

— Ultima dragoste a unei femei, poate satisface prima iubire a unui tânăr.

(H. de Balzac)

— O femee a cărei frumusețe eclipsează pe a celorlalte femei, este văzută cu ochi diferiți de persoanele care o privesc; femeile frumoase o privesc cu respect, bătrânii cu regret, tinerii cu entuziasm.

(D'Urgens)

Citiți Ediția II-a din admirabilul roman modern

Greta Garbo

de

CEZAR PETRESCU

320 pagini cu numeroase desene datorite pictorului N. N. TONITZA

EDITURA „CURENTUL"

LEI 40.—

Actualități științifice

Știința și fenomenele oculte

Intreaga presă științifică din Occident discută acum cu aprindere o experiență senzațională, realizată de medicul francez, dr. Osty, directorul „Institutului de metapsihică" din Paris.

Acest institut, de curând înființat, are ca obiect examinarea pe o cale riguros științifică — folosind metodele experimentale și procedeele de măsură moderne — a așa ziselor fenomene „oculte", care au avut din totdeauna darul să pasioneze într'o egală măsură pe profani și pe savanți.

Dr. Osty și-a propus să studieze în deosebi efectele fizice, provocate prin anume facultăți sufletești.

Toți cei care s-au ocupat cât de puțin de spiritism, știu că anumite persoane, cunoscute în general sub denumirea de „medium", posedă facultatea bizară, ca, odată căzute în stare de transă, să poată executa de *la distanță și fără nici un contact material*, anumite acțiuni fizice: ca ridicarea sau deplasarea unei mese sau a altor obiecte, etc.

Dr. Osty a verificat sistematic, printr'un control științific de precizie, aceste fenomene curioase, care par'că înfrâng legile fundamentale ale fizicei și a reușit să pună în evidență o întreagă serie de mistificări abile, de care se serveau așa zisele medium-uri.

Experiențele recente, executate cu un medium austriac, tânărul Rudy Schneider, în vârstă de 23 ani, au condus însă la rezultate surprinzătoare. Toate metodele de verificare științifică, repetate în cursul a zeci de experiențe necontenit variate, au confirmat că de astădată ne găsim în fața unui caz extraordinar, care însemnează pentru știință o adevărată enigmă.

Dar să descriem pe scurt principiul experiențelor d-rului Osty. Toată lumea a auzit vorbindu-se de razele infra-roșii, raze din spectrul luminos, capabile de puternice acțiuni calorifice, dar invizibile pentru ochii noștri, întocmai ca și cele ultraviolete. Un fascicol de asemenea raze infraroșii, dirijate asupra unei celule fotoelectrice, are darul să declanșeze în circuitul acesteia un curent electric, a cărui intensitate variază cu gradul de iluminare a razelor. Acest efect este astăzi utilizat în aparatele de alarmă împotriva infractorilor. Un mănunchiu de raze, emis de o sursă specială, este reflectat printr'un sistem de oglinzi convenabil dispuse într'o cameră, în așa fel ca să alcătuiască un zig-zag, care străbate întreaga încăpere. Orice mișcare sau deplasare a unui corp material în acest traseu de raze invizibile, produce un curent electric, care acționează o sonerie de alarmă.

Dr. Osty a folosit în experiențele sale un aparat analog, cu singura deosebire că interceptarea razelor infraroșii, în loc de a închide un circuit electric, aprindea o flacăre de magneziu, care permitea mai multor aparate electrice să înregistreze clișee fotografice. Aceste clișee fixau, pe de o parte, fazele fenomenului de „levitație" (ridicarea și deplasarea obiectelor) și pe de altă parte, atitudinea mediului în cursul ședinței. In cazul lui Rudy Schneider, fotografiile îl arătau pe acesta în plină stare de hipnoză, cu picioarele și mânile legate, așa că obiectele de pe masă nu puteau fi în nici un caz atinse de el. Rezultatele repetate confirmau acelaș lucru. Dr. Osty trase de aici concluzia că aparatul n'a putut fi acționat decât de vreo emanație invizibilă, provenită din persoana medium-ului. El înlocui mai întâi magneziul printr'o sonerie și apoi printr'un galvanometru cu înregistrarea automată, destinat să indice toate variațiile în intensitatea curentului electric rezultat, în timp ce mișcările unei surse luminoase permiteau să se vadă toate schimbările operate în camera de experiențe.

Intrucât variațiile de rezistență electrice nu puteau fi datorite decât variației de intensitate a razelor infraroșii, care, la rândul lor, nu puteau fi interceptate decât de o acțiune a mediumului, dr. Osty a fost în măsură — pentru prima oară în analele studiului fenomenelor psihice — să înregistreze, sub o formă *tangibilă*, efectele unei activități supranormale.

In cursul unora din aceste experiențe, dr. Osty a folosit și un dispozitiv, capabil să înregistreze fluctuațiile în ritmul de respirație a medium-ului. S'a constatat astfel — lucru extrem de interesant — că acest ritm coincide în totul cu fluctuațiile curentului electric rezultat. Acel ceva, emanat din persoana mediumului și care interceptează razele infraroșii, poate fi, sau o substanță, sau o formă de energie. Mai probabil însă este că avem aface cu o substanță întrucât, în cursul experiențelor, dr. Osty a putut vedea formându-se un fel de condensație de nour alburiu, în preajma obiectelor destinate să dea loc la fenomenele de levitație. Totuș, nourașul n'a apărut și în ședințele ulterioare, în cursul cărora dr. Osty a utilizat un aparat automatic de înregistrare.

Deasemeni n'a fost nimic vizibil pe placa fotografică.

Se poate deci conchide că, dacă într'adevăr avem aface cu o substanță, ea trebue să fie de o consistență extrem de variabilă și rarefiată într'un asemenea grad, încât nu devine vizibilă decât în condiții excepționale.

Dinamita în locul plugului

Dinamita e pe cale să înlocuiască fierul plugului. Iată o noutate cu adevărat surprinzătoare. Se știe că cele mai bune pluguri nu crestează brazda și nu înfig fierul în pământ la adâncimi mai mari de 60—75 cm. Anumite plante însă, din cele mai importante, își răsfiră rădăcinile până la 2—3 metri sub pământ.

Din această cauză ele nu pulverizează în deajuns țărâna, nu ating straturile profunde, unde zac sărurile solubile și împiedică, din această cauză ca aerul și umezeala să circule în voie, și să învioreze rădăcinile mai îndepărtate. Impotriva acestor neajunsuri, dinamita aduce un remediu radical.

Primele experiențe cu acest procedeu s'au făcut la niște podgorii din Austria.

S'au executat mai multe rânduri de câte șase găuri, sfredelite în pământ, la o adâncime de 2 metri și depărtate una de alta cu 2,70 metri. Fiecare gaură a fost încărcată cu un sfert de kilogram de dinamită.

Această serie de „mine" în miniatură explodară prin intermediul unei aprinderi electrice. Pământul fu complect răscolit încât puteai vârî cu mâna un băț până la o adâncime de 1,20 m.

Incercări analoage s'au făcut și în Franța. Forajul găurilor de mine a fost efectuat la o adâncime de 80—90 cm. și fiecare gaură încărcată cu 150 gr. de dinamită.

După explozie suprafața desțelenită era de 4 metri pătrați în jurul fiecărui șanț.

Cum doi lucrători pot săpa și încărca 17 găuri pe oră, procedeul este destul de economic. Este drept însă că n'a intrat în obiceiurile țăranului.

Soarele mai tare decât vântul

Nu e vorba de o alegorie extrasă din mitologia antică, ci de o actualitate pur științifică.

E vorba de turnul Eiffel din Paris, care supus la acțiunea vântului și la aceea a soarelui, suferă anumite oscilațiuni și variațiuni, greu apreciabile cu ochiul liber, dar destul de însemnate în realitate.

S'a calculat astfel că la un vânt foarte puternic, abaterea turnului de la poziția lui verticală, se cifrează, la vârf, până la 75×100 mm. Adică vârful turnului descrie o elipsă, având ca axe aceste dimensiuni.

Mult mai importantă este oscilația vârfului, prin dilatația metalului, datorită căldurii solare.

In zilele cu soare puternic, turnul se înclină dimineață cu 150 mm. la apus, la amiază cu 100 mm. la nord, și seara cu 75 la răsărit. Oscilațiunile sunt deci de 100×150 mm.

Spre sud turnul nu se apleacă, întrucât cel mai mult se dilată partea lui dinspre sud.

I. S.

2 CALATORII IN ORIENT

I Varna, Istanbul, Prinkipo, Eyub, Scutari (Asia Mică)

19—26 Iunie

Zilnic excursii prin împrejurimi, vizitări extrem de interesante, moschei celebre, Seraiul, Haremul, cimitirele milenare din Eyub, dervișii din Scutari, minunile insulei Prinkipo, plaja mondială de la Varna.

Intreținere de prim rang, pașaport, vize, toate taxele, etc.

3.750 Lei

II 3 săptămâni pe mare, Arhipelagul grecesc și Cicladele

3—24 Iulie

Se va vizita un buchet de 20 insule și de 10 orașe principale. Vacanță petrecută pe cinci mări. Băi de soare și de mare. Intreținere de prim rang, cabine cl. I-a, 4 mese pe zi. Vizitări de temple antice, la izvorul civilizației supreme. Priveliști de basm. Nopți feerice pe luciul mării argintii.

Prețul absolut total: 12.850 lei

Cereți prospecte, rețineți cabine la „Realitatea Ilustrată" secția turism, str. C. Mille 7—11, Et. IV, tel. 3-59-99.

ALTE POVEȘTI

snoave și anecdote de **Ion Creangă** sub îngrijirea d-lui Paul I. Papadopol. Biblioteca „Dimineața".

No. 164. **Lei 10**

A apărut:

„Viermii Pământului", roman de C. Ardeleanu. Editura „Adevărul" Lei. 80.

Turismul

Despre urcuș și despre culme

Cu fiecare drum învățăm ceva. E deajuns să avem acel dar minunat de-a strânge, avari, experiențele mici. In lucrurile mici ale lumii vibrează infinitul.

Dacă am lepăda urâtul obiceiu de-a disprețui ceeace nu înțelegem la început, am ajunge mai la urmă să descoperim acest infinit — de care avem atâta nevoe — și acolo unde neatenția noastră n'a întrezărit nimic. Intr'un drum oarecare de pildă.

Cam așa ar fi trebuit să vorbesc tovarășilor mei de drum, proaspăt convertiți la voluptatea privirii de pe culme. Așa trebuia să le vorbesc, în clipa când încercau să mă convingă că plăcerea de a te afla la munte, nu-i urcușul propriu zis, ci faptul că stai pe culme, între piscuri, și privești jos, orașele și apa și trenul și drumurile. Presimțiam o discuție înflăcărată, care n'ar fi avut însă nici un rezultat și care n'ar fi făcut decât să spargă tăcerea șopotitoare a prăpăstiilor dela picioarele noastre și a înălțimilor apropiate. Apoi, discuția aceasta ar fi putut să ne îngreuieze respirația. Am lăsat priveliștilor, neașteptate, uimitoare, grija să-i convingă că însuși urcușul are un farmec propriu și puternic.

*

Mai târziu ceva, le-am amintit cu câtă jenă, cu câte scuze, mărturisește Calistrat Hogaș — craiul munților moldovenești — o călătorie pe Cozla, mi se pare, făcută pe spinarea slabei sale Pisicuțe. Acest încercat și subtil drumeț pe munte, cu toată dragostea pentru Rosinanta lui prefera urcușul pe jos și când îl izbutia — și-l izbutia mai totdeauna —era mai mândru decât când îl făcea călare.

Intr'adevăr, e o legitimă mândrie — de esență divină, cu siguranță— aceia de-a ști că ai biruit cu slabele tale picioare dificultatea și primejdia urcușului pe munte.

Cunoașteți desigur dialogul celebru și banal:

— Unde ai fost vara asta?

— La munte.

Intrebarea o face un om necăjit, rămas sub călduri la București, iar răspunsul îl dă — fără îndoială — un domn gras care se plimba agale, la orele zece dimineața, în parcul Sinaei, între Casino și Cofetăria Zamfirescu, fără să știe că deasupra creștetului său trăesc munții.

E acel burghez de treabă, îngrozit de osteneală, care nu simte trufia din privirile înălțimilor și în acelaș timp chemarea irezistibilă către limpezimea lor și care n'are nici o dorință să birue trufia și să se lase biruit de chemare.

Această fereală de-a osteni taie din farmecul biruinței finale dacă nu-l anihilează chiar. Iar convingerea că ai fost „la munte", când te plimbai într'un parc la poalele lui — sau cine știe cum —! ai fi ajuns sus purtat de un funicular (cum visau tovarășii mei) e o convingere sau orgolioasă sau lipsită de conștiința a ceeace pretinde.

Evident, culmea e cu ispita ei deosebită, și nu eu voi tăgădui minunea de a te afla sus.

Dar ceiace dă mai mult preț și mai multă voluptate senzației că te afli pe culme, e urcușul. Urcușul din greu cu povară în spinare, pe stânci golașe și inamice.

*

In ceasul limpede al unei dimineți de vară, aflându-ne pe culmea Caraimanului, acolo unde pioasa mână omenească a ridicat o cruce uriașă — tovarășii mei și cu mine zărirăm dintr'odată la picioarele noastre, pe drumul aspru de pe Valea Seacă, trei sau patru puncte vii, mișcătoare.

Cel ce a cutreerat aceste locuri știe că la Cruce mai poți urca foarte comod și pe drumul Urlătoarei, și că numai o nebunie neînțeleasă multora, te poate face să treci prin primejdia Văii Seci. Totuși acele trei sau patru puncte — turiști îndrăzneți și pricepuți — urcau temeinic căile pierzării.

Și acolo, pe terasa Crucii, ca răspuns interjecțiilor puerile ale tovarășilor mei, interjecții de teamă pentru drumeții de jos amestecată cu revoltă împotriva îndrăznelii lor neînțelese, m'am simțit obligat — fără să știu dece — să le țiu un curs elementar și sistematic despre urcuș și despre culme, stabilind diferențele și subliniând tâlcul fiecăruia.

Am luat-o pe departe. Le-am amintit că basmele noastre sunt pline de Feți-Frumoși care luptă cu Smeii. Că fata de împărat și cu deosebire Ileana Cosînzeana nu poate fi cucerită decât după dovada peremptorie a unei vitejii sufletești. Că, apoi, chiar în inima lui Făt-Frumos există dorința de războire, de trecere prin riscuri și de izbândă. Ileana lui, aceia pe care n'o puteai privi, când la soare te puteai uita, nu va mai fi cu adevărat *cucerită*.

Tremură în noi o inefabilă impulsie către primejdie, cu presimțirea triumfului și satisfacției ulterioare.

Ceiace ne aduce conștiința unei puteri proprii, apreciabile și certitudinea că odinioară — nu știm bine când — brațele noastre au fost albe și puternice aripi de înger. Așa cum au călifarii ce cutreeră văzduhul de deasupra mărilor.

*

Nu voiu pune la socoteală peisagiile și perspectivele, luminișurile și umbra, ce-ți izbesc privirile și cu care dai piept în timpul unui urcuș primejdios. Mă voiu opri să spun numai că e deajuns dorul simplu, fără sens dacă îl iscodim, dorul de-a desvălui în fața cerului înalt, perseverența și puterea noastră omenească.

Tăgăduind legitimitatea și frumusețea acestui dor, ce vom face cu hoinarii mărilor, cu Columb și cu Vasco de Gama, și cu cercetătorii cerului înstelat, cu Galileu și Laplace? Știu, în drumul pe mare și pe munte, drum lung și anevoios, te sufocă setea sau te chinue foamea și durerile și nerăbdarea pun stăpânire pe tine. Dar pământul întrezărit, acel pământ pe care l-au strigat uriaș bucuria și înflăcărarea corăbierilor lui Columb, este cu mult mai înflorit, mai plin de miresme și mai roditor, chiar dacă-i pustiu, decât pământul de pe care am pornit. E una din absurditățile surorii noastre iluzia, pe care construcția donquijotescă a lăuntrului nostru le acceptă și le caută.

Iar culmea — care nu-i altceva decât expresia setei noastre de liniște, de armistițiu cu hărțuelile vieții — se deschide de o mie de ori mai odihnitoare și mai limpede, după drumul în înălțime, decât pomenindu-ne pe stâncile ei, căzuți nu știu cum sau aduși de un scripete pe un cablu.

*

Dacă pentru slăbiciunea noastră de a filozofa, urcușul înfățișează acea intenție de afirmare a puterilor noastre, despre care avem conștiința, în subconștient, că sunt totuși slabe: dacă e imaginea vieții noastre dificile — culmea la rândul ei, însemnă atingerea ataraxiei generale, a beatitudinii eterne de un moment, dacă se poate spune, a intrării noastre în paradisul regăsit. Și cea din urmă nu-i valabilă fără cea dintâiu.

Iată, adevărul acestor divagări metafizice — bune și ele la ceasul lor — a fost întărit, în ochii tovarășilor mei, la coborîrea de pe Omul. Intr'adevăr, jos, un drum în serpentină, te afundă în uimitoarea Vale a Cerbului, bizară prăvălire de stânci golașe. Adâncul era așa de mare și primejdia coborîrii pe acele stânci părea într'atât imposibilă, că tovarășii mei au lăsat să le scape obicinuitele lor exclamații de îndoială și frică.

Dar ajunși jos, la capătul văii, înainte de-a intra în Poiana Coștilei, și întorcându-și privirile înapoi, n'au putut crede, cu o nuanță de superbă auto-admirație, că acea infinitate de stânci suprapuse, le-au călcat ei, cu grije și vitejie.

Și tovarășii mei de drum — spre cinstea lor, vreau să cred — au învățat atunci că te urci pe munte nu numai ca să vezi cât de mici și neînsemnate sunt toate ale oamenilor, privite de sus. Ar fi și asta ceva. Dar te urci ca să cutreeri piscurile chiar, să dai piept cu primejdia și să fii mai aproape de vulturi și de Dumnezeu.

L. SEBASTIAN

A apărut:

Revista **„CINEMA"** No. 234, cu următorul bogat sumar: **Dezorientare** de Joseph de Saxa· **Charlie Chaplin în Napoleon,** amănunte complecte despre viitorul film al marelui comic; **DE VORBĂ CU MARLENE DIETRICH.** In trecere prin Paris celebra vedetă vorbește corespondentului nostru despre moda pantalonilor, despre recentul ei accident și despre ultimele și viitoarele ei filme; **Ce fac marile vedete; Cum am debutat pe ecran** de Elisa Landi; **Cum se dublează un film sonor.** Actualitatea în imagini, Hollywood-reportaj, Note... Reflecții... Imagini... Din toată lumea. Să stăm de vorbă, etc.. etc.

40 pagini **Prețul 10 lei**

Cel mai mare succes al teatrului românesc

TITANIC VALS

Comedie în 3 acte de Tudor Mușatescu, a apărut într'un elegant volum cu fotografiile tuturor interpreților și a diverselor scene din piesă. — Editura „Adevărul".

Prețul Lei 50

CITITI TOTI AZI IMPRESIONANTUL ROMAN:

TEMPLUL DE ARGILA

— ROMANUL UNUI ARTIST —

de SUZANNE ROUKHOMOVSKY

în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

Lei 4, Romanul complect. — La chioșcari și librari.

W. I. SOLSKY

Invingătorul

Pe lacul grădinii zoologice s'a petrecut eri o dramă. N'au observat'o toți. Era una din acele drame mute, care în majoritatea cazurilor trec neobservate.

Eroul principal era un rățoi. Un rățoi obișnuit, însă de bună seamă unul plin de temperament și de energie. In afara acestuia luaseră parte la acest eveniment încă trei rățoi, și patru rațe.

Era pe seară. Rațele și rățoii înnotau pe lac. Rățoii sunt ceva mai mari decât rațele și au, în afară de asta, un gât verde închis, așa că nu e greu să-i deosebești de rațe. Patru rățoi și tot atâtea rațe — motiv serios să crezi că pot fi cu toții mulțumiți, că problema a fost cât se poate de bine soluționată. Totuși, pe lacul grădinii zoologice s'a petrecut un incident serios, dovedindu-se încă odată că...

Dar să povestim faptele așa cum au decurs.

La început, toți rățoii și toate rațele înnotau liniștit pe suprafața netedă, fără să trădeze nici cel mai mic semn de agitare. Se cufundau în apă, ca de obicei, și scoteau sunete ciudate și ușoare.

Erau cu toții veseli și mulțumiți și înnotau în cârd în deplină armonie.

Deodată se produse o neliniște. Ea fusese pricinuită de un rățoi obișnuit, care nu se deosebea întru nimic de ceilalți. El se apropie de una din rațe. Trebue adăugat că și rața, la prima privire, nu se distingea întru nimic de camaradele ei. Probabil însă că poseda anumite calități ascunse, care nu puteau fi vizibile imediat și anume ochiului omenesc.

Oricum, rățoiul se apropie de ea — repede și hotărît, încât intențiunile lui erau vădite, nelăsând loc nici unui fel de îndoială.

Dar rața îi făcu un afront. Cu o mișcare plictisită, ea se întoarse și porni înnot în direcția opusă. Și deodată se găseau în dreapta și în stânga ei alți doi rățoi. Aceștia se purtară foarte cuviincios. Ei luau, pur și simplu apărarea raței față de rușinoasa atitudine a rățoiului.

Acesta fu cuprins de o ciudă furioasă. Bătând din aripi, el se năpusti asupra celor doi cavaleri cu o conduită atât de ireproșabilă. Rața o șterse cu cele trei prietene ale ei, nevrând, probabil, să ia parte la bătae. Cei doi protectori rămaseră locului. Al treilea rățoi se asocie cu ei — și bătălia începu. Tuspatru rațele o urmăreau depe țărm, se propteau când pe un picior când pe celălalt și erau foarte emoționate.

Unul contra trei! Trebue să recunoaștem — rățoiul nostru se lupta ca un erou. De fapt întrebuința în special manevra surprinderii, băgând teama și spaima în adversarii săi prin țipete îngrozitoare. Dar era un bun strateg. El sparse mai întâi frontul unitar al dușmanilor, năvăli asupra lor din sbor, ca un adevărat vultur și-i răspândi astfel că în fiecare din cele trei unghiuri ale lacului se afla la un moment dat câte un rățoi. Apoi, după ce executã în mijlocul apei câteva piruete, se năpusti asupra primului vrăjmaș. Acesta se dovedi laș, fugi imediat, scoțând strigăte prelungi, lamentabile, sfâșietoare.

Eroicul rățoi nu-l urmări. Cu iuțeala unei bărci-motor, el porni spre colțul opus al lacului. Acolo, fu silit să-și pună în mișcare ciocul. Dar lupta nu ținu mult nici aci. Al doilea și puțin timp după aceia și al treilea luptător o rupse la fugă, convinși că orice împotrivire era zadarnică. Toți trei se așezară laolaltă pe iarbă, în apropierea lacului și începură să se plângă de neobrăzarea rățoiului. Unul din ei, cel mai îndrăzneț, mai făcu odată încercarea să ajungă pe lac. Dar înainte de a putea atinge apa, gâlcevitoarea pasăre îi ieși în cale cu o mutră atât de amenințătoare, încât acela descrise un cerc în aier și se înapoie la tovarășii săi. Invingătorul rățoi rămase stăpânul situației.

Acum stătu o clipă pe gânduri. Pe mal se mai aflau încă cele patru rațe, printre care figura și aleasa inimii lui, din pricina căreia se iscase întreaga bătălie. El se hotărî să vorbească cu ea, singur, fără martori. Cine știe, poate că se jena numai de prietenele ei și de aceea făcea pe mofturoasa.

Zis și făcut. Rățoiul înnotă spre țărm. Două puternice lovituri din aripi și ciocul întins sus în aier exercitară asupra prietenelor raței o adevărată panică. Ele fugiră imediat fără să opună cea mai mică încercare de rezistență și se ascunseră la o mare depărtare de lac, printre tufe. La mal rămase numai o singură rață — aleasa lui.

Rățoiul nu-i vorbi numai decât. El știa că: la fel ca asupra oricărei vietăți feminine influențează și asupra unei rațe, în prima linie, frumusețea și puterea. Puterea și curajul le dovedise în fața iubitei sale. Acum, el se hotărî să-i demonstreze că e cea mai fabuloasă pasăre depe întreg lacul grădinii zoologice; că nimeni nu se poate măsura cu el; că nimeni nu poate să înnoate așa de frumos, de grațios și de îndemânatec ca el! Ce cerc regulat, impecabil — el îl trase aproape cu cu ochii închiși! Așa se înnoată. Nu se zărea nici capul, nici gâtul; numai picioarele se vedeau afară din apă și acea parte a trupului pe care rățoiul ar fi putut să șadă, dacă n'ar fi fost pasăre.

Stând într'un picior, rața urmărea cu atențiune această reprezentație. Când rățoiul, ud leoarcă, ieși din apă și se așeză lângă ea, rața scoase un răcâit scurt și politicos, care suna aprobativ și chiar admirativ.

Rățoiul, extrem de satisfăcut de el însuși, își scutură aripile. Apoi privi rața cu un ochi — și încercă s'o îmbrățișeze.

Dar atunci se întâmplă ceva la care nu se așteptase. Rața făcu legănându-se câțiva pași. Și când rățoiul porni după ea hotărît, neînțelegând această purtare, ea fugi. Fugi fără să-i acorde măcar favoarea unei priviri, fără să-i spună un singur cuvânt de adio.

Invingătorul rățoiu rămase singur pe malul lacului. Toate ostenelile lui fuseseră deci zadarnice! Uluit și mâhnit el deschise larg ciocul. Avea o înfățișare lamentabilă. Depe aripele-i ude se scurgea apa pe pământ.

Undeva în dosul copacilor, se auzeau strigătele prietenelor și tovarășelor lui, care își luaseră tălpășița. Dar aceste strigăte răsunau acum asemeni unui râs batjocoritor.

In rom. de AD. B.

„MAGAZINUL" pe Iunie

Cea mai frumoasă, cea mai elegantă și cea mai interesantă revistă din câte apar la noi. In

„MAGAZINUL" pe Iunie

semnează o serie de articole minunate d-nii: T. Arghezi, Al. Teodoreanu, A. Philippide, Ion Minulescu, — precum și d-nii Brunea Fox, Bălcanu și Mihail.

Numărul conține peste 120 ilustrații artistic executate și planșe în culori.

„MAGAZINUL" pe Iunie

costă 20 lei și se găsește de vânzare la toate chioșcurile și librăriile din țară.

Nacealnicul

„Beţivului îi iese şi dracul cu oaua înainte" — zice un vechiu proverb al nostru. De cât să nu credem că zicătoarea aceasta se referă chiar la oamenii cuprinşi de patima beţiei, şi nici să ne gândim numai decât la intervenţia dracului. Ca în orişicare proverb, în acesta vorba vine de drac şi de beţiv, sau, cum s'ar mai zice, pe româneşte: „baţi şeaua ca să priceapă iapa".

Aşa şi cu mine. Un prieten, ştiind că mă pricep să desleg slova cea veche, întrebuinţată de bătrânii noştri, mă întâmpină, mai dăunăzi, cu o carte care, numai după înfăţişare, se cunoştea că-i dintre acele în care el „se uita ca mâţa'n călindar".

Mi-a făcut multă plăcere atenţia prietenului, şi din cartea lui am aflat lucruri interesante.

✱

Legată cu piele neagră la rădăcină, fără mult meşteşug, cu margenile stropite cu verde şi roşu, cartea a avut de înfruntat o luptă cu nişte „cari", vermişorii aceştia primejdioşi, ale căror urme se cunosc din găurelele de pe cartonul învelitorii şi chiar din pielea rădăcinei.

Titlul cărţii e ademenitor: „Drept slăvitoare învăţătură sau cuprindere a de D-zeu cuvântări hristianeşti a lui Platon Mitropolitului Moskvei. Tălmăcită din limba nemţească în cea grecească de D. Korai, iară acum în cea rumânească de smeritul V. K. M. M. Cu toată cheltuiala prea Cuvioşiei sale Arhimandrit al Râşchii D. Isaie. Spre folosul Tinerimei rumâneşti. S'au dat la lumină în Tipografia S. Mitrop. a Iaşului 1839".

Câte nu ne spune titlul acesta!

Mai întâi aflăm că la tipografia Mitropoliei din Iaşi, în anul 1839, era culegător, şi poate un fel de director, cum se zice astăzi, un frate din ţara Muntenească. Asta se cunoaşte după două cuvinte care nu-s zeţuite după cum se rosteau în Moldova, chiar acum o sută de ani. Tipografii moldoveni nu spuneau: limbă „rumânească", precum s'a tipărit pe coperta cărţii acesteia, ci „românească", aşa cum e scris, în aceiaşi carte, pe prima pagină a volumului. Apoi cel de al doilea cuvânt e şi mai breaz. Cartea a fost tipărită cu cheltuiala Arhimandritului Isaie al... Râşcăi, mânăstirea din apropiere de Folticeni, dar fratele muntean, în loc de *Râşcăi*, cum au rostit totdeauna şi rostesc şi astăzi moldovenii, a tipărit „Râşchii", pe munteneşte, la fel cu „puichii", „muichii" şi altele ca acestea.

Un semn al muntenizării limbei de pe coperta cărţii, ar fi şi numele Arhimandritului. Pe moldoveneşte pe dânsul îl chema *Isaiia*, dar fratele muntean l-a transformat în *Isaie*.

Pe fratele acesta îl cunoaştem din însuşi volumul a cărui tipărire a supraveghiat-o. Ii ştim rostul ce avea în tipografie. El scrie un fel de dedicaţie: „Către iubitorii de ceale sfinte şi râvnitori de luminare *Rumâni*", şi iscăleşte într'un chip ciudat: „A înaintepăşirei voastre prea doritoriu, mai micul şi prea plecatul Frate, *Ghermanò V. Arhimandritul*, îndreptătoriul şi Inspectorul Tipografiei".

Ghermanò acesta (scris cu omega accentuat) trebue să fi fost un Gherman, şi nu numai că era inspectorul tipografiei, dar era şi *îndreptătorul* ei.

Ce să fi înţeles el prin „îndreptător" al unei tipografii?

Judecând după limba în care scrie el această dedicaţie, am putea crede că-şi pusese în gând să „îndrepteze" limba românească. Face inovaţii fratele Ghermanò. Aşa, ni spune că sânt cărţi *trebnice* tinerilor şi *deasupra scrise*, adică: intitulate; vorbeşte despre „această lucrare deasupra scrisă *drepslavnică învăţătură*"; „*înaintepuind* toate dogmele"; dă pricină „neplinimvăţaţilor să se lumineze"; „preste toate *Asuprastătătoriul prăstătătoriul* tipografiei" (acesta este el, fratele Ghermanò), care s'a trudit... „la îndreptarea *înadinsită, şi bunântocmirea ei*" — adică a cărţii.

„Indreptare *înadinsită*" însemnează: *înadins făcută*.

Ca probe de îndreptări *înadinsite* găsim câteva care ni-ar da de bănuit că reformatorul acesta era ardelean. Pentru el, marele kneaz Pavel Petrovici „prea blândul moştenitor al kesaricescului scaun rossienesc" era „dreptslăvitoriul domn *ţesarevici*". Ardelenii, după pilda culturei germane, ziceau *ţesar* în loc de *cesar*.

Traducătorul cărţii întrebuinţează pronunţarea moldovenească din vremurile acelea: „*Kesariceasca* Ta Inălţime".

Dar cine este traducătorul? Cine-şi ascunde numele sub iniţialele V. K. M. M.?

Nu-i greu de deslegat enigma: este *Veniamin Kostake*, Mitropolitul Moldovei, care, în fruntea volumului, tipăreşte o prea frumoasă scrisoare: „Prea cuvioasă Arhimandrite şi Egumene Sf. Monastiri Râşca, D. Isaiea! Iubite al nostru în Hs. Fiiule!", şi iscăleşte: „Al Preacuvioşiei Tale Părinte, Veniamin Mitropolit al Sucevii şi Moldovei. 1839, ianuar 16".

Indreptătorul Ghermanò a lăsat neîndreptate cuvintele moldoveneşti ale Mitropolitului.

Isaia, egumenul mânăstirii Râşca, a fost unul dintre fruntaşii Bisericei moldoveneşti, şi un mare binefăcător al mânăstirii. Chipul său, zugrăvit într'o ocniţă de lângă uşa de intrare a bisericii, ni-l înfăţişează ca un sfânt. Călugării de acum vreo cincizeci de ani în urmă, îşi mai aminteau despre el, şi-i pomeneau numele cu smerenie.

In 1839 când a cheltuit pentru a se tipări cartea aceasta, Isaia slujise Casei Mitropoliei Moldovei în curgere de patruzeci de ani, după cum spune Mitropolitul, şi din scrisoarea tipărită în volum, prin care-i mulţămeşte Mitropolitului, se vede că Isaia nu era un călugăr de rând. El avea oarecare cultură, şi dacă el singur a alcătuit scrisoarea, se vede, din ea, că avea şi îndemânare la condeiu.

Legătorul cărţii a fost un călugăr dela Mitropolie, ceeace se adevereşte din împrejurarea că a întrebuinţat, drept hârtie la legătură, scrisori adresate lui Isaia. Şi aceasta mai dovedeşte încă un lucru: volumul acesta a aparţinut chiar lui Isaia, a rămas, după moartea lui, la mânăstire, de unde a fost luat de un protopop dela Folticeni, care l-a lăsat şi el moştenire.

✱

Pe foaia de hârtie albăstrie, care apare când deschizi scoarţa volumului, stau scrise, cu frumoase litere kirilice, următoarele cuvinte:

„Primiţi şi aceste trei putinele marinat dela dumnealui Kir Vasile băcal, două raci şi una cu cigă, pe care să le metaherisiţi sănătos, rămâind

al Sfinţiei Voastre
sufletesc fiiu
şi plecat
slugă
Dimitrios Garaftopolos
1836 iulie 16
Galaţi

Iscălitura este cu litere greceşti.

Cine să fi primit bunătăţile acestea dela Galaţi?

Foaia de hârtie păstrează urmele îndoiturilor de când a fost închisă scrisoarea, şi lipită cu o bulină roşie. Este şi o frântură de adresă, pe dosul scrisoarei, care a fost trimisă „la Eşi în Sv. Mitropolie", unui Arhimandrit, al cărui nume nu se poate ceti, jumătate din adresă fiind lipită pe cartonul scoarţei.

Şi cu toate acestea, trebue să cunoaştem numele Arhimandritului.

Ştiind că cerneala de acum o sută de ani nu se descompune chiar dacă ţii hârtia în apă câteva ceasuri, am udat interiorul scoarţei, am ridicat cu atenţie foaia de hârtie şi mi-a apărut secretul. Adresa scrisoarei este:

„Cuvioşii Sale Părintelui Arhimandrit Isaiea *nacealnicul* Sv. Mn. Râşca cu plecăciune la Eşi în Svn. Mitropolii".

La sfârşitul volumului este o altă foaie de hârtie, care a servit drept copertă unei scrisori, din care se vede numai jumătate de adresă, cealaltă jumătate fiind lipită şi ea pe scoarţa cărţii. Deslipită cu acelaşi meşteşug, am descoperit că a fost adresată tot Arhimandritului Isaia, „egumenul a sfintei mănăstiri Râşca care să află la Mitropolie. Eşi".

✱

Şi aşa am pătruns unele taine ale *nacealnicului* mânăstirii Râşca, de acum o sută de ani, care savura el delicioase marinate de raci şi de cegă, dar mai făcea şi alte treburi: scria predoslovii pentru cărţile pe care le tipărea cu a lui cheltuială.

✱

Cunosc şi eu un *nacealnic* din zilele noastre.

Nalt, voinic, rumân la faţă, cu nişte ochi şireţi care se învârt ca mărgica, şi trebue să răscolească firea multor femei, care toate spun că-i frumos bărbat.

De câte ori mă duc pe la mânăstirea lui, şi urcă scările arhondaricului, totdeauna mă întâmpină un miros plăcut de mâncări gustoase, şi când trec pe la uşa uneia din odăi, zăresc o gospodină oacheşă, cu braţele grăsuţe şi gâtul gol, trebăluind şi învârtind cu lingura în tingiri.

O duce bine sfântul nacealnic.

Intr'o toamnă, duşmanii nacealnicului au scornit vorba că Sfinţia Sa ar fi trimes câteva butoaie la Cotnari, ca să-i aducă vin din via mânăstirii, dar că în unul din aceste butoaie ar fi călătorind, mistuită, o măicuţă, o prietenă a Sfinţiei Sale.

N'am ce face? Mă duc la Cotnari; mă abat pe la via mânăstirii, şi ce am văzut, nu-mi pare rău.

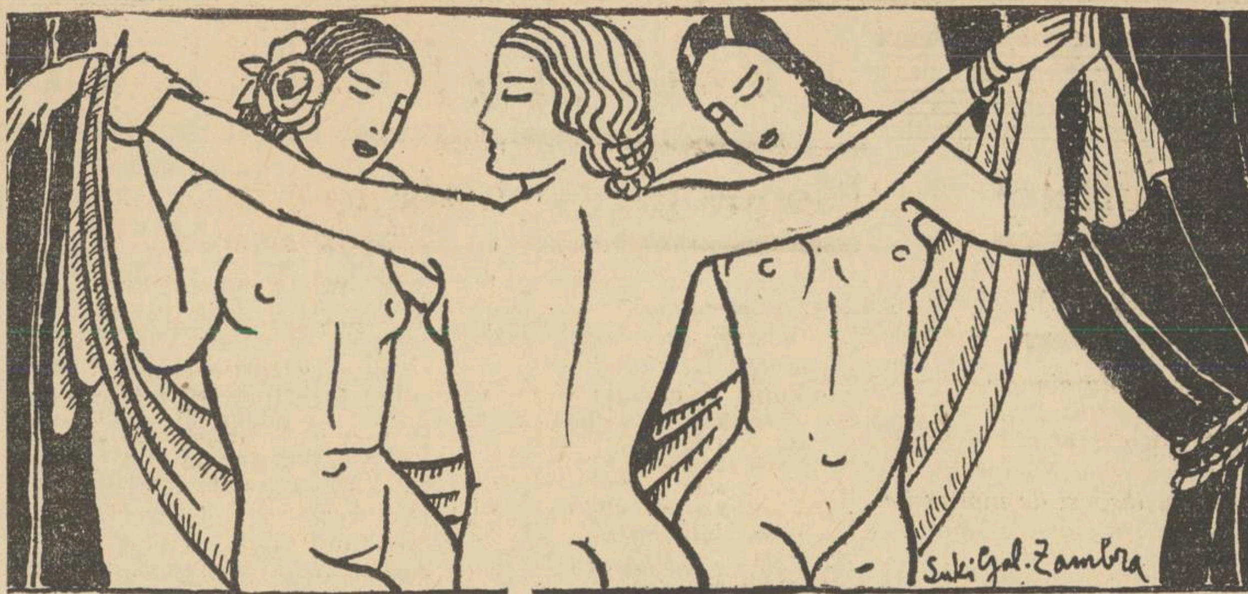
Cu aşa odor de măicuţă s'ar fi călugărit orişicine.

ARTUR GOROVEI

O EXCURSIE DE LUX IN AMERICA
O călătorie de 45 zile cu preţul record de 45.000 lei
Bucureşti-Anvers-America-Bucureşti
Plecarea la 21 Iulie a. c.
Imbarcarea la Anvers, pe vaporul belgian „Gerolsten". Toate cabinele exterioare confortabile, cu apă curentă, caldă şi rece, masă îmbelşugată, saloane de dans, bibliotecă, bar. Intregul vapor la dispoziţia călătorilor.
Se vor vizita următoarele oraşe: New-York, Buffalo — cu o plimbare la cascada Niagara şi o escursie pe lacul Erie, până la Detroit, — (aci se vor vizita uzinele Ford). Apoi, Chicago — cu trei vizite la marea expoziţie internaţională — Cleveland, Philadelphia, Pittsburg, Atlantic-City, Washington.
Intreţinere de rangul întâi în hoteluri mari, fiecare cameră cu odae de bae şi radio, telefon, etc.
Inscrieţi-vă la Banca Cornea, Calea Victoriei No. 28.

Mărunte

■ *Miercuri seara, postul Radio-Bucureşti a transmis un recital de pian dat de colaboratorul nostru muzical, d. Radu Negreanu. D-sa a executat un foarte interesant program, consacrat în întregime compozitorilor români şi alcătuit din lucrări de Enescu, Negrea, Drăgoi, etc.*



GIOVANNI PAPINI

Cerşetorul de suflete

Cheltuisem, din prima seară, ultimele cinci monede care-mi mai rămăseseră pe o cafea neagră, fără ca băutura cu care eram prea deprins să-mi dea inspiraţia pe care-o căutam şi de care aveam neapărată nevoe. Pe vremea aceia suferiam aproape mereu de foame, foame de pâne şi de glorie şi nici un tată şi nici un frate nu aveam pe lumea asta pentru mine. Directorul unei reviste — un uriaş palid şi tăcut — primea nuvelele mele când n'avea altceva mai bun de publicat şi-mi dădea de fiecare dată cincizeci de lire, nici mai mult nici mai puţin, oricare ar fi fost valoarea şi lungimea celor ce-i duceam.

In seara aceia de Ianuarie văzduhul era încărcat de vânt şi de clopote — de vânt nervos şi arţăgos şi de clopote îngrozitor de monotone.

Intrasem în cafeneaua cea mare (lumină albă, feţe somnoroase) şi-mi golisem încet-încet ceaşca, silindu-mă să trezesc în creerul meu amintirea vre-unei aventuri curioase, îndărătnicindu-mă să-mi zgândăresc imaginaţia ca să creeze o poveste oarecare, de pe urma căreia să trăesc vre-o câteva zile. Aveam nevoe, chiar în seara aceia, să scriu o nuvelă ca să merg a doua zi de dimineaţă la acelaş domn director, care mi-ar fi plătit înainte destul ca să pot mânca să mă satur.

Urmăream deci dureros de atent şuvoiul gândurilor mele, gata să sar în sus la prima idee, la prima viziune ce s'ar fi înfăţişat spre a umple teancul de foi albe gata numerotate dinainte-mi. Trecură aşa patru ore şi un sfert de zadarnică şi nervoasă aşteptare. Sufletul mie-era gol, spiritul greoiu, creerul obosit. Renunţai, pusei pe masă ultimii bani şi ieşii. Abia ajuns afară, iată că o frază, fără veste, puse stăpânire pe mintea mea — o frază pe care o auzisem de atâtea ori repetându-se şi al cărei autor nu mi-l aminteam: „Dacă un om oarecare, chiar de rând, ar şti să-şi povestească propria-i viaţă, ar face unul din cele mai însemnate romane din câte s'au scris". Vre-o zece minute fraza aceasta îmi cuprinse şi-mi stăpâni spiritul fără să fiu în stare să trag vre-o consecinţă. Dar când mă apropiai de casă, mă oprii de odată şi mă întrebai: „Dece n'aş face asta? Dece n'aş povesti viaţa unui om oarecare, a unui om adevărat, a primului om obicinuit care-mi iese înainte? Eu nu sunt un om obicinuit şi pe de altă parte m'am povestit de atâtea ori pe mine însumi în nuvelele mele încât n'aş mai şti ce să spun. Trebue să găsesc acum, îndată, un om oarecare, un om pe care nu-l cunosc, un om obicinuit, pe care să-l silesc să-mi spue cine e şi ce-a făcut. Astă seară am neapărată nevoe de o viaţă omenească! Nu vreau să cer nimănui pomană sub formă de bani, dar am să cer şi-am să-mi pretind pomană sub formă de biografie!" Planul acesta era aşa de simplu şi de ciudat încât mă hotărâi să-l îndeplinesc pe dată. Intorsei spatele casei mele şi mă îndreptai spre centrul oraşului, unde la ora aceia târzie mai puteam găsi oameni. Şi-aşa pornii, nou şi curios cerşetor, în căutarea victimei. Mergeam repede, privind înainte, pironind ochii în feţele trecătorilor, căutând să aleg bine pe acel care trebuia să-mi potolească foamea. Ca un hoţ de noapte sau ca un pungaş de buzunare, mă aşezai la pândă la o răscruce şi aşteptai să treacă omul oarecare, omul de rând, dela care trebuia să cer mila unei spovedanii.

Pe primul care trecu pe sub felinar — era singur şi-mi păru între două vârste — n'am vrut să-l opresc pentrucă faţa lui brăzdată de dungi ciudate era prea interesantă şi vroiam să fac experienţa în condiţii mai puţin prielnice. Trecu şi-un tinerel învăluit într'o manta, dar părul lui fluturând şi ochii lui de băutor de haşiş mă opriră, deoarece ghicii în el un visător, un fantastic, un suflet nu destul de obicinuit şi de comun. Al treilea care trecu, bătrân şi cu desăvârşire sbârcit, îngâna singur, cu cadenţe jalnice, un motiv popular spaniol, care trebuie să-i fi amintit o viaţă întreagă plină de soare şi de dragoste, o viaţă aurie, bahică, meridională. Nici el nu făcea de mine şi nu-l oprii.

Eram încăpăţânat şi curajos pe vremea aceia şi rămăsei să mai aştept sub felinarul a cărui lumină, în răstimpuri, scădea sau strălucea după suflarea vântului. Uliţele se făcuseră pustii la ora aceia şi vântul risipise noctambulii. Numai câte-va umbre grăbite mai însufleţeau oraşul. Una din acele umbre trecu în sfârşit pe sub felinarul unde aşteptam şi văzui îndată că aflasem ceiace căutam. Era un om nici tânăr nici bătrân, nici prea frumos nici neplăcut la înfăţişare, cu ochii liniştiţi, două mustăţi bine răsucite, îmbrăcat într'o haină greoaie, în cea mai bună stare.

Abia trecuse de mine cu câţi-va paşi, când îl ajunsei şi-l oprii. Omul se dădu îndărăt de spaimă şi ridică o mână ca pentru apărare, dar repede îl liniştii: „Nu vă temeţi, domnule — îi spusei cu cel mai melodios glas — nu sunt nici un ucigaş, nici un hoţ şi nici măcar un cerşetor. Un cerşetor de fapt, da, însă nu cu bani. Nu vă cer decât un lucru şi un lucru care nu vă costă nimic: povestea vieţii d-voastră". Omul holbă ochii şi iar se dete îndărăt. Bă-



Giovanni Papini

gai de seamă că mă credea nebun şi-atunci urmai cu cea mai mare linişte: „Nu sunt ceiace credeţi, domnule, nu sunt nebun. Sunt doar ceva asemănător, adică un scriitor. Trebue să scriu pentru mâne o povestire iar povestirea aceasta are să mă scape de foame şi vreau să-mi spuneţi cine sunteţi şi care a fost viaţa d-voastră până acum, pentru ca să pot face din ea subiectul nuvelei mele. Am neapărată nevoe de d-voastră, de spovedania d-voastră, de viaţa d-voastră. Nu-mi precupeţiţi binefacerea aceasta, nu-mi refuzaţi ajutorul acesta. Sunteţi cel pe care-l căutam şi cu materia pe care mi-o veţi da am să scriu poate capodopera mea!"

La cuvintele acestea omul păru că se înduioşează şi nu mă mai privi cu groază, ci mai curând cu milă.

— „Dacă într'adevăr viaţa mea vă e aşa de trebuitoare — spuse el — nu mi-e deloc greu să v'o povestesc, mai ales că e de-o desăvârşită simplicitate. M'am născut acum mul Comun cu o ultimă silinţă de treizeci şi cinci de ani din părinţi cu stare, cinstiţi şi cuminţi. Tatăl meu era funcţionar, avea o mică rentă. Eram singurul fiu şi la şase ani am fost dat la şcoală. La unsprezece ani mi-am luat certificatul, fără să fi învăţat nici prea mult nici prea puţin. La unsprezece ani intrai în gimnaziu, la şaisprezece în liceu, la nouăsprezece în Universitate, la douăzeci şi patru mi-am luat diploma, tot fără să fi dat dovezi de inteligenţă prea strălucitoare sau de prostie fără leac. După ce-am căpătat diploma, tatăl meu îmi făcu rost de o slujbă la căile ferate şi mă prezentă logodnicei mele. Slujba îmi ia opt ore din zi şi nu-mi cere decât puţină memorie şi răbdare. La fiecare şase ani leafa mea creşte în chip automat cu două sute de lire. Ştiu că la 64 de ani voi avea o pensie de 3453 de lire şi 62 de centime. Logodnica mi s'a părut potrivită şi după un an o luai în căsătorie. N'au fost niciodată între noi sentimentalisme zadarnice. Ii făceam vizită de trei ori pe săptămână, iar de două ori pe an — la ziua ei şi la Crăciun — i-am dus câte un dar şi i-am dat câte o sărutare. Am avut dela ea doi copii: un băiat şi-o fată. Băiatul are zece ani şi-are să se facă inginer; fata are nouă ani şi-are să se facă profesoară. Trăesc liniştit, fără zguduiri şi fără dorinţe. Mă scol în fiecare dimineaţă la opt, iar la nouă seara mă duc la o cafenea, unde vorbesc de ploaie şi de ninsoare, de război şi de guvern cu patru colegi de birou. Şi-acum că v'am făcut pe plac, lăsaţi-mă să plec fiindcă au trecut zece minute peste ora la care trebue să fiu acasă".

Şi după ce spuse toate acestea cu cea mai mare linişte omul dădu să plece. Rămăsei pentru o clipă sguduit de groază. Viaţa aceia monotonă, comună, regulată, fără nimic neprevăzut, măsurată, goală mă umplu de o tristeţe aşa de ascuţită, de o groază aşa de adâncă, încât îmi veni să izbucnesc în plâns şi să fug. Dar mă stăpânii încă. „Iată — îmi zisei — faimosul om normal şi comun în numele căruia medicii austeri ne dispreţuesc şi ne osândesc ca pe nişte nebuni şi degeneraţi! Iată-l pe omul model, omul tip, adevăratul erou al zilelor noastre, pietricica neînsemnată din zidul puternic — omul care nu se hrăneşte cu visuri bolnăvicioase şi fantezii nebuneşti. Omul acesta pe care-l credeam cu neputinţă, inexistent, închipuit, iată-l aci în faţa mea — fricos şi îngrozitor în neştiinţa sarbedei lui fericiri". Dar omul nu aşteptă sfârşitul gândurilor mele şi porni iar. Inspăimântat şi mai tare, dar tot îndărătnic, îl reţinui şi-l întrebai:

— „Intr'adevăr nu e altceva în viaţa D-voastră? Nu vi s'a întâmplat nici odată nimic? Nimeni n'a încercat să vă omoare? Soţia D-voastră nu v'a înşelat? Superiorii D-voastră nu v'au persecutat?"

— „Nimic din toate acestea nu mi s'a întâmplat — răspunse el cu o politeţă puţin plictisită — chiar nimic din tot ce spuneţi. Viaţa mea s'a scurs liniştită, aceiaşi, fără prea multe bucurii, fără mari dureri, fără aventuri".

— „Chiar nici o aventură, domnule — îl întrerupsei — chiar nici una? Incercaţi să vă amintiţi bine, scormoniţi în creerul D-voastră, nu pot să cred că nu vi s'a întâmplat nimic nici odată, nici măcar odată. Viaţa D-voastră ar fi într'adevăr prea grozavă!"

— „Vă încredinţez totuşi că n'am avut nici o aventură — răspunse Omul Comun cu o ultimă silinţă de bunăvoinţă — cel puţin până astă seară. Intâlnirea cu D-voastră, domnule nuvelist, a fost prima mea aventură. Dacă aveţi într'adevăr nevoe, povestiţi-o pe aceasta".

Şi fără să-mi dea timp să-i răspund, plecă, ducând uşor mâna la pălărie. Mai rămăsei câteva clipe pironit locului, ca sub apăsarea unui fapt de necrezut. Mă întorsei a doua zi dimineaţa în camera mea şi nu scrisei nuvela. Din noaptea aceia nu mai pot să râd de oamenii comuni.

Din italieneşte de NELA D.

HELADA

Demetre la Eleusis

Demetre lepădase de pe sine
Insignele ei scumpe şi divine,
Şi nu mai rămăsese în ursită
De cât o mumă desnădăjduită.

Scosese benţile de-azur legate
In jurul frunţii sale 'ntunecate,
Şi buclele de aur pe figură
Căzuseră ca nişte şerpi de sgură.

Peplosul alb de in se'ncenuşase
Şi haina grea şi-albastră de mătase
Cu stele jucăuşe presărată
Se prefăcuse'n zdrenţe dintr'odată.

Durerea ei în plină răzmeriţă
Se despărţise, neagră, de zeiţă
Şi, cu toiag de cerşetoare 'n mână,
Se sprijinise toată de-o fântână.

Era o biată şi topită babă
Incovoiată de mijloc şi slabă
Şi, totuşi, în muţenia-i masivă,
Se ridica cu cerul împotrivă.

Ducea, nici ea nu mai putea să ştie
Anume ce cu sine'n pribegie,
Iar brazdele, pe urma ei, de mâine,
Aveau să fluture belşug şi pâine.

Eleusis topit în înserare
O aştepta la ţărmul lui de mare
Şi-i împletea din valuri moi dantele
Cu cântece de nereide'n ele.

N. DAVIDESCU

„DINTR'UN CĂMIN DE DOMNIŞOARE"

Cu „Tinerimea Română" la Iaşi

Note de drum în care se vorbeşte despre tot ce nu trebue

Bucureşti 20 Mai

Sunt persecutată de soartă. Abea am început cinci pagini dintr'un curs şi un nou eveniment vine să-mi încurce socotelile: am luat premiu la „Tinerimea Română". Şi, nu e numai atât. Dar, premianţii trebue să ia parte la o excursie ce se face la Iaşi, Piatra Neamţ şi Bistriţa, între 21—26 Mai. Mi-am făcut datoria faţă de mine însămi: am protestat motivând cu examenele ce se apropie: „Ce examene! a replicat domnul Preşedinte, în cinci zile şi aşa n'ai să faci cine ştie cât! Dealtfel a continuat, va fi o recreaţie care îţi va înoi puterile de muncă. Se vede că ai muncit. Eşti slăbită rău!" (De ce oare oiu fi slăbit?!).

Replica domnului Preşedinte era logică. Cel puţin aşa se prezenta. Are dreptate: am nevoe de recreaţie. Indiferent dece am ajuns în halul acesta, dar am nevoe de recreaţie. Chiar dacă o excursie într'un grup de 400 persoane nu va fi recreativă din punct de vedere fizic, va fi o reabilitare morală — iar, dacă nu va fi nici atât, trebue totuş să merg. Logica acestui gest e mult mai subterană, dar simt că există — autoritară, imperturbabilă.

Chestia e că pregătirile mele pentru examene s'au dus, iar, dracului.

Bucureşti 21 Mai

Azi a fost premierea. Am luat premiul II. 700 lei. 300 lei au fost reţinuţi pentru bilet.

In contul acestui premiu, am făcut, în cămin, datorii de trei ori cât valoarea lui. Fiecare în parte putea să fie plătită din el. Un bilanţ, n'am încercat, însă, să fac.

Astăseară mi-am făcut valiza şi mi-am prelungit scadenţele. Creditoarele mele au observat acru: De excursie îţi arde acum, când bat examenele la poartă?

— Petrecere frumoasă!
— Merçi!

Pe drum, 22 Mai

Sunt instalată într'un vagon al elevelor. Avem un tren întreg la dispoziţie. Cele două sexe au fost despărţite, prudent, printr'un vagon cu alimente, ale cărui uşi sunt în permanenţă închise. Peste tot, numai şcolărime. Studenţi suntem puţini. O singură studentă cu mine, vreo şapte studenţi izolaţi dincolo de vagonul cu alimente. Mă plictisesc grozav: Am întâlnit o profesoară pe care o cunosc; m'a întrebat cum am tratat subiectul la concurs. (Rolul istoric al României în Orient) şi, pentrucă eu i-am răspuns, încurcat, că „n'am avut nici un plan", a început să-mi demonstreze cum l-ar fi tratat ea.

Suntem primiţi pretutindeni cu flori, şcoli înşirate pe peron, muzică şi discursuri. Mai ales flori! O risipă de liliac.

In gară la Mărăşeşti, un adolescent frumos, cu ochi mari şi umezi, mi-a pus pe braţe un buchet imens, catifelat şi cu miros de primăvară. M'a privit cu el, cum îl ţineam greu, a surîs şi a plecat grăbit ca şi când ar fi făcut un lucru neîngăduit.

Ah, vagonul de alimentaţie!

Când se desfăşoară, prin fereastra trenului, răcoarea câmpurilor noui, seninul implacabil al cerului şi, din când în când, câte o vacă bălţată cu ochi mari şi blânzi, e aşa de stupid să discuţi despre războaele lui Mircea cel Bătrân.

Am pus liliacul în plasa pentru cufere. O singură ramură mi-am vârît-o sub decolteul bluzii, ca 'ntr'o glastră. Scoarţa dură îmi zgârie epiderma. O las totuşi acolo. Nu caut să-mi explic dece. Foarte simplu: îmi place s'o las aşa.

✱

Un nou buchet de liliac. Acesta e alb. E de-o candoare aproape indecentă. Imi închipui că sunt foarte decorativă cu el pe braţe. Semăn cu o eroină de film nemţesc. Mă privesc în oglinda compartimentului şi constat că am mustăţi de funingine. Mă grăbesc să pun şi florile astea în plasă. Ce ironie de prost gust! Inţeleg: am pus degetele pe marginea ferestrii şi mi le-am trecut apoi sub nas.

Sunt foarte necăjită. Imi vine să mă întorc înapoi. Presimt că am să mă plictisesc.

Vagonul de alimente e păzit de un domn despre care am aflat că e rudă cu domnul Preşedinte. Trebue să fiu prudentă.

— Domnule, aş dori să trec dincolo. Vreau să vorbesc ceva cu un coleg.
— Ai să vorbeşti la Iaşi, domnişoară.
— E ceva urgent. Dealtfel (mă revolt:) eu nu sunt elevă.
— ?

Şi fac o strâmbătură. (Uit că peste şapte zile am să împlinesc 21 ani, vârstă ce pretinde o atitudine mai demnă). Nu mă găseşte nici măcar spirituală. Mi-a întors spatele. Ii dau un ghiont.

— Ah, pardon!... Mulţumesc... Era să cad.

Şi plec. N'am făcut nimic. In staţia următoare iar şcoli pe peron, iar coruri, iar fanfare, iar discursuri. Mă strecor printre lume şi ajung dincolo. In faţa vagonului în care sunt acum, un domn, gras şi asudat, ţine un discurs în care se vorbeşte despre „scumpa noastră ţară", despre „pământul frământat cu sânge", etc. Nu înţeleg nimic şi nimeni nu înţelege nimic. Discursul acesta e ca un butoiu danaic. Inghite toate expresiile fără să se mai închege sau să sfârşească. Noroc că trenul se urneşte, încet. Un furtunos „Uraa!" întunecă un „şi" după care, probabil, discursul avea să înceapă iar dacapo.

Am ajuns între băeţi.

Sunt privită curios, ca un schelet de animal antedeluvian. Şcolarii mă cred de seama lor, (ah, mutra asta minoră!!). Un licean blond, destul de răsărit, încearcă să-mi vorbească. E mândru de costumul lui naţional, şi de părul cu ondule fine, prin care îşi trece degetele mângâetor. Ia poziţie de atac:

— Cum aţi ajuns aici, „duduiţă"!
(E dezarmant:) — Bine domnule.
— Nu vă e teamă că profesoara dv. să vă facă observaţii?
— Eu n'am profesoară.
— Aţi venit singură?
— Da.
— La ce şcoală sunteţi?
— La Universitate.

Tăcere. Tăcere grea. Zâmbesc:

— Dar d-ta în ce clasă eşti?
— A VI-a.
— Băiat mare. Peste un an termini liceul.

Zâmbeşte, încurcat.

✱

— Ce s'a întâmplat cu dv., dudue? se sperie un student. Cum aţi ajuns aici? Vreţi să vă duc înapoi?

(Idiotul!) — Nu, domnule, am venit de bună voe.

— Dv. aţi luat premiul II — nu-i aşa?
— Daa... Anul trecut am luat premiul I, mă laud. (Nu fac nici o impresie).
— La ce facultate sunteţi?
— La Litere. Bucureşti.
— Şi eu sunt la Litere (suntem colegi). Nu v'am văzut niciodată.
— Da. Se poate. Eu fac şi dreptul.
— Ce an?
— Doi.
— Suntem colegi şi la drept. Ce coincidenţă! Dar, nici pe acolo nu v'am văzut.
— Se prea poate. Nu merg pe la Litere pentrucă trebue să merg la Drept şi nu merg la Drept pentrucă... aş avea remuşcări dacă aş neglija Literele.
— Atunci... ce faci?
— Nimic.
— Cum nimic?
— Mă întreb toată ziua ce aş putea să fac. De unde să încep. Pentru mine viaţa e rotundă, lucioasă şi inacceptabilă.
— Adică?
— Ceva ca un glob dintre acelea care se pun în grădini — cu scop decorativ. Mă văd, în oglinda lor, caricaturizată.
— Eşti interesantă d-ta, se miră colegul meu.
— Eu nu mă găsesc deloc interesantă. Nu vezi că vorbesc prostii?!
— Chiar de aceea eşti interesantă.

Dialectică. Ne împotmolim. Tăcere.

Eu stau cu spatele spre fereastră. Deasupra capului colegului meu citesc W. C. Are un cap papinian. Urât şi creţ, cu ochi turburi.

✱

In gară la Iaşi, cobor treptele vagonului urmată de şapte băeţi. Mă simt un fel de eroină naţională — ceva ca o Ioana d'Arc ediţie nouă. Amuzantă excursie!!...

✱

Iaşii!

Ce atmosferă ciudată! O atmosferă în faţa căreia nu ştii cum să reacţionezi... Mi-e sufletul gol...

Ne-am aşezat, din faţa gării, în coloane, pentru defilare.

Publicul ne priveşte curios, tixit pe ambele trotoare, dela gară până în piaţa Unirii. Sus, în balconaşe de fier (sunt casele atât de scunde că balconaşele par ataşate la parter) s'au îngrămădit privilegiaţii, cu căţel şi purcel. Suntem aclamaţi peste tot.

Coboară o seară plină de înţeles. Imi vine să plâng. Iubesc Iaşii subit şi turburător cum am iubit întâia dată.

Nu, despre oraşul acesta nu pot să spun nimic. N'aş şti ce să spun despre el. Mi-e drag — foarte drag.

Apar pe cer, una câte una, stele mici, stele înalte. Simt azi, ca nici-odată, plutind în jurul meu gândul străin al celorlalte lumi, al celorlalţi ani — simt că a fost ceva înainte de mine, că va fi ceva după mine, — că 'n tristeţea destinului nostru e totuşi atâta poezie... atâta poezie...

Azi Dumnezeu are barbă albă şi mantie de stele şi surâde blând...

Seara, îi spun infirmierei dela liceul Internat, unde sunt găzduită (de data asta sunt cu profesoarele): „Cu toate că am vizitat nouă ţări, n'am văzut nicăiri un oraş atât de frumos ca oraşul vostru".

— Da, îi tari frumos, răspunde ea. Avem şi şinematografe. Să vezi, mata mâne şe frumos îi.

Sunt decepţionată. Nu aşa înţelegeam eu că e frumos Iaşii. Inţelegi dumneata, cucoană?! Iaşii dv. e scos din cronici. Iaşii dv. cu trăsurile acelea mici, cu un cal, — cu tramwayul căruia dacă îi faci semn cu mâna, se opreşte, şi pe care, în orice caz, n'ar fi prudent să-l iei drept antrenament pentru un concurs de fugă (cel mult pentru unul de încetineală) — cu casele lui ghemuite speriat între crengi înverzite, înflorite, bogat şi cald, cu tăcerea lui plină de reverii... O, cucoană, la ce bun tiradele astea?!...

Mi-e somn,... somn... somn...

Iaşi, 23 Mai

Un fapt excepţional: nu sunt încă decepţionată de Iaşi. Ştiu de acum că are să-mi rămână în suflet.

Am fost cu cei şapte studenţi la Copou, ca să vedem teiul lui Emi-

(Continuare în pag. IV-a)



Cu „Tinerimea Română" la Iaşi

Note de drum în care se vorbeşte tot ce nu se poate

(Urmare din pag. III-a)

nescu. Ne-am aşezat în faţa lui, pe bănci, şi am stat aşa vreo jumătate de oră, căscând ochii şi gura, caricatural. Apoi, l-am pipăit, pe rând, cu sfinţenie, şi, mulţumiţi de acest gingaş omagiu postum, am plecat, unul câte unul, plouaţi şi reculeşi, spre ieşire. (Ce bine îmi pare că nu sunt genială! M'ar tortura toată viaţa imaginea posterităţii care, la fel cu noi azi, ar veni să caşte gura şi să-şi şteargă nasul emoţionată, prin toate colţurile de lume pe unde am făcut acelaş lucru, la rândul meu).

Tot timpul, după aceea, am vorbit banalităţi şi am cântat „Oh, Monah", în diverse variante, monolog pe care tovarăşii mei l-au găsit foarte „interesant" (!!)

Am fost apoi în turnul Goliei, de unde oraşul, risipit pe coline, apărea mai plin de personalitate. Departe, încremenise, ca o panglică de stemă, argintul unui râu. Mai departe, coline verzi se degradau în albastrul cerului — totul plin de linişte şi de tradiţie.

„De-aşa vremi se 'nvredniciră cronicarii şi rapsozii..."

Pe drum, 24 Mai

Plec spre Piatra-Neamţ tristă şi îndrăgostită. Ceeace face tristeţea mea mai mată şi mai pâcloasă, e faptul că nu ştiu de cine sunt îndrăgostită. Am dansat toată noaptea la „Luther". (Ce local specific ieşan! Acolo şi cântecele noui cască şi adorm). Am plecat deadreptul la gară. M'am întors acasă numai pentruca să-mi iau bagajul. Babele din dormitor s'au uitat la mine cu ochi înveninaţi. („Stricate mai sunt studentele de azi"). Şi'n fond, sentimente atât de „curate", atât de „nobile" m'au încercat toată noaptea.

Am cunoscut trei studenţi din Iaşi — unul dela facultatea de medicină, altul dela Litere, al treilea dela Matematici. Intâiul înalt şi serafic. Avea ceva dintr'un lujer de crin şi ochi de sărman Dionis. Al doilea, — un Iwan Petrovich, localizat. Al treilea — tip de caucazian.

Pentruca să mă amuz, am încercat să-i ierarhizez după gradul de sentimentalism pe care mi l-au inspirat. N'am reuşit. Dar, chiar dacă aş fi reuşit, la ce bun?!...

Piatra-Neamţ.

Peste tot ni se dă numai ciorbă de miel. Excursia a început să mă plictisească.

Mi se spune să-mi scriu impresiile când mă întorc la Bucureşti. „Să-ţi faci însemnări în fiecare seară, ca să nu uiţi amănuntele", mă conseiază un simpatic domn profesor din Iaşi.

Nu-l ascult. D-sa pretinde, probabil, să vorbesc despre discursurile ce s'au ţinut la matineurile organizate în onoarea noastră şi despre schimbul de toasturi la mese.

Iertaţi-mă, domnule profesor — nu ştiu ce să scriu despre discursuri şi toasturi. Mi-au plăcut, fără îndoială... N'am prea fost atentă, dar — dacă aşi fi fost atentă, — sunt sigură că mi-ar fi plăcut.

Sunt îndrăgostită, domnule profesor, atât de tragic îndrăgostită.

Mânăstirea Bistriţa, 25 Mai

Mi s'au făcut două declaraţii.

Intâia, lângă mormântul lui Alexandru cel Bun, a doua în clopotniţa mânăstirii.

Intâiul, a fost colegul meu dela Litere şi Drept.

— Aş vrea mult să pot să-ţi vorbesc. Imi face impresia că mă eviţi.

— Eu, pe dumneata? Te flatezi! Nu m'am gândit niciodată să iau vreo atitudine faţă de dumneata.

— Nu cred. Eu n'am obiceiul să mă înşel.

— De data asta te-ai înşelat. Auf wiedersehen!

— Ce interesantă eşti d-ta — am auzit murmurându-mi-se în urmă.

M'am enervat. M'am întors, zbârlită:

— Ascultă, domnule, ce găseşti dumneata interesant la mine? De exemplu în momentul acesta aş avea chef să-ţi trag o palmă. Sunt foarte interesantă — nu-i aşa?! Ori, sunt tristă pentrucă sufăr de o indigestie. Am o expresie de Mater Dolorosa ce va hrăni fantezia d-tale de mascul cu o întreagă literatură elegiac-erotică. Mi s'a tras un ochi la ciorap şi îmi ridic piciorul în sus ca să nu se observe. D-ta mă găseşti „graţioasă", şi, nu numai atât — ci ţii să mă compari cu nu ştiu ce tablou din Luvru. Mă îmbăt (pardon!). D-ta mă găseşti plină de vis... Să-ţi spun ceva? Mai bine lasă-mă în pace!

Ochii colegului meu deveneau din ce în ce mai mari, din ce în ce mai rotunzi. La sfârşit, îngrozit, cu o sforţare disperată, plângătoare:

— Totuşi persist... Ştiu că ai vrut doar să mă necăjeşti. D-ta nu eşti aşa. Te-am observat pas cu pas. Am pretenţia că te cunosc.

(De atunci, totuşi, m'a lăsat în pace).

In nişte tablouri, pe pereţi, sunt expuse bucăţi din mantia lui Alexandru cel Bun. Prin urmare a trăit, într'adevăr! Şi eu, care îl credeam un erou de legendă!

La ieşire, am rămas la coadă. Ruda domnului Preşedinte înaintea mea. (Am să mă răzbun iar!) Am început să-l împing cu toată puterea, pretextând un public întreg ce exercită aceiaşi presiune asupră-mi. Se supunea docil, fără să caute să se convingă dacă nu e la mijloc un truc. Cui i-ar fi trecut prin cap?!

In clopotniţă, a venit adolescentul cu ochi mari.

Cu emfază:

— Cum staţi aşa pe marginea ferestrei, în soare, păreţi culeasă din poezia acestui cadru.

— Mulţumesc.

Bucuros că l-am observat:

— Ce-aţi făcut cu liliacul?

— L-am lăsat în tren.

— Sunt frumoase florile de liliac.

— Da.

— Erau, mai ales, foarte potrivite cu dv.

— Da. Credeam şi eu. Până am constatat că am mustăţi.

— ?

— Mă murdărisem sub nas cu fum.

— Eu n'am observat.

— Amorul e orb...

— Da. Aveţi dreptate. Niciodată n'am fost atât de fericit ca atunci când mi-aţi primit florile. Nu mă aşteptam să fie reciprocitate.

— ?

— Să mă... în fine... să nu vă fiu indiferent.

*

Am evitat de a mai fi prea intimă cu colegii mei. S'ar sacrifica rând pe rând să răspundă iubirii pe care le-o păstrez în tăcere, neîndrăznind să iau iniţiativa, ca o fată bine crescută ce sunt.

*

Când m'am întors la cămin, Marie-Jeanne dormea cu fascicolele unui curs resfirate pe lângă ea, ca o ploae de petale — şi cu părul prins în moaţe multicolore. Marga îşi ţesea un ciorap, încruntată şi gravă ca şi cum ar fi descifrat o inscripţie latinească.

Era o după amiază zăpuşită, cu muşte şi cu lenevie. M'am întors cu pantofii scâlciaţi, ciorapii traşi în ei până la jumătate, cum se ciuruiseră progresiv, hainele acăţate în tot felul de cuie şi mototolite — şi murdară, murdară de sus până jos — ca un fochist.

ANIŞOARA ODEANU

DRAGOSTE CONJUGALĂ



— Allo! Dragă, mi-ar plăcea să nu mai mergi cu avionul. Ştii cât mă enervează...

Din viaţă — nu din cărţi

Intâmplări din Capitală

—O sinucidere oarecare—

D-lui M. Sevastos

In noaptea asta a murit o fată.
...S'a sinucis într'o cămaşă roză... decoltată
Şi 'ntr'o odae de mansardă.
Din comentariile după stradă
Am prins atât: „era trecută şi săracă!"
...Şi am intrat şi eu
Să văd anume dacă
e cineva care o plânge...
...Avea picioarele frumoase
Şi capul plin de sânge
Se împuşcase 'n ochiul drept
(Un geam scârbit de viaţă).
Şi ochiul scurs se'ntindea pe faţă
Şi se'nchegase sângele pe piept.
Când se găsi s'o cureţe în grabă
O mână smochinită şi meşteră de babă
Cutremurat — ca un actor de melodramă
Mă prefăcui, înebunit strigând: „Tu eşti?!..
(In grabă, pierdusem din vedere să 'ntreb şi... cum o chiamă...)
...Şi 'ntreaga asistenţă a lăcrămat!...
Dar, când privii mai bine şi mai atent la moartă
Mă răzgândii
— „A! Nu! Vă rog să mă scuzaţi... Am confundat!"
...Şi amărât plecai încet spre poartă...
Imi repetam mereu:
„Că'n noaptea asta a murit o fată!
S'a sinucis într'o cămaşă roză, decolta'
Fată bătrână şi nătângă
Urâtă şi săracă...
Şi n'are nici cine s'o plângă
Sau chiar să se prefacă.

GRISCHA M.

P R I M I I P A Ş I

Mi-e sufletul un cimitir

Mi-e sufletul un cimitir,
In care iarba fir cu fir
Incet-încet a năpădit
Şi rând pe rând a coperit
Şi cruci şi lespezi de morminte.
Ca nimeni să-şi aducă-aminte

Cândva o candelă aprinsă
Mai priveghea o viaţă stinsă
Dar vântul aprig a suflat,
Candela'n ţăndări a crăpat
Şi după-un ultim licărit
In beznă veghea a murit.

. . . .

Şi'n cimitirul părăsit
Mai multă iarbă-a năpădit
Pe cruci şi lespezi de morminte
Ca nimeni să-şi aducă aminte...

EUGENIA PETRESCU

Monotonie

Sue şi coboară
Cârduri de cocoară
Marea azi e albă;
Valul ei ce hue
Zornăind în salbă
Se coboară, sue...

Vânt printre copaci:
Foşnet de hârtie...
Cad de pe haraci
Frunzele de vie...

In vârtej nisipul
De pe ţărmuri sboară,
Rugineşte câmpul
Burueni doboară...

Marea cea hai-hue
Işi omoară timpul:
Se coboară-sue...

ELIZA POPOVICI

Scrisoare

Tu ai să-mi scrii. Eu ştiu atât de bine
C'ai să răspunzi scrisorilor trimise.
Eu ştiu, eu ştiu c'ai să te smulgi tăcerii
Ce-a scuturat în floare-atâtea vise.

...Şi că-mi vei scrii cum n'ai scris niciodată.
Când sufletul îmi va 'nclina spre seară,
Cu gând senin în tine va începe
Un început de blândă primăvară.

Tu ai să-mi scrii. Va fi prima scrisoare
In care tu, cu gând de revenire
Imi vei trimite-atâta primăvară,
Atât parfum şi-atâta amintire.

Ea-mi va sosi într'un amurg de toamnă.
Cu plânset greu de frunză 'mprăştiată.
Răspunsul ei? Va fi doar amintirea.

Scrisoarea ta va fi întârziată.

GEORGE STANCULESCU

Copilării

Se duce de la un timp o campanie foarte nedumerită pentru noi, de către tineri cu alt crez decât al nostru împotriva lui Cezar Petrescu, dar mai cu deosebire împotriva lui M. Sadoveanu. Confraţii în ale scrisului numesc întreprinderile acestea de fraze „negativism", un titlu foarte farfuridic şi de o improvizaţie deplorabilă. Negativism după părerea d-lor înseamnează revizuirea valorilor cele mai reprezentative ale literaturii noastre, în sensul prăbuşirii operelor astfel acceptate de toată critica cu sublinieri de seriozitate.

Pentru ca să porneşti la o revizuire trebueşte neapărat să constaţi greşeli şi lacune care pot fi îndreptate. Opinia publică întotdeauna nu face sgomot decât unde există o temelie şi o reţea literară prost construită. Dar a te ridica să faci revizuiri unde sufletul şi mintea, talentul şi truda unor ani au contribuit, este mai mult de cât o şubredă şaradă literară. Nu numai pe tărâmul literaturii fenomenul este constant şi veridic: apropiatele manifestaţii româneşti pentru revizuirea unor tratate, isbucniri colective de entuziasm, au dovedit cu prisosinţă că acolo unde se încearcă astfel de revizuiri nedrepte, nu numai bunul simţ se revoltă ci ni se pare că acest lucru ar însemna o profanare nedemnă de cei înfrăţiţi pentru un ideal de artă.

O revistă, cu ocazia unui număr festiv, a ţinut neapărat să ia această atitudine şi să o sublinieze prin chiar articolul de frunte. Dar în afară de un „Manifest cultural" — despre care alţii vor da avizul — un domn I. Răducanu sub titlul „Dreptul de a publica", vorbeşte foarte dubios despre „marele dalailama al literaturii româneşti" — cum zice. Autorul acelor rânduri ştie că cel ce scrie aci, a opus convingerile cele adevărate atunci când în o şedinţă a unei grupări literare şi-a formulat acele păreri greşite. Şi mai ştie autorul că de unde pornise la început cu un atac foarte donquichotesc, a început să-şi caute acum spre moderare, şi unele sprijine critice care par cu atât mai compatibile cu o glumă, cu cât d-sa vrea să le schiţeze mai serios.

A nega valoarea unei cărţi ca „Baltagul" dovedeşte ori o insuficienţă literară, ori o glumă care pare cu atât de mai prost gust, cu cât se mai aduc şi citate întru susţinere. Prietenul a uitat însă să spune ceiace afirmase public: subvaloarea „Baltagului" ca fiind o directă inspiraţie din tema „Mioriţa".

Dacă lucrurile stau astfel — şi asta pentru aducerea pe calea cea dreaptă a rătăcitului — aş putea cita aci, pagini întregi de opere din literatura universală, care nu fac altceva decât să reia câte o legendă şi totuş să formuleze o matură creaţie: pornind dela „Cidul" lui Corneille, „Negustorul din Veneţia" al lui Shakespeare — până la celebra „Faust", pe care articolul cu pricina o subliniază (aducând astfel argumente protrivnice lui), ne întăreşte pretutindeni orice pagină citată spusele noastre. Ce este „Faust" la bază decât legenda d-rului Faust, subliniată de toată critica faustiană? Prin urmare punctul de vedere al inspiraţiei cade din moment ce opere solide au la temelie legende. „Construcţie şubredă"?

Imi face impresia că nici cel ce a scris aceste cuvinte nu a fost convins de afirmaţie. Căci cetească orice depărtat de literatură această carte, cu atât mai mult unul ce e în lumea cărţilor şi va vedea dacă se poate vorbi de aşa ceva; acţiunea doar curge lin şi atât de ordonat, că nu se poate pune la îndoială construcţia. Nu caut doar să fac aci o a doua recenzie a „Baltagului" şi să arăt marile calităţi ale lui Sadoveanu, care este astăzi aşa de adânc încrustat în literatura noastră, că pentru fiecare volum, dacă ne imaginăm o dispariţie — s'ar produce un gol cât de mic în ogorul literelor noastre.

Dar autorul cronicii face o eroare şi mai mare. Plecând de la „Baltag", deşi mai înainte spusese că „nu-l neagă complectamente pe M. Sadoveanu", încearcă totuş să-l nege oprindu-se la „Insemnările lui Niculae Manea" şi aducând ca sprijin pe d. Dragomirescu. O judecată limpede şi serioasă nu se face însă cu citate din critice eseistice din tinereţe, care pot fi subiective şi susceptibile de anumite raporturi omeneşti între critic şi autor. Numai un critic nu poate conta, chiar fie el d. Dragomirescu. Mi se pare ruşinos faptul chiar că încerc să iau apărarea lui Sadoveanu, fiindcă ştiu că ar putea fi considerată aceasta ca o neseriozitate. Lucrul însă se impune când se văd tendinţe tocmai din sânul nostru al celor tineri — cu caracter bolnav şi de altă latură decât cea literară.

Iată pentruce criticei unui „tradiţionalist," eu opun, tocmai fiindcă sunt din falanga celor tineri, părerea unui modernist. A face asemenea fraze. sub formă de articol, înseamnează a face „copilării" regretabile la cineva care se apropie de 30 de ani. Chiar când îţi închei vorbele cu anecdote din Caragiale, şi spui că „una-i Ştrul şi alta-i Şmul", asemenea critici tot copilării rămân, iar dacă ar fi să facem ironie aş putea să adaog spre luarea aminte — că una-i Răducanu şi alta-i Sadoveanu.

ALEX. RAICU

Mama

Mamă!
Imi scrii că-ţi este dor de mine
Şi lacrimi verşi în fiecare seară
Singurătatea şi tristeţea te doboară
Iar greul care-apasă peste tine
Din firul vieţii tale se distramă.

Mamă!
Departe stai şi totuşi eşti aproape.
Privirea tristă-a ochilor tăi însă
In ochii mei albaştri este plânsă
Şi mărgăritele ce-mi spânzură sub pleoap
Mărturisesc a sufletului dramă.

Mamă!
Lipsită eşti de tot ce ţi-a fost drag
Şi suferinţa ta e însăşi a mea soartă,
De când prin lume şi străini mă poartă.
Sunt ostenit. Aş vrea s'ating al casei prag
Să te mai văd naintea glasului de-aramă
Mamă!...

x

Pentru mâna ta

lui Puiu

Eu nu ştiu unde-o mai văzusem: imobilă
şi banală.
Intr'o filă
de roman?
Sau într'un tablou
din epoca medievală?
căci eu credeam că mâna ta-i un bibelou
de porţelan...
Dar am văzut-o într'o gară; undeva...
Mi s'a părut un porumbel spasmodic de argint:
Şi flutura
batista lacrămilor care mint,
ca 'ntr'un roman de Edgar Allan Poë.
Şi am văzut-o desfăcând caliciul unui Kimo...
strivind sepalele de crêpe-de-Chine,
a isbucnit
în albul ei imaculat
de crin,
a tremurat
sub frenezia unei sărutări
şi a fugit...
Acum... nu ştiu dac'un artist
a modelat-o, fantezist,
din humă,
sau răsări, ca o legend'a mărilor, din spumă?

E. DONAR

Un concurs origina

Cele mai frumoase zece cuvinte din limba română

„REALITATEA ILUSTRATA" care înţelege să-şi apropie ideile bune, atunci când ele pot stârni interesul cititorilor, a hotărît să facă un concurs, pentru alegerea celor zece cuvinte mai frumoase din limba română.

Stabiliţi o listă de zece cuvinte: cele mai frumoase din limba română.

Spre a simplifica lucrurile se vor alege numai substantive comune. de pildă: între *glorie, glorios, glorificat glorific,* se va scrie numai *glorie.*

Inainte de a stabili regulele concursului, să dăm cuvântul iniţiatorului acestor concursuri:

„Românul se naşte poet".

Această constatare, care caracterizează firea contemplativă şi fantezia bogată a neamului românesc, are drept corolar faptul că graiul nostru e bogat şi rămâi uimit cât de frumos şi pitoresc se poate exprima chiar omul simplu care n'a învăţat prea multă carte. Dar câţi sunt sensibili la frumuseţea unui cuvânt, aşa cum ar fi la aceea a unui acord muzical sau a unui peisagiu?

Concursul trebue să răspundă la aceasta. Va trebui să cercetăm, să contemplăm, să ascultăm cuvintele care vor isvori spontan în mintea noastră, spre a alege pe cele mai frumoase.

Poate că în acest concurs vom primi de atâtea ori câte zece cuvinte câţi concurenţi, atunci concursul n'a slujit la nimic. Dar dacă va exista o predominare a unor cuvinte asupra celorlalte vom putea stabili o ierarhie a vocabularului nostru, se va dovedi preferinţa artistică a românului — spunem artistică şi nu muzicală, deoarece un cuvânt nu e numai muzică, ci e în acelaş timp un bibelou, o pictură, o bijuterie,— va dovedi totodată starea sufletească cea mai ascunsă a participanţilor.

Se acordă 20 de premii în valoare totală de 12.000 lei şi anume:

Premiul 1: 2.000 lei în numerar.

Premiul II şi III: câte un aparat de radio în valoare de 3000 lei fiecare.

Premiul IV, V şi VI: câte un aparat fotografic „Agfa-Box".

Premiul dela VII-XX: cărţi în valoare de 200 lei, din editura „Adevărul".

Condiţiunile şi buletinul de participare, le găsiţi în „Realitatea Ilustrată".

F r a g m e n t

pentru Gyn

. . . .

In deschizătura verticală a uşii compartimentului apăru brusc şapca cu banda roşie şi viziera murdară, a şefului de tren.

„Biletele pentru Tecuuuuuci" — răsună, prelungită nazal formula profesionistă şi trei degete cu unghii rurale, prind indiferente, dreptunghiurile de carton întinse aproape sfios, de călătorii ce vor cobori la prima staţie.

Şi şapca dispare apoi în pocnetul sec al portierei trântite ostentativ de goana trenului şi mâna incultă.

Dece toate uşile compartimentelor de tren se deschid astfel, încât, trebue neapărat să loveşti în cot pe domnul ce-şi fumează ţigara pe culoar şi nu se închid decât prinzând fusta domnişoarei din marginea canapalei?

Pe ecranul ferestrei, defilează acum platitudinea dezolantă a unei câmpii ca oricare alta din decorul ce aleargă în urma oricărui tren ce te duce acolo unde n'ai vrea. Si-s amărâţi şi salcâmii presăraţi vag pe'ntinsul ei, şi căsuţele rare şi mici ce alunecă, departe, în sens contrar trenului şi tufele de mărăcini de pe margirea şinei, şi-i amărîtă şi domnişoara din colţul canapelei, că i s'a şifonat fusta...

Şi'n grupul nostru, de patru sublocotenenţi aviatori, mai e un amărât: *eu* — sublocotenentul Dăduc, din flotila de luptă — Bucureşti, — actual aspirant la gloriola de pilot, călător spre şcoala de pilotaj din oraşul cu gara la prima staţie.

Şi amarul de coajă de nucă ce-mi stăruie undeva în suflet, şi pânza cenuşie ce-mi acopere ochii, şi aspectul jalnic şi melancolic de catâr andaluz, ce ofer camarazilor mei, sunt din cauza ta Gyn, da, din cauza ta numai.

Dece m'ai lăsat să plec cu parfumul tău în nări, evident încă? Şi'n palme, dece mi-a rămas ca 'ntr'un lut moale, urma sânilor tăi minaturali?

Dece prelungesc, în întunericul pleoapelor lăsate pe ochi, în muşchi, în degete, pe buze, amintirea trupului tău tare şi crud?

Tu eşti de vină că se sbate 'n vinele dela tâmple, ritmat cu caldul sângelui, svâcnit, un nume: Gyn-Gyn-Gyn — un nume de băutură tare.

Nu trebuia să mă laşi să plec!

Căci ard încă mânile ce te-au desmierdat, se 'ncordează braţele ce te-au înlănţuit stăpâne, vibrează, inuman de real, tresărirea dăruirii tale, în mine tot, şi mă chinueşte sfredelitor viziunea ultimei noastre nopţi.

Tu eşti de vină doar.

Şi cruciuliţa de aur ce mi-ai dat, s'o port de gât, ca să mă protejeze în sbor, îmi arde păgâneşte pieptul!

Din cauza ta se delectează camarazii mei, cu înfăţişarea de catafalc, ce— probabil — am. Nerozii!

De-ar şti ei cât e de catifelat şi alb trupul tău — cât sunt de apropiate şi arcuite îmbrăţişările tale — n'ar mai râde, aşa, prosteşte.

Gyn, pe umărul stâng — ştii tu, acolo unde ţi-am lăsat un semn circular — aş aşterne acum gura, aprig, şi ţi-aş mai face unul, ca să...

— „Tecuuuuuuuuci! — s'a insinuat în cadrul uşii, din nou, melopeea ceferistă.

. . . .

Şi când am închis portiera, eşind ultimul, am prins fusta domnişoarei din capătul canapelei.

Pardon!

VLADIMIR F.

Tecuci — Mai, 1933.

Moş Grigore

— Stăi jos, moşule Grigore.
— Sărut mâna... mi-e mai îndemână aşa... în picioare.
— Nu... nu, stăi jos. Vreau să-mi mai spui odată, cum s'a dus bietul tata... şi ce ţi-a zis, înainte să moară.

Bătrânul se aşeză sfios pe marginea băncii, frământând pălăria între degete. Şedea ca pe ghimpi. Nu-i era lui îndemână, să stea jos, faţă de coconelu. Era pentru a patra oară, că povestea acelaş lucru, de dimineaţă, de când venise Răducu.

Moş Grigore oftă din fundul inimii şi începu:

— Ca de obicei, înainte să se culce, am adus apă de băut şi şipuşorul cu doftoria, aceia care o lua noaptea, când nu putea să doarmă. Şi după ce i-am scos de sub pat papucii, l'am întrebat, dacă mai are ceva să-mi poruncească. „Nu, Grigore, du-te şi te culcă" mi-a zis... Mă bătu pe umăr şi-a închis uşa după mine. Până noaptea târziu, am tot văzut lumină, la geamul dumnealui. Nu mai avea odihnă, de când i-a pus aceia... a... a... cum naiba îi zice?
— Sechestru.
— Ei da... sefestru, pe moşie şi lucruşoarele din casă. Cât era ziulica şi noaptea de mare, nu mai avea astâmpăr. Când era în casă, când în cerdac. când cobora scara în livadă. Parcă-l văd şi acuma, stând aici pe bancă, cu capul între mâni. Cât a suferit boerul. Dumnezeu să-l odihnească... să-şi puie capăt zilelor... el om cu frica în Dumnezeu. ...N'ar mai ajunge Sfânta zi de Duminecă, Conu Ionică Zanea. Ce om rău la suflet, ce inimă neagră. Nu l'aţi văzut când a venit să pue... aceia cum i ziceţi dvs... ce mai ţipa la bietul Conu Matei: „Şi perina de sub cap, am să ţi-o vând".
— Şi tata ce spunea?
— Tăcea, ce să zică... nu-l cunoaşteţi Dvs., cum era... pânea lui Dumnezeu... Cum vă spuneam, dimineaţa m'am sculat odată cu ziua şi după ce am isprăvit treburile prin ogradă, m'am dus să văd de s'a sculat boerul. Era linişte sus în odae. M'am scoborît din nou în ogradă şi după ce am trebăluit olecuţă, m'am suit din nou sus la boerul.

Pace... Ce să fie? Mi-am luat inima în dinţi ş'am ciocănit în uşe. Parcă... mi s'a părut, că a răspuns ceva. Ştiţi Dvs., n'avea obiceiul, să încuie uşa. Am deschis-o şi ce să vezi: Bietul Conu Matei, jos pe podea, trăgea să moară şi şipuşorul, cu afurisita aceia de doftorie, gol lângă dumnealui. Ce m'am chinuit să-l aburc pe pat. Era greu ca plumbul. Când l'am întins pe aşternut, a prins să grăiască: „Mă duc, Grigore... nu mai puteam... Ce să fac... să ajung la uşile oamenilor şi mila lor... Mi se rupe inima de Răducu... n'am fost vrednic, să-i lăs cea brumă de moşioară... Ionică Zanea mi-a mâncat, ban cu ban, din pungă şi zi cu zi din sănătate... Dumnezeu să-l aibă în plata lui. Răducu să mă ierte, că-i fac supărarea şi ruşinea asta. Să-i spui lui Răducu, că aş fi voit să-l mai văd odată... şi să-i spui..." Dar n'a apucat să mântuie... a oftat aşa, din băierile inimii, ş'apoi şi-a dat duhul. Am început să bocesc, cu sughiţuri, de-mi sărea cămeşea de pe mine. Şi cum să nu plâng... cincizeci şi trei de ani. am stat laolaltă. Să ţipe la mine?... Să mă suduie odată?... Ferit-a Sfântul. Murise bietul Conu Matei, şi avea ochiul drept deschis, parcă-i părea rău că se duce, fără să vă vadă. I l'am închis binişor, am pus un gologan pe el şi am dat fuga la primărie, să-l rog pe Domnul Notar, să vă bată o telegramă.

— Eram la Iaşi... Când m'am întors, am găsit telegrama... Bietul tata, ce n'aş fi dat, măcar la înmormântarea lui să fiu.

. . . .

Era o zi de Iunie şi înainte de amiază. Soarele se strecura prin frunzişul pomilor din livadă şi se juca după bătaia vântului între frunze, când pe masă, când pe chipul bătrânului. Răducu rămase pe gânduri. Işi reamintea de copilăria lui petrecută aici la ţară. Ridică privirea pe craca unui mesteacăn, unde se cunoşteau şi acuma urmele a două rosături, făcute de frânghiile scrânciobului pe care şi-l aducea aminte, deatunci, de când a început să priceapă şi el lucrurile. La masa asta, parcă o vede pe maică-sa, lucrând, iar el mic de o şchioapă, când dedesubtul mesii, când sub bancă, se juca în ţărână. Acum s'au dus cu toţii şi cu ei şi moşioara asta. Ii spunea tatăl său că şi bunicu s'a născut aicia. Bătrânul povestea într'una, credea că Răducu îl ascultă. Ce rost, mai are el aicia? Moşia nu mai este a lui.

— Când vine Zanea?
— Apoi trebue să pice amuş... aşa a trimis vorbă.

Are să-l aştepte să vadă ce zice. Până atunci, se odihnesc şi caii, iar odată cu seara, se întoarce înapoi. Işi aminti, că de pleacă spre seară, trebuie să treacă noaptea prin pădurea Pomârlei. Nu face nimic, avea pistolul la dânsul. Il scoase şi se uită la el. Era încărcat. Il puse din nou, în buzunarul dela spete. Moş Grigore se opri din vorbă, holbă ochii mari şi după un răstimp, îi zise:

— Să nu vă împingă păcatul, să faceţi o posnă ca asta, Cucoane!

Răducu nu-l auzi; se gândea înainte. Era cea din urmă zi, că mai putea să şadă la moşia lui. Să fie cu putinţă?... Parcă nu-i venea să creadă. Bătrânul mai zise ceva, apoi se sculă să plece.

— Unde te duci, moş Grigore?
— Vin îndată... Şi o luă repede spre curte.

Răducu rămase singur. Işi roti ochii, parcă să mai cuprindă încă odată cu privirea livada aceia, unde a petrecut atâţia ani frumoşi. De-ar fi fost el acasă, bătrânul n'ar fi făcut una ca asta. Ştia că moşia e încurcată, dar nu credea să ajungă să fie scoasă în vânzare.

Pe şosea, ce venea dinspre Herţa, se auzia huruitul roţilor unei trăsuri şi zurgalăii dela cai. Ridică capul, să asculte mai bine.

Da... trăsura venea spre curte... era Zanea...

Cânele!... De n'ar fi fost el, nu se prăpădea tata.

Deodată, se auzi o împuşcătură, apoi ţipetele unor oameni.

Ce să fie? O luă spre casă. La scară, o trăsură cu patru cai, iar în cerdac, trei oameni. Urcă repede scara. Jos pe scândură, zăcea întins fără suflet, boierul Zanea. Moş Grigore, cu o puşcă în mână, sta între Vasile, omul de grajd şi un altul, ce trebuia să fie vizitiul mortului. Răducu rămase pironit, pe ultima treaptă.

— Ce este?... Ce s'a întâmplat?
— Moşneagul, mi-a ucis stăpânul.
— Dumneata, moş Grigore, să faci una ca asta?
— De cât dumneavoastră. mai degrabă eu, mie poate sămi putrezească ciolanele în puşcărie... Ce mai am de trăit?... Un an, doi. — Dar dumneavoastră vedeţi... e păcat... sunteţi tânăr,... şi apoi mai sunteţi şi feciorul lui conu' Matei Bunea... şi nu se cade să faceţi una ca asta.

HORIA MICLESCU

Secţia turism

a „Realităţii Ilustrate"

organizează pentru *şcoli, instituţii, asociaţii, grupuri particulare, societăţi turistice* sau *profesionale*, etc., excursii în ţară şi în străinătate, după alegerea, data şi localitatea indicate de grupuri.
De asemeni oferă în mod gratuit informaţii turistice şi se ocupă de toate formalităţile consulare şi administrative, precum şi de stabilirea itinerariilor.



Ramon Perez de Ayola

*Ramon Perez de Ayola *, ar fi greu de explicat fără Spania.*

Pe cărările acestea, tăiate în chinuite suişuri de seninătăţi ale Evangheliei, simţi încrucişarea tragicului religios, cu sărbătorescul păgân şi cu fecundul caraghios.

S'a născut la Owiedo pe la 1880, în atmosferă alpină de stâncă şi libertate.

Carte a învăţat la iezuiţi — în colegiul lui Gison — şi, dacă mai târziu s'a ridicat împotriva lor, în romanul său A. M. D. G. (Ad majorem dei gloriam) aruncând facla violenţei în ascunzişurile de scandal ale tainei, el nu s'a putut desbăra de disciplina aspră şi fecundă ce-l stăpânea.

La 23 de ani, tipăreşte primul volum; sunt câteva poezii, ce uimesc prin noutate şi prin molcomă gingăşie. Versul e luminos — şi-şi tremură apele preţioase. Sborul aerian al rimei, devine transparent şi muzical.

Dar poetul întrevăzut — a ancorat cu toate galerele întoarse din ţara de basm a Indiilor răsăritene, în faţa ţărmului tainic al prozei.

Viziunea ascuţită şi precisă, suportul livresc, subtilitatea insinuantă şi cruzimea rece, ştiinţifică, l-au situat în zona primejdioasă a essaiurilor şi a criticelor de temut. Rândurile sale asupra teatrului, deschid noi posibilităţi în lumea gestului mecanic şi-a pădurilor de carton. Analiza sa asupra „Spiritului şi artei italiene" şlefueşte cu migală faţete noi şi preţioase în care razele obişnuite se sparg la încrucişarea dintre renaştere şi modern, se topesc apoi şi curg cu bogăţia curcubeului.

Fraza, care se desface dintr'un ghem nevăzut, îşi brodează ţesătura grea şi preţioasă pe canava străină. Clipă cu clipă, nuanţele se multiplică, — se interiorizează—se fac mai neaşteptate, pregătindu-se pentru cerul unei creaţii proprii.

In romanul său pamflet A. M. D. G., — colegiile iezuite par vaste cavouri în care trupurile se desfac încet de viaţă iar sufletele se pierd pe drumul prăpăstios şi inospitalier al raiului catolic. Tema, deşi de o relativă noutate, a deslănţuit patimi şi a despărţit taberi înverşunate.

Pentru a ilustra cele spuse, nu putem trece fără să amintim că, în secolul al XVIII-lea ministrul lui Carol al III-lea, contele d'Arauda, isbuteşte să smulgă regelui decretul, prin puterea căruia izgoneşte din Spania pe iezuiţi.

Lupta a fost dârză, de-o parte şi de alta, dar subtilitatea catolică a trebuit până la sfârşit să se închine în faţa argumentului logic şi brutal.

In A. M. D. G. — cu ajutorul unei secţiuni verticale viaţa şi întâmplările unui colegiu iezuit ne sunt puse'n faţă. In învălmăşagul zilnic de fapte aşa cum sunt făcute la adăpostul controlului, cuvintele îşi trasează prin aer traectoria înveninată şi o mică dramă se deslănţue în cel atins. Gândurile, desfăcute de masca ipocriziei, sunt pline de meschin şi răutate. Iar instinctele, cu atâta îngrijire ascunse, s'au desfăcut din frânele obişnuite, pentru o demonică sarabandă walpurgică.

Şi totul ar fi răscumpărat, dacă cei trimişi la învăţătură nu ar rămâne tot aşa de săraci — în faţa zidului de ignoranţă al părinţilor profesori.

Unul din ei mistic, grav şi închis în sine — istoriseşte elevilor povestiri grase de trup femeesc şi de cele necurate. In infirmerie, părintele supraveghetor, lacom şi lumesc, se desfată desvelind pe micii bolnavi şi atingându-le cu mâni tremurătoare şi păroase, goliciunea nevinovată.

Instinctul pare motorul acestei lumi mici, închise în zidurile sale groase.

Atmosfera e grea şi mohorâtă — pedepsele aspre şi nemotivate, — iar orele de clasă, fără conţinut. Persecuţia, delaţiunea, ura — toate învelite de meschin şi de violenţă, construesc mănăstireasca viaţă întru Domnul.

Ramon Perez s'a dovedit elev bun, sârguitor şi cu ţinere de minte. Amintirile, cu toate colţurile de umbră au fost scoase la lumină. Iar vălul care le-a înfăşurat s'a dovedit de aceeaşi subtilitate aeriană, de aceeaşi bogăţie dialectică, de aceeaşi pătrundere ascuţită ca şi cel iezuitic.

✵

„Trei povestiri poetice ale vieţii spaniole" aduc cu ele un suflu de groază, pirueta caraghioasă, omul dostoiewschian, — amestec de dramatică inteligenţă şi de grotesc idiot. Mozaicul preţios al frazelor, în care fiecare pietricică e pusă cu patimă, cu migală, cu fineţe, dă stilului o prospeţime şi-un colorit cum nu se mai găsesc în literatura spaniolă. Vom stărui numai asupra primei povestiri, Prometheu.

Profesorul de greacă de la Universitatea din Pilarès Don Setiguano, întreg trupeşte, tânăr, plin de toată atmosfera atică descifrată din pergamente preţioase, — cu tainicele orizonturi cerebrale, populate de toate zeităţile trupeşe şi pline de nuri ale anticului Olimp. Şi, gata să suprapună ironic, lumea de vis — lumii cotidiene.

La adăpostul nevoii, liber de imbolduri părinteşti, sentimental, cât e nevoe pentru a da moliciune unei fraze, el e la capătul unei aventuri savuroase, când, fără veste, întâmplarea îi scoate înainte femeia visată, Dona Perpetua. Creată în linii largi, sănătoasă în gând şi în iluzii. Primăvăratecă, gestul se desprinde moale şi elastic, cuvântul fără cochetărie inutilă se desface din jocul buzelor, precis şi cald. Ochii cu zbateri sfioase de pleoape, au privirea dreaptă şi îndrăzneaţă. O atmosferă de inteligenţă şi de păgânească curăţenie îmbăiază eroina. Personagiile acestea, pregătite să se împlinească vor izbuti pe Prometheu aşa cum se desprinde înfăşurat de legendă, din fraza învăluitoare şi arhitectonică a pergamentului grec.

Clipa naşterii, peste care lespedea cenuşie a cerului se prăvăli greu,— mărind neliniştea dureroasă şi tragică; atmosfera miracolului, care desface, prăpăstii şi ţipete cu ecouri repetate — corbii presimţirilor de rău — şi liliecii cu aripi carnate îşi fâlfâiau aripele tăcuţi.

Şi Prometheu pogorî în lume, firav şi bicisnic, monstru desprins dintr'un tablou al lui Velasquez.

Trupul cocoşatului nu putea închide în pereţii lui decât un suflet schilod. Leonardo da Vinci notează într'una din paginile sale de însemnări, cu scrisul acela ce pare mai mult un desemn magic — că „fiecare suflet îşi crează trupul".

Copilul acesta e sub stăpânirea unei răutăţi care-i aţâţă inebunitor nervii. Gândeşte greu şi fără spor; băiatul profesorului universitar va vegeta în aceeaşi bancă, ani dureroşi şi ruşinaţi. Incăpăţânat şi ciudat — iar, pentru ca animalitatea-i să fie întreagă — în sânge, se prind pojghiţe de dorinţi nefireşti. In băieţaşul acesta se trezeşte înainte de vreme, toată partea bolnavă a unui erotic ce se încadrează în psihiatrie.

Din vulcanica răsturnare de planuri se ivesc cele primare — iar firescul echilibru rupt, îi va fi fatal. Intre femee şi moarte, cea de-a doua pare a se lăsa mai greu siluită. Şi totuşi, Prometheu nu va mai aduce focul, — ci sărman, desnădăjduit şi dureros, va sfârşi în deschizătura circulară a unui ştreang.

✵

Insă opera de maturitate a acestui scriitor e „Belanuino y Apolonio". Lupta homerică între doi cismari împrumută nota de umor şi tragic a romanului picaresc. Dar aci tragicul e mai pur, căci duelul e mai fără speranţă — când zalele şi-au pierdut consistenţa de metal dur şi când spada ascuţită şi înveninată,— e cuvântul.

Oamenii aceştia cumsecade, meseriaşi pricepuţi şi părinţi iubitori ar fi fost atât de utili lor şi celor din jur dacă un sistem de filozofie cu posibilităţile şi orizonturile meseriei protagonistului, nu ar stăpâni pe unul şi tragedia versificată (care într'o reprezentaţie temută dar dorită, s'a dovedit plină de comic grotesc) pe celălalt.

Paralel cu drama aceasta spirituală se ţese o alta — desigur fără perspectivele celei dintâiu, într'un cadru mult mai restrâns — cu gânduri care nu depăşesc primăvăratecul ţipăt al instinctului — dar caldă de omenesc şi învăluitoare, plină de taine şi de limpezimi, neliniştită şi dornică: dragostea între copiii celor doi eroi, deasupra urii părinteşti.

Apropierea de-o clipă dintre ei, a fost pusă la cale de-o domnişoară bătrână, ea însăşi eroina unei iubiri nefericite.

Băiatul lui Bellormin, seminaristul, care trăeşte sub steaua unei ducese protectoare, se va desface fără părere de rău de drumul, pe care-o soartă plină de făgăduială îi face neşovăitori paşii; deprindere instinctivă, când va fi pus în faţa copilei lui Apolonio, subţire, cu priviri neliniştite, plină de gingăşie şi de prospeţime.

Obişnuita fugă la căderea nopţii, cana visul se clădeşte masiv, suprapus peste realitate, risipirea, cu cruzime, a aventurii, la ivirea zorilor, şi drumurile amanţilor care se desfac simplu, logic şi tragic.

Băiatul va sui treptele ierarhiei preoţeşti — la capătul căreia — ducesa, ca o întrupare de poveste, îl aşteaptă, plină de solemnitate şi certitudine — drumul celălalt, al copilei, gol şi desnădăjduit — porneşte în jos, fără oprire şi fără speranţă. Când se regăsesc după ani, părintele seminaristului de odinioară, cere prostituatei de-acum, faţa amăgită din sinceritate altădată, iertare, doborît de umilinţă şi de părere de rău.

Atâtea amănunte divergente, îşi alătură întâmplarea, lărgind orizontul povestei.

Linia subţire şi ascuţită din tablourile lui Goya încrucişează fraza bogată şi subtilă a lui Ramon Perez: aceiaşi pătrundere, aceleaşi caricaturi dramatice şi aceeaşi nelinişte.

Stilul spaniolului e cald şi neaşteptat, plin de tehnica savantă a şcolii iezuite. Dialectica sa devine spumoasă, transparentă, uşor dulceagă, — sau corosivă ca un acid concentrat. Dela ţesătura gingaşe şi inutilă a broderiei, până la rana grea şi dureroasă, cuvântul, — cu clocot sub coaja de calm sau zâmbet înflorit peste o plasă de vicleşug, mândru, insinuant şi crud ca un prinţ al Renaşterii — ucide sau răsplăteşte, fără nici o picurare de nelinişte pe liniile indiferente ale feţei.

I. BRAILOI

* Deşi situat la stânga, alături deci de mişcarea revoluţionară din spania, Ramon Perez, nu a fost unul din protagoniştii ei.
In omul acesta cu resurse vinciene, latura politică a rămas nedezvoltată.
Astăzi, Ramon Perez este ambasadorul republicei, la Londra.

Eponina

Încremenit în splendida-i armură
*Faimosul Bren *, purtat ca toţi să-l vadă,*
Spre groapă-i dus de-a oştilor paradă:
Druizi se roagă, harfe lin murmură.

Scutieru-i drag şi bardu-i, morţii pradă,
Il însoţesc şi'n calma lor figură,
Nu vezi nici jale, nici regret, nici ură,
*Că jertfa lui Teutates ** au să cadă.*

Pe-acelaş cer, în haina-i de regină,
Ţesută'n fir de-a mâinilor ei trudă,
Stă 'ntre cununi frumoasa Eponină.

Spre traiu de veci cu soţu-i azi se 'ndreaptă.
Şi gura-i încă de otravă udă
Voios zâmbeşte morţii ce-o aşteaptă.

I. M. MARINESCU

* Breu=şef gal. ** Teutates=zeul morţii la Gali.

Mare succes

Europolis

Roman de Jean Bart

...m'a interesat la extrem. Este o lume nouă, foarte interesantă şi tratată de un romancier nu de un povestitor.
„Europolis", are intrigă, mediu personagii, mai ales cele două femeii......
G. IBRAILEANU

Editura «Adeverul», Lei 90

A APĂRUT

Regine Incoronate

POVESTIRE DIN TRECUT

de

MARIA

Regina României

2 vol. complecte a 80 lei volumul

Editura „Adeverul"

Cronica pedagogică

Problema regionalismului în pedagogie

Reforma învăţământului primar, pregătită la ministerul instrucţiunii publice este construită, cum se ştie, pe coloana vertebrală a principiului regionalist. Legea, aşa cum e cunoscută din ziare se ocupă, însă, aşa cum e firesc, numai cu punerea în practică a acestui principiu. Domnii miniştri Gusti şi Andrei în expunerile făcute presei s'au ocupat deasemeni mai mult de această latură. Sub unghiul pedagogic teoretic, sub perspectiva speculativă a filozofiei pedagogice cum se prezintă chestiunea ? Acest punct de vedere interesează mai mult poate decât legea însăş, deoarece fără această temelie teoretică, aplicarea cu adevărat a legii va fi aproape imposibilă. De aceia trebuie acordată o atenţie deosebită doctrinei regionaliste în pedagogie.

Avem norocul că această doctrină a fost recent înfăţişată tocmai sub acest aspect teoretic de doi reprezentanţi dintre cei mai autorizaţi ai mişcării pedagogice dela noi, de d-nii prof. G. G. Antonescu, titularul catedrei de pedagogie teoretică la Facultatea de filozofie din Capitală şi director al Institutului pedagogic român şi de d. prof. I. C. Petrescu, conferenţiar de pedagogie socială, tot la Facultatea din Bucureşti şi actualmente secretar general al ministerului instrucţiunii.

D. prof. I. C. Petrescu a tratat chestiunea din punct de vedere teoretic general, fără referire la reforma actuală, în volumul *Regionalismul educativ* (Editura Institutului pedagogic 1933). D. prof. G. G. Antonescu a tratat problema regionalismului tangenţial, într'un studiu din ultimul număr apărut (Ian.-Febr.) al „Revistei generale a învăţământului".

In cadrul lucrărilor rodnice ale Institutului pedagogic român, studiul d-lui prof. I. C. Popescu constituie o contribuţie cu atât mai însemnată cu cât se integrează consecvent şi organic strădaniei de a pune în ecuaţie problemele pedagogice dela noi şi de a le găsi soluţiile cele mai potrivite. Intre aceste probleme neîndoios că regionalismul este de cea mai acută actualitate.

D. prof. Petrescu pleacă în cercetarea d-sale dela realitatea socială—substructura, determinantul oricărei reforme educative — şi constată aici mai întâi pe tărâm administrativ, sub influenţa democraţiei, tendinţe de descentralizare, care evident, reliefează însemnătatea regiunii. E curios, însă, că tocmai pe tărâm politico-administrativ unde problema s'a pus mai întâi în ultimul timp, regiunea, deşi admisă în principiu (anteproectul elaborat la cercul de studii al partidului liberal) n'a fost totuş pusă în practică (legea administrativă a guvernului liberal din 1925) în timp ce legea învăţământului primar din 1924, tot a guvernului liberal, nu exclude regionalismul (art. 94 din regulamentul acestei legi). Iată cum realitatea pedagogică, inspirându-se dela nevoile concrete ale vieţii, devansează legislaţia generală administrativă. Intr'adevăr, principiul regionalist nu pătrunde în dreptul administrativ decât cu legea din 1929.

După aceste câteva constatări istorice, d. prof. Petrescu stabileşte însemnătatea regiunii pentru copil. Psihologia infantilă are în faţa naturii aceiaş atitudine ca şi cea a primitivului, suportând adică o puternică influenţare.

Regiunea n'are însă, numai accepţiunea de mediu cosmic, cum ar interpreta un materialist, bunăoară, ci include, cu tendinţă de preeminenţă chiar, şi ambianţa culturală şi socială. Un naţionalism simplist, nivelator, temându-se de o periclitare a unităţii statului, ar preconiza, desigur, înlăturarea regiunii. D. prof. Petrescu arată însă, că „geniul românesc va creşte cu atât mai mult în prestigiu. cu cât există mai variate posibilităţi de expansiune" (pag. 13). Regionalismul este, dimpotrivă, un puternic ciment de agregare naţională, căci „solidaritatea într'un organism e cu atât mai autentică, cu cât funcţiunile sale sunt mai diferenţiate". (pag. 19). Regionalismul fiind „o contribuţie la întărirea naţionalismului" şi regiunea o „unitate organică componentă a patriei" — ergo: „spiritul regionalismului e un spirit naţionalist". (pag. 20). Dar partea cu adevărat originală şi interesantă a studiului d-lui prof. Petrescu este legătura pe care o face, studiind regionalismul sub unghiul psihologic şi pedagogic, între intuiţie şi regionalism. D-sa se crede îndreptăţit chiar să afirme existenţa unei *metode a educaţiei regionaliste* (cap. II), care „se impune ca un corolar al principiului intuiţiei" (pag. 26) Regiunea este elementul intuitiv cel mai de preţ şi de neocolit în copilărie. Abia dela pubertate încolo, folosind ca temelie aperceptivă tot materialul regionalist intuit, se pot aborda valorile generale ale culturii umane, adică să înceapă o instrucţie livrescă.

După această limpede fundamentare teoretică a punctului d-sale de vedere, d. prof. I. C. Petrescu face un istoric al regionalismului educativ, începând cu sistemul regionalist al lui *Patrick Geddes* (1885) şi şcoala de vacanţă dela Edimburg a acestuia şi experienţele lui *Valentin Beel* la o şcoală normală dela Parthenay. D. prof. Petrescu subliniază apoi caracterul regionalist al metodei „centrelor de interes" a lui Decroly, reproducând planul amănunţit al acesteia, stabilind şi deosebirea de metoda concentrării obiectelor de învăţământ. Cel mai potrivit pare sistemul lui *Harstädt*, pentru care învăţământul regional are menirea să introducă pe elev în viaţa imediat înconjurătoare, adâncind şi clarificând cunoştinţele copilăreşti, nu prin cuvânt „ci prin atingerea nemijlocită cu lucrurile înseşi" (pag. 42). — Metoda cea mai utilizabilă, însă, după d. prof. Petrescu, este cea monografică, deoarece nu se întemeiază numai pe elementele colecţionate de elevi, ci foloseşte în acelaş timp materialul deja adunat de către specialişti şi societăţi ştiinţifice.

D. prof. Petrescu urmăreşte, mai departe, primele semne ale metodei regionaliste în literatura pedagogică română, începând dela „ Elementele de pedagogie şi metodologie teoretică şi practică" a lui Eliade dela 1867 până la chestionarul recent al d-lui Anghel, într'adevăr de amplă cuprindere a problemei pentru „monografia satului". Fireşte că toată această metodă educativă regionalistă cere o elasticitate, o mlădiere în evidentă contrazicere cu tot ce e anchiloză, osificare birocratică în învăţământ. Numai astfel s'ar putea pune în practică recomandaţia fericit inspirată a autorului: „spre a putea aplica o educaţie regionalistă, se cere..... eliminarea oricărei prejudecăţi. Dacă ar fi cu putinţă, uitarea pentru moment a programei analitice. O programă analitică, analitică în sens regionalist se alcătueşte împreună cu elevii". Şcoala, în chipul acesta, va deveni „din ateneu, de popularizare a ştiinţei, laborator de cercetări şi de creaţie". (pag. 61).

După această sumară trecere în revistă a ideilor expuse în studiul d-lui prof. Petrescu, suntem scutiţi, prin valoarea acestora, prin impresionanta consecvenţă logică, suntem scutiţi de orice adjectiv de calificare. Lectura acestui volum nu poate decât cuceri adeziunea entuziastă a oricui e preocupat de propăşirea învăţământului nostru.

✵

D. prof. G. G. Antonescu tratează numai tangenţial chestiu-

nea, cum am arătat mai sus, într'un studiu, în care d-sa se ocupă cu reformele din ultimul timp ale învăţământului. Studiul acesta, ca toate lucrările prof. G. G. Antonescu, impresionează prin punctul de vedere propriu, raportarea la sistemul d-sale pedagogic, cu care ne vom ocupa într'un studiu mai pe larg. Faptul că oricare problemă de actualitate se poate raporta la coordonatele d-sale teoretice, dovedeşte suficient cât de cuprinzătoare şi cât de temeinică este poziţia d-sale teoretică.

In ultima parte a studiului d-lui prof. G. G. Antonescu, d-sa se ocupă şi de problema regionalistă în noua reformă, găsind că tendinţa regionalistă este exagerată. Din punctul de vedere al organicismului pe care-l preconizează d-sa, desigur că d-sa aprobă regionalismul, însă numai pentru primii ani de şcoală şi numai pentru anumite obiecte.

Obiecţiunile pe care le ridică d. prof. Antonescu merită, însă, a fi evidenţiate, pentrucă acestea depăşesc o rezervă teoretic pedagogică şi devin de un interes social în primul rând. D-sa vede în regionalismul exagerat „revenirea la organizarea şcolară pe clase sociale şi în special de organizare a unei şcoale săteşti pentru ţărănime, menită să-i lege pe tineri de pământul şi interesele satului lor printr'o pregătire cât mai utilitară posibilă şi evitând cultura cărţii". D. prof. Antonescu crede că în acest chip se revine la sistemul social de separare în caste, între care circulaţia nu e posibilă, din pricina acestei claustrări severe. D-sa combate ,deci, regionalismul exagerat atât din punct de vedere pedagogic, cât şi din punct de vedere naţional. Sub raport pedagogic d-sa preconizează „condiţionarea activităţii viitoare a unui individ nu pe mediul unde s'a născut, ci pe aptitudinile sale naturale pentru orientarea sa culturală şi profesională". Din punct de vedere naţional regionalismul *exagerat* este potrivnic românizării oraşelor din teritoriile alipite, căci opreşte afluxul de elemente rurale spre centrele urbane.

După cum se vede, d. prof. G. G. Antonescu nu este un potrivnic principial, teoretic al regionalismului ci avertizează asupra pericolelor exagerării, dăunătoare din toate punctele de vedere. Reforma învăţământului primar nu s'a votat încă. Ar mai fi timp, aşa dar ca observaţiile acestea să fie luate în seamă.

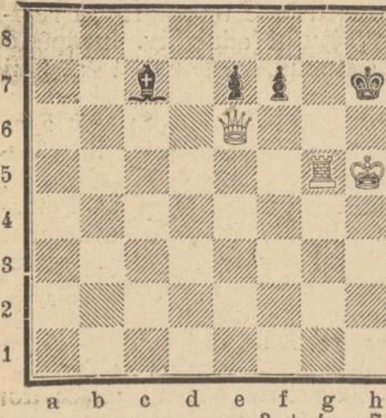
TH. LÖWENSTEIN

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 598 *)

de **W. Pauly**, Bucureşti.

(inedită)



3 + 4 = 7

Pat ajutor invers în 3 mutări.

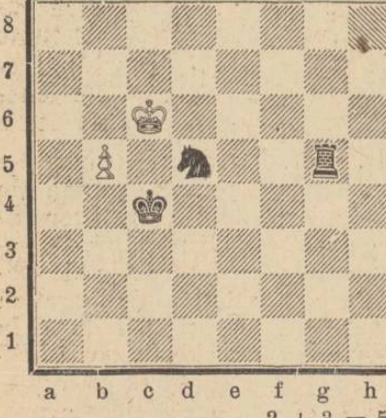
Hilfszüger. Selbstmatt in 3 Zügen.

*) Publicăm din nou această problemă greşit apărut. în numărul nosstru anterior.

PROBLEMA No. 599

de **W, Pauly**, Bucureşti.

(inedită)



2 + 3 = 5

Mat ajutor invers în 2 mutări.

Hilfszüger. Selbsmatt in 2 Zügen.

a) diagrama

b) cu pionul din b5 la d6

c) cu pionul din b5 la d7

PROBLEMA No. 142

Jucată în match la Rotterdam în ziua de 10 Aprilie 1933.

ALB : R. Spielmann.

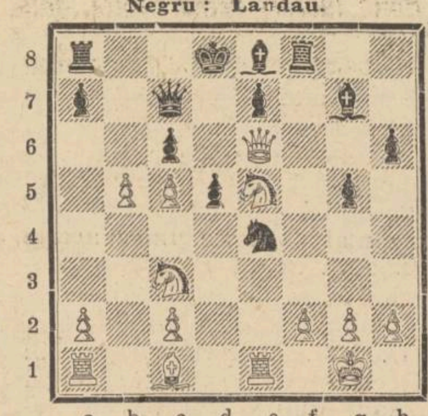
NEGRU : S. Landau

Apărarea lui Alechin

1. é2—é4, Cg8—f6 ; 2. Cb1—c3, d7—d5 ; 3. é4—é5, Cf6—d7 ; 4. é5—é6 ! acest sacriticiu de pion va aduce roade. 4...., f7×é6 ; 5. d2—d4, Cd7—f6 ? prea pasiv jucat ; numai retrocedarea pionului prin é5 ; d×é. é6 ar fi fost răspunsul cel mai bun pentru negru. 6. Cg1—f3, c7—c5 ; 7. d4×c5, Cb8—c6 ; 8. Nf1—b5, Nc8—b7 ; 9. 0—0, Dd8—c7 ; 10. Tf1—é1, h7—h6 ; apără ameninţarea Cg5, dar îşi slăbeşte câmpul din g6. 11. Nb5×c6, b7×c6 ; 12. Cf3—é5, g7—g5 ; 13. Dd1—d3, Th8—g8 ; ceva mai bine ar fi fost cedarea calităţii prin 0—0—0 ; Cf7, Ng7 ; 14. b2—b4, Nf8—g7 ; 15. Dd3—g6+, Ré8—d8 ; 16. Dg6—f7, Nd7—é8 ; 17. Dd7×é6, Tg8—f8 ; 18. b4—b5, Cf6—é4 ; la Cg4 ar fi urmat C×d5 !

Situaţia partidei după a 18-a mutare a negrului.

Negru : Landau.



Alb : Spielmann.

19. Té1×é4 ! d5×é4 ; sau N×é5 ; T×é5 (D×é5, d×é) Tf6 ; T×d5+, etc. 20. Nc1—f4 ! poanta sacrificiului de calitate ; negrul nu mai poate apăra pierderea damei urmată de pierderea partidei. 20...., Ng7×é5 ; 21. Nf4×é5, Dc7—d7 ; 22. Ta1—d1, c6×b5 ; 23. Td1×d7+, mai bine ar fi fost c6. 23...., Né8×d7 ; 24. Dé6×h6, Tf8—g8 ; 25. c5—c6, Nd7—é8 ; 26. Cc3×b5 şi negru abandonează.

ŞTIRI

Intre 2 şi 20 Mai s'a jucat la Cernăuţi concursul pentru campionatul de şah al Bucovinei.

Premiul I şi titlul de campion al Bucovinei pe anul 1933 a fost obţinut de d. avocat Iacob Silbermann din Cernăuţi.

Urmează apoi d-nii : Preminger, Dr. Bohosievici, Braunştein, fostul campion dr. Schmierer, avocat Alvirescu, H. Ginninger, dr. A. Freitag, baron Roman Freitag şi A. Katz.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Locul unde nu s'a întâmplat nimic

Roman

de MIHAIL SADOVEANU

Editura „Adeverul" *Lei 60*

BARBAŢII FĂRĂ FEMEI

cel mai original roman al lui MICHAIL PRUNK,

care se prezintă sub o faţetă cu totul nouă, a apărut în

Editura „Cugetarea"

Să nu-mi strici liniştea

Poate că da! Poate că Adina are dreptate! Ea zice că sunt rău, că am inimă de câne. Eu ştiu că's iubitor de linişte, şi îmi prieşte.

Nici râsul, nici lacrima de femee nu-mi pătrund zalele, până la suflet. Câtă mâhnire va fi căşunând ricòşul ăstor radiaţii, nu prea îmi dau seama, şi nu mă priveşte, dealtfel.

Aşa, o săptămână, în orele târzii de noapte, mi-am fumat liniştit pipa şi am întors filă după filă, la lumina gălbue strecurată prin pergament. O săptămână, răsturnat în vechiul fotoliu de velur roş, care îmi primeşte trupul ca un cuib, numai la schimbarea foilor din carte mai prindeam din vâjâitul viscolului pe deasupra coperişurilor învecinate, din sincopatele sunete ale ţevilor de apă sau calorifer şi din ararul parcurs trepidant al ascensoarelor.

Iar, în ăst timp, alături de mine, despărţită doar printr'o uşă capitonată, o femee tânără. părăsită şi bolnavă îşi tuşea plămânii, plângea şi se svârcolea în pat, neputând să doarmă.

Eri, în zori, pe când nu ştiu. şi-a pus capăt chinului, aruncându-se pe fereastră. Dela etajul opt şi până jos, e lungă calea; ea a străbătut-o repede, pe drumul cel mai scurt.

Când a pătruns în curtea *luminatorului*, să facă rânduială, Ioşca, omul de serviciu, a găsit-o rece, aproape acoperită de zăpadă. In spaima lui, a deşteptat toţi locatarii.

Nu este de mirat, că şi-a eşit din fire pentru atâta lucru. Căci el cunoaşte doar, întreg istoricul „poveştile cu sinucidere", din casa pe care o slujeşte. „Una. domnule, blonda dela *al treilea*, a început să ţipe. Ce credeţi?... O *lăsase* ministrul! — După spălătura dela Salvare, ne-a spus internul că înghiţise *aciboric*.— Dăunăzi, copila dela *şaiştrei* a încercat să se înece... în bae, sgâriată la mână cu o lamă. N'avea cu ce plăti chiria! Bietul domnu' Jenică are inimă bună. A spart geamul şi, pe fereastra coridorului, a intrat înlăuntru. A scos-o, în braţe, goală... şi teafără. Nu ştiu ce-a mai fi, d'aseară au eşit împreună în oraş.

Ştie multe Ioşca şi le destăinue cui i-se încrede. Dar una ca asta! Să moară deabinele şi să nu strige după ajutor! — Să ştiţi că iar a să scrie la gazetă, *de el!*

N'am aflat decât târziu. După baia plăcută de dimineaţă, mi-am săpunit faţa pentru ras. Cineva a bătut în uşă. După două clipe iar: boc, boc ! Supărat de astă vizită fără rost, strânsei halatul şi, şovăind întredeschisei uşa. Nicu, prichindelul dela ascensor cu faţa lui mai stranie ca oricând, după o sumedenie de scuze, abia a îngânat o lămurire..

Venise, trimis, să-mi spună că... poliţia vrea să mă cercetează.

La dracu! Ce-i? Aa.. aşaa?! S'a aruncat pe fereastră? Cine, măi? Vecina dela optzeci şi nouă? A murit serios?... Merită toată stima! Să ne descoperim. Descopere-te tu!... Bun! Asta înseamnă că nu i-a mai plăcut să trăiască singură... Şi ce vor acuma dela mine? Spune-le să aştepte! Vin eu jos. Spune că sunt în bae, că mă rad, sau că am pe cineva în pat! Procurorul a venit?... Să aştepte! Spune-le să aştepte, spune-le ce vrei, dar să nu-mi strice mie liniştea, că-i iau la goană...

Ce-mi pasă mie, de sinuciderea altuia!

C. GR. GRIGORESCU

BIBLIOTECA „DIMINEAŢA"
No. 163 PUBLICĂ
„CELE 5 NUVELE RUSEŞTI"

într'o traducere excelentă a d-lui **Ştefan Baljalarski**

O nuvelă din literatura rusă clasică **(Cehov)**, două nuvele moderniste **(Kuprin)**, una... sovietică **(Volrusi (Lew Maxim)**. **jenin)**, şi una scrisă de emigranţii

Cinematograful

Inapoi la Cinematograf

Pietonul oprit să vadă fotografiile din „Contesa Lily" ar fi sigur foarte mirat dacă i s'ar spune că filmul acesta e un moment important în Istoria Cinematografului. Şi totuşi aşa este. Deşi e vorba de lucruri foarte simple şi banale: oameni care mănâncă. râd, se iubesc, se fură, se iartă, etc., — totuş avem aface cu ceva cu totul nou. Mai întâi este o revenire francă la Cinematograf.

Personagiile din filmele „nevorbitoare" vorbeau şi ele, ba chiar vorbeau tot timpul; atâta doar că nu se auzea ce spuneau. Când riscam să nu înţelegem ce exprimau mişcările buzelor, ni se servea un subtitlu tipărit. Câteodată subtitlurile acestea erau foarte multe, prea multe, şi filmul devenea insuportabil. Un asemenea film avea — în ordinea cuvintelor scrise — exact acelaş cusur pe care îl au cele mai multe „parlante" de azi în ordinea cuvintelor rostite. In ambele cazuri filmul era *prea vorbitor*, indiferent dacă vorbele prea multe erau citite sau auzite. In ambele cazuri se păcătuia împotriva cinematografului (care reclamă subordonarea cuvintelor în favoarea imaginilor) şi se cădea în polilogie.

Acum înţelegem ce înseamnă o revenire la cinematograf. Să ni se facă filme cu vorbe *puţine*. Dar ce vrea să zică *„puţine"*? Unde este limita, şi care este unitatea de măsură? E foarte simplu de răspuns. Unitatea de măsură e filmul mut. Vrem prin asta să spunem că un film este cu adevărat „cinematografic" dacă suportă a fi rulat mut, dacă toate cuvintele spuse ar putea fi transformate în subtitluri tipărite fără ca asta să ne ducă la polilogie, sau mai precis: dacă filmul suportă ca tot textul vorbit să apară în acelaş timp şi tipografic în surimpresiune.

„Contesa Lily" e tocmai un asemenea film. Să se observe că acolo cantitatea cuvintelor spuse şi englezeşte de personagii este aproape egală cu aceea a cuvintelor scrise în româneşte! Cum s'a putut realiza asta? Nu vrem să ştim. E meritul şi secretul autorilor. Vrem doar să aratăm că lucrul e posibil, şi în măsura în care lucrul e izbutit putem spune că avem cinematograf adevărat.

Fireşte, cu sau fără text tipărit, e preferabil ca actorii să se şi audă — cu condiţia bineînţeles să nu joace fals; — dar asta e o calitate mai mult technică decât estetică, sau mai bine zis de estetică materială; marea calitate propriu zis artistică este ca vorbele să fie relativ puţine şi subordonate imaginilor vizuale.

Când se construeşte o casă se începe prin a se înălţa o schelă de lemn care conturează provizoriu limitele clădirii. La sfârşit, cheresteaua se aruncă. Când casa e gata, nimeni nu mai vede acel schelet primitiv care a orientat şi a modelat liniile construcţiunii.

Acel ce vrea să construiască un film va proceda cam tot aşa. Işi va spune: plec, provizoriu, dela ideea că filmul e mut. Presupun că „parlantul" n'a fost inventat încă, şi că trebue să aleg imaginile aşa fel încât semnificaţia scenelor să nu depindă de înţelegerea cuvintelor proferate de buzele pe care le vedem mişcându-se. Când şi când, avem dreptul să recurgem la o frază tipărită, frază scurtă şi rapidă: Exact ca într'un bun film mut. Odată realizat acest film mut, putem să lăsăm personagiile să vorbească şi sonor. Va fi desigur mai agreabil să auzim şi sunetul vocii: Mutismul a fost doar un corset provizoriu, pe care l-am svârlit în momentul când mulajul a fost luat şi consolidat.

Acum putem înţelege două afirmaţii care la prima vedere par contradictorii.

1) Filmul mut a murit; nu se mai poate tolera să nu se audă zgomotul vocii omeneşti; şi este chiar agreabil acest zgomot când nu e fals (ceeace se întâmplă, vai, destul de des).

2) Filmul mut este şi va rămâne la baza artei cinematografice. Un film ca să fie bun, ca să fie... film, trebue să fi fost conceput ca film mut, ca un film unde nimic să nu depindă de cuvintele rostite, ci invers, cuvintele să depindă de imaginile văzute.

Contesa Lily

Toate aceste calităţi le găsim în „Contesa Lily", care e fără contest una din cele mai subtile bucăţi de artă cinematografică.

Este imposibil să vorbim aci despre „Contesa Lily", căci sunt atâtea lucruri bune intrinsa încât nu ştim cu ce să începem. O vom face cu altă ocaziune.

Taina cea mare

De ce „Taina cea mare?" In nemţeşte este „Brennendes Geheimnis", adică „Secret arzător".

Este un film bun şi plicticos. Toţi joacă corect dar oarecum fără haz. Willy Forst face aci pe un tânăr sportsman care samănă — nu ştim de ce — foarte mult cu un băiat de prăvălie. Femeia trebue să mărturisim că este perfect aleasă. Are acel rictus căzut al colţului gurii, are acel profil cu buza în jos al femeii „tristă-tristă", al femeii aceleia — o cunoaştem cu toţii — care plânge din principiu, al „femeii-reproş", al femeii care nu încetează de a-ţi reproşa tot ce a lăsat venind cu tine decât pentru a-ţi reproşa că n'o mai iubeşti. Deasemeni remarcabil este copilul de 13 ani.

Dar, cum spuneam, filmul e lung. Vreţi o dovadă, o dovadă foarte curioasă? Sfârşitul, în acest film, ţine două acte! In momentul când el şi ea se despart pe peronul hotelului, spectatorul e convins că filmul s'a sfârşit. Urmează vre o 5 scene după asta. Apoi vine o scenă când cele două automobile, văzute de sus, de pe munte, ni-s arătate apucând, jos în vale. două drumuri divergente în unghiu drept. Spectatorul iarăşi pune mâna pe pălărie. Apoi iar vreo 7—8 scene cu fel de fel de noui evenimente. Insfârşit, o scenă „point-d'orgue", unde mama cu lacrimi în ochi îşi sărută copilul şi-i spune acel „Ich danke" care e de un mare efect. De data asta nici-o îndoială. Filmul s'a terminat. Şi totuşi, mai este încă o scenă după asta, destul de lungă.

Ne grăbim a spune: toate acestea adaosuri nu ne fac să regretăm că filmul n'a fost sfârşit; scenele adăogate sunt toate foarte bune, emoţionante şi foarte estetice din punct de vedere plastic. Dar un adaos, oricât de bun, e un adaos. De aci o senzaţie netă de lucru lung, de lucru puţin prea lung...

D. I. SUCHIANU

Putem combate bătrâneţea?

Localizarea neurasteniei la sfera genitală datorită vieţei sexuale neregulate din zilele acestea, precum şi abuzului prea mare, care are de scop să dezechilibreze aceste funcţiuni, constitue azi problema cu caracter general, despre care am mai amintit în „ADEVERUL LITERAR" din 4 Iunie a. c. Neurastenia sexuală se instalează de multe ori la acei care în tinereţe au dus o viaţă desfrânată, iar apoi se tem de presupusele ei consecinţe nefaste, din care cauză se nelinişteşc şi suferă de o întreagă serie de boli imaginare. Consecinţele acestea duc la o impotenţă psichică. Celelalte cauze ale neurasteniei sexuale rezidă în starea de slăbiciune a glandelor cu secreţiune internă, care dirijează viaţa sexuală sau chiar o slăbiciune constituţională însăşi a glandelor genitale. Cele mai multe din glandele cu secreţie internă, au o influenţă asupra decursului vieţei sexuale, fie împiedicând-o, fie excitând-o. Neurastenia sexuală nu e provocată numai de o insuficienţă testiculară (la bărbat) sau ovariană (la femeie), ci şi din cauza alterărei altor glande. Animalele cărora li s'au alterat pe cale experimentală şi alte glande, pe lângă că s'au îngrăşat foarte mult, dar li s'au atrofiat şi organele genitale. Savanţii reputaţi (Voronof, Steinach, etc.) au asociat diverse extrase de glande animalelor ce prezintau aceste turburări, obţinând o refacere totală a organismului. Această asociaţie, care s'a specializat în Franţa sub denumirea GLOBULELE ROMON în urma numeroaselor experienţe a fost introdusă şi la noi, iar experienţele din ultimul timp au făcut să capete un domeniu din ce în ce mai mare, în special că GLOBULELE ROMON au fost complectate prin asociaţia la extractele glandulare (testicul, creer, prostată) şi prin tripla legătură cu alcaloizii mult experimentaţi în acest domeniu (Johimbină) cu fosfura de zinc şi stricnina.

Cronica teatrelor de vară

Grădina Cărăbuş: Cărăbuşul cântă, revistă în 2 acte de N. Constantinescu, N. Kiriţescu şi N. Vlădoianu

Grădinile de vară şi-au inaugurat stagiunea.

„Cărăbuşul cântă", care întruneşte semnăturile celor mai autorizaţi autori dela noi, e una din cele mai bune reviste din câte s'au scris până acum. Aceasta cu atât mai mult, cu cât s'ar presupune că spectatorul nu a mai văzut nimic din ceeace s'a reprezentat la teatrul „Alhambra" şi, în parte, la „Majestic". Câteva tablouri nu sunt decât retuşarea sau schimbarea, nu prea radicală, a altor scene pe care am mai avut prilejul să le vedem, în decursul stagiunilor. Desigur că aceasta nu scade într'un nimic meritul celor trei autori, dar am pomenit acest amănunt, pentru a sublinia faptul că, lăsând la o parte orice amintire a celor văzute. eşti tentat să spui, despre ultima creaţiune, că e una din cele mai merituoase. Cei ce cu câteva seri înainte la „Empire" ajunseseră la convingerea că sacul humorului pentru reviste a atins fundul — au fost plăcut înşelaţi de spectacolul teatrului „Cărăbuş".

Nu numai gluma, spiritul. melodia fac punctul de atracţie a revistei. Ceiace te farmecă şi te vrăjeşte este fastul, bogăţia de culori, lumini, decoruri şi costume luxoase pe care, timp de 3 ore, ai prilejul să le admiri în toată splendoarea lor, defilând cât mai variat şi mai darnic. „Cântecul dantelelor", din actul I-iu, e de o montare şi de o bogăţie cum nu am mai avut prilejul să vedem. Şi tabloul pe care l-am pomenit nu e izolat în cadrul celorlalte; toate sunt ca montare admirabil realizate.

După vioiciunea textului şi nota antrenantă a muzicii, decorul vine să minuneze şi ochiul.

Distribuţia tablourilor în cadrul celor două acte nu e cea mai nimerită . Actul I-iu e mult mai divers şi mai bogat decât cel de-al doilea. Pentru menţinerea echilibrului şi armoniei o înlocuire nu ar fi rău venită.

Ca text, revista cuprinde toate posibilităţile de realizare. Scenele cu caracter politic — de şi fără prea multe personalităţi — nu lipsesc; deasemeni nici cele decoltate, deşi de cele mai multe ori, mascat compuse.

Rolurile artiştilor nu sunt prea bine împărţite. Sunt într'adevăr artişti mulţi, şi mai ales valoroşi, cărora însă textul nu le permite să dezvălue însuşirile pe care le posedă, fiecare în parte. Din acest punct de vedere, d-nii *C. Tănase, I. Talianu, A. Munteanu, şi d-nele Sily Vasiliu şi Lizica Petrescu* nu au deloc a se plânge. Toţi ceilalţi însă sunt înglobaţi, de cele mai multe ori, în jocul de massă, în jocul colectiv, în care e destul de dificil să te distingi.

Cele mai reuşite tablouri sunt: „Muzica militară", „Oglinzile", „Cântecul inimii", „Masa lui Macarie", „Cântecul dantelelor", „Patagonia" etc. etc... precum şi cele 3 divertismente pe care le prezintă „Duo Buxton", doi dansatori acrobaţi senzaţionali şi uimitori şi „Four Bouds", excelentul quartet feminin, care în dansurile pe care le execută pune cea mai perfectă măestrie.

In fruntea ansamblului stă vigurosul şi inepuizabilul *C. Tănase*. In toate scenele şi în toate cupletele pune toată verva şi toată puterea talentului său de a spune — ca nimeni altul — vorbele de duh ce înveselesc pe spectator.

D. Ion Talianu, pe care l-am subliniat elogios, de atâtea ori. în activitatea d-sale dela teatrul „Regina Maria", mereu neobosit şi variat, are apariţiuni care dovedesc cât de multiple sunt faţetele talentului acestui actor de comedie. Sprinten în dirijorul „Muzicii militare", grav în cupletul „D'aia beau acest pahar", şi în atâtea altele, acelaş actor de humor viu.

Partea lirică a grupului bărbătesc e reprezentată de d. *Aurel Munteanu*, care cântă frumos şi care pune farmec pueril în tot ce interpretează. D-na *Sily Vasiliu* frumoasa şi ispititoarea vedetă feminină a trupei, e aceiaş minunată artistă de revistă, care ştie să se alinte tot mai divers şi mai copilăros, să cânte cât mai sentimental şi să joace în maniera captivantă care îi este caracteristică.

Foarte bine în tot ce interpretează e d-na *Lizica Petrescu*.

Gingaşă, mai sveltă şi mai exuberantă ca oricând d-na *Lulu Savu* are în „Cântecul oglinzilor" una din cele mai frumoase realizări de până acum. Alături de d-sa, d-ra *Lisette Verea* e în progres simţitor faţă de celelalte apariţiuni.

Tineri, sglobii, veseli şi dornici de roluri în care să se poată evidenţia: d-nii *Chr. Eterle, Groner, Rang, Glodariu şi Brandea*, aduc contribuţia lor de bună-dispoziţie.

Baletul, format dintr'un număr enorm de girls bine şi variat stilate, schimbă la fiecare apariţiune costume frumoase. Muzici bune şi originale, sub bagheta dirijorului *I. Vasilescu*, acompaniază, în ritm sglobiu şi antrenant, tot ceeace se petrece pe scenă.

„Cărăbuşul cântă" are, în ansamblu, toate calităţile unui bun spectacol revuistic.

LIVIU FLODA

Orientul apropiat

Premiul „Renaissance" a fost acordat scriitorului Elian I. Finbert, *evreu originar din Rusia, născut în Cairo, trăit în Palestina până la 16 ani, când revine în Egipt, spre a-şi desăvârşi studiile la colegiul misiunilor franceze, Saint Louis, din Egiptul de jos. Născut în 1896, a făcut războiul în armata engleză pe tot frontul oriental şi în Belgia. Apoi s'a stabilit în Alexandria.*

Cartea premiată este „Le Fou de Dieu", *o carte foarte frumoasă, în care autorul expune în mediul Alexandriei, punctul de încrucişare, laboratorul analizei şi a dozării avortului celui mai complicat al atâtor rase, problema opoziţiei şi asemănării dintre două mistici, musulmană şi judaică.*

Elian Finbert deşi tânăr, a cunoscut chiar dela primul său roman „Le Batelier du Nil" *un succes ce a mers crescând până la opera sa cea mai desăvârşită* „Contes de Goha le simple", *prin care s'a consacrat unul din scriitorii cei mai buni din generaţia sa. Premiul Renaissance, considerat ca un premiu Goncourt de primăvară, nu a distins deci un necunoscut. O întreagă serie de romane* „Un homme vient de l'Orient", „Hussein" *şi, puţin mai înainte de apariţia romanului premiat,* „Le Nil, fleuve du Paradis", *l'au făcut cunoscut opiniei literare din Paris, iar critica i-a făcut o presă foarte favorabilă, subliniind calităţile de veracitate şi pătrundere a sufletului egiptian şi oriental, cu care acest minunat scriitor ştie să redea lumea apropiatului Orient, într'o formă pe cât de impecabilă, pe atât de simplă, de limpede şi de frumoasă.*

In vremurile aceste de herezii rasiste trebuie să se considere ca semnificativă acordarea premiului Renaissance unui autor a cărui origine şi viaţă sunt o vie şi strălucită dovadă că pentru Franţa meritul de a fi un reprezentant de talent al culturii de limba franceză primează în aprecierea unui scriitor orice altă consideraţiune.

Finbert este de altfel un partizan convins al ideii că, o cultură superioară asimilată de rasele şi popoarele cele mai diverse şi mai profund diferenţiate, nu poate fi decât un câştig în originalitate şi putere de expresie. El a fost întemeetorul acelor caete arabe, persane, musulmane, publicate în 1928, „Messages d'Orient", *care au atras atenţia criticii occidentale asupra acestei probleme interesante. A urmat apoi* „Proche Orient", *o colecţie destinată scriitorilor arabi, turci, egipţieni, evrei, sirieni, dar toţi scriitori de limbă şi cultură franceză.*

Marlene Dietrich

Când a sosit la Hollywood, Marlene Dietrich era o mică artistă timidă şi înfricoşată.

Cariera sa fusese foarte greu de străbătut şi destinul nu i se arătase prea favorabil. Născută în sărăcie, Marlene şi-a început cariera cântând şi dansând în obscuritatea corurilor. Extrem de inteligentă, ea şi-a dat perfect seama de ce e capabilă.

Dela început, ea a văzut că nu e prea frumoasă, că multe din tovarăşele sale i-ar lua înainte şi că nici talentul său nu i-ar permite să se afirme...

Işi dădea însă seama că totuşi are în ea ceva deosebit care o va ridica odată şi odată în mijlocul marilor artiste.

Norocul a început să-i surâdă puţin, atunci când s'a îndrăgostit de ea Rudolf Sieber, şef de orchestră la Berlin, care a luat-o de soţie.

Prin influenţa soţului său, Marlene a început să joace mai întâi roluri mici în câteva filme. E uşor de înţeles bucuria ei când a fost apoi aleasă de regisorul Iosef von Sternberg pentru filmul „Ingerul albastru".

Sărmana Marlene nu-şi închipuia că Hollywood-ul — pe care-l vedea aşa de strălucitor — va fi locul unde cu toate succesele ei rapide va fi atât de nenorocită.

*

Iosef von Sternberg trece drept unul dintre cei mai buni regisori, însă geniul său nu pare prea echilibrat. El e nervos, morbid, autoritar până la tiranie. Entuziasmul artistic pe care-l avea pentru această femee cu figura inteligentă, şi pe care-o descoperise el, n'a întârziat să ia un alt caracter.

Farmecul celei care urma să devie regina „sex-appeal"-ului a influenţat întâi pe regisori. Personalitatea puternică a lui von Sternberg a absorbit repede toată fiinţa artistei, iar nenorocirile ei urmau de-abea să înceapă.

Mai întâi a avut de suferit din partea lui Gary Cooper, partenerul ei în filmul „Marocco". Acesta nu putea erta Marlenei că are alături de el un rol mai principal, decât al său.

Apoi a urmat procesul intentat de d-na Riza Royce von Sternberg, soţia regisorului, care cerea un milion de dolari despăgubire, fiindcă i se răpise dragostea soţului său.

Marlene Dietrich a fost şi ameninţată de numeroşi bandiţi şi avertizată că, dacă nu va depune anumite sume, i se va fura fetita.

Partea cea mai grea însă a fost desigur felul de viaţă pe care-l ducea „blonda Venus". In adevăr, ea părea complect fascinată, supusă directorului său artistic, care-i modela sufletul după voinţa sa.

După ce-a reuşit să facă un vid în jurul ei, von Sternberg aranjase aşa ca Marlene să aibă faţă de oricine o atitudine rece şi inaccesibilă. Hollywood-ul devenea un infern pentru sărmana artistă, pe care Iosef von Sternberg o transformase în „demon", fără voinţa ei. Atmosfera Californiei devenea insuportabilă. Puterea de fascinaţie de care dispunea însă directorul se exercita atât de puternic, încât atunci când acesta a terminat contractul ce-l avea cu Paramount-ul, artista a refuzat de-a lucra cu altul. Societatea a profitat şi i-a tăiat cei patru mii de dolari pe care-i primea Marlene săptămânal, silind-o să plătească suma de 18.900 dolari, fiindcă refuzase să turneze „Cântarea cântărilor" sub direcţia lui Ruben Mamulian.

Tot prin intermediul societăţii i s'a interzis artistei să părăsească Statele-Unite.

Răbdarea Marlenei ajunsese la culme. Von Sternberg îi făcea viaţa imposibilă.

Fiindc'a întâlnit-o odată plimbându-se întovărăşită de Maurice Chevalier, i-a făcut o scenă din cele mai cumplite.

Iată în sfârşit pe Marlene renăscând ca o plantă ţinută multă vreme în întuneric şi pe care o aduci apoi la lumină.

In sfârşit ea descopere viaţa, Hollywood-ul, plăcerea. Şi-a părăsit acel rictus diabolic impus, surâde, râde cu poftă, mănâncă prăjituri şi se plimbă întovărăşită de prieteni.



Incă din primele zile după sosirea ei la Hollywood, Marlene a arătat o mare simpatie pentru Joan Crawford. Cele două femei deveniseră prietene bune, până când Josef von Sternberg, bănuitor, i-a interzis Marlenei prietenia cu frumoasa Joan.

Acum cele două prietene se văd din nou aproape zilnic şi Marlene nu se mai gândeşte să părăsească frumoasa Californie.

Josef von Sternberg îi telefonează zilnic dela Berlin, încercând s'o atragă cu diferite oferte avantajoase. Marlene însă preferă contractul său cu societatea Fox, poate mai puţin strălucit, dar care-i permite să stea la Hollywood cu minunatul său camarad Maurice Chevalier şi cu frumoasele sale prietene.

Marlene n'are intenţia să divorţeze. Ea se întâlneşte din când în când cu soţul său, pe care-l consideră un camarad desăvârşit, fiind strâns legaţi unul de altul prin fetiţa lor Maria.

„Iubesc mult pe Maurice, — declară artista. — E poate cel mai bun camarad al meu, dar nu simt pentru el nici o atracţie romantică".

Maurice pe de altă parte mărturiseşte că nu s'ar recăsători.

Iată deci argumente pentru a linişti pe admiratorii celor doi artişti.

Francezul Maurice nu va lua de soţie o germană, iar imaginea „sex-appeal"-ului îşi va păstra libertatea pe care i-o dă soţul său ideal...



Cărţi şi reviste

S. Mehedinţi: Terra - Introducere în geografie ca ştiinţă

2 volume — Bucureşti

Când apare o lucrare literară de valoare, desigur că este un eveniment, dar când se publică o operă ştiinţifică atunci hotărât se marchează o epocă.

Vremea noastră ne-a oferit un suficient număr de evenimente; aşteptam însă marcarea epocii. Şi această marcare a fost făcută de lucrarea geografică *Terra* a d-lui profesor universitar *Simeon Mehedinţi*.

După o muncă îndelungată, plină de cercetări atente şi metodice, d. prof. *S. Mehedinţi* marchează veacul XX, în geografia mondială, prin publicarea ultimei opere geografice de mare anvergură, *Terra*.

O introducere, în care istoricul geografiei este făcut competent şi concis, motivează apariţia operei, care se sub-intitulează *Introducere în geografie ca ştiinţă*.

O declaraţie: „...*Am dori să ferim pe tinerii care se apropie de geografie de scepticismul superficial al celor care apreciază ştiinţa noastră, fără s'o raporteze la măsura altor ştiinţe concrete*..." ne arată cercetătorul care-şi iubeşte ştiinţa şi profesorul care s'a coborât de pe piedestalul îngheţat al doctrinei profesate de pe înălţimea catedrei şi-a pătruns în sufletul elevilor şi studenţilor nesătioşi de ştiinţă, înţelegându-le nedumiririle şi orientându-le năzuinţele.

Şi trecând la fondul cărţii d. prof. *S. Mehedinţi*, reabilitează geografia, dovedind-o ca ştiinţă de sine şi prin sine stătătoare, cu obiect propriu, cu metode proprii.

Strângând şi selecţionând cercetările trecute, le împerechează, le ajustează şi, mai ales le întregeşte, ridicând castel măreţ pentru ştiinţa geografiei.

Ştiinţele umanistice sunt acelea care au atras cu deosebire atenţiunea şi interesul cercetătorilor; de aceea în Istorie şi Filologie avem cele mai multe monografii şi deci posibilităţile cele mai mari de-a ne orienta în aceste discipline.

Nu este însă şi cazul geografiei, deşi, la prima vedere, am fi tentaţi s'o încadrăm şi pe ea în ciclul cercetărilor umanistice. Eroare care de altfel a şi fost făcută, în decursul veacurilor, când *Davis* definea geografia drept *o ştiinţă despre pământ ca locuinţă a omului* sau când *Hettner* o numea *ştiinţă despre faţa pământului dupe deosebirile ei locale*.

Cercetările ulterioare au făcut însă o deosebire netă între Antropogeografie şi Etnografie şi Geografia propriu zisă, categorisindu-le pe cele dintâi mai mult ca ştiinţe ajutătoare sau, şi mai precis, ca ramuri ale geografiei, ea rămânând, după definiţia d-lui prof. *S. Mehedinţi, ştiinţa care cercetează relaţiile dintre cele patru învelişuri planetare, atât din punct de vedere static cât şi din punct de vedere dinamic*, deci o ştiinţă care deşi are în cadrul său şi *Biosfera*, înveliş în care se integrează şi omul ca vieţuitoare, rămâne totuşi departe de ştiinţele pur umanistice.

Prin aceasta şi prin complexul — mai mult aparent — al obiectului ei de studiu, se explică de ce cunoştinţele geografice au progresat aşa de încet. Fiind o ştiinţă cu un obiect care, pentru a fi cercetat, cerea o cunoaştere de visu, şi cum pentru aceasta era nevoe de mijloace perfecte de locomoţiune, care lipseau pe vremuri, a trebuit ca mai întâi să progreseze mecanica şi alte ştiinţe technice, ca să pue la îndemâna cercetătorilor geografi posibilităţi de călătorie, şi numai după aceea a putut şi geografia să progreseze.

Ştirile căpătate până aci erau confuze sau de-adreptul eronate. Peripele şi periegesele nu mai au astăzi decât o valoare istorică, fiind complet şi definitiv înlocuite cu descrieri şi hărţi moderne.

Totuşi, încă de mult, marii geografi ai secolelor trecute, mai mult prin intuiţie decât prin materialul cules — atât cât puteau culege — au dibuit de multe ori pe marginea adevăratei definiţii a geografiei, uneori menţinându-se, alte ori depărtându-se de adevăr.

Cu încetul însă şi după studii şi cercetări de secole, geografia a isbutit să se afirme ca o ştiinţă independentă.

După *Sebastian Münster*, care pe la 1550 publică *Cosmografia universalis*, emiţând teoria circulării, după *Varenius*, care peste un veac întrebuinţează noţiunile de Hidrosferă şi Litosferă în a sa *Geografia generalis*, după *Buache*, care peste alt veac, în *Geografia fizică*, consideră hidrosfera cu litosfera ca părţi din acelaş organism, după marele *Humbold*, care pela 1850, publică *Cosmos*, introducând în geografie şi atmosfera, peste aproape un alt veac, d. prof. *S. Mehedinţi*, scrie *Terra*, analizând şi sintetizând cunoştinţele vechi geografice, integrând şi înnoind materialul geografic, sistematizând metodele. Stabileşte definiţia logică a geografiei, îi fixează mijloacele de cercetare, îi precizează normele de observare pe hartă şi în natură, analizează descrierile geografice cu mijloacele şi caracteristicile lor, discută clasificarea, nomenclatura, inducţia şi deducţia geografică, expune fazele cugetării geografice şi termină amintind legile geografice.

Discută magistral şi elimină definitiv diferitele obiecţiuni şi acuzaţiuni aduse geografiei — obiecţiuni cauzate de nepriceperea formulatorilor sau de puţinătatea cunoştinţelor geografice — şi reabilitează geografia, dovedind-o disciplină prin sine şi de sine stătătoare, cu un obiect propriu şi metode proprii, ridicând-o astfel la rangul de ştiinţă, care n'are alte legături cu Geomorfologia, Geologia, Cosmografia sau Geochimia şi altele asemănătoare, decât legăturile de reciprocitate, pe care orice ştiinţă le are inerent, cu ştiinţele înrudite.

Şi ca o lucrare mare, menită a folosi şi începătorilor ca şi consacraţilor, fiecare capitol este urmat de o bogată bibliografie a chestiunilor tratate, în afară de explicaţiunile bogate din josul paginilor, care întregesc anumite demonstraţiuni din cuprins. Hotărât, *Terra* constitue ultimul cuvânt în literatura geografică universală.

CONST. I. MANEA

A apărut — Ediţia II-a
CAMERE MOBILATE
roman de
Damian Stănoiu
Editura Adevĕrul S. A.
Preţul Lei 60

Pictorii români la „Salonul" 1933 din Paris

„Salonul" 1933 din Paris reuneşte anul acesta, la „Grand Palais" cele două vechi societăţi de pictură „Les Artistes Français" şi „La Nationale des Beaux Arts".

Salonul e supus, ca orice expoziţie — sau poate chiar mai mult — unei critici foarte severe. I se reproşează că nu oferă decît pictură oficială, că maeştrii expozanţi n'ar fi decât specialişti în portrete de preleţi, că subiectul tratat alternează de cele mai multe ori între desişuri de flori de câmp şi nuduri sugestive şi că mai ales subiectul ar pune pictura pe un plan secundar.

Găsim critica cam aspră. Salonul rămâne încă singura manifestare a picturii la care se întâlneşte cel mai însemnat număr de pictori, care cunosc meşteşugul artei lor. Curentul s'a schimbat: se revine din ce în ce mai mult la meserie, la tehnică, la conştiinciozitate.

România este şi ea reprezentată — ca în toţi anii — la marea expoziţie anuală a Franţei, prin câteva elemente de valoare.

D-na Nora Steriadi *expune două lucrări remarcabile, două mozaicuri pline de mari calităţi: portretul Prinţesei Cantacuzino cu fiul său Const. Brâncoveanu şi compoziţia „Sf. Gheorghe". Prima, admirabil armonizată, este o simfonie în „ocre" şi „marron", cu câteva reflexe de roşu în rochie. Desenul intenţionat naiv şi evocarea profund emoţionantă.*

Reîmprospătarea unei arte care cere ritmul unei vieţi lente şi profunde — în epoca noastră trepidantă şi superficială — trebue considerată ca un efort demn de toată lauda.

Cu o singură pânză apare la Salon d. Alex. Gănescu: *„Pasajul la Vincennes pe zăpadă", — o schiţă plină de sensibilitate.*

Simeon Luca *expune un portret intitulat „Rochia albă" cu frumoase calităţi de culoare.*



Paul Scorţescu — Compoziţie

Paul Scorţescu *e reprezentat anul acesta prin câteva tablouri: un peisaj: „Quai de Passy", viziune foarte personală şi în acelaş timp veridică a atmosferei parisiene; două „Nuduri", la care frapează construcţia solidă şi echilibrată a maselor, armonia rară a tonurilor şi mai ales graţia mişcărilor; "Sa maîtresse", o compoziţie de mare anvergură, în care imprimă o luminozitate puternică.*

D. E. Stoenescu *s'a izolat printre expozanţii societăţii „Artistes Français", cu portretul Prinţului Grigore Ghika.*

Citiţi:
„LECTURA,

Cronica literară

Gib. I. Mihăescu, Rusoaica

Faţă de „Braţul Andromedei", noul roman al d-lui Gib. I. Mihăescu reprezintă un remarcabil progres. Architectul a pus stăpânire, după întâia construcţie, pe mijloacele sale şi acum clădeşte liniştit, solid, pe legi experimentate. Caracteristic, la romancierul care a înţeles în sfârşit taina genului său, este pasul hotărît cu care calcă pe un teren real, în care însă scapă ici şi colo unde economia planului interior cere. Diletantul, dimpotrivă, scurmă tot pământul, scoţând afară toată amintirea, sau construeşte în aer. Aci, în romanul d-lui Gib. Mihăescu, păşeşte pe pământ tare. Niciun gol de absurditate, nicio afânare a molozurilor. Bolţile subterane sunt scunde dar groase, bine arcuite, capabile să susţină zidărie grea. Cărămizile subţiri dar bine calcinate sunt cimentate între ele cu un strat gros de var. Clădirea se ridică pe măsura lecturii după o geometrie prestabilită, fără să micşoreze câtuş de puţin impresia de potenţă a bazamentului. Intr'un cuvânt zidirea d-lui Gib. Mihăescu nu e grandioasă, nu pare să întreacă altitudinea la care se urcă ochiul nostru obicinuit cu coperişuri joase, dar este în fond de o soliditate de stâncă şi de o capacitate interioară de casă boerească.

Din cauza acestei tării a zidăriei, cititorul poate avea la început impresia unei asprimi. Cartea se citeşte cu dificultate, aşa cum o poartă mare de stejar bur se deschide greu. Dar apoi, pătruns înlăuntrul ei, rămâi cu o temperatură constantă pe care numai pereţii groşi o dau. Greutatea se preface în cetul în voluptate a dificultăţii, apoi în interes, apoi în frenezie şi se închee cu regretul de a nu se fi urmărit şi mai departe firul existenţelor. „*Rusoaica*" este un roman cu desăvârşire epic, fără psihologie analitică, fără lirism contemplativ, fără nicio interioritate care să nu provină din cel mai vizibil exterior.

Acest lucru nu poate decât să ne bucure. El este semnul sigur al uimitorului progres făcut de romanul românesc în ultimii ani. Nu analiza, care e în fond un lirism, nu simularea complicaţiei sufleteşti pot desăvârşi un gen ce ne era până acum refuzat din lipsa exerciţiului de a privi viaţa în faţă, fără probleme. Romanul înfăţişează cea mai mare putere de percepere disciplinată şi ca atare problema lui esenţială este de natură technică. Adevăratul roman ar fi acela senzaţional, ieşit adică din fapte pure, explozii ultime ale unor frământări ce trebuesc estompate uşor pe un al doilea plan de contemplaţie. Incât dispreţul multora dintre publiciştii noştri pentru tot ce nu este chin de a multiplica între trei oglinzi aburul unui suflet banal reprezintă ultimele prejudecăţi ce confundă romanul cu foaia de observaţie clinică.

In acest înţeles sănătos, romanul d-lui Gib. Mihăescu este şi un roman de fapte senzaţionale. Varietatea evenimentelor în sine, complicata lor împletire, violenţa ieşind din comun a gesturilor, cadrul autentic dar depăşind experienţa noastră obicinuită ne dau o plăcere acută a extraordinarului, un sentiment de explorare şi de aventură.

Locotenentul Ragaiac este însărcinat de comandant cu paza unei zone de graniţă pe Nistru. In singurătate, înflăcărat de lectura romanelor ruseşti şi de clocotirea simţurilor, locotenentul visează aventuri de dragoste afară din comun, şi mai ales o *rusoaică*, adică o fiinţă extraordinară, în stare de a da dragostei o tensiune sălbatecă, nemai cunoscută. Rusoaica alcătueşte de altfel pentru toţi ofiţerii de pe Nistru un vis feeric care le mângâe singurătatea înnoroiată şi monotonă şi-i exaltă până la invidie şi ură la gândul că ar putea să cadă în sectorul altuia. Dar în vreme ce aşteaptă femeia fabuloasă, Ragaiac are prilejul să ia contact cu alte rusoaice, din Basarabia, care, fiindu-i la îndemână, nu i se par a îndeplini condiţiunile unei rusoaice-tip. Cu toate acestea, Marusea sau Niculina dau dovadă de o violenţă, de o bizarerie în dragoste ce depăşesc cu mult puterea de inteligibilitate a bărbatului dunărean. Ele sunt nişte animale admirabile pentru militarii aceştia doritori de iubiri aspre, care nu vor de la ele decât voluptate şi nu le înţeleg structura sufletească. Din împletitura deasă şi păroasă a romanului se desprind trei figuri netede, alcătuind prin suprapunere portretul tipic al rusoaicei. Cea dintâi este Niculina, amantă de mare amplitudine, la care amorul carnal pentru Ragaiac se disociază în chip cu totul logic, deci bizar, de stima pentru bărbat şi al cărui suflet clocoteşte de vijelii mari. Este nevastă de contrabandist şi pune în amorurile ei toată îndrăzneala, toată sfidarea de moarte şi de primejdie de care este capabilă o amantă de oameni aprigi. Niculina este din rasa eroinelor lui Stendhal pentru care amorul este o întreprindere războinică, aducătoare de moarte. Valia este în schimb fantasma necunoscutei de peste Nistru, apărută o clipă în tabăra bărbaţilor suprasexuali, divină chiar în impuritatea veştmintelor contaminate de paraziţi şi pierdută în necunoscut



Gib. I. Mihăescu

sau în apa Nistrului, fiindcă nu găsise aci bărbatul marilor abnegaţii, mergând până la nesocotirea datoriei. Marusea este însfârşit rusoaica mândră, de o logică a sentimentului, vecină cu sublimul, în stare să fugă în noaptea nunţii la amantul care o chemase numai din capriciu, pentru a experimenta sufletul rusesc, femeia obicinuită să dea vorbelor înţelesul lor propriu şi care rămâne uimită de meschinăria amantului, temător de legături durabile.

In contrast cu *rusoaica*, autorul a zugrăvit şi pe bărbatul rus, molatec, milog, iertător, stimat de femee pentru sufletul lui dar evitat pentru lipsa lui de virilitate, contra-tip al lui Iliad, masculul român, uşuratec, incult, infidel, dar viril.

Autorul a dat materiei o desvoltare ce urmează sensul însuş al eroului principal şi care este aspiraţia către extraordinar. Oamenii, raporturile între evenimente se desvăluesc încetul cu încetul, încordând interesul şi cufundând totul în mister şi neprevăzut. Este în romanul d-lui Gib. Mihăescu o vădită notă senzaţională, dătătoare de fiori tari, dar este un senzaţional de bună calitate derivând din natura mediului zugrăvit şi din dispoziţiunea generală a sufletelor. Corecţiunea salturilor epice prea mari o dă contactul permanent cu percepţiunea normală a mediului, în care autorul dovedeşte o mare şi sigură de sine sobrietate. Putând uza de o descripţiune pe pânze mari el se mărgineşte la simple linii rezumative şi evocatoare, dar de o putere de evocare cu mult mai mare decât volumul lor. Tristeţa întunecată a unei privelişti dezolate şi fără fund este comprimată în aceste linii simple:

„Dar zilele Crăciunului sosiră plumburii şi deşerte. Soldaţii chicotiră, traseră câteva focuri în sus, iar când noaptea lungă, fără nicio nădejde, îşi dădu cea mai mare măsură a opacităţii sale, ei aruncară două rachete spre slăvi în onoarea lui Dumnezeu. Păsările de lumină îşi luară deodată zborul triumfal, cu largi fâlfâiri de aripi ce se întinseră peste maluri ca doi arhangheli ai marei credinţe. Dar se izbiră de tavanul de catran al cerului care nu mai primea şi căzură mânjite de păcura nopţei, zbătându-se la pământ cu zvâcniri tot mai potolite, ca două păsări săgetate.

„Soldaţii chicotiră din nou şi traseră iarăşi focuri de arme: o grenadă cu bombănit armonios, ca o puternică lovitură de tobă, vibră nota-i profundă deasupra colnicelor şi vâlcelelor, care-i răspunseră cu surprinse şi repetate ecouri".

Placiditatea, de locuitor al tărâmurilor fără orizont, a moldoveanului trans-nistrian este condensată într'un scurt dialog:

„Cel dintâi care-mi deschide portiţa ispitirilor, un moldovean de dincolo dospit din plin şi mălăeţ, cu grai să i-l tragi din gât cu sfoara, par'că mă primeşte uimit lăsând să-i scape un licurici în cenuşa ochilor.

— Cu bundra grea, turchiază şi cu cuşma brumărie!... repetă el, cu ochii căscaţi în amintire...

— Da... da...

— Cu bundră turchiază şi cu cuşma brumărie... nu, n'am văzut...

— Dar cum era atunci?

— D'apoi ce să fie?

— Barişna, de, pe care ai văzut-o...

— D'apoi n'am văzut nici o barişnă... că femeile noastre nu-s barişne"...

Portretele, însfârşit, ale femeilor tinere, graţiile trupului, jocurile delicate ale fizionomiei sunt zugrăvite cu peneluri subţiri şi fine, în trăsături sigure şi minime:

"Ghenea Kersanova, pe numele semit Golda, n'avea nimic auriu în persoana ei. Inaltă şi brună, de-un brun gălbui şi asiatic, cu ochii largi, negru-verzui, gura de minuscule proporţii, cu părul negru-castaniu răsucit, odată pentru totdeauna de sumbrul ei Dumnezeu, în inele, pe care nici un meşter coafor n'avea să le mai realizeze vre-odată, Ghenea Kersanova nu era chiar o frumuseţe. Micul ei nas puţin gâtuit spre vârful care căuta în sus şi o dispoziţie spre râs a pomeţilor stricau, sau poate... agravau printr'un aer ştrengăresc foarte simpatic de altminteri, accentul tragic al sprincenelor îmbinate pe ochii fără fund şi priveliştea stranie a rotocoalelor de păr mătăsoase şi schimbătoare sub incidenţele luminii — ca fumul de ţigare al unei divinităţi negre, — din împletiturile leneşe ale căruia apărea figura cea cu două măşti".

D. Gib I. Mihăescu este unul din romancierii noştri cei mai valoroşi, care ştie să facă o balanţă justă între materie şi technică, şi romanul său „Rusoaica" se aşează alături de marile producţii ale acestui an bogat.

G. CALINESCU

Temperatura cea mai scăzută

In timp ce pe cale de laborator se obţin astăzi temperaturile artificiale cele mai scăzute aproape de zero absolut (—272 °C) temperatura naturală cea mai scăzută observată la Verkojansk (la nord-est de Siria) a fost de —93°6 F. la 3 Ianuarie 1885.

Regiunea Verkojanskului a fost considerată ca „polul de frig" al pământului, deşi geograful rus Maak considera adevăratul pol de frig situat la vestul Verkojansk-ului, la nord de Vilnisk.

Pe murtele Mc Kinley din Alaska a fost lăsat în 1913 un termometru la o altitudine de cincisprezece mii de picioare, într'o cabină bine adăpostită. Termometrul a fost descoperit de curând, el arăta —100° F.

S'a constatat totuşi că nu aceasta e temperatura cea mai scăzută din acel ţinut.

Cronica gastronomică

Iancu grataragiul

Nu poţi deveni un bun maître d'hôtel înainte de a fi făcut un prealabil stagiu de practică în bucătărie şi nu poţi fi un adevărat grataragiu dacă n'ai fost cât de cât, casap.

— Prea adevărat, încuviinţă domnul Mihail Sadoveanu, către care grăisem aceste, coborând domol pe calea Victoriei. Imi pare bine, băete, că tainele nepătrunse ale focului nu-ţi sunt necunoscute, urmă domnia sa, dar am băgat de seamă că te pripeşti şi asta-i rău. Prea eşti iute. Dacă ţi-o fi într'o zi foame şi s'o întâmpla să găseşti o pârjoală rece pe farfuria de pe bufet, porneşti deodată ca nebunul strigând la cine vrea s'asculte că asta e pârjoala cea mai bună din lume şi altădată dimpotrivă te superi din senin pentru te miri ce şi mai nimic.

— Apoi, să am iertare, cucoane Mihai, zic, mata ştii bine că în privinţa acesta, eu mănânc cu convingere şi beau cu entuziasm.

— Nu-i bine, fiule. Trebue să mănânci cu înţelepciune şi să bei cu socoteală.

— Aşa oi face, cucoane Mihai, dacă zici mata.

— Aşi vrea s'o văd şi pe asta. prinse a râde mucalitul meu tovarăş,

— Un lucru numai, continuai eu, ca şi cum n'aşi fi auzit: să ne dăm puţină osteneală şi să găsim un loc ferit şi-un clondir de vin.

In felul acesta, înţeleptele matale sfaturi le voi asculta cu mai mare băgare de seamă şi mi se vor întipări mai bine în minte.

— Mişălule! se încruntă cuconu Mihai cu bonomie, eu trebue să mă duc la Academie şi ţie-ţi arde de drăcii.

— Bine, zic. Dacă-i aşa, cu voia matale, te voi întovărăşi până la porţile nemuririi şi eu m'oi reintoarce printre muritori.

— Şi murături.

— Ba nu, protestez indignat. Află, cucoane Mihai, că eu preţuesc vinul şi-l stimez. De aceia, când vinul e a cătării eu murătură în gură nu pun să mă frigi cu lumânarea, iar dacă vinul nu-i soi, mănânc murături, dar beau apă.

— Aşa da, aprobă cuconul Mihai. Dar, în cazul acesta, unde mănânci diseară?

— Nu ştiu...

— Ei, dacă nu ştii tu, ştiu eu. Află, Păstorel fiule, că vei lua masa diseară, la Iancu din Blănari, grataragiu vestit, cu mine şi cu doi prieteni de-ai mei şi de-ai dumitale. Am fost la Anton Sotir din Scaune, pe care îl recomanzi cu atâta căldură şi mi-a foarte plăcut. Vinul lui e straşnic şi grătarul de pomină. E meşter mare Anton Sotir. Numai că, dacă te ţii de asemenea marafeturi trebue să-i cunoştri pe toţi.

Firul discuţiei întrerupt de comunicarea nu ştiu cui despre nu ştiu ce, l'am reluat la ieşirea de la Academie, unde m'am dus să'l iau pe conu Mihai, de teamă ca vre-un ilustru coleg să nu-l apuce de nasture încurcându-l în vre-o discuţie ştiinţifică până la ziuă.

— Meşterul Nignon zic, scrie că Franţa este une nation soupière. *Noi suntem mămăligari şi grataragii.*

— Şi ce, nu-i bine? se încruntă cuconu Mihai, bănuind poate că am vorbit în bătae de joc.

Grătarul e lucru grozav, dar trebue să-i ştii tocmala. Iancu acesta, care peste zece minute ne va găti ficaţi de gâscă şi fripturi apelpisite, a ţinut mai demult căsăpie la Hăläuceşti, în Roman. Acolo a învăţat el anatomia vitei aşa cum nu cunosc mulţi hirurgi pe cea omenească.

Plecând din Roman, a venit în Bucureşti şi-a început să frigă carne şi să vândă vin, uite ici, unde intrăm acum. Grătarul pe care te poftesc să-l examinezi cu luare aminte, i-a adus avere frumoasă şi faimă mare. Te vei convinge îndată că o şi merită. El ştie că pentru a avea un grătar cum se cuvine îţi trebue negreşit mangal de cer vechi şi cercetând îl află. El ştie apoi ce vită să cumpere şi meremetul fiecărei bucăţi de carne. Vezi bucata aceasta de entrecôte pe care ne-a adus-o? Priveşte-o bine: în mijloc are o steluţă de grăsime. Apoi, aceasta-i lucru de preţ şi nu-l găseşti oriunde.

Mă uit la autorul acestei minunate fripturi.

Un bărbat de statură potrivită, cu musteaţă teşită şi ochi şireţi. Intrebat de cuconu Mihai pe care îl serveşte singur, sorbindu-l din ochi, ne povesteşte succesele şi eşecurile încercate în carieră. Recent, după un dineu de gală oferit de d-l N. Titulescu, la care Iancu a preparat fripturile cu grătarul şi man *galul lui, amfitrionul i-a strâns mâna şi l'a felicitat. O zi mare în biografia Iancului. I s'au întâmplat şi nenorociri însă.*

— Acum câte-va zile, începe el obidit, n'am găsit la nici un casap muşchi bun. Toate vitele erau tăiate în ajun. Ce să fac? Să'nchid prăvălia, nu se poate! Să dau clienţilor carne tare? Mai bine mă spânzur. Am plecat. Plecat? Am fugit, am sburat. M'am dus în grădina Icoanei pe bancă, ca capul în mâni până ce-a plecat ultimul client.

In uşă cuconul Mihai mă privi cu toată seriozitatea:

— Ştii de ce-a făcut Iancu avere?

— ?

— Pentrucă a lucrat cu credinţă.

Conu Mihai îşi ridică ochii la cer şi se opri în loc:

— Şi cu dreptate!

AL. O. TEODOREANU



Cronica mizantropului

Anotimp ingrat

Toto şi Lolo au făcut cele mai vaste pregătiri în vederea sezonului balnear. După îndelungi consultări de jurnale şi expoziţii, după o lună de vizite zilnice la „Galeries Lafayette", şi-au cumpărat amândouă următoarele:

Toto şi-a luat un costum de bae de culoarea racului crud (Iantzen, bine înţeles), compus din două părţi, una superioară şi alta inferioară, cea din urmă semănând cu pantalonii scurţi ai unui jucător de foot-ball. Pantalonii aceştia dau o nouă graţie pulpelor ei svelte, făcându-le să iasă din acoperământ numai de acolo de unde muşchii netezi şi goi alunecă repezi spre genuchi. Peste costumul de bae ea are de gând să pună o pijama consistând într'o pereche de pantaloni de tricou alb, asemănători cu aceia ai cowboilor, şi care împreună cu o pălărie enorm de largă îi dă un aer foarte băeţesc şi mai ales foarte californian.

Lolo, dimpotrivă, şi-a cumpărat un costum care, pedeoparte desvălue toată lungimea piciorului, de acolo de unde se desface din şold, semănând intr'asta mult cu micul şorţ pe care oamenii de culoare şi-l pun spre acoperirea organelor ce nu pot suporta arşiţa soarelui, iar pe de alta, în partea superioară, lasă descoperit tot spatele şi o parte din piept. In acest costum sumar şi cu capul ei mic şi prelung, coafat baby, *Lolo speră, atunci când soarele îi va turna pe piele uleiurile sale arămii, să obţină mari succese de plajă.*

Ea nici nu-şi va pune o pijama feminină ci, întocmai ca băeţii, îşi va acoperi bustul cu un mic surtuc de pijama, spre a se bucura mereu de soare, de vânt, de asprimea nisipului, de acea senzaţie delicioasă de sălbăticie şi eden pe care o dă goliciunea în faţa astrelor şi a mărilor.

E de prisos să mai spunem că ele sunt înnotătoare consumate, care nu ţipă în faţa valurilor, care intră în apă atunci când toată lumea iese, care înoată ca ne-fetele, adică voiniceşte, cu capul alternat pe o parte şi pe alta, cu multă spumă şi cu iuţeala torpilelor. In acest scop ele s'au prevăzut cu căşti de gutapercă şi cu ochelari, cu cordoane speciale şi casete impermeabile pentru batistă, cu uleiuri parfumate ca ale gladiatorilor şi cu o mulţime de alte ustensile, unele într'adevăr folositoare, altele numai pentru a speria lumea.

La ce folos însă atâtea pregătiri dacă Zeii sunt vrăjmaşi? In ziua chiar în care Toto şi cu Lolo voiau să repete la Lido vilegiatura marină de peste vară, cerul s'a acoperit vertiginos cu nouri mari ca valurile oceanice şi negri ca smoala. O ploae subţire şi pătrunzătoare începu să se cearnă din cerul rece ca frigoriferul, transformând oraşul Bucureşti în Londră autumnală. De atunci ploaia n'a mai contenit şi cerul a rămas mereu infernal. Jurnalele anunţă nu numai inundaţii dar zăpezi în localităţile învecinate şi este aşa de frig încât Lolo şi Toto şi-au scos mantourile din şifonieră. Răceala din aer s'a coborît şi în sufletele lor şi ele visează acum numai americani care să le ducă în golful Mexicului unde poţi sta gol, în soare. Fireşte că această nouă orientare a spiritului lor se răsfrânge şi în relaţiile cu prietenii, care le găsesc din ce în ce mai protocolare şi mai inaccesibile.

Cine ar bănui că sufletul unei fete se poate strecura aşa de repede printre degete din cauza soarelui, temporar stins? Tinerii caută pe departe cauzele răcelii şi nu-şi dau seama că ea provine din scăderea temperaturii generale, din a unui costum de bae neutilizat. O rază de soare va fi de ajuns ca Toto şi cu Lolo să se împace din nou cu patria lor română şi cu prietenii lor, slabi în psihologie.

ARISTARC

Două cărţi asupra lui Christos

In biblioteca romanelor istorice, publicate sub direcţia lui Auguste Dupony, a apărut de curând „Chrestos" al cărui autor e Henry Dupuy-Mezuel, talentatul regisor al filmului „Jucătorul de şah".

Henry Dupuy-Mazuel înainte de-a începe operele sale cinematografice, se înconjoară de o documentare meticuloasă.

Chrestos va fi poate mai târziu un film. Pentru moment nu e decât o povestire foarte interesantă nu a vieţii lui Christos, ci a faptelor şi gândirii sale strălucitoare.

Mai întâi suntem în Judea, la Ierusalim, în momentul predicii lui Isus. Trecem apoi în Galia la Gergovia în momentul sosirii primilor discipoli.

Autorul s'a plasat într'un punct de vedere foarte original. Ca să ne facă să retrăim această epocă îndepărtată, ca să înţelegem ce reprezenta Christos pentru contemporani, autorul ne arată ce gândeau de el un soldat, un magistrat, un negustor şi-un sclav. Procedeul e ingenios şi evocator.

Opera, care aminteşte pe Quo Vadis, e de un interes tot odată istoric şi literar şi nu va întârzia să intereseze pe cei pasionaţi de istorie şi religie.

Pe de altă parte Hymé Guerrin, autorul cărţii: „Isus aşa cum îl vedem", a publicat cu ocazia celui de-al nouăsprezecelea centenar dela moartea lui Christos, o lucrare intitulată „Moartea lui Christos". Opera lui constitue o povestire exactă. vie, colorată de evenimentul care constitue unul din faptele cele mai captivante ale istoriei umanităţii.

Autorul a petrecut doi ani în Palestina unde a studiat ţara în care a trăit Christos.

El a scrutat textele vechi îndepărtând cu grije pe cele îndoelnice. In felul acesta lucrarea lui Guerrin e o reconstituire demnă de toată încrederea. In plus autorul e sobru nefăcând uz de nici o figură literară.

O introducere scurtă dar excelentă iniţiază pe cititor în cunoaşterea indispensabilelor particularităţi istorice.

Insemnări

O nouă operă a lui Richard Strauss

Richard Strauss care are 68 ani, a scris o nouă operă „Arabella", care va fi reprezentată pentru prima dată în ziua de 1 Iulie, la Opera Naţinală din Dresda. Libretul a fost scris de Hoffmannsthall, credinciosul colaborator al compozitorului.

„Arabella" va fi reprezentată la opera din Dresda, unde pentru ultima oară, cu ocazia comemorării lui Wagner, Strauss a apărut ca dirijor în „Tristan şi Isolda".

Un bust al reginei Nifertity

In săpăturile dela Tell-el-Armant, a fost găsit un nou bust al reginei Nifertity, soţia faraonului Ahanaton, în reformele religioase ale căruia ea a jucat un rol însemnat. Bustul de piatră în mărime naturală redă în întregime trăsăturile frumoasei regine.

Soţul ei, Ahanaton, s'a urcat pe tron în 1375 a. H. şi a înlăturat pe vechii zei cu chipuri de fiară, proclamând adorarea zeităţii necunoscute al cărei simbol era soarele. Nifertity l'a sprijinit în acţiunea lui de reformă, dar după 12 ani a dispărut enigmatic. Egiptologii cred că a căzut în disgraţie, însă dacă a fost exilată sau s'a întors de bună voie în Theba unde a organizat o contra-revoluţie împotriva lui Ahanaton, încă nu se ştie. Probabil că nouile descifrări de acte egiptene care au legătură cu acea epocă, vor arunca mai multă lumină asupra acestei chestiuni.

Pirandellismul s'a invechit?

In tot cazul a trecut momentul în care dintr'o dată cucerise întreaga lume a cugetării şi a literaturii. E poate unul din fenomenele cele mai curioase ale vieţii noastre intelectuale de după războiu, această stăpânire absolută asupra sufletului nostru, această fascinaţie tiranică,


Pirandello

exercitată de nişte marionete, care nu fac altăceva decât să debiteze paradoxe şi să se joace cu sofismele, după cum autorul lor le trage de sfoară.

El a împământenit în literatura noastră depersonalizarea, sfărâmarea în mii de cioburi neasortate a ceia ce credeam noi că e unica noastră expresiune şi a împrăştiat, ca un zbor de băşici de săpun, valorile individuale ce alcătuiau personalitatea umană într'o imagine bine definită.

Biografia sa ni se înfăţişează totuşi în linii foarte clare şi hotărâte şi e cu totul săracă în întâmplări. S'a născut în Sicilia la 1867, şi-a făcut o parte din studii la Roma şi restul la Bonn, în Germania, unde şi-a susţinut teza de doctorat în litere. Apoi s'a întors în Italia, devenind profesor de stilistică la şcoala de Magistere de fete din Roma. A fost profesor 24 de ani şi... a scris 400 de nuvele, zece romane, treizeci de piese de teatru.

Când a scris cineva atâta nu prea a avut vreme să mai facă şi altăceva.

Ceeace ar fi interesant de aflat, însă, îndărătul acestor date uscate, ar fi elementele care au provocat naşterea şi evoluţia aşa numitului pirandellism.

Oricare ar fi soarta pirandellismului în cultura noastră viitoare, el trebuie să rămână, însă, una din manifestările cele mai importante ale cugetării moderne.

Puterea netăgăduită a dialecticei sale, imaginaţia desăvârşită şi humorul abia simţit, creiază o lume lipsită de căldura generozităţii omeneşti în piesele sale. Privim cum suferă şi se frământă personagiile prinse în vraja paradoxelor şi sofismelor lor proprii, dar nu luăm parte la conflictele dintre ele. Asistăm ca spectatori, după cum asistă însuşi Pirandello. Nici unul din aceste personagii nu e din carne şi sânge; toate sunt jucăriile unui cerebral. De ce, atunci urmărim spectacolul cu strângere de inimă şi cu interes atât de pasionat? Privind acţiunile lor dezlegate de orice logică, tendinţele contrarii care le sfâşie, dezorientarea tragică în bătaia furtunatică a destinelor lor, ascultând cuvintele lor pline de amărăciune, ne gândim poate la soarta şi starea lumii din vremurile noastre. Simţim că autorul, deşi rămas în afară de sufletul şi zbuciumul personagiilor sale, nu este un suflet rece şi indiferent. Senzibilitatea lui se transferă de la personagiile marionete la soarta omenirii însăşi. Bunătatea sa îngăduitoare învăluie soarta omului într'o milă înţelegătoare iar puterea sa vine întru ajutorul ignoranţei omului şi-l determină să se resemneze la soarta sa, încercând să-şi trăiască viaţa, aşa cum va putea, în haosul şi întunerecul ce îl înconjoară. De aci vine grandioasa şi sguduitoarea poezie a acestor creaţiuni pur cerebrale. Astfel se explică fascinaţia acestui mare intelectual asupra maselor din sălile de spectacol.

De aceia putem spune că pirandellismul s'a învechit, dar aşa cum se învechesc metalele preţioase. A prins patina vremii care a trecut şi poate a căpătat, prin aceasta, un farmec nou.

Proba se va face cu reprezentarea pieselor noi pe care le-a scris, la teatrele din Paris, acolo unde este areopagul lumii şi unde se decide soarta gloriei. — IS. SAD.

Serbări shakespeariane

Din ziua de 24 Aprilie sărbătorirea lui Shakespeare continuă neîntrerupt la Stratford. In fiecare dimineaţă se începe prin pelerinagiul la casa unde s'a născut Shakespeare şi la mormântul lui. In toate serile, la Londra, în noul teatru shakespearian, se reprezintă „Macbeth", pus în scenă de data aceasta de regisorul rus Comisarjevschi. Inovaţiile acestuia provoacă discuţii pasionate în presă. Unii văd în el pe adevăratul realizator al lui Shakespeare; ceilalţi tună şi fulgeră împotriva pângăririi tradiţiunilor.

Comisarjevschi a îmbrăcat pe ostaşi cu coifuri moderne, ceeace a constituit un contrast izbitor cu armura lui Macbeth însuşi. Toate costumele sunt cenuşii şi numai unele personagii apar în roşu, subliniând astfel doliul general.

Tânăra fată de zăpadă...

Ne-am deprins a găsi în literatură tânăra fată ca o gâsculiţă candidă, de o candoare stupidă, artificială, falsă, când nu este o semi virgină, mai coruptă sufleteşte decât o adevărată mesalină.

Or, nici una nici alta din aceste imagini nu se potrivesc realităţii. Psihologia unei fete tinere trebuie studiată cu aceiaşi atenţiune delicată cu care studiază pictorul bobocul de trandafir, pentru a-i prinde făgăduinţa vieţii unei roze deplin înflorite, în această clipă, în care ea e pe punctul de a în'ori. Sub înveli şul aspru şi încă bine strâns al bobocului, se iveşte frăgezimea coloraţiunii divine, încă ascunsă de verdele aspru al sepalelor ocrotitoare.

Această clipă atât de fugitivă a adevăratei tinereţe este în sufletul adolescenţilor ca o boabă de rouă divin irizată de primele raze ale soarelui. Ea atârnă grea şi miraculoasă de un firicel de iarbă şi e gata în orice clipă să dispară privirii care n'a apucat încă să o prindă bine în extazul admiraţiei, „Early closed", aşa o numeşte o tânără scriitoare engleză, moartă în plină tinereţă, după ce a dat romanul cu acest titlu, roman în care a căutat să ţină o clipă în cupa albă a mânii sale această scurtă clipă a vieţii omeneşti.

In „Tânăra fată de zăpadă", Jacques Chenevière, *distins scriitor genevez, face dovada unei cunoştinţe, fără nimic convenţional şi, totuşi, plină de o gingaşă şi suavă poezie, a sufletului tinerei fete.*

Era greu să se scrie în altă parte a lumii de cât în Geneva o asemenea carte. Geneva are o faţă pe care o ascunde cu grijă străinilor, cărora le-a abandonat la cité, pentru tot felul de bâlciuri internaţionale. Fiicele sale, din familiile scoborîtoare din vechii Hughenoţi, îşi păstrează chipurile şi sufletele lor de zăpadă, în parcurile la umbra cărora cresc, ascunse de otrava lucirilor artificiale de pe quai du Mont Blanc. Arareori trec prin infernul Genevei internaţionale, cu expresia feţei lor pură şi închisă, ca nişte îngeri prin infern.

Pentru ca să zugrăvească „la jeunesse dorée de Genève" în adevărul ei real, autorul trebuia să fie numai decât un genevez, cu bonomia oarecum forţată a tipului de genevez, cu sentimentalitatea ascunsă şi ascuţită până la susceptibilitate, pe care numai cei ce i-au practicat îndelung o cunosc şi mai ales cu acel humor special, ce şi-a găsit expresia cea mai desăvârşită în minunatele scrieri ale lui Rudolf Töpfer.

Jacques Chenevière, psiholog destoinic, în decorul său de feerie, cu tot felul de insinuări discrete şi delicate duioşii, a reuşit să redea sub poezia pură a tinerelor fete de zăpadă, toată nelinişte a slăbiciunii omeneşti, toate nuanţele cu care se colorează unele reverii senzuale, sub aspectul candoarei şi al nevinovăţiei... O carte încântătoare, care poetizează dar nu falsifică.

O nouă carte a lui Johann Bojer

Iohann Bojer rămâne pentru cetitori autorul splendidului roman: „La Grande Faim". In nici unul din romanele scrise de atunci, autorul nu s'a mai ridicat la aceiaşi înălţime.

In cartea de curând apărută „Pe când anii trec", Bojer se manifestă acelaş admirator al lui Guy de Maupassant, a cărui technică a căutat să o imite în scrierile sale, deşi nu are nimic din cruzimea cu care maestrul scriitor francez trata de multe ori subiectul său.

Scriitorul norvegian nu e obiectiv. Scrisul său e plin de simpatie pentru mărunţii eroi, pescarii şi simplii ţărani în mijlocul cărora a trăit. El îi evocă cu dragoste şi-şi face o plăcere pentru el din însufleţirea acestei lumi familiare, şi a atmosferei plină de linişte senină în care îi învălue. Povestirea curge lină şi naturală ca dintr'un izvor de munte.

Cu mai puţină poezie şi mai puţin suflu epic decât Mihail Sadoveanu, Bojer posedă ca şi acesta o profundă cunoaştere a sufletului omenesc şi mai ales a sufletului acestor simpli. E psiholog, prin intuiţie, în mod firesc, fără pretenţie şi fără sforţare ca şi marele nostru scriitor. De aci farmecul scrierilor sale în general şi a acestui volum de povestiri în specie.

Silueta vedetelor

Vedetele din Hollywood s'au hotărît să nu se mai supue obligaţiunii tiranice de a-şi păstra linia corpului în detrimentul sănătăţii.

In adevăr o clauză din contractul lor le constrânge, sub pedeapsă de reziliere, să nu depăşească o anumită greutate.

Li se cere să rămâie slabe ca să samene, după gustul publicului, cu nişte liane flexibile.

De exemplu, vedeta care măsoară 1,52 m. şi care normal ar trebui să aibă 52 kgr. n'are dreptul decât la 43,500 kgr., iar cea de 1,64 m. — la 54.500 kgr., 84 cm. în jurul bustului şi 91 cm. în jurul coapselor.

Dacă vedetele au nenorocirea să se îngraşe sunt în pericol de a-şi pierde situaţiunea.

In felul acesta, pentru a corecta natura, în numele unei estetici idioate, nenorocitele sunt nevoite să respecte un regim debilitant şi să se lipsească de toate bunătăţile. Lucrul acesta nu-l cunoaşte marele public aşa de exigent.

Luna trecută, una dintre artiste, Karen Morlay, a leşinat într'un studio din Hollywood în timpul filmării. De teama îngrăşatului, ea postise atât — în cât n'a mai putut rezista.

Iată de ce stelele de cinema au ridicat steagul revoltei. Ele cer să se renunţe la practica aceasta barbară şi să se suprime din angajamentul lor articolul stupid care le constrânge la foamete.

Dreptatea e de partea lor, deoarece şi fără sus-numita clauză, vor şti să-şi păstreze linia — la care ţin, în primul rând, din primă cochetărie feminină.

Suntem pe cale de-a redobândi „femeia naturală". Ea e destul de aproape. In Italia Mussolini, tot pentru a păstra sănătatea rassei, va cere ca artistele de cinematograf angajate de firmele italiene să cântărească cel puţin şaizeci şi cinci de kgr.

Putem fi pe pace. Vedetele — puin mai grăsuţe vor fi tot atât de atrăgătoare.

■ In curând va apărea No. 5 din „Viaţa Românească", cu un bogat material informativ şi cu următorul sumar:

ION PILLAT: Veghe; TUDOR VIANU: Precizări asupra emoţiei estetice; ION MINULESCU: Romanţa tinereţei; ANTON HOLBAN: Conversaţii cu o moartă; T. C. STAN: Cuibul fraţilor siamezi; G. CĂLINESCU: Jean Bart.

CONGRESUL

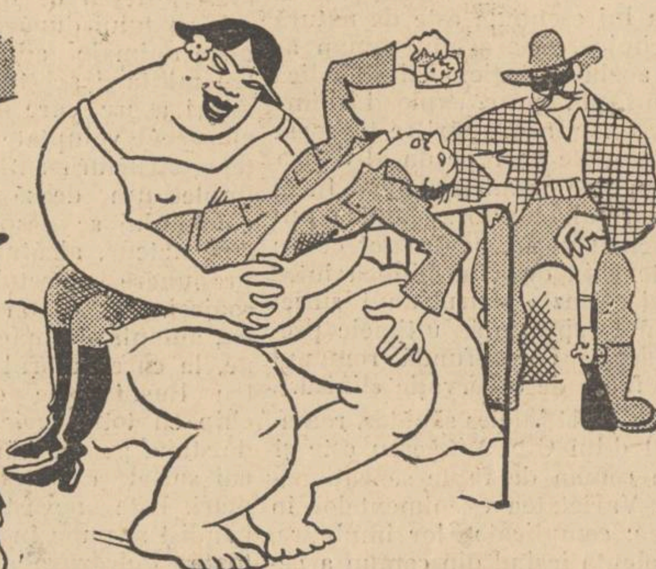

Material pentru discuţii agrare.

TEATRE DE VARĂ



Cum s'a distrat publicul la Empire

CĂRŢI NOUI


«Rusoaica»

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR 654
DUMINICA 18 IUNIE 1933

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920
FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Scrisoare

adresată lui Mihai Sevastos, emigrant şi director al „Adeverului Literar....“

Câţi ani sînt de-atuncea, Sevastos?

Stăteai în strada Săvescu, mi se pare, într'un loc pitoresc, de unde se văd dealurile dela Aroneanu. Aveai o casă cu cerdac larg, aşa cum era moda vechiului Iaşi, cu grădina de flori. cu găini boghete şi cu hulubi. Prietenii puteau, în unele zile plăcute, să ospăteze la masa dumitale mâncări savuroase, gătite după reţete antice, şi să guste un vin care-i cu mult mai bun când se bea între explicaţii şi laude. Cine şi-ar fi putut închipui că Mihai Sevastos, lucrătorul cel cuminte şi tăcut dela „Viaţa Romînească", cu ochii foarte negri şi pasionaţi, cuviincios în relaţiile lui cu semenii, blând în convorbiri, agresiv în scris, era un asemenea amator de tihnă burgheză şi de datini patriarhale ieşene ? Cu toate acestea aşa erai şi te preţuiam şi pentru asta. Trebuie să mai adaog că aveai cei mai inteligenţii şi mai simpatici câni de vânătoare. De bătrânul setter Nero, ne aducem din când în când aminte şi astăzi, noi cei care am rămas la Iaşi, şi-i povestim isprăvile cu plăcere şi duioşie, căci ne era prietin şi tovarăş în înţelesul cel mai bun al cuvântului.

Ne duceam uneori la vânat la bălţile dela Cristeşti. Acolo, după zăporul de primăvară, popoposeau cârduri mari de gâşte şi raţe de specii felurite. Aveam tovarăşi pe Topîrceanu şi pe Costică Botez. Când cădea o piesă între stufuri la locuri grele, Nero era adus ca un expert şi i se cerea cu glas, ca unei persoane, concursul. Nu fusese faţă la lovitura de puşcă. Deci i se dădeau indicaţii cu gesturi, se aruncau bulgări de ţărână în direcţia unde căzuse vânatul. Ştiind care i-i datoria, bătrânul înota la adânc, dădea ocol, cerceta şi aducea raţa.

Este şi o întâmplare bună pentru o carte de cetire, când Nero a pedepsit pe un prepelicar tânăr, pentrucă ataca violent vânatul căzut, voind oarecum să şi-l însuşească personal.

— Noi sîntem în serviciu comandat, avea el aerul de a-i spune după ce-i dăduse o lovitură de colţ. Vânatul nu se mănâncă.

Bătrânul era prea bine ţinut şi se îngrăşase. Intr'o zi de iarnă, după ce am cutreierat fără succes dealurile de lângă Miroslava, l-am văzut că slăbeşte şi se clatină pe picioare. Ne-am oprit în jurul lui făcând un consult. I-am dat puţintel rachiu dela torbă, ca să-şi vie în fire. Dintr'odată ochii cânelui s'au umanizat, plini de recunoştinţă pentru prietinia noastră; apoi s'au întunecat. Şi-a plecat botul. A început să schiaune; s'a lăsat fără de putere în zăpadă. Am înţeles că-l pierdem. Dumneata erai cuprins de panică. Dar tovarăşul nostru nu era decât beat. L-ai purtat în braţe un timp. După aceia şi-a venit în fire şi a cerut să umble cu mijloace proprii.

— Domnule Sevastos şi iubite stăpâne, a zis el; mi-ai dat bună doftorie, dar am înmărmurit, caşi boierii lui Dumitraşcu Cantemir, când i-a cinstit Petru Alexievici ţar, cu vin dela franţuz, adică cu şampanie. Am cunoscut şi eu, pentru prima oară în viaţă, această bună băutură a dumneavoastră. Vă declar că prefer apa, aşa cum boierii lui Cantemir preferau băutura podgoriilor Moldovei.

— Mai bine este, i-ai răspuns dumneata, să nu-mi mai faci niciodată asemene supărare.

Toamna, la prepeliţi, potârnichi şi iepuri, bătrânul Nero era fără cusur şi fără greş. Inţelegea perfect toată rânduiala vânătorească, afară de două lucruri. Intâiu: se întâmpla că, după oprirea lui şi după focul de puşcă, iepurele continua să fugă, prepeliţa îşi urma zborul.

— Ce-o fi fiind asta? se întreba el. Intorcea capul şi ne întreba şi pe noi cu ochii.

— Ascultă, Nero, i-am zis eu într'un rând; acesta e un secret pe care numai oamenii îl ştiu. Cânii încă n'au ajuns la asemenea înaltă înţelegere.

— Ce-o fi fiind? ce-o fi fiind? continuă el să se întrebe, până ce dădea de o urmă şi cădea iar în arrêt.

Al doilea lucru de care se mira setterul era o simpatică pentru noi slăbiciune a dumitale. Indată ce treceam un deal şi coboram la un izvor, torba ţi se părea prea grea şi-ţi venea aşa un gust de hodină şi de gustare. Căutai locul cel mai potrivit: împrejurimile deodată aveau farmec şi înfloreau până în zări; cerul se boltea ca o cupolă săpată în ametist; un piţigoiu cu ochişori de soare se aşeza în măcieşul de aproape şi ne priveghea să vadă ce fel de sticle scoatem, ce fel de pachete desfacem.

— Domnule Sevastos şi iubite stăpâne, părea a zice prietenul nostru setterul; ce fel de treabă-i asta? Mi se pare că noi sîntem într'o expediţie şi avem de îndeplinit o datorie.

— Ba să faci bine a cunoaşte. prietine prepelicar, zic eu, că vânat fără taifas n'are nicun haz. Te înşeli dacă urmezi a crede că noi întreprindem expediţiile noastre pentru a distruge. In realitate, noi ne izolăm de lume, ne întoarcem în trecut, reluăm simplicitatea primitivă şi alcătuim prietinii dezinteresate. Un pahar de vin şi o anecdotă au altă semnificaţie aici; ceiace pare aventură neverosimilă în lumea oraşului, aici e un adevăr minunat. Aici eu, tu şi Calomfir cel zdrenţeros alcătuim o singură categorie. Numai aici se poate învăţa adevărata democraţie, fără club şi fără discursuri.

— Ne-aşteaptă iepurii şi prepeliţele, domnule Sevastos, urma a scheuna tovarăşul nostru.

— Să ne aştepte sănătoşi, ziceai dumneata, scoţând la lumină din torbă altă serie de lucruri bune.

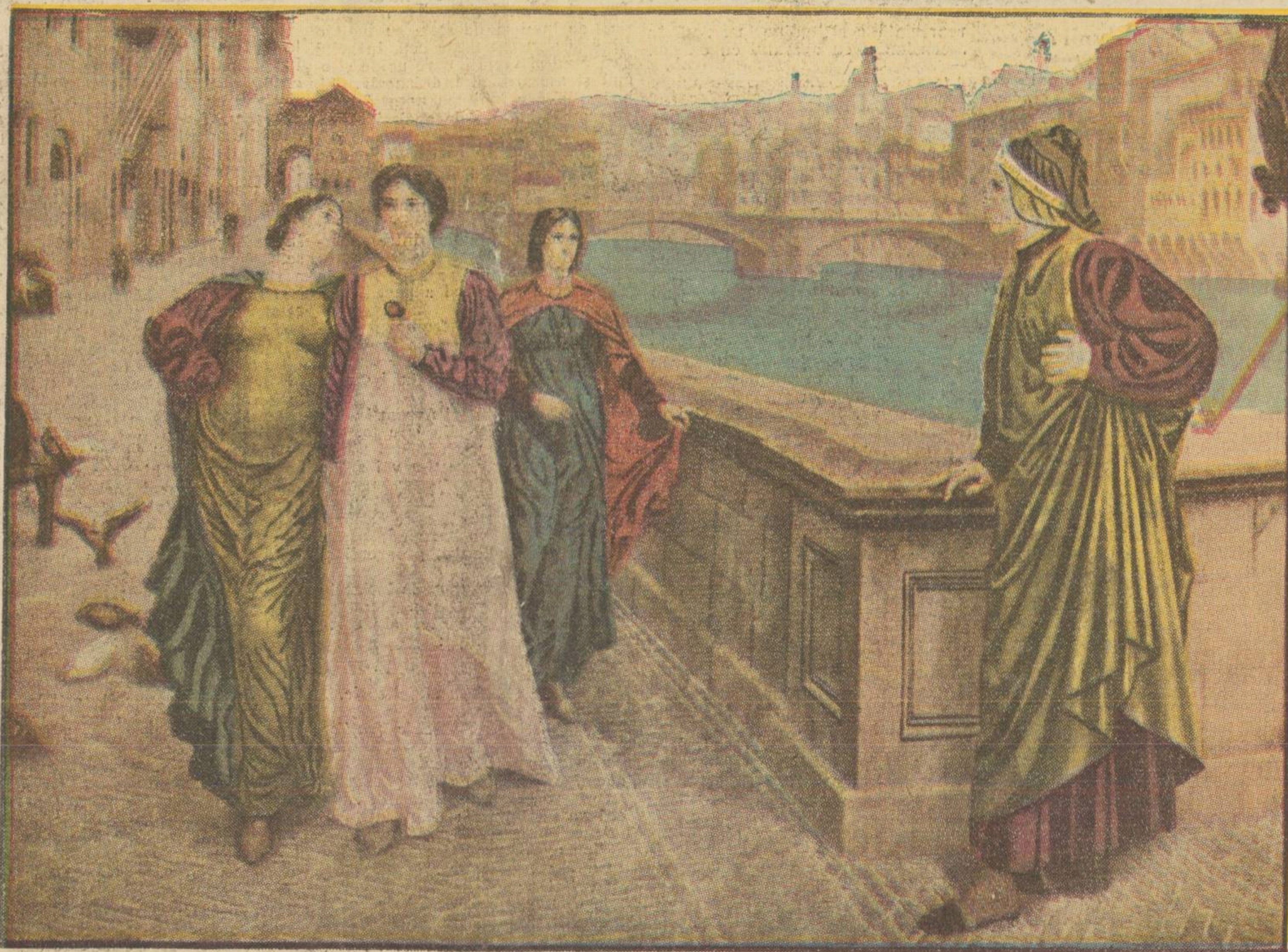
Setterul ne întovărăşea şi la pescuit, la Uricani ori la Prut. Avea încredere în noi dar nu înţelegea nimic din acele operaţii care aduceau la lumină din fundul apei un somoteiu ori un rac.

Prietinul nostru a trecut în alt ciclu al vieţii. Noi ne-am desfăcut tovărăşia. Ţărâna pe care o călcam pe culmile dela Popricani s'a dus cu puhoaiele la râpă, iar acum o scurmă nisetrii la Vâlcov, la Sulina ori la Sfântul-Gheorghe. Numai faptele noastre extraordinare şi fără noimă au rămas suspendate între pământ şi stele.

Ascultă, Sevastos, mi se pare că au trecut opt ani de cînd eşti conducător al *Adeverului Literar* şi în această ipostază, pecât am auzit, ţi-ai făcut destule duşmănii, însă ţi-ai agonisit şi câţiva prietini. Asta-i singura avere bună. Tovarăşii din tagma vânătorească şi foştii asociaţi pescari ai „Cârligului naţional" au hotărît să-ţi prelungească ceiace numesc ei concediul. Sînt nişte naivi. Ei cred că dumneata acolo te odihneşti, şi că într'o bună zi ai să vii înapoi. Ei nu ştiu că Bucureştii e pe tărâmul celălalt, de unde niciun Ieşean nu se mai întoarce.

Mă roagă să te firitisesc şi să-ţi trimit aceste câteva fire neveştezite.

MIHAIL SADOVEANU


Ary Scheffer — Intâlnirea lui Dante cu Beatrice

Caleidoscop intelectual

Teatrul lui Andre Gide

Trei opere, dintre multe scrieri în dialog ale lui André Gide, au fost destinate scenei: „Saül", „Le Roi Candaule" şi „Oedipe".

„Saül" este scrisă prin 1898, dar a aşteptat vre-o 24 de ani spre a fi reprezentată. Copeau a pus'o în scenă la teatrul Vieux Colombier şi a fost recunoscută, chiar de adversarii lui André Gide, ca o operă de mare valoare în teatrul contimporan.

Se observă în această operă aceiaşi analiză subtilă ca în toate scrierele lui André Gide dar se simte aci mai mult elan, mai puţină rezervă gidiană, ceiace dă pateticul şi puterea acestei drame. Din viaţa lui Saül, Gide n'a luat decât momentele din urmă, atunci când acesta nu mai e regele a tot puternic, ci omul în toată slăbiciunea lui faţă de Cel Atotputernic. Toată drama e în sufletul regelui, sfâşiat de demonii interiori, care-l mână încetul cu încetul spre decăderea finală. Scenele sunt scurte şi acţiunea se petrece repede, dominată de personalitatea lui Saül, care dă piesei o atmosferă veşnic încărcată, cu izbucniri mereu violente. Scenele în care apar figuri din popor sunt cele mai frumoase şi aceste figuri, deschise şi naturale, dau măreţia încheerii.

Gonit din loc în loc, torturat de demonii săi interiori, regele din ce în ce mai nebun, mai îmbătat de măreţia sa şi mai lovit de nenorociri, este omorât de un tip oarecare. Figura creiată de Gide, în persoana lui Saül, atinge uneori măreţia teatrului shakespearian.

„Regele Candaule", deşi foarte subtilă, nu are atâta putere ca Saül. Fiind scrisă într'o proză ritmată e mai proprie pentru lectură de cât pentru scenă. Ea pare mai mult un divertisment. Regele Candaule, fericit şi încântat de viaţă, vrea ca toţi să se bucure de plăcerile lui şi să le împărtăşească cu el. Iubeşte pe regina Nyssia, dar vrea să cunoască şi alţii deliciile iubirii sale. Dă atunci un inel lui Gyges, care trebuie să-l facă invizibil şi-i înlesneşte mijlocul să se apropie de regină. Dar, în cele din urmă, gelos renunţă la serbarea pe care vrea s'o dea şi declară că vrea să păstreze pe Nissya şi toate deliciile vieţii numai pentru el. Gyges, îmbătat de vorbele lui Candaule, nu vrea să renunţe însă şi îl omoară pe Candaule cerând Nyssiei să-şi acopere faţa cu un văl.

Candaule ca şi Saül şi ca şi Oedipe sunt oameni orgolioşi, îmbătaţi de glorie şi mărire, pe care îi pierde tocmai orgoliul şi simţimântul exagerat al măririi şi puterii lor.

Saül moare îmbătat de farmecul vieţii, Candaule din pricina altruismului său nemăsurat, Oedipe din cauza încrederii oarbe şi fără control, în sine însuşi.

Fabula veche este reintinerită de Gide, prin aceia că prezintă pe Oedipe ca pe un om din zilele noastre. Cuvântul „Om" prin care a învins Sfinxul, devine pentru el o credinţă. Tot ce nu e concret, tot ce nu poate fi ţinut în mâna sa şi supus puterii sale, nu există. Câte odată el singur se miră de norocul său şi atunci se întreabă dacă nu cumva îl datorează vreunui zeu. Piesa e scrisă în proză şi într'un ton în care nobleţa alternează cu libertatea vorbirii de toate zilele, apropiind personagiile de noi, însă cu măsură şi gust. Oedipe este fără îndoială opera care exprimă mai bine ideile lui Gide, e plină de substanţă şi de bogăţii care se descopăr de câte ori reciteşte cineva cartea. S'a pus în scenă la Bruxelles, a fost apoi reprezentată la Amsterdam şi la Geneva, iar în 1932 la Paris, cu trupa soţilor Pitoëff, în teatrul din Avenue. Pare însă mai mult scrisă spre a fi citită de cât reprezentată. (Edition Galimard).

De fapt singura operă cu adevărat dramatică, puternică şi zguduitoare este Saül, celelalte rămân, mai ales, opere pline de înţeles şi de subtilităţi, care riscă să se piardă în scenă, după cum s'ar pierde mai ales minunile de cizelare ale stilului cu care Gide îmbracă forma lor condensată.

André Gide

Is. S.

Balcaniadă

Intr'o gazetă văd faţă în faţă din întâmplare fireşte, două fotografii: Deoparte un pluton de sportivi cu mânile ridicate într'un salut roman defilează în vederea unui match. De altă parte o baltă imensă, o deltă pustie, deluviană din care lipsesc numai crocodilii. Frumoasă antiteză. Ici apele nedesfăcute din neant, colo progresul social, ici paludismul şi ţânţarii, colo higiena şi educaţia fizică, ici sălbăticia, colo balcaniada.

Numai că cele două aspecte sunt contimporane şi sunt amândouă balcanice. Căci la ce bun higiena de duminică a unui tânăr care trăeşte în bordei? La ce serveşte sportul unei naţii trăind pe piloţi? E tot una casicând alpinii s'ar antrena pentru canotaj şi ecuatorialii pentru sky.

Hipopotamul*

In mlaştina clocită 'n soare, cu soarele care tresaltă
ca nişte pete mari, cleioase şi închegate de ulei,
diform şi colţuros, — o stâncă surpată în mijlocul ei —
hipopotamul doarme, trândav, în duhnet negru de 'ncinsă baltă.

Prinse 'n nămolul cald, din funduri, mucegăit de buruene
ca negre trunchiuri fulgerate mocnesc vâscoasele-i picioare.
Coclite, apele mocirlei îi ung cu dâre lungi de soare
pielea pleznită ca o scoarţă pe şoldul putrezit de lene.

Imens, s'a prăbuşit să zacă în nemişcare şi căldură...
Doar botu-i lat, bătut cu noduri, din vreme 'n vreme se mai crapă
— o buturugă despicată — şi-abia mişcându-se prin apă
cleios, cu pleoscăt leneş, soarbe din verdea mlaştinii fiertură.

Intreaga-i piele e un zumzet. Roesc gângăniile şuie
colcăe aspra lui spinare şi spumegă de larve grele.
Mişună soarele în carne şi prin spărturile din piele,
şi muşte roşii, neclăindu-i, îi sug pleoapele căzute.

Incinsă, mlaştina adie în vântul rătăcit pe dună,
aduce nuferi sparţi în colţuri de stele albe şi rotunde
şi lângă şoldurile arse şi mohorâte îi adună,
să salte, cute de lumină, pe galbene spinări de unde.

Melodici nuferii se chiamă, se-opresc, se leagănă, s'avântă
spre şoldurile adormite, se trag 'napoi, revin uşor,
precum o joacă de luceferi într'un reflux şi flux al lor,
izbindu-se de somnul cărnii în care soarele frământă.

Incet hipopotamul crapă un colţ de ochi din carapace,
bolovănos urneşte capul şi botu-i umed ca în vis
abia atinge-un nufăr care în patru voalte se desface
şi patru stele de zăpadă se-aprind în ochiu 'ntredeschis.

O clipă, apoi iarăş ochiul sub mâzga pleoapei se scufundă
şi-adoarme, trândav, lângă floare.
Fumegă mlaştina fierbinte,
colcăe larvele şi viermii, mişună soarele 'nainte,
ci carnea putredă nu simte... Şi tot mai mulţi, aduşi de undă,

vin nenufarii albi în preajmă-i, se strâng în cerc şi luminează
şi 'ncep luceferi mari să crească peste tăciunele din piele.
Şi 'n lâncezeala verde-a bălţii, mormanul hoitului visează
şi înfloreşte 'ncet de nuferi, se-aprinde 'n cearcăne de stele.

RADU GYR.

* Din „Corabia cu păsări", sub tipar.

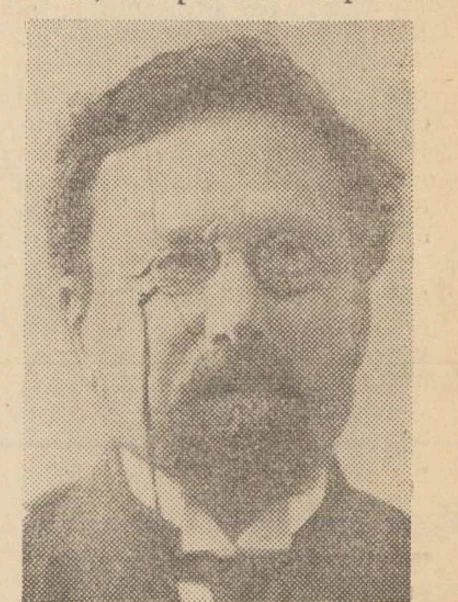
Axente Frunză

Axente Frunză a adormit, a reintrat definitiv în împărăţia apelor şi în ţara de dincolo de neguri de unde a venit şi al căror dor l'a purtat toată viaţa, spre care a năzuit mereu ca spre patria lui adevărată, ca un veşnic surghiunit în artificialul sterpului oraş...

Moartea nu l'a răpus şi nu l'a umilit şi îngenunchiat boala. Natura l'a reprimit în tainiţele sale, uşor şi duios, simplu şi tăcut, ca pe un fiu ostenit, care vine de departe să se odihnească cu capul în poala ei.

Greu îmi vine să vorbesc şi să ascult pe alţii vorbind despre Frunză, căci dacă era sfătos şi plin de duh cu cei cu care sta deschis la vorbă când avea el chef, nimic nu ura mai mult de cât vorba degeaba. Iar despre el arare ori vorbea şi nu îngăduia nici altuia să dea aşa năvală peste gardul şi în curtea lui, să se vâre nepoftit în sufletul lui. Când cineva trecea măsura era înştiinţat de un râs al său particular, un râs înfundat plin de milă şi dispreţ, un râs care te punea la distanţa la care trebuia să stai. Căci, dacă Frunză era omul cel mai natural şi mai simplu în felul lui de a se purta cu oamenii, avea însă simplicitatea munteanului, care e simplu fiindcă merge dintr'o dată în fundul sufletului omului, ca şi în fundul firii lucrurilor. Era simplu ca omul care şi-a adunat singur înţelepciunea după ce a ales, a cernut şi a strecurat prin sită deasă tot ce a adunat.

O prietenă veche, cu care stam de vorbă despre vremile când l'a cunoscut pe Axente Frunză, doamna Cecilia Adamovici, îmi povestea despre el


Axente Frunză

pe când lucra dimpreună cu neuitatul doctor Dicescu şi alţi refugiaţi revoluţionari, în fabrica lor de kefir.

L'am cunoscut şi eu puţin mai târziu, tânăr, absent mereu din lumea în care trăia, deşi când revenea de prin meleagurile pe care rătăcea, se simţea cum pătrundea de repede şi prindea fără greş în mreaja gândului. ridicolul, zădărnicia şi „prostia" din jurul său.

Doamna Adamovici a mers să-i viziteze pe refugiaţi la aşa zisa lor fabrică de kefir şi l'a găsit pe Frunză bătând laptele într'un putineiu, unde fusese rânduit, se vede, să lucreze. Cu o mână bătea laptele ritmat şi monoton, în cealaltă ţinea o carte latinească, în care era cu totul absorbit. Laptele sărea de zor şi împroşca de jur împrejurul putineiului, iar Frunză, pierdut în cartea sa, de sus şi până jos, numai stropi de lapte. Din nenorocire paltonul cu care era îmbrăcat, era nou nouţ şi aparţinea doctorului Dicescu fiind singura haină a întregii colonii.

Strigătele desperate ale doctorului care intrase şi el pe uşă în acel moment, l'au readus pe Frunză la realitate şi, ca buimac după somn, privea şi el stinghe-

(Continuare în pag. II-a)

rit la isprava pe care o făcuse. Nu era om mai bun la suflet decât Frunză, o bunătate firească, şi nevinovată ca acea a unui copil şi a unui om al naturii. Era bun şi îndelung răbdător, dar să te fi ferit Dumnezeu să-i stârneşti mânia cu vre-o greşală de judecată, cu vre-o „prostie" pretenţioasă ori pedantă, ori cu vre-o năpăstuire şi nedreptate. Făceai atunci cunoştinţă cu ironia cea mai sângeroasă, cu luarea 'n râs cea mai crudă şi mai fără milă. Râsul său, înfundat şi sacadat, cădea ca o ploaie de bice asupra imprudentului care-şi dăduse drumul firii, amăgit de aparenţa plină de bonomie a omului.

Cred că era unul din latiniştii noştri cei mai desăvârşiţi, un om în stare de a se hrăni sufleteşte din cultura veche, de a se delecta şi a gusta, în cele mai mici nuanţe frumuseţile antichităţii. De aci exigenţele sale severe pentru stilul şi logica scrisului şi acea impecabilitate a formei, acea conciziune perfect adecuată între spusul şi gânditul celor ce a scris. Spontaneitatea unui suflet de primitiv, poezia unui locuitor din ţara de dincolo de neguri, humorul unui ţăran moldovan, în forma strecurată şi limpede ca un cristal a vechiului clasicism. O limbă de un clasic desăvârşit vorbită de un om cu sufletul celui mai autentic ţăran.

Frunză trebuie să rămână în mintea noastră ca o figură unică în originalitatea sa, o piatră preţioasă lucrată cu acel meşteşug, cu care numai natura şi vremea ştiu să şlefuiască şi să irizeze, încrustată la întâmplare în ganga unei generaţii. Cu atât mai autentică cu cât a eşit şi s'a format mai ne intenţionat din focul nestins al adâncurilor. Nobleţa sa e străveche ca şi focul care l-a cristalizat, mâna omului e umilă şi descurajată în faţa unor astfel de juvaeruri.—Un suflet păstrat în forma primitivă a ţării de dincolo de neguri, şi trecut prin focul curăţitor al civilizaţiei antice, acea care a ştiut mai bine să păstreze în bobul de cristal al formei sale desăvârşite, quintesenţa vieţii veşnice. Iar ce a fost el, puţini din cei ce l-au cunoscut au înţeles-o, căci era, nu un om modest, ci un om care-şi trăia viaţa firesc şi dela sine, pentru el şi pentru îndeplinirea legii sale interioare, pentru el şi pentru tovarăşa, care a răspuns cu atâta norocoasă potrivire şi cerinţelor mari ale sufletului său original şi duioşiei unei inimi care nu ştia să-şi irosească puterile şi nici nu voia să se deschidă altora, de cât cu greu, cu discreţie şi delicată pudoare, în orice manifestare.

In sufletul celor ce l-au cunoscut, Axente Frunză va trăi, atât cât vor trăi şi ei, rămânând pentru fiecare un exemplar unic într'o colecţie de preţ, la contemplarea căruia te întorci mereu, când eşti sătul şi ostenit de banalitatea ta şi a altora.

IZABELA SADOVEANU

Epigrame

Reţetă
pentru a face poezii

Luaţi un pumn de cuvinte,
amestecaţi-le bine;
trântiţi-le-apoi pe hârtie
şi ştergeţi... ce nu vă convine.

Profesoarelor
dela un liceu de fete

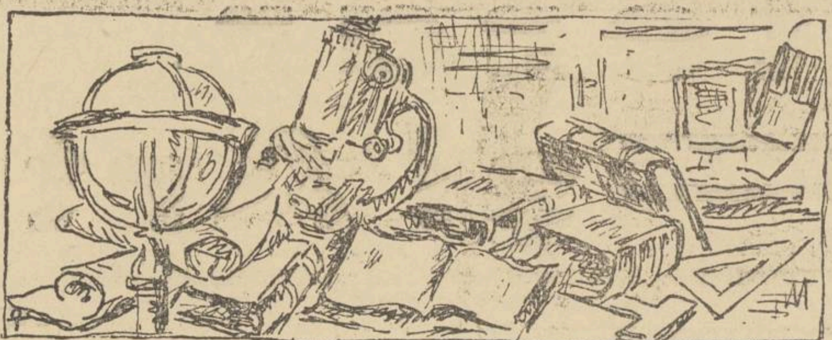
Ce corp didactic!... O splendoare!
Pentru inspectori — sărbătoare!
Ci eu prea mult nu mă reţin:
— „Corp" — da; „didactic" — mai puţin!

Doi candidaţi

El — candidat la însurat.
Eu — candidat la doctorat.
— Dezastrele egale ni-s
eu fui respins, el — fu admis.

GEORGE VOEVIDCA
Din „101 Epigrame".

Cu 20 Lei
cea mai deplină desfătare sufletească
Citiţi romanul
„Pui de Lup"
de JAK LONDON
Devânzare a toate librăriile din ţară



Actualităţi ştiinţifice

Triumful televiziunii?

D. Samuel Goldwin, unul din componenţii marei firme cinematografice americane „Metro-Goldwin", a acordat de curând ziarului englez „Daily express" un interesant interview relativ la stadiul actual al televiziunii şi la înrâurirea, pe care o va exercita această senzaţională invenţiune, asupra artei ecranului.

Spicuim din declaraţiile magnatului dela Hollywood:

„De câţiva ani urmăresc cu interes desvoltarea televiziunii, dar abia zilele acestea mi-am dat seama de gradul de perfecţiune atins de noua descoperire.

E una din marile revelaţii ale carierei mele de producător.

Am văzut un film vorbitor proiectat la o distanţă de 100 de mile şi reprodus cu o perfectă sonoritate pe un mic ecran.

Reproducerea imaginilor şi a sunetelor nu ceda întru nimic celor mai bune cinematografe. S'ar putea spune chiar că dialogul era mai bun, graţie absenţei sgomotelor parazite.

De multă vreme se prezice triumful televiziunii, dar până în prezent previziunile nu s'au realizat şi în ce mă priveşte ajunsesem — ca atâţia alţii — să devin oarecum sceptic în această materie.

După proiectarea, pe care am văzut-o însă la New-York, sunt convins că în vreo 18 luni televiziunea va fi definitiv pusă la punct şi că în trei ani fiecare casă va avea cinematograful ei particular.

Indată ce televiziunea va fi aptă pentru o exploatare pe o scară întinsă, se vor lansa aparate televizoare construite după sistemul automatelor de monedă.

Prevăd momentul, când se vor transmite în fiecare seară prin televiziune cinci sau şase filme, pe diferite lungimi de undă. Introducând o monedă în aparat, vom vedea şi auzi filmul preferat şi vom putea aranja după voie dimensiunile tabloului.

Fireşte, industria cinematografului va fi, prin aceasta, complect revoluţionată. Producătorii de filme nu vor fi atinşi, întrucât cererea nu va scădea. Multe cinematografe vor dispare însă.

Filmele bune, ca şi piesele bune, vor continua să atragă mulţimea, căci lumea preferă să se deplaseze de acasă, pentru a se distra.

Totuş, când fiecare va putea să vadă şi să audă dela domiciliul său pe cele mai bune vedete, industria cinematografului va avea de depus o mare sforţare.

Cel mai mare bec electric

Marea firmă americană „General Electric Company" din Cleveland a terminat de curând construcţia unei uriaşe lămpi cu incandescenţă, care prin dimensiunile şi energia ei luminoasă, reprezintă un adevărat record mondial.

Intr'adevăr, noua lampă are o putinţă de 50 kilowaţi, cu alte cuvinte, consumă tot atâta energie electrică cât ar consuma la un loc 1000 de becuri obişnuite de iluminat din locuinţele noastre şi furnizează o lumină cam de o mie de ori mai intensă decât aceea radiată de un asemenea bec simplu.

Filamentul interior de tungsten, împreună cu suporţii săi, cântăreşte nu mai puţin de 3 kg. Cu această cantitate de metal s'ar putea fabrica filamentele necesare pentru 120 de mii de becuri obişnuite de 40 waţi.

Când arde lampa, temperatura filamentului se ridică până la 3000 grade Celsius.

Diametrul balonului de sticlă este de 50 cm. şi ar fi fost încă şi mai mare, dacă nu s'ar fi utilizat o sticlă specială, numită „pirex", care poate suporta fără să crape, variaţii enorme şi bruşte de temperatură.

Singurul neajuns al acestei lămpi uriaşe este că nu poate dura decât vreo 100 ore de funcţionare.

Boala înălţimilor

După cercetările fiziologului englez Sir Leonhard Hill, aşa numita „boală a înălţimilor" — perturbările pe care le suferă organismul nostru şi al animalelor — când ne ridicăm pe munţi sau sburăm sus în văzduh cu avionul — nu sunt datorite atât lipsei oxigenului în straturile înalte ale atmosferei, cât prezenţei azotului în sânge.

Făcând diferite experienţe asupra animalelor, savantul englez a reuşit să pună în evidenţă faptul că o micşorare a presiunii atmosferice, corespunzătoare unei altitudini de 15.000 metri (înălţime stratosferică) poate fi suportată fără primejdie, dacă se ia precauţiunea de a se „curăţa" în prealabil azotul din sânge prin inhalaţiuni prelungite de oxigen.

In cazul când începem aceste operaţiuni de inhalare cu câteva ceasuri înainte de ascensiune, putem risca sboruri până la 15 km. înălţime în avion sau balon, fără cabină etanşă pentru aer.

Până acum se credea că 12 km. reprezintă o altitudine maximă în ascensiunile cu aparatul cu oxigen.

Alimentaţia pe... nas

Doi medici germani dr. Jürgens şi dr. Gebhard au publicat de curând într'o revistă medicală din München rezultatul cercetărilor lor relative la o nouă metodă terapeutică şi un procedeu original de alimentare.

Iată în ce constă inovaţiunea savanţilor germani:

Se introduce prin nasul pacientului, în stomacul lui, o sondă — un tub subţire de cauciuc — care este lăsat astfel timp de 6—8 săptămâni.

Pacientul se obişnueşte destul de repede cu prezenţa acestui corp străin în organism şi ajunge să nu-l mai simtă aproape, putând să-şi urmeze în voe îndeletnicirile lui obişnuite.

Astfel „echipat" el nu mai mănâncă în felul obişnuit, ingerând alimentele prin gură, ci le introduce prin „tubul alimentar" de cauciuc. Fireşte, nu poate consuma decât lichide, fin strecurate, în prealabil şi injectate încet în tub, printr'un fel de sifon.

După câteva exerciţii bolnavul ajunge să mănânce... pe nas.

Această curioasă metodă s'a dovedit foarte bună în cazurile de ulcer stomacal şi intestinal.

74% din bolnavi înregistrează ameliorări marcate, prin utilizarea procedeului descris.

I. S.

Cronica muzicală

Un nou succes cultural românesc

Preotul I. D. Petrescu, dela biserica Visarion, a izbutit să reconstitue cântul eclesiastic bizantin, pe temeiuri pur ştiinţifice, după manuscriptele notate ale epocii.

Incercări neisbutite au mai fost făcute, tot în această materie, de către: călugărul Jacques Thibaut, prof. A. Gastoné, P. Wagner şi Hugo Riemann. Nici unul însă dintre aceştia nu a reuşit să clarifice chestiunea tonalităţii.

In tratatul de curând apărut în franţuzeşte „Les idiomèles et le canon de L'office de Noël", datorit părintelui Petrescu, găsim un bogat material de paleografie muzicală bizantină. Din el se pot desluşi atât cauzele care au menţinut încurcată dealungul vremurilor chestiunea modalităţii *eclesiastice, cât şi aportul merituos, triumfal am putea zice, de limpezire, pe care compatriotul nostru l-a realizat în această privinţă. Maniera sa simplă e foarte ingenioasă şi cât se poate de ştiinţifică.*

Părintele Petrescu a găsit astfel, că semnul pe care manuscriptul notat îl pune la început, indică de cele mai multe ori, să nu începi gama doriană *— de pildă — dela* mi, *ci dela* re, *continuând fireşte cu* mi, fa, sol, la. *A rezolvit aşa dar încurcătura în care până la el te lăsa tratatul teoretic, complectându-l astfel, în mod concludent, prin tratatul practic.*

La fel cu gama lydiană, *pentru care manuscriptul notat arată să nu o începi dela* fa, *ci dela* mi. *Numai astfel se evită duritatea* „tritonului" *(diabolus in musica), transformând tetracordul* fa-si, *în pentacordul* mi-si, *iar quarta mărită* fa-si *rezolvindu-se fireşte magistral prin cânt.*

Deoarece teoreticianii bizantini nu vorbeau de mod *şi de* ton, *păr. Petrescu, a fost nevoit să folosească termenul generic de* tonalitate, *pe care i-o indică clar şi i-o defineşte manuscriptul notat.*

Preţiosul tratat al compatriotului nostru se sfârşeşte, pe cât de pilduitor pe atât de concludent — pentru maniera de reconstituire ştiinţifică a cântului bisericii bizantine, — prin 123 pagini de pioasă muzică sacră transcrisă în notaţie modernă, după cântările autentice ale bisericii bizantine, pentru „L'office de Noel".

SYM

Cea mai frumoasă carte

Rânduri pentru trecuta săptămână a literelor

Sute de ani au gândit-o şi-au scris-o înţelepţi şi poeţi nenumăraţi. Puţini dintre aceştia s'au cunoscut din vorbă sau din auzite. Dela cel ce a aşternut în piatră sau în pergament minunea Facerii şi până la Evanghelişti, stă o pulbere neagră de ani, în care neamuri s'au ridicat semeţe şi au murit ca liliecii, ca moliile şi ca păianjenii. Tirul, Sidonul şi Babilonul s'au făcut ţăndări, râuri mari au secat; o puzderie de lumi şi de stele au lucit o clipă şi s'au dat peste cap, în golul fără fund al vremii, care ucide şi omul şi aşezarea şi îndrăsneala. Şi, iată, Biblia e înaintea noastră ca o marmură lucrată de aceiaşi mână, încălzită de o singură şi mare bătaie de inimă, învăluită în lumina temerii de D-zeu şi a iubirii de oameni. Vremea a lovit-o de toate părţile şi ea n'a crăpat pe nicăeri. Cartea rămâne tânără, întocmai ca dragostea zăvorită dulce între scoarţele ei.

Plânsul lui Adam se aude încă la poarta cunoaşterii şi a paradisului pierdut.

Corabia din cedru frumos mirositor a lui Noe pluteşte spre Ararat cu sămânţa omului, a cămilelor blânde, a şarpelui şi a mielului cu botul aburit şi cald.

Domnul se arată lui Avram în Ur, în Caldeia: „Ieşi din ţara ta, din rudenia ta şi din casa tatălui tău şi vino în ţara, pe care ţi-o voi arăta. Voi face din tine un neam mare şi te voi binecuvânta" Cu Lot şi cu Sarai, Avram porneşte spre Canaan, „unde aveau să vorbească inspiraţi judecătorii", împăraţii, proorocii şi Mesia.

Legământul cu Avram se întăreşte din patriarh în patriarh. Iacov se numeşte Israel, părinte al celor douăsprezece seminţii:

Ruben, tu, întâiul meu născut,
Puterea mea şi pârga tăriei mele,
Năvalnic ca apele...
Iuda, tu vei primi laudele fraţilor tăi.

Iuda este un pui de leu.
Toiagul de domnie nu se va îndepărta din Iuda

Până va veni Messia
Şi de el vor asculta popoarele...
Zabulon va locui pe ţărmul mării,
La limanul corăbiilor...
Pe Iosif îl va slăvi
Cu binecuvântarea cerului de sus
Cu binecuvântarea apelor de jos....

Israel suferă în Egipt. Moisi, cel scos din apă, cere îndurare faraonului. Vracii acestuia, cântăreţi din flaut şi adormitori de şerpi, fac minuni. Dar mai mare este minunea, pe care o încearcă Domnul cu poporul ales. Israel reintră în pământul făgăduinţei. Afară de Moisi, care moare pe muntele Nebo cu ochii spre el.

Leviticul, Cartea Numărătoarei şi Deuteronomul se umplu de canoane şi blesteme. „Dacă nu vei asculta de glasul Domnului-Dumnezeului tău, vei fi blestemat în cetate şi vei fi blestemat pe câmp. Rodul pământului tău, rodul trupului tău şi fătul oilor tale, toate vor fi blestemate. Deasupra capului tău, cerul va fi de fier şi pământul sub tine de aramă".

Israel păcătueşte cu Amoriţii, cu Filistenii şi cu Amaleciţii. Nu s'a lepădat de toată murdăria Egiptului. Spre îndreptare, Domnul ridică pe judecători: pe Otniel, pe Ehud, pe Ghedeon şi pe Debora, proorociţa. Iată cântarea Deborei:

Ascultaţi, împăraţi!
Voi cânta din alăută Domnului.
Doamne, când ai ieşit din Seir,
Când ai plecat din câmpiile Edonului,

Pământul s'a cutremurat,
Munţii s'au clătinat înaintea Domnului...

Şi deodată Dumnezeul oştirilor, drept şi neîndurat, se înseninează. Tumultul bătăliilor scade într'o unduire de lumină, o clipă de repauz, o margine de apă calmă şi clară. Trâmbiţele răsboiului amuţesc. De departe soseşte un sunet de naiuri şi chimvale. Israel e un popor de păstori şi plugari. Din Sihem până la Gaza, ţara e plină de oi, de asini, de cirezi, de lanuri şi podgorii. Boaz, bătrân şi singur, stăpâneşte ogoare întinse, arate adânc şi semănate cu mei mărunt şi cu grâu. Boaz doarme între grâne, lin şi cucernic, acoperit de stele şi de slava Dumnezeului adevărat. Rut, moabita, vine sfioasă peste câmpuri şi se strecoară, fragedă şi tăcută, la sânul lui Boaz. Din zămislirea din răzoare s'a născut Obed, din Obed, Isai şi din Isai, David, strămoşul lui Cristos. Dumnezeu merge printre lanuri cu moşnegii, cu oile şi cu alba înflorire a femeilor. După ei se ţine o primăvară de milostivire şi de poezie. Mai târziu, Dumnezeu a călcat pe şesuri alături de Iosif şi de Maria.

Samuel a fost cel din urmă judecător în Israel. După aceia, poporul a scos împărat la sorţi pe Saul beniamitul. Era acesta mai frumos între flăcăi şi-i întrecea pe toţi dela umăr în sus.

Când duhul Domnului s'a lăsat cu mânie peste neascultarea lui Saul, Isai i-a trimis pe fiul său David, călare pe un măgar încărcat cu pâne, cu vin şi un ied. David a cântat din harfă şi durerea împăratului s'a mai potolit.

David a frânt vitejia de mălai a lui Goliat filisteanul şi a ajuns împărat în Israel. L-au înconjurat prieteni mulţi, oştiri nenumărate şi ţiitoare destule. A păcătuit cu Batşeba, femeia lui Urie, a cântat plăcut din harfă şi din psaltire şi s'a temut de Dumnezeu. „Cum doreste un cerb izvoarele de apă, aşa te doreşte sufletul meu pe tine, Dumnezeule!" „Scapă-mă, Dumnezeule, căci apele mi-ameninţă viaţa. Mă afund în noroi şi nu mă pot ţinea; am căzut în prăpastie şi dau apele peste mine". — „Doamne, Dumnezeule, tu eşti nemărginit de mare. Te înveleşti cu o mantie de lumină; întinzi cerurile ca un cort; cu apele îţi întocmeşti vârful locuinţei tale; din nori îţi faci carul şi umbli pe aripele vântului". — „Omul! Zilele lui ca iarba"...

Până atuncea, Israel se rugase la loc deschis şi adusese jertfa de făină şi berbecii pe înălţimi. Pentru aceea, Solomon a zidit templul şi l-a căptuşit cu scânduri de cedru şi de chiparos. Locul prea sfânt l-a făcut din aur şi a pus în mijlocul lui chivotul legământului. Altarul era tot de aur şi asemenea erau îmbrăcaţi cei doi heruvimi ciopliţi în lemn de măslin sălbatec. Pe uşile templului, erau săpate chipuri de îngeri, de finici şi de flori deschise. Solomon a căzut în genunchi şi a stat smerit cu faţa spre stele. Dumnezeu a zâmbit în cer şi s'a arătat mulţumit: „Iţi ascult rugăciunea şi cererea pe care mi-ai făcut-o, sfinţesc această casă, pe care ai zidit-o ca să pui în ea pentru totdeauna numele meu; ochii mei şi inima mea vor fi acolo pe vecie".

Israel s'a despărţit apoi de casa lui David şi au fost două rânduri de împăraţi: unii în Iuda şi alţii în Israel. Tot mai bicisnic s'au purtat aceştia şi tot mai închinători viţelului de aur, lui Baal şi Astarteei. Cel din urmă împărat în Israel a fost Osia, pe care l-a doborât asirianul Salmanasar. Cel din urmă împărat în Iuda a fost Zedechia şi pe acesta l-a nimicit Nebucadneţar.

In vremea aceea, Ieremia, Ezechiel şi Isaiia au tunat pe zidurile Ierusalimului şi prin cetate, plângând căderea neamului şi vestind apropierea primejdiei. „Cuvântul Domnului mi-a vorbit astfel: „Ce vezi, Ieremio?" Eu am răspuns: „Văd un veghietor". Domnul mi-a zis: „Bine ai văzut, căci Eu veghiez asupra cuvântului Meu, ca să-l împlinesc". Cuvântul Domnului mi-a vorbit a doua oară: „Ce vezi?" Am răspuns: „Văd un cazan clocotind în spre miază noapte". Domnul mi-a zis: „Dela miazănoapte se va porni nenorocirea peste locuitorii ţării".

Sub zidurile Ierusalimului, s'a arătat mai întâi Sanherib, asirianul cu barba inelată, cu ochii mici, cu duhul rău. Ciuma i-a secerat soldaţii şi l-a făcut să se tragă înapoi, de unde venise. Dar în zilele lui Zedechia, oamenii dintre Eufrat şi Tigru au năvălit a doua oară. Nebucadneţar a cuprins cetatea, i-a dărâmat întăriturile şi a dat foc templului. Candelabrul cu şapte braţe, chivotul de aur al legământului, stâlpii de aramă şi hainele preoţilor au fost duse în Babilon şi tot acolo au fost târâţi locuitorii scăpaţi din măcel.

Şaptezeci de ani a ţinut robia, aşa cum o vestise proorocii. Intre aceştea, Perşii, un neam de oameni mai blânzi, au răsturnat pe Asirieni şi pe Caldei şi au stăpânit ei ţara, dela Tigru şi până departe spre miazăzi, la râul cel mare al Nilului. Cu Persii, Israel s'a împăcat mai bine. Estera, copila lui Mardoheu, a ajuns împărăteasă, luând-o de soţie Ahasveros, care stăpânea dela India până în Etiopia peste o sută douăzeci de ţinuturi şi şedea pe scaunul domnesc din Suza. Iar Daniel a fost mai mare la curtea lui Darius, fiul lui Ahasveroş.

Sub Esdra şi sub Neemia, în zilele lui Cirus şi ale lui Artaxerxes şi cu voia acestora, Israel se întoarce în ţara lui cea veche. Ca odinioară după robia Egiptului, poporul este numărat pe seminţii. Zidurile Ierusalimului se ridică din nou şi în templul refăcut se aşează podoabele de altădată.

Dar precum, de demult, moştenirea lui Solomon se împărţise între Roboam şi Ieroboam, acum Israel îşi împarte năzuinţele între farisei şi saducei. Unii ar vrea dărâmarea hotarelor dintre neamuri, pieirea împăraţilor şi un singur popor, ascultând în tot universul de cuvântul de foc al Dumnezeului unic. Ceilalţi nu vor decât un prinţ frumos şi tânăr, domnind ca regele David în anticul pământ al făgăduinţei.

Călcâiul legiunilor romane afundă pe Israel într'o baie de lacrimi şi revoltă. Apăsarea este cu atât mai grea cu cât vine din partea unui popor luminat.

Ci soarele răsare iarăş în Sihem, la Miţpa şi în valea Iordanului. De departe de tot, din aşezările lui Avraam şi ale lui Iacov, din cântările lui David şi gloria lui Solomon, din întinderile pământului, încărcat cu vie, cu măslini sălbateci şi cu zmochini, vine un svon de aripi, care umple lumea. Vestirea dulce a profeţiilor se adevereşte.

Ca şi Moisi, Isus se naşte umil şi pândit de sabie. Asupra lui se pleacă doar Maica, viţeii şi suflarea umedă şi domoală a asinilor. Ca şi David, Isus se ridică printre turme şi copii. Dar pe când cei dinainte mureau întru mărirea lui Dumnezeu, Isus se jertfeşte pentru scăparea Omului. Moisi îi dase acestuia Legea şi mândria unui neam ales; Cristos i-a dăruit sângele, privirile triste şi smerenia. Şi a mai izbutit să împace două lumi, pe care cei de altădată le crezuse potrivnice: lumea stăpânirii trecătoare şi lumea Domnului adevărat. „Dă Cezarului ce este al Cezarului şi lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu!"

După aceea, rabinii rămân cu Tatăl, iar Pavel, fratele lor, trece cu Fiul în insule, în Elada şi în Roma împăraţilor.

Când te uiţi bine, firul început cu Adam se toarce acelaş până la Cristos. Testamentul vechi se întregeşte cu cel nou. Unul e cartea aşteptării şi celălalt a împlinirii şi amândouă sunt ca o nădejde, care sue prin veacuri şi nu moare.

Israel a scris Biblia, carte a credinţei şi a omeniei, ca o mărturie pentru viitorime a pătimirii şi a gloriei lui. Dacă o citeşti fără pripeli şi extazuri posnaşe, bagi de seamă că două lucruri sunt mai straşnice în lumea aceasta: răbdarea şi dragostea. Cu una, alungi disperarea şi moartea; cu alta, deschizi uşile bătute în cuie şi îngheţarea de veci a inimii.

VASILE V. GEORGESCU

Călătoria cu corăbiile în sec. XVII

Nu călătoreai prea comod pe bordul vaselor Marelui Rege!

Pe aceste vase mediocre de cinci până la şase tone, încărcate cu mărfuri, tunuri, muniţii, arme, şi pânze de schimb, se îmbarcau două sau trei sute de oameni şi tot ce trebuia ca provizii pentru luni întregi. Călătoriile erau nesfârşite: Ca să ajungi în Indii, trebuia să socoteşti o sută cincizeci până la două sute de zile. Toate astea fără nici o escală, fiindcă vasul nu era oprit decât dacă reparaţia era imposibilă în larg sau în cazul că proviziile erau complect sfârşite. Mizeriile acestea erau uitate dacă un calm excesiv al apei nu imobiliza vasul sau dacă nu era obligat să înconjure săptămâni întregi înainte de-a descoperi faimosul cap al Bunei-Speranţe, numit apoi şi capul Furtunilor. Ne putem închipui pericolele, suferinţa şi oboseala acestor călătorii fără sfârşit.

Hărţile nu valorau mare lucru, longitudinile erau simple fantezii, fiindcă nu se cunoştea sextantul, iar astrolabul era extrem de incomod. In felul acesta se calcula latitudinea aproximativă a locului, apoi se întorcea când spre vest când spre est până se zărea pământul. De cele mai multe ori se evitau stâncile numai datorită memoriei şi întâmplării fericite.

La plecare se îngrămădeau proviziile: cinci sute de păsări în cuşti, opt boi, două vaci cu lapte, vreo şaisprezece porci, douăzeci şi patru curci, patruzeci şi opt raţe, douăzeci şi patru miei, douăsprezece gâşte, şase viţei şi treizeci şi şase porumbei. Aşa încărcat a pornit în 1690 vasul de război „Ecueil", care avea cinci sute de tone şi două sute de oameni, fără a socoti conservele şi pesmeţii. El a pornit nouă luni mai târziu dela Pondichery. După cinci săptămâni tot orezul era putrezit, două treimi din animale moarte şi cea mai mare parte din pesmeţi udaţi de apa mării. Li se spune marinarilor că raţia lor va fi micşorată şi atunci ei preferă să mănânce pânea stricată, prăjită cu grăsimea din mâncare şi cu puţin oţet. Aproape totdeauna îmbarcaţi cu sila, aceşti nenorociţi erau obligaţi să doarmă în aerul infectat al încăperilor din fundul vaselor, vara sufocaţi de căldură şi iarna îngheţaţi.

Trăind într'o murdărie de nedescris, brutalizaţi şi veşnic flămânzi, decimaţi de boale şi accidente, ei duc o viaţă de infern. Existenţa ocnaşilor noştri e de invidiat faţă de a lor.

Aceste vase de lemn legate cu cânepă, cereau numai ca să se poată susţine o muncă grea şi constantă. Cheresteaua nu mult după plecare lăsa apa să pătrundă; în timp ce dulgherul caută locul prin care pătrunde apa, marinarii pompează câteodată zile întregi. Fără întrerupere trebuesc lărgite sau strâmtate odgoanele, fiindcă sforile se lărgesc sau se strâng după cum e soare sau timp ploios.

Sub puterea vântului vergile de vântrelă se rup, catargul cade şi toate acestea nu pot fi înlocuite decât prin munca cu mânile. Nimic nu e mai îngrozitor decât o furtună pe vasele acestea şubrede, prea înalte, care totuşi sunt cele mai mari dintre vasele regelui!

O manevră greşită sau un pas necugetat, o clipă dacă mânile îngheţate nu mai au putere, — şi omul se prăbuşeşte în apă. Dacă comandantul e bine dispus şi n'are alte griji — încearcă să-l salveze, dacă nu — lucru ce se întâmplă aproape totdeauna — nenorocitul rămâne pradă valurilor.

De altfel pericolul de accidente şi chiar de luptă sunt un nimic faţă de boale.

In această învălmăşeală de oameni, hrăniţi cu pesmeţi uzi de apa marină, fără legume şi fructe, bând apa murdară din mână — scorbutul e o boală obişnuită. Indată ce vasul ajunge în regiunea tropicelor, încep bolile contagioase: variola, tifosul, ciuma şi altele.

Vasul „Ecueil" a ajuns în Orient cu cincizeci bolnavi din cei două sute de oameni cu care plecase, iar la înapoere nu mai avea pe bord decât o sută. Lucrul acesta era frequent şi nici nu se putea altfel cu o astfel de higienă.

Challes, „scriitorul" vasului — cum ar fi astăzi comisarul — şi-a văzut comandantul murind îngrijit de aşa zişii medici şi atunci s'a jurat să se îngrijească singur atâta timp cât va mai călători pe apă.

Acest Challes, Augustin-Thierry ne-a lăsat jurnalul său din timpul unei lungi călătorii făcută între 1690—1691 pe un vas trimis în Siam de Ludovic al XIV-lea sub titlul: „Călătoria unei escadre franceze în Indii".

Cartea e foarte reuşită. Mai întâi fiindcă Challes povesteşte cu un talent remarcabil, apoi fiindcă ne vorbeşte de lucruri pe care le cunoaştem foarte puţin. In adevăr, cunoaştem mii de istorii foarte pasionante de altfel de aventuri şi lupte din secolele 17 şi 18, dar nu avem înfăţişată viaţa zilnică de pe aceste vase.

Autorul era, după cum am spus, „scriitorul" vasului.

El era răspunzător de toate mărfurile, proviziile, muniţiile închise în încăperile date în seama lui.

In caz că unul dintre ofiţeri sau soldaţi murea, el trebuia să facă inventarul celor lăsate de dispărut — astfel ca „Compania care are grijă de tot, să găsească în Cartea mare debitul şi creditul fiecăruia din echipaj". Când e vorba de un marinar, inventarul nu e lung. El e prea bine echipat dacă are două cămăşi, una pe el şi alta de schimb. De altfel preotul — Challes nu prea respectă pe eclesiastici — are grijă să ia tot ce i se pare demn dela muribund. Se pot găsi şi alte obiecte. In caz că un vas străin e capturat, se reped cu toţii — şi iau care ce pot: cufere rupte, porţelanuri sparte... în sfârşit tot ce poate face aviditatea într'un vas luat cu forţa.

Ofiţerii se disting în aceste operaţiuni şi chiar „scriitorii".

In schimb marinarii nu se pot îmbogăţi niciodată.

Intr'o bună zi i se pare comandantului că lăzile lor sunt prea grele, că stingheresc mersul vasului şi atunci toate sunt aruncate în mare fără nici un murmur. „Paguba întotdeauna e de partea lor" — închee Challes.

In adevăr ei se obosesc zi şi noapte cu preţul vieţii. In schimb sunt rău hrăniţi, faţă de cum sunt hrăniţi lucrătorii pe uscat, neîngrijiţi şi de multe ori bătuţi. Sunt oare mai puţin oameni decât ceilalţi?

Luptele sunt rare şi nu trebue să credem că se face mare caz de eroism; autorul nostru ne arată tocmai contrariul.

Distracţiunea de căpetenie e mâncarea şi băutura.

Echipagiile a două vase se invită reciproc la masă.

Iată un menu de gală: doisprezece porumbei, patru limbi de vacă sau porc, jambon; supă de vacă, de berbec şi o bucată mare de grăsime cu orez ca legumă, toate fierte împreună. Urmează ciorba de potroace şi măruntaie de purcel de lapte; apoi purcel de lapte fript şi întovărăşit de două curci, o gâscă şi doisprezece pui. In sfârşit ca desert doisprezece pesmeţi, jambon, paté de raţă, brânză de Olanda şi două salate. Vinul e de Cahors pentru privilegiaţi, pentru ceilalţi de Graves şi de Bordeaux.

După ce au isprăvit de mâncat şi de băut, vorbesc cu toţii în primul rând de timp. Vântul e bun sau nu; din fericire vasul e încă bun şi a făcut o sută de mile în douăzeci şi patru de ore. Unii pariază că vor ajunge în ziua de 8 a lunii viitoare, alţii sunt de părere că la 15. Cei care au pierdut vor da celorlalţi o masă îndată ce vor atinge uscatul. Nu pariază niciodată pe bani.

Se joacă şi cărţi. Apoi urmează alte preocupări.

In drum se întâlnesc adese ori şi peşti periculoşi ca rechinii sau le ies înainte chiar corsari.

Aceştia din urmă sunt mai greu de prins fiindcă se feresc de corăbiile înarmate.

Citind jurnalul lui Challes îţi dai perfect seama de ce supuşii lui Ludovic XIV erau aşa de puţin dispuşi să facă o călătorie pe apă.

Un interesant concurs

Graiul românesc e bogat şi adesea rămâi uimit cât de frumos şi pitoresc se poate exprima chiar omul simplu, care n'a învăţat prea multă carte. Câţi sunt aceia cari să fie sensibili la frumuseţea unui cuvânt, tot aşa cum ar fi la un acord muzical sau la un peisagiu?

Spre a răspunde la această întrebare, „Realitatea Ilustrată" a lansat concursul.

„Cele mai frumoase zece cuvinte din limba română".

Este puţin probabil că toţi câţi vor participa la acest concurs să considere aceleaşi zece cuvinte, drept cele mai frumoase. Dac'ar fi astfel, concursul n'ar mai avea nici o importanţă. E sigur că răspunsurile variate vor permite ca din părerile cititorilor să stabilim care cuvinte sunt preferate, care sunt socotite drept cele mai artistice. Spunem artistice şi nu muzicale, pentrucă un cuvânt nu e numai muzică, ci în acelaş timp o pictură, o bijuterie, un bibelou. Iar concursul „Realităţii Ilustrate" va avea meritul să dovedească şi starea sufletească cea mai ascunsă a participantului.

Revista acordă 20 de premii, în valoare totală de 12.000 lei, celor care vor reuşi la acest concurs.

Condiţiunile amănunţite le găsiţi în „Realitatea Ilustrată", care a apărut azi.

Tablete

Literatură Kuty

Am scăpat din vedere să relatez că, în scurta mea carieră de ministru al învățământului, dat afară după cum ați aflat, am voit să reglementez și anarhica babilonie a literaturii, poezie și proză, tipărită și teatrală.

S'a remarcat la noi totdeauna fenomenul, nepermis într'o republică bine administrată, că scrie cine poftește, indiferent de vârstă și grad. Evident că nimeni nu ar mai trebui să aibă voie să umble fără tresă profesională, cusută pe mânecă, la butonieră și la spate, pentru ca meritul să poată să fie văzut și deosebit din profil, în perspectivă, din dos. Ca să dau bunul exemplu, eu mi-am cusut-o la pălărie și umbrelă, a doua zi chiar după ce am fost numit. Fiind mai mare peste administrația scrisului, pe care voiam să-l organizez, am ales pentru mine simbolul meritului integral: două linii groase de aur cu o linie subțirică, punctată și paralelă, între ele. Oricine ar fi intrat oriunde după mine, putea să constate dela cuier că înăuntrul localului se găsea personalitatea supremă.

Ca și scriitorii descriptivi ori lirici, nici gazetarii nu aveau uniformă, neavând măcar o șapcă. Se făcea ziarist ori romancier ori critic, te miri cine. Litera tipărită fiind un semn al ideilor, ea demoralizează când nu este caligrafiată după un principiu cristal și nu puteam lăsa publicului neorientat de un regulament sever, atât în ce-l privea pe el cât și pe niște așa ziși autori, capriciul denumit libertate, al selecțiunii cărților și autorilor. Intr'un stat organizat, nimeni nu scrie și nu citește fără indicație și am spus că sunt un organizator.

Am înființat numaidecât superdoctoratul. Fără titlul, pe care îl conferă examenul special, era interzis să se înmoaie cu preocupări publice un condei într'o călimară. Prin ordonanța cunoscută sub numele de legea verde, din pricină că spunea lucrurile pe șleau, am interzis funcționarea tipografiilor și am suspendat ziarele până la examenul, fixat peste un an. Am rechiziționat și toată hârtia din comerț, în coli, în caiete și blocuri, transportând-o la minister și, ca să nu stingheresc funcționarea unei industrii importante, fabricile primiră ordinul să scoată hârtie neagră.

Aceste reforme mi-au permis să respir fără presă timp de câteva săptămâni cât am deținut portofoliul culturii, încercând însă, totuș, o modalitate de situație tranzitorie momentană. Am cerut ziarelor să publice zilnic portretul ministrului, în mărimea capului naturală, pe pagina întâia, împodobind fiecare din celelalte 16 și 24 de pagini cu portretul valoroșilor mei colaboratori, veniți la minister odată cu mine. Refuzând, ziarele au fost oprite, va să zică, până la examen.

Poeții aveau să fie numiți cu decret, după clasă, poet de clasa I, II, III-a, poet ajutor și poet președinte. Ei aveau datoria să cânte Bugetul, armonia Statului și în parte, fiecare minister și serviciu, exaltând funcția de registrator, de șef de biurou și suplinitor, proclamând în exametri și calitatea produselor monopolurilor, la noi totul fiind monopolizat, dela plicul imprimat până la nasturi, scobitori și abecedare, în vreme ce sculptorii de Stat modelau în basoreliefuri prefecții, subprefecții, primarii și consilierii, rezervând marile dimensiuni ale reliefului complect, de sigur, președintelui de consiliu și membrilor guvernului. Personal, m'am înscris cu 128 de statui, a căror furnitură am cedat-o, pentru un control mai sever și o asemănare datorită nervului familiei, unui frate al meu, droguist eminent.

Am numit o comisiune care să degajeze într'un op model, din toate literaturile, subiectele permise și recomandate, marcând cu o steluță pe cele de căpetenie. Creșterea cornutelor mici, existente în Virgiliu, parte bărbătească și femeiască, fără a se vorbi de amândouă odată, lăsând de pildă în poezie și în proză caprele cu caprele și țapii cu țapii. In educația nu numai a tineretului, dar și a unui adult, am hotărât ca niciodată să nu se întâlnească sexele de semn opus, pentru ca nimeni să nu se poată întreba maladiv, ce fac împreună când se întâlnesc. Nașterii animalelor i-am dat în învățământ explicația lui Popa Niculaie, care deși personal se înmulțește într'altfel, o găsește suficientă pentru păstrarea moralului intact: oaia a fost și este făcută și azi din coasta berbecului, numită antricot. Am recomandat corpului profesoral ca atunci când elevul nu e mulțumit și mai pune întrebări, să-i se dea cu cărțile în cap. Agricultura în general, pomicultura și uscarea fructelor trebuiau să fie vastele surse de inspirație ale romanului. Personagiile preferate, un cocean de porumb, o varză, antialcoolice și neposedând stări sufletești complicate, o broscuță fără rude, un postârnac, floarea soarelui — cât nu poate învăța din combinarea lor un scriitor după regulament.

Scriitorii analfabeți, pe care i-am găsit murdărind curata literatură cu ticăloasele lor fantezii, afirmau dreptul lor la exercitare și existență pe temeiul unui așa zis talent. Niciun pedagog n'a identificat prezența acestei stupidități, născocită fără documentări și probe vizibile pentru orice om normal, dela secretar până la Prim-ministru, și nicio matriculă nu a conținut niciodată o coloană relativă la (lăsați-mă să pufnesc de râs) talent. Se poate concepe ființa când nici matematicile abstracte nu scapă de catalog, ființa mentală a unei materii cu neputință de purtat pe scara cifrelor, dintre 2 repetent și 10 premiul întâi?

O altă comisiune trebuie să întocmească și un dicționar al cuvintelor permise și al întorsăturilor de frază, ca să zic așa, oficialmente nimeni neputându-se întoarce în frază după capul lui. Mai întâi, toate propozițiile vor trebui să fie simple, am atras atențiunea comisiunii, ca să poată să exprime ideile drepte și neobositoare, ele începând cu nominativul articulat și continuând cu este *până la un adjectiv aprobat și admis. Persoana a treia a singularului rezervată nuveletei și istorioarei morale, poate să varieze în alte genuri la toate persoanele modului indicativ, timpul prezinte. Se exclude optativul, ca disolvant, fiind dubitativ: — după mine nici gramatica, necum literatura, nu trebuie să mai aibă nici o urmă de îndoială: neperfectul va fi abrogat, ca imperfect.*

Ca să simplificăm la maximum, comisiunea a recomandat cuvintele cu a interior și exterior de forma: apa, balamuc, flacără *— dar ne-am împiedicat în cuvântul* iapă, *exclus ca demoralizator. Singură Academia a putut să salveze situația, propunându-ne prin învățații ei forma* eapă, *care nu se știe precis ce poate să fie. Insă a trebuit să renunțăm la vocala directivă, din cauza cuvântului* rahat, *care fără să fie prin el însuș tendențios, rămâne suspect prin evocarea lui parazitară și ceeace înfrângea principiul seninătății adoptat, cuprindea nu un* a, *în definitiv tolerabil, ci doi. Cuvintele în* i *exterior sau interior, au fost imediat înlăturate, nepractice la moral, ca și cele în* u, *detestabile.*

A patra ședință însă dela numirea mea n'a mai putut să aibă loc pentru bunul motiv că am încetat să guvernez cultura, dându-mi-se însărcinare diplomatică la Rotterdam, ca să se scape guvernul de mine. Aici a manevrat influența universală a masoneriei...

T. ARGHEZI

Cel mai puternic roman
al revoluției rusești

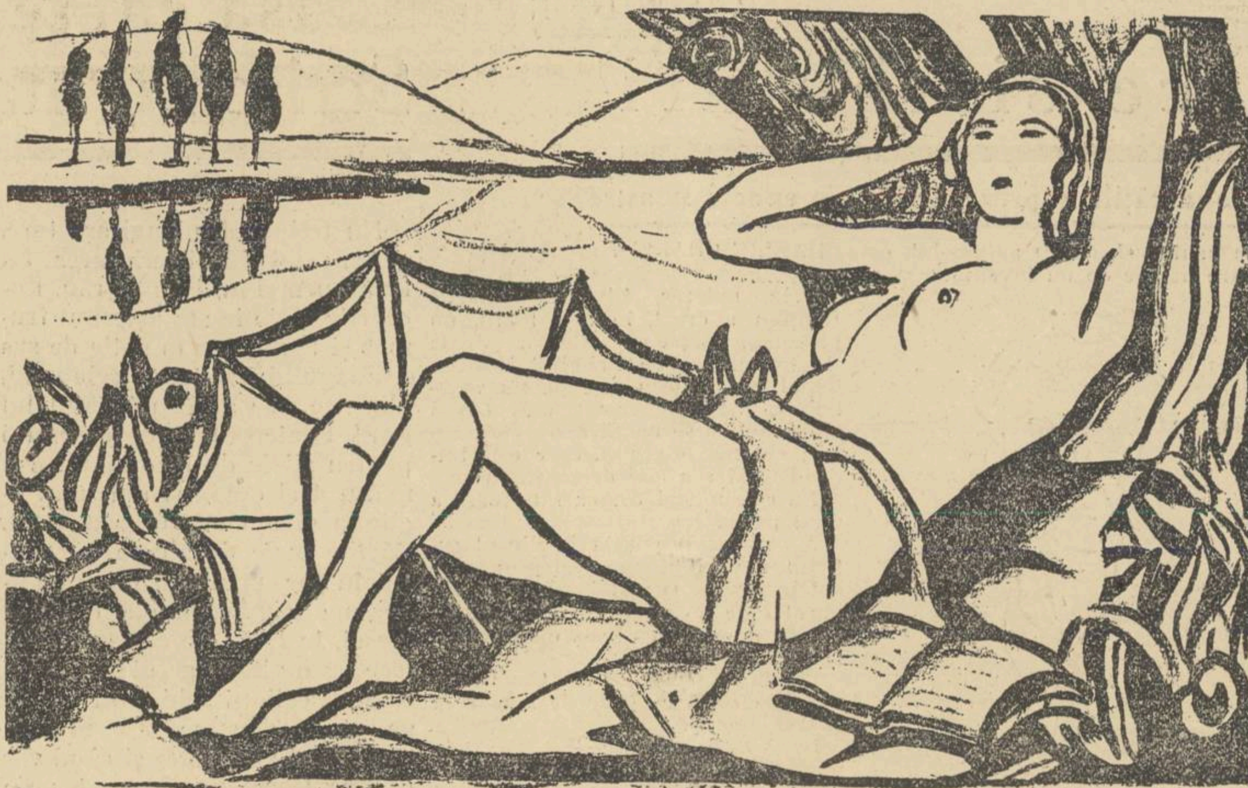
„Copii Flămânzi“

de ALEXANDRU NEVIEROW

Romanul complect numai cu

20.— LEI

De vânzare la toate librăriile din țară



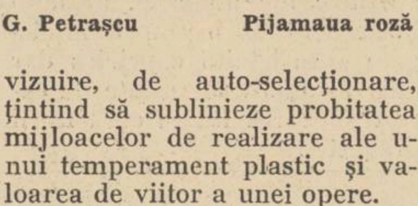
Plastica

Cele mai bune lecții și demonstrațiuni practice pentru artiști, ca și pentru cei ce vor să se inițieze ori să-și complecteze cultura estetică, sunt fără îndoială expozițiile retrospective.

Când asemenea expoziții sunt organizate de însuși artistul prezentat, ajuns la maturitatea realizărilor și la vârsta când evoluția se poate socoti împlinită, atunci aceste manifestări dobândesc și o semnificație etică deosebită.

Aproape de capătul eforturilor, artistul își cunoaște mai bine drumul pe care a umblat și e mai în măsură decât oricine să stabilească momentele esențiale ale înaintării sale în artă.

Expoziția retrospectivă devine astfel un prilej de auto-re-



G. Petrașcu **Pijamaua roză**

vizuire, de auto-selecționare, țintind să sublinieze probitatea mijloacelor de realizare ale unui temperament plastic și valoarea de viitor a unei opere.

✱

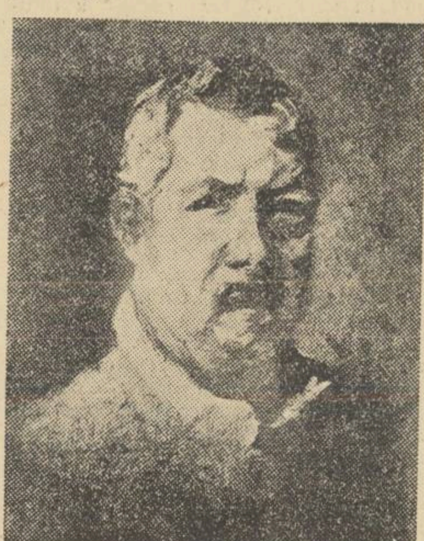
La vârsta de 60 de ani, meșterul George Petrașcu se înfățișează, curajos, la *examenul de definitivat*.

Rezultatul — cum era de așteptat — e strălucit.

Izbânda de ansamblu a pictorului justifică însă, cu atât mai mult, obiecțiunile de amănunt.

Cele peste patru sute de lucrări (picturi, desene, acuarele, gravuri), expuse în retrospectiva dela Fundația Dalles, definesc admirabil calitățile și defectele artei d-lui Petrașcu.

Din această prețioasă confruntare a operelor caracteristice din diferitele epoci ale activității sale, artistul ese biruitor firește, dar biruința e plătită pe alocuri cu grele sacrificii de prestigiu.



G. Petrașcu **Autoportret**

Un artist mare nu se repetă nici odată; sau se repetă pentru a se diversifica Simpla reeditare mercantilă în diferite dimensiuni, numai pentru succesul verificat al temei, e industrializare.

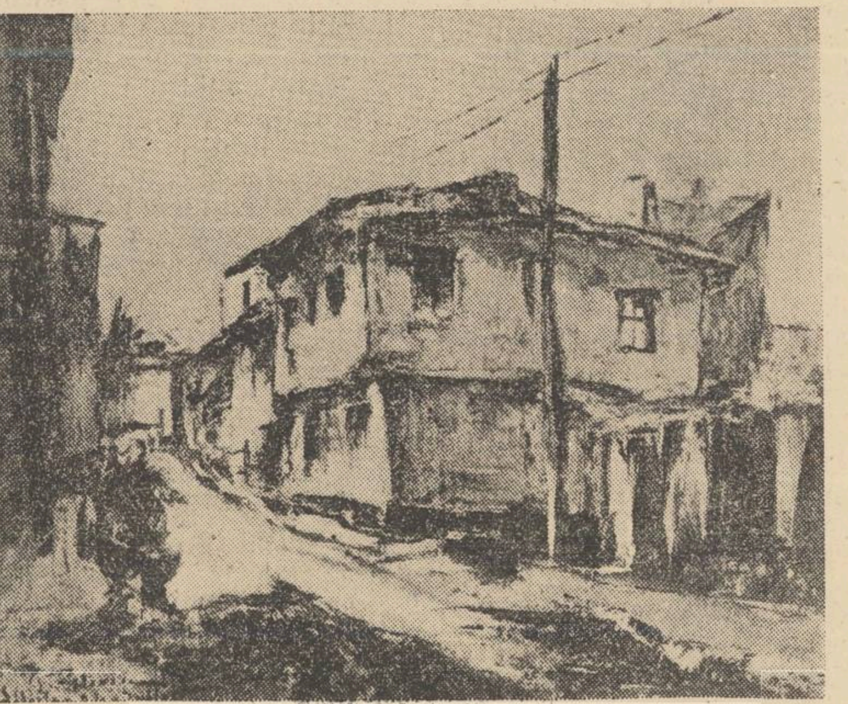
De obicei, d. Petrașcu reușește mai mult în reduceri decât în amplificări. Lucrările de mare panou sunt, pentru paleta d-sale, grave experiențe eșuate.

Săracă în conținut, în viziune plastică și în sentiment, lipsită de simțul desenului și de cel al compoziției, opera pictorului Petrașcu rămâne însă, o mare demonstrație de meșteșug, prin felul savant al îmbinării culori-



G. Petrașcu **Biciclistul**

lor, prin iscusința înaltă a plămădirii pastei.



G. Petrașcu **Casă în Silistra**

O artă sobră, concentrată, întregită de o mare putere de sugestie.

H. BLAZIAN

Balzac director de ziar

Balzac făcuse cunoștință, la contele Aponyi, ambasadorul Austriei cu o femee încântătoare. „Eva mult iubită” contesa Hanska era departe, în străinătate, iar frumoasa englezoaică, măritată cu un italian, Guidoboni-Visconte, blondă, tânără, cu fața fragedă și strălucitoare, era plină de ispite.

E greu însă să seduci o doamnă din lumea mare când ești sărac și pe deasupra plin de datorii. Balzac se gândește să se îmbogățească cu orice preț și să pătrundă în Cameră ca deputat.

Găsește că mijlocul cel mai nimerit e să cumpere „La Chronique de Paris”, care apărută de vre-o două luni, vegeta fără nici o speranță în birourile sale din Rue Vaugirard. Vechiul redactor rămânea la partea comercială, pe când Balzac lua pe seama sa partea literară. Ziarul trebuia să apară de două ori pe săptămână, în fiecare lună trebuia să apară o nuvelă de Balzac. Iși asigurase și colaborarea lui Gustav Planche, care avea un condeiu ascuțit și era bun pentru polemici agresive care să dea ziarului viață și interes. Ziarul trebuia să fie critic, politic administrativ, științific, literar, artistic și industrial. Buletinul de politică externă fu redactat de Balzac în așa fel în cât Alphonse Karr îl denumi „étrange” în loc de étranger.

Dar cu toată cazna lui Balzac, cu toată cooperarea lui Nodier, Theophile Gautier, Henri Monnier, rezultatul, după șase luni, fu o somație prin portărei să se plătească suma de lei 443 fr. și 70 cent., toată argintăria la Muntele de Pietate și un vraf de noui polițe, pe care le subscrisese Balzac, spre a-și plăti cupeul luxos cu care mergea la teatru și la Operă, precum și dineurile fine pe care le dăduse spre a-și lansa ziarul. Dar Balzac nu se descuraja ușor.

S'a convins însă marele romancier că, dacă La Bruyère afirma cu convingere că a scrie o carte înseamnă o profesie, putea să mărturisească și el că a scoate și a susține o gazetă este și aceasta o profesie și încă ce profesie! A cunoscut-o doar pe propria sa spinare.

Antologia dragostei și a femeii

— Indrăgostitul este crainicul care proclamă sau meritul, sau inteligența sau frumusețea unei femei. (H. de Balzac)

— Bărbații sunt bădăranii minciunii, femeile sunt aristocrații ei. (Milton)

— Pentru a fi iubit de o femee, trebuie să-i studiezi gusturile, să-i consulți plăcerile, să-i mulțumești fantaziile, să-i accepți capriciile, să-i lauzi calitățile pe care le are, să-i atribui pe cele pe care nu le are, să închizi ochii asupra defectelor ei, să nu faci deloc elogiul altor femei.

(M-me de Puisieux)

— Femeia are două fericiri în lume: a suferi sau a face pe alții să sufere.

(George Bell)

— Se spune în mod curent: Cea mai frumoasă femee din lume nu poate da decât ceiace are; ceiace este foarte fals: ea dă exact ceiace se crede că dă, pentrucă în această chestiune imaginația stabilește prețul a ceiace se primește. (Chamfort)

Giovanni Papini

Demonul a vorbit

L'am întâlnit ultima oară pe una din străzile acelea solitare, din jurul Florenței, strânse între ziduri cenușii, peste care se resfiră ramurile de măslin. Mergea încet, citind o cărticică legată în negru și râdea în sine, cum numai el știe să râdă. Am stat în loc și, cum m'a zărit, a închis cartea, m'a luat la braț și a început să-mi spună:

„Cunosc de veacuri întregi cartea aceasta: este Biblia, pe care o citesc uneori, când am nevoie de o bună dispoziție. Aceasta pe care o citesc acum este în englezește. și văd că limba engleză e foarte potrivită pentru Vechiul Testament, iar în ce privește Noul Testament, prefer ediția italiană.

Citeam adineauri, pentru a mia oară, primele capitole din geneză, și dumneata pricepi dece anume. In ele eu ocup o parte însemnată, și acolo apar uneori cam vanitos. Imi place, spun drept, să mă văd în veștmântul frumos al șarpelui, încolăcit în jurul unui arbore, ca în vechile incizii, întinzându-mi capul negru spre trupul gol și fraged al gingașei Eve. Dar s'a făcut un păcat mare cu povestirea ispitei, preschimbată atât de mult de către istorici, slujitorii lui D-zeu. Intr'o zi, dacă voiu avea timp, am să fac o ediție corectă a Bibliei, și nu numai corectă, dar amplificată, căci sfinții și scriitorii cei evlavioși au scris deseori cu scârbă numele meu, lăsând în umbră multe dintre cele mai bune fapte ale mele.

„Intorcându-mă la ispită, repet, dragul meu: povestirea biblică este cu nerușinare falsificată. N'am spus aceasta niciodată vreunui om, dar socotesc că tu ești acela căruia i se poate spune ceeace nimeni n'ar putea să inventeze singur. Iți mărturisesc, așa dar, că n'am fost, în adevăratul înțeles al cuvântului, un ispititor și un înșelător. Când m'am îndreptat spre Eva, ca s'o îndemn să guste din fructul oprit, n'aveam deloc gândul să fac pe oameni să cadă în păcat. Singurul meu gând era acela de a mă răzbuna pe Iehova, care, precum credeam pe atunci, se purtase urît cu mine. Voiam, adică, să-i creez niște rivali în ce privește puterea, și nu eram deloc un mincinos când îi spuneam Evei:

„Mâncați din fructele acestea și veți fi asemenea zeilor”.

„Eu spuneam adevărul curat. Dealtfel, pomul oprit era pomul înțelepciunii, al cunoașterii binelui și răului, cum spun Evreii, precum și al adevărului și al neadevărului, al celor văzute și nevăzute, al cerului și pământului, al animalelor și spiritelor.

„Și tu știi, scumpe prietene, că înțelepciunea este putere *și că a fi Dumnezeu înseamnă să fii înțelept și puternic. Deaceea nu voiam nicidecum să înșel pe oameni când le arătam calea spre a deveni asemenea lui Iehova. Interesul meu era ca ei să ajungă astfel, fiindcă nădăjduiam în ajutorul lor pentru a recuceri Cerul.*

„Din privirea ta, văd că ai vrea să mă întrebi ceva, și știu ceeace ai voi să mă întrebi: De ce Adam și Eva, deși au gustat din fructul oprit, n'au devenit zei, ba dimpotrivă au fost alungați de Dumnezeul lor din grădina cea frumoasă?

„Am să-ți lămuresc, pe scurt, dacă voiești, acest mister aparent. Eva, buimăcită în acea clipă, n'a băgat de seamă că fructele erau numeroase și deosebite, și n'a auzit cele ce i-am spus, și anume: nu e deajuns să mănânci câteva, ci trebue să culegi toate poamele, *ca să dobândești astfel întreaga înțelepciune. Ea însă a mâncat numai un fruct și n'a avut prezența de spirit să culeagă și să mănânce și pe celelalte. S'a întâmplat că Iehova a înțeles primejdia și a pus rânduială în toate, isgonindu-i pentru totdeauna din Raiu. Dacă Adam și Eva ar fi mâncat toate fructele din pomul minunat, Marele Bătrân nu i-ar fi putut goni din Paradis. Ei ar fi devenit zei, și nici un înger, cu sabia de foc chiar, nu i-ar mai fi alungat.* Dumnezeu a putut să-i pedepsească, pentru că nu păcătuiseră în întregime. *Păcatul originar a fost pedepsit, fiindcă n'a fost în deajuns de mare. Așa se întâmplă mereu pe pământ...*

„In acea zi îndepărtată, omul a pierdut prilejul să devină Dumnezeu, iar eu am pierdut una din rarele posibilități de a mă reîntoarce în Cer. Dar cred, dragul meu, și ți-o spun anume pentrucă voi oamenii nu prea dați crezare sfaturilor Diavolului; cred, că ați mai avea timp să mâncați toate fructele din acel pom; *ați mai avea timp să deveniți zei. Voi nu mai cunoașteți drumul spre paradisul pământesc; știu bine însă că o sămânță din pomul acela a sburat afară și din ea a crescut un copac mare. Trebuie să-l căutați prin pădurile voastre, să-l îngrijiți și să-l faceți să rodească iarăși. Și atunci, — să credeți pe vechiul vostru prieten, chiar dacă unele slugi pismașe îl numesc dușman, — atunci veți putea mânca după plac, vă veți sătura, și făgăduiala mea se va împlini.*

„Ai voi să-mi ceri o lămurire, un semn de recunoaștere a acestui arbore și a fructelor lui, nu-i așa? Nu pot să-ți spun nimic.

„Trebuie să-l aflați voi, cu răbdare și stăruință. Și să-mi spuneți când îl veți găsi, căci atunci misiunea mea se va sfârși, iar bunul Dumnezeu mă va rechema poate la sine”.

In glasul Demonului simțeam acum puțină tristețe. Cuta adâncă și dreaptă din mijlocul frunții lui îmi păru mai mare.

După ce se opri o clipă, ca sub stăpânirea unui gând, își urmă drumul în tăcere, privind stelele ce începeau a tremura pe cerul limpede al amurgului.

Trad. de C. N. NEGOIȚĂ

François Mauriac

Alegerea lui François Mauriac la Academia Franceză a fost triumfală — deoarece el a obținut douăzeci și opt de voturi din treizeci și unul de votanți. S'au găsit totuși trei buletine albe în urnă.

Buletinul alb e o tradiție academică, de care n'a fost scutit chiar Joffre.

Se citează ca un record cazul lui Hanotaux, care a obținut cincisprezece voturi contra șaptesprezece buletine albe, două voturi fiind pentru Emile Zola.

Din câte se cunosc numai Foch, Weygand și Clemenceau n'au avut nici concurenți și nici buletine albe.

✱

Care-i caracteristica operei lui Mauriac?

Dragostea e totul pentru personagiile lui, dar în dragoste mai mult ca oriunde destinul omului e de a căuta gemând de durere și de a nu găsi niciodată...

Mauriac a creiat o lume de halucinați, de obsedați și turmentați. Personagiile lui se consumă în disperare și frenezie.

Oamenii sunt înlănțuiți de trupul lor arzător, ca și tablourile din galerii de rama eternă; sunt niște ocnași ai pasiunii.

In mijlocul acestei mulțimi senzuale se găsesc câteodată suflete de o voință superioară, apărate de aceste înflăcărări chinuitoare. Figurile acestea sunt destul de palide în cercul făcliilor vii care se distrug într'o exaltare continuă.

Mauriac, defăimătorul simțurilor, nu posedă în plin darurile sale de viziune intensă și halucinantă decât pentru a zugrăvi înfrigurările trupului.

Lumea infinită a spiritului cu profuziunea sa de nuanțe, care în felul lor sunt deasemenea arzătoare și frenetice, nu intră în scrierile lui Mauriac.

Frenezia de sacrificiu se substitue freneziei sensuale, dar atunci magia crudă și patetică nu-și mai cunoaște rostul...

In zadar vei căuta la Mauriac, marea poezie a extazului în dumnezeire, în limbajul credincioșilor sau în limbajul naturii, acea palpitare infinită sau lărgire a sufletului care se integrează în marele ritm universal și face să răsbată simfonia lumii.

Cititorii lui Mauriac și mai aies cititoarele caută înainte de toate, în opera sa, un imn dureros al freneziei sensuale.

Tot corpul arde citind pe Mauriac — iată ce atestă pe marele poet, pe marele artist. Mauriac e un mare creiator al ametelii

P. G. WILSON

Zece oameni, zece simboluri

Cine sunt, după un mare ziarist american, personalităţile reprezentative ale epocei noastre

Există anumiţi oameni, a căror personalitate seduce în mod deosebit imaginaţia popoarelor. Ei nu sunt neapărat personagiile cele mai importante, nici cei, ale căror nume vor trăi mai mult în istoria lumii. Se poate spune însă că pentru moment, sunt supraoamenii publicităţii moderne....

...Nu vom examina personalităţile astfel alese, în ordinea meritului. In acest caz, n'ar exista nici o raţiune ca Bernard Shaw să figureze cel din urmă pe lista noastră. El va binevoi desigur să-şi aducă aminte că aici sau aiurea cel din urmă poate fi cel dintâi...

Iată deci pe Decemvirii, pe care-i vom examina prieteneşte:

Prinţul de Galles; Mussolini; Stalin, Papa, Ford, Gandhi, Lindbergh, Einstein, Chaplin, Shaw

Se remarcă imediat că aceste personalităţi sunt foarte diverse. Ele au totuş un punct comun: toate atrag o atenţie pasionată. E firesc deci să ne întrebăm care este cuvântul necunoscut, înscris ca un fel de „viză" pe toate aceste paşapoarte pentru olimpul modern? Care e „numitorul comun" între o maşină Ford şi o cravată a prinţului de Galles; între ghetele scâlciate ale lui Charlie Chaplin şi relativitatea lui Einstein; între planul de 5 ani al lui Stalin, campania lui Mussolini împotriva Mafiei din Sicilia şi scrisorile de dragoste ale lui Shaw către d-na Ellen Terry?

Legătura misterioasă o formează caracterul de simbol, pe care-l prezintă toate aceste diverse personagii.

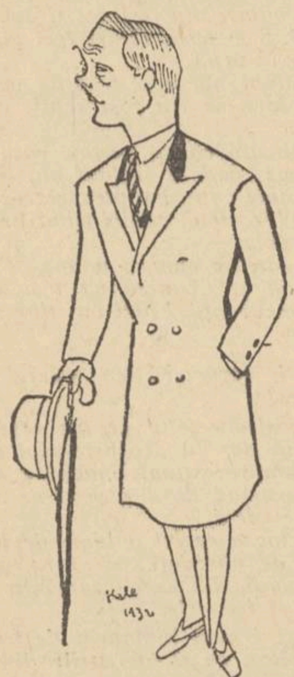
Fiecare din Decemvirii pomeniţi permite omenirii să întrevadă ceva, pe care îl poate pricepe pe deantregul.

In fiecare caz e o idee bine definită, ce, asemenea unui covor fermecat, poartă numele omului simbol, pe aripile vântului până la extremităţile lumii. După cum pentru Greci, Hercule personifica atletismul în aplicaţiile lui practice, după cum Platon reprezenta pentru ei flacările infernului, topind metalele pentru a le oferi oamenilor, tot astfel se petrec astăzi lucrurile cu Mussolini şi Ford.

Vremurile se pot schimba, zeii însă nu se schimbă. Care este deci mesajul, pe care în fiecare din aceste exemple, spiritul mijlociu îl poate primi, prin intermediul acestor puternice personalităţi? Pentru a-l căuta, să considerăm aceste zece divinităţi în panteonul lor din veacul al 20-lea şi să înscriem umili tributul nostru de adoraţie respectoasă pe fiecare din piedestalele lor masive.

PRINŢUL DE GALLES

Să examinăm cazul prinţului de Galles. Cum se face că el este singurul prinţ de care se ocupă în permanenţă cronica? Oare numai pentru simplul motiv că este urmaşul lui Carol cel Mare şi — dac'ar fi să credem pe regina Victoria care era întotdeauna foarte mândră de stră-



moşii ei abisinieni — al regelui Solomon şi al reginei din Saba?...

Dar există în afară de prinţul de Galles, sute de personalităţi cu sânge regal, care se bucură de asemenea privilegii. Şi totuş, numai el singur, este „Prinţul".

Dacă prinţul este unic, cauza este alta: el este un privilegiat, care a ştiut să se asimileze cu noi ceilalţi, simpli muritori fără privilegii. Ori unde ar merge şi ori ce ar face, fie că vânează, joacă golf sau se scaldă, mănâncă sau dansează, el e unic prin insistenţa cu care ţine să fie la fel cu toată lumea.

Este singurul din stradă, pentru care strada este tocmai calea care conduce la tron, singurul locuitor al acestei planete, care născut pentru a expune trei pene la pălăria sa, asvârle două şi se mulţumeşte să poarte pe a treia.

Ce poate fi mai măgulitor pentru omenirea mijlocie decât să fie imitată în felul acesta? Intr'adevăr, dacă prinţul de Galles este ca toată lumea, rezultă că toată lumea seamănă cu prinţul de Galles. Când omul mijlociu contemplează pe celălalt om mijlociu, i se pare că se înalţă el însuş şi că se instalează şi el — întrucâtva — pe un tron.

MUSSOLINI

Dar ce putem spune de Mussolini? Ce posedă oare acest „prinţ" în accepţiunea lui Machiavel — de natură să impresioneze închipuirea lumii?

In „Duce" lumea a regăsit reflexul măreţiei apuse a Romei. Singurul om, cu care se întâlneşte Mussolini (pentru a nu pomeni nici de el, nici de prietenii săi personali ca Alexandru şi Napoleon), este Iuliu Cesar, cuceritorul Galiei — astăzi Franţa — şi a Bretaniei — astăzi Anglia...

...Ca dictator, putem critica pe Mussolini. Dar adversarii şi partizanii lui sunt de acord că, în cazul său, gestul este slujitorul puterii şi niciodată înlocuitorul ei. Parlamentul poate fi suprimat de fapt şi oamenii politici exilaţi; la el însă ar-



doarea este urmată de un efect imediat. Teoriile lui economice au devenit realităţi. Mafia Siciliei a fost sdrobită. Trenurile sosesc la timp.

STALIN

Ajungem acum la Stalin. Şi la el, ca şi la ceilalţi, vedem o personalitate bine caracterizată, care exprimă lămurit ceeace trebue să exprime.

Acest autocrat trăeşte retras în Kremlin, în mijlocul poliţiei lui se-



crete, înconjurat de Armata Roşie, ca de o gardă pretoriană, tot atât de cezar, tot atât de ţar, ca orice Roman sau orice Romanof.

El a încercat însă să înfăptuiască ceeace nici un cezar şi nici un ţar n'ar fi visat măcar să încerce: să ia puterea şi s'o folosească pentru popor aşa cum se aplică regulele comerţului.

Pentru Stalin e limpede, că omul, cu toate că a ajuns în cele din urmă la credinţă, la artă, la muzică, la literatură şi chiar la cămin, el trebue însă, asemenea animalelor, mai întâi să se hrănească, apoi să se îmbrace şi să locuiască. Statului îi incumbă sarcina să satisfacă aceste nevoi materiale şi „tătucul" tutulor Ruşilor este astăzi marele patron al tutulor Ruşilor. Cele două idei ale autorităţii, ideia economică şi ideia politică, până atunci complect despărţite, s'au contopit într'un amalgam indisolubil...

...De eşecul sau reuşita lui Stalin depinde înfăţişarea pe care o va lua viaţa unui întreg popor...

PAPA PIU XI

Trăsătura esenţială, pe care lumea a remarcat-o la Papa Piu XI este iniţiativa acestuia de a deosebi în catolicism elementul medieval de fondul esenţial. El a ştiut să integreze medievalul în modern. In loc de a combate ştiinţa modernă, el a folosit-o. Călătoreşte în automobil, se serveşte de telefon, are un post de T. F. F., se lasă fotografiat, a cerut să se întocmească un catalog al bibliotecei Vaticanului şi lansează enciclice asupra problemelor actuale. Ne mai fiind astăzi prizonier în Vatican, el a făcut dintr'însul un stat mic ca dimensiuni, dar complect în el însuş, cu toate administraţiile necesare, serviciu poştal şi telegrafic, precum şi o cale ferată.

FORD

Henry Ford reprezintă pe industriaşul desăvârşit. El este un fel de apoteoză a iniţiativei particulare, omul, care fără ajutorul statului, se lansează singur în viaţă şi realizează de minune propriile lui idei. E posibil că şi alţii să fi făcut tot atât cât el. N'a fost singurul industriaş al producţiei în masă. N'a fost singurul care a acceptat glume, care, plătite de el în mărfuri, veniau în ajutorul publicităţii sale. El a devenit însă modelul suprem al acestui tip de industriaş.

Ford este deasemenea şi industriaşul, care are o filosofie. Civilizaţia este pentru el, ca un automobil, care are nevoie de un inventator pen-



tru a fi pusă în mişcare şi nu se teme niciodată să facă experienţe, fie că e vorba de o scală unică de salarii pentru oamenii valizi şi infirmi, de lansarea unui jurnal, de regularea datoriilor lucrătorilor, pe care i-a întrebuinţat şi i-a folosit, de o teorie personală asupra preţurilor şi tarifelor sau de crearea unui muzeu de antichităţi al unei lumi noi în formaţie.

Tot ce face Ford, tot ce spune, drept sau fals, înţelept sau absurd, totul e interesant pentrucă, în sfera sa specială, el a triumfat magistral.

GANDHI

Dacă Gandhi isbeşte imaginaţia publicului, lucrul nu se datoreşte



numai faptului că este un sfânt. Există milioane de sfinţi, ale căror rugăciuni sunt tot atât de fierbinţi, a căror viaţă tot atât de curată şi a căror dragoste tot atât de arzătoare. Gandhi covârşeşte totuşi pe toţi ceilalţi, întrucât în două feluri el sfidează mediul său: este un mistic în politică şi un înţelept al Orientului, care înfruntă înţelepciunea şi justiţia Occidentului.

In cursul unei importante conferinţe, unde se discută viitorul Indiei, Gandhi, aşezat ca un Budha, respectă ziua sa de tăcere, şi la recepţia dată în palatul din Buckingham se prezintă înfăşurat în cearceaful său şi încălţat în sandale.

Prin fiecare din aceste manifestări spirituale sau vestimentare, el declară că nu face decât să uzeze de reciprocitate...

Toate cele ce face sau spune, Gandhi le ilustrează prin sacrificiu. Bând lapte de capră, el apare ca un ascet, înfrânându-şi pofta, aliat al săracilor, el renunţă la confort; polemist, evită orice aparenţă de ură...

LINDBERGH ŞI EINSTEIN

...Lindbergh şi Einstein sunt în fond nişte aventurieri. Pentru Lindbergh, aventura s'a petrecut în domeniul material. Căruţa sa este racheta cerească, pe care o încalecă şi pe care se avântă în necunoscut, strigând tuturor celor care au avut curajul să-l însoţească pe tărâmul măreţiei şi al îndrăznelii: „Urmaţi-mă!"

Intr'o singură zi acest minunat câştigător de recorduri a devenit idolul tuturor atleţilor, tuturor exploratorilor, tuturor şcolarilor. Era simbolul acelui instinct îndrăzneţ, care a împins pe Peary la pol, pe Livingstone în inima junglei africa-



ne şi pe Blondind, pe funia sa rigidă, deasupra apelor năprasnice ale Niagarei.

Lindbergh este simbolul îndrăznelii, care reuşeşte.

Este surprinzător să vedem că aceiaşi oameni care aplaudă pe Lindbergh, admiră şi pe Einstein. Nici un om dintr'un milion n'are cea mai mică idee despre obiectul cercetărilor lui Einstein. Totuş, milioane de oameni îşi dau seama că, pornind un asalt împotriva incognoscibilului, el a manifestat acelaş curaj, aceeaşi siguranţă de judecată, aceeaşi modestie, aceeaşi prefecţiune în pregătire, ca şi marele aviator. Unul a brăzdat atmosfera, celălalt navighează în Oceanul cugetării. Unul sfidează elementele cereşti, celălalt sfidează elementele lui Euclid şi triumfă.

CHARLIE CHAPLIN

Prin puterea filmului, Charlie Chaplin a creat, în faţa lumii, un personaj, după cum Conan Doyle de ex. crease pe Scherlok-Holmes. Tipul lui Chaplin este paiaţa vagabondă, marele boier care a avut însă ghinionul să se nască măturător. Fiinţa cea mai distinsă, care este totdeodată şi cea mai desmoştenită.

Nu este numai drama interioară a unui paria.

Acest paria poartă într'însul sufletul unui brahman. Chaplin, născut în casta cea mai joasă, este singurul care nu vede comicul provocat de ceeace i-a rămas dela nobilii săi strămoşi...

Există în filmele lui Chaplin o virtute clasică ce purcede încă dela obârşiile artei.

După cum Homer a fost părintele poeziei, „Charlot" este părintele râsului. El a creat o şcoală, a stabilit o tradiţie, şi după modelul său, judecăm astăzi pe toţi ceilalţi.

BERNARD SHAW

Faima lui Bernard Shaw are în sine ceva misterios; el a obţinut-o cu toate impedimentele, care sunt în general fatale intelectualilor.

Shaw nu se putea manifesta decât în sfera relativ redusă a unui teatru, susţinut numai de o mână de spectatori aleşi şi a unor cărţi, care sunt citite doar de câteva persoane. Dintr'o mie de inşi, care cunosc pălăria şi bastonul lui Charlie Chaplin, abia poţi găsi una în stare să citeze un pasagiu dintr'o comedie a scriitorului irlandez.

Faptul că Shaw a putut totuş să devie o atracţie populară, este un adevărat „tour de force", care dă un alt înţeles modului cum a ştiut să se plaseze în rândul „vedetelor". Cum a procedat?

...Un cântec popular irlandez, vorbeşte de un regiment, în care un oarecare Mike, nu mergea în cadenţă decât cu... el însuş. Shaw este un asemenea exemplar, acrobat perfect al paradoxului, preot al neprevăzutului. El a studiat cu grije tot ceea ce spune majoritatea semenilor săi, şi apoi s'a străduit... tocmai contrariul.

Cei care ţin să fie contrazişi ştiu unde să se adreseze. Ei vor găsi în baraca sa de iarmaroc pe Shaw, acest Cagliostro modern al comunismului, care, cu maşina sa diabolică, reuşeşte, printr'o simplă învârtitură înapoi a manetelor să-ţi dea o agreabilă şi picantă isbitură, spre marea exasperare a dogmaticilor, care iau toate afirmaţiile drept monedă bună.

în româneşte de I. ŞERBAN

ELISABETH SATORI

Scrisoare mamei

Dragă mamă!

Nu trebue să plângi aşa tare, acum când citeşti scrisoarea. La urma urmei nu-i nimic rău. Lucrurile mele le-am aşternut frumos şi le-am pus în cutia de sus a dulapului. Jartierele cele noui, albastre, se află pe patul lui Paul. Poate să şi le oprească lui pentru zilele de Duminecă. Am măturat şi odaia şi am şters oglinda şi am strâns peste tot. Cărţile mele de şcoală au sburat în foc, pentrucă mi-era totdeauna ciudă pe ele. In cutia mesei, în faţă, e o carte de cântece cu multe poze ale Impăratului şi ceilalţi soldaţi ai lui. Şi pe asta i-o dăruesc lui Paul. Dar abia când va fi pace şi când vor câştiga Germanii. In cartea de cântece am pus un trifoi cu patru foi. Asta-i pentru tine, din partea copilei tale care te iubeşte. Dragă mamă, fii aşa de bună şi vinde celelalte lucruri ale mele. Pentru banii ăştia poţi să-i trimiţi tatei un pachet mare pe front, De-ale mâncării şi poate ciorapi de lână. Dar fă-o numai decât, căci poate îl vor ciurui gloanţele.

Dragă mamă, tu nu trebue să plângi. E o mare năpastă când eşti copil şi nu ştii să vorbeşti ca la o şcoală de lume mare şi porţi pantaloni murdari la gimnastică, pe care îi văd toţi copiii bogaţi şi de neam. La asta nu v'aţi gândit voi, la năpasta asta. Nici tu şi nici domnişoara dela şcoala primară. Ea v'a spus numai că sunt foarte deşteaptă. In noua şcoală nu mai vede nimeni asta, pentrucă copiii bogaţi sunt mult mai deştepţi decât mine. Copiii bogaţi râd foarte mult. Aşa se cuvine, ca ei să râdă. Mai cu drag fac asta la ora de gimnastică, pe care ei o aşteaptă cu nerăbdare toată săptămâna şi de care eu mă tem întreaga săptămână. Dragă mamă! Când mă dau în leagăn se uită toţi pe sub rochia mea şi râd. Işi ţin mâna la gură ca să nu bufnească în râs, când văd pantalonii mei cârpiţi cu petece colorate şi fără dantelă. Ce sunt eu de vină! Dragă mamă, ştiu: nici tu nu eşti de vină. Domnişoara îmi zice: „Ei, iar te boceşti, hm?". Eu îi răspund: „Mi-a sărit ceva în ochi". Şi mă batjocoresc toate pentrucă nu spun: da! când mă întreabă: plângi? Căci ele nu pot suferi asta. Şi domnişoara se întoarce ca să nu vadă celelalte că şi ea râde. E singurul lucru pe care-l face mai altfel decât copiii bogaţi: că nu vrea să mă lase s'o văd. şi asta merge aşa în fiecare zi şi ceiace mi-ai spus tu că „aşa-i la început" şi că „o să treacă" nu se potriveşte din păcate deloc.

Dragă mamă, mai bine aşi fi fugit de mult şi nu m'aşi mai fi înapoiat niciodată. Toate-s aşa de ciudate! Oamenii şi copiii mint pe câte cineva sau sunt răi cu cineva. Şi noaptea ţi-e teamă în pat. Aier negru peste toată lumea şi teamă peste tot. Şi totodată un sunet prelung şi uşor străbate odaia liniştită. Eri noapte m'am sculat din pat. Tu n'ai observat nimic. Am aprins lumânarea şi te-am privit. Stăteai aşa de tristă, de parcă te durea ceva foarte tare şi gâfâiai ca şi când ai fi urcat în goană scara dela pivniţă, pentrucă jos într'un colţ stătea un derbedeu. Dar ceva te durea foarte mult, asta se putea vedea pe faţa ta. Atunci m'am gândit: la şcoală e de zece mii de ori mai rău.

Apoi l-am privit pe Paul. I se prelingea scuipatul din gură. Perina era udă pe locul acela, de se putea vedea pânza roşie de dedesubt. De fapt, Paul arăta urât şi nu se mişca. Mânile îi atârnau peste gratiile de sârmă ale patului. Atunci le-am apucat. Erau reci. De aceia i le-am băgat sub plapumă. Dar n'a simţit nimic. Dragă mamă! E foarte ciudat că în somn nu ştii nimic despre tine.

Fii aşa de bună şi fă o ramă de aur la fotografia tatei, când o fi pace. Rama de lemn nu mai e frumoasă. Murdăria de muşte nu se poate spăla, pentrucă altminteri iese şi vopseaua. Fii aşa de bună şi cumpără o ramă de aur, chiar dacă tata nu-i frumos pe fotografie. El n'are nici o vină că poartă pe cap un chipiu vechi şi soios, că are o barbă care-i atârnă până peste gât şi că-i încins în jurul burţii cu o curea, de care atârnă baioneta.

Dragă mamă! Acum trebue să-ţi mai spun ceva. Fii cuminte şi bună cu tata. Mă gândesc când a venit în concediu şi cum ne-am bucurat când a plecat înapoi. Urâte erau acele câteva zile. A făcut aşa tărăboi şi asuda necontenit când striga în uniforma lui de lână, împodobită peste tot cu postav roş. Tu spuneai: „A venit numai ca să facă scandal. Lasă c'o să-şi primească el răsplata!" Paul zicea că asta înseamnă: duşmanul n'are decât să-l ucidă dacă i-o face plăcere. La lăptar, una m'a întrebat dacă e adevărat că oamenii i-au scris tatei despre tine şi toţi derbedeii. Apoi a râs aşa de tare, încât nu i-am putut răspunde nimic. Acasă i-am povestit tatei. Mai bine n'aşi fi făcut-o! M'a privit ca un sărit din minţi, apoi s'a dus la masă şi a apucat toate, ceştile, farfuriile, cana galbenă, toate le-a apucat şi le-a trântit de podea şi le-a făcut cioburi cu cizmele lui mari. Şi în acelaşi timp striga, striga mereu aşa în neştire: „Doamne Dumnezeule! Doamne Dumnezeule!". Şi iar l-au trecut sudorile. Pe frunte. Apoi s'a dus în colţ lângă dulap, cu capul în perete, şi a plâns. Dar când s'a întors, ochii lui erau totuşi uscaţi. Asta nu pot s'o uit. Tu ai adunat murdăria de pe jos şi te-ai dus în bucătărie fără să spui nimic. Am chibzuit aşa: ar fi fost mai bine dacă ai fi plâns şi tu. Apoi m'am gândit: dacă m'ar bate pe mine. Dar n'aţi făcut-o. E o mare năpastă când eşti copil şi ai acasă aşa nenorociri. Mi-a părut rău de tata. Când şi-a pus din nou raniţa cafenie în spinare şi a plecat, ne-a sărutat pe toţi. Şi pe tine şi pe Paul şi pe mine. Barba lui m'a desgustat. Era udă şi nu mirosea frumos, dar n'am lăsat să întrevadă nimic din desgustul meu, pentrucă bietul om îmi făcea atâta milă. In ziua aceia cruntă, am scris seara în pat o scrisoare, pe care vroiam s'o pun pe furiş în buzunarul tatei. Dar în cele din urmă tot am uitat.

In scrisoare spuneam aşa: „Dragul meu tată! Imi pare rău de tine, pentrucă ai plâns în dosul dulapului. Ceştile sparte nu trebue să te necăjească. Când o să fiu mare, poate o să cumpăr altele noui. Mama e o femee bună. Şi ce se spune, în legătură cu bărbaţii aceia străini, e fără îndoială o minciună, pentrucă tot tu eşti cel mai bun. Noi te iubim cu toţii.

Fiica ta cuminte

Pe deoparte e bine că am uitat scrisoarea, căci nu se potriveşte. Şi poate ne-am fi bucurat dacă tata ar fi fost împuşcat. Din foarte multe pricini. Totodată, pentrucă n'am mai avea bani pentru o şcoală bună. Apoi aşi putea să merg iar la şcoala unde am fost şi unde sunt cea mai deşteaptă şi cea mai frumoasă. Şi unde toţi copiii se joacă aşa cum vreau eu. Aşa, trebue să stau totdeauna singură şi toţi nu fac decât să râdă. Chiar şi domnişoara.

Dragă mamă, am chibzuit mult. Fug şi nu mai viu înapoi. Ştiu eu ce o să fie. Tu nu e nevoie să mă cauţi, pentrucă tot nu mă poţi găsi. Cu lucrurile fă aşa cum am spus. Cartea de cântece şi celelalte. Şi bagă de seamă ca trifoiul să nu se frângă, asta se poate uşor întâmpla. Fii aşa de bună. Ştii tu. Dragă mamă! Nu plânge, nu e chiar aşa de grozav cum se crede în prima clipă.

Copilul tău care te iubeşte".

în rom. de Ad. B.

Igena Floru

S'au împlinit săptămâna trecută şapte ani de când o moarte prematură a lipsit literatura românească de un talent real.

Igena Floru a debutat în literatură în 1920, cu o piesă de teatru, *Fără Reazem*, care s'a bucurat de frumoase succese, atât pe scena Naţionalului din Capitală, cât şi pe scena Teatrului Naţional din Cluj, unde s'a jucat cu doi ani mai târziu. Remarcabilă, nu atât prin noutatea subiectului — problema adulterului, cu toate complicaţiile lui şi indiferent de cauzele care-l provoacă, e doar atât de veche! — piesa în trei acte a Igenei Floru isbuteşte să desfăşoare în tot naturalul ei o dramă omenească simplă, în care sentimentala Lola caută să-şi refacă viaţa, sbătându-se între pornirile vulgare ale soţului — un afemeiat: Bob — şi şovăirile continue ale aceluia în care ea crezuse că-şi găsise un reazem — Gabriel. Originalitatea acestei drame numai de patru personagii — două femei şi doi bărbaţi — stă mai ales în dialogul totdeauna viu, scânteietor şi literar.

Pe lângă două volume de povestiri traduse *(Prinţul fericit* de Oscar Wilde şi *Basme englezeşti)* Igena Floru a lăsat şi câteva încercări de proză literară, mici nuvele sau schiţe, strânse după moartea ei într'un volumaş intitulat simplu: *Nuvele* şi editat de Cultura Naţională.

Sunt în acest volumaş câteva schiţe realiste — *Pe linie*, *Conu Costică* — şi două fragmente mai desvoltate de nuvelă — *La schitul din munte* sau *Muşa* — care vin uneori cu o evocare sentimentală a unor vremuri de demult, alteori cu înfăţişarea unor simple scene, din care se desprinde duioşia sufletească a autoarei, duioşie cristalizată în *Tovarăş*, dar aproape artistic realizată în *Pe linie;* aceasta din urmă evidenţiază calităţile stilistice ale autoarei, arătând în acelaş timp o proprie înţelegere a sufletului capricios dar naiv al unei adolescente pe care o încearcă întâia oară fiorii dragostei.



Igena Floru

Iat-o, în ploae, fără să ştie ce face, aşteptând pe marginea liniei, îngândurată:

„Pe marginea rochiei trasă tare peste ochi, picături grele se adunau acum, creşteau, se'ngreuiau şi-i cădeau în poală, iar picioarele goale se'nfundau din ce în ce mai tare în nisipul ud.

„Şi cum sta aşa, deodată privirea ei rătăcită se lăsă jos, în şanţul ce cobora de lângă parapetul liniei, unde o ramură tăiată dintr'un fag însângera iarba cu aschiile ei.

„Săraca!gân'eşti că-i sânge de om!" îşi zise ea, şi aşa, fără să ştie dece, o podidi plânsul. Plângea de mult aşa? — Cine ştie? Nici ea n'ar fi putut-o spune".

Şi tot aşa mai departe:

„Deodată, alături, drept în ureche, un glas o întrebă blând: — Ce faci aci, fă? — şi două mâini vânjoase i le-apucase pe-ale ei dela încheieturi şi i le traseră în poală. Ridică speriată capul, dar când văzu că cel ce o strângea astfel, nu era altul decât Lisandru, tresări: — Iiieram ostenită! — îngăimă ea, lăsându-şi capul în piept şi cercând să-şi desfacă mâinile dintr'ale lui. — Ostenită, hm! da — făcu el cu înţeles — da de plâns, de ce plângi, fă? — Ia, aşa! — grăi ea ridicând din umeri şi cercă să se scoale, dar el îşi apăsă mai tare coatele pe genunchii ei. — Aşaaa!? făcu prelung, şi-şi aţinti privirea pe faţa ei. Fata ridică ochii, cercă să zică ceva dar gura i se strâmbă, buzele începură să-i tremure nestăpânit. Aplecă mai tare capul în piept. — Ghinee! — oftă el.— apăi dacă plângi dă ostenită...— şi dădu să se scoale; dar ea, într'o hotărâre desnădăjduită, ridică ochii în care îngheţaseră lacrimile, îi pironi o clipă asupra lui, întrebătoare, apoi cu un strigăt: — Lisandre! se abătu plângând cu hohote pe umărul lui"...

Cu aceste calităţi de ascuţită observaţie şi virtuozitate stilistică, schiţa *Pe linie* poate fi socotită drept cea mai reuşită bucată în proză a Igenei Floru. Celelalte schiţe sau nuvele cristalizează doar un graţios moral, neobiectivat, cu personagii de multe ori şterse, care nu-şi trăesc viaţa lor proprie, adânc omenească, ci numai aceea pe care le-o împrumută autoarea. Pentru cariera literară a Igenei Floru schiţele acestea promiteau totuşi surprize, pe care însă o soartă neîndurătoare nu le-a ajutat să se realizeze.

GEORGE BAICULESCU

A apărut:

„Viermii Pământului", roman de C. Ardeleanu. Editura „Adevĕrul" Lei, 80.

BIBLIOTECA „DIMINEAŢA"
No. 163 PUBLICĂ
„CELE 5 NUVELE RUSEŞTI"
într'o traducere excelentă
a d-lui **Ştefan Baljalarski**

O nuvelă din literatura rusă clasică **(Cehov)**, două nuvele moderniste **(Kuprin)**, una... sovietică **(Voljenin)**, şi una scrisă de emigranţii ruşi **(Lew Maxim)**.

Cum ne văd Rușii

Țara, resursele și populația

Am dat în articolul precedent câteva considerațiuni generale asupra literaturii sovietice despre România. Voiu arăta astăzi cum sunt înfățișate în cărțile rusești țara, poporul și istoria noastră.

Geografia țării — nesusceptibilă dealtfel la interpretări tendențioase prin natura însăș a obiectului — este singura care nu lasă de dorit în privința exactității datelor. Am putea doar remarca faptul că în toate lucrările se acordă o atenție deosebită însemnătății strategico-militare a drumurilor și localităților.

Cu o grijă tot așa de mare sunt studiate bogățiile țării noastre, care formează uneori obiectul unor lucrări speciale cu caracter economic-statistic (Bessiadovski „Statistica României de astăzi"; Grinvald, „Descrierea statistică a României"). Pentru acest capitol sunt folosite și lucrări românești de statistică (mai ales anuare și buletine oficiale), așa că nici aici n'am găsit nimic de remarcat în privința exactității cifrelor privitoare la agricultură, industrie, transporturi, comerț, finanțe. Totuș vom observa deacuma tendința, ce va însoți toate capitolele ce urmează, de a accentua părțile negative ale concluziilor, ce însoțesc datele respective.

Astfel, toate neajunsurile reformei agrare de după războiu, împreună cu toate consecințele economice și sociale sunt expuse pe larg și subliniate vizibil;

în industrie preponderența capitalului străin de exploatare e scoasă în evidență, mai ales pentru industria petrolului, unde capitalul românesc este arătat pe locul al 5-lea în 1916 și al 4-lea în 1920;

situația financiară este arătată ca dezastruoasă: datoriile statului întrec jumătatea averii naționale și țara e redusă la situația unei semi-colonii a capitalului englez și francez. Ofensiva acestui capital în Peninsula Balcanică și poziția României față de tendințele lui de acaparare sunt pe larg studiate în special de M. Rafail în cartea sa „Orientul apropiat" (Leningrad, 1926). In această carte vom găsi multe date interesante, la care voiu reveni când voiu studia problema Basarabiei.

Gospodăria, centralizată la extrem și sfâșiată de politică și birocrație, dezordonată în provinciile alipite (mai ales — Basarabia!) — este ilustrată cu exemple câteodată cunoscute și la noi (astfel este cazul introducerii monopolului tutunului în Basarabia care a redus enorm producția antebelică, caz citat de d. Stere în ultimele sale memorii publicate în „Adevĕrul") întotdeauna elocvente (îndemânarea autorilor sovietici în această privință este cunoscută).

Oricum, cu oarecare indulgență, asupra acestor pagini se poate trece.

Problema cea mare a deosebirii adevărului de fals începe la expunerea repartiției populației pe naționalități și raporturilor acestora între ele, dar mai ales față de Stat. Relativitatea datelor statistice, îndeajuns de cunoscută și de folosită, devine pentru cazul României și mai suplă, din cauza lipsei de date certe, alcătuite pe baza unui recensământ științific. Faptul că astăzi populația României este evaluată după recensăminte antebelice și deosebite pentru diferitele sale provincii, constitue cea mai mare piedică de-a controla, sau la nevoie combate interpretările statistice nefavorabile. Este un neajuns pe care îl subliniază și autorii sovietici, dar acest lucru e făcut — s'ar putea crede — pentru a se degaja de orice răspundere în ceeace privește neexactitățile afirmate. Căci sunt unele bătătoare la ochi.

Astfel populația României este arătată în număr de 7½ mil. în vechiul regat și 17 mil și ceva pentru România întregită (1921). Nimic de zis în privința numărului. La repartiție însă vom găsi un fapt, care pune la îndoială buna credință a autorilor, sau în orice caz pregătirea lor științifică (dacă nu și una și alta).

Pentru vechiul regat, proporția Românilor este dată prin procentul 89. Pentru România întregită numai 57. Dar pe lângă rubrica „Români" mai găsim o rubrică: „Moldoveni-basarabeni, 7.9%!" După autorii sovietici, Românii din Basarabia au suferit influența popoarelor înconjurătoare și în special a Ruso-Ucrainenilor, într'o măsură așa de mare, încât și-au pierdut origina românească pură și limba fraților de peste Prut, devenind o entitate etnică deosebită și vorbind o limbă deosebită de aceea a țăranilor din vechiul regat într'o așa de mare măsură, încât chiar înțelegerea între un regățean și un basarabean e îngreuiată. (Iordanski, Ustinov și Bessiadovski, op. cit.).

Și dacă am găsit aici, în regat, oameni culți care alături de satisfacția sufletească își exprimau și mirarea când auziau că există în Basarabia județe întregi, unde țăranii nu știu o boabă rusește, e clar că nici un cititor sovietic nu va aduna în urma unei astfel de explicații procentele de 57 și 8 (a căror sumă tot e mai aproape de realitate) și va rămâne pe de o parte mirat față de conglomeratul naționalităților ce-l prezintă România cu cei numai 57% Români, iar pe de altă parte va primi cu mult mai ușor toate concluziunile ce i le scot autorii în privința rapacității României față de vecinii săi, deposedați de provincii în care, „cu excepția Transilvaniei, ei (adică Românii) nu formează majoritatea absolută, dar și în Transilvania, unde ei preponderează într'o măsură oarecare asupra celorlalte grupări naționale, grupările burgheze românești, deși nu au uitat cu desăvârșire limba română, totuș prin forța legăturilor economice și culturale sunt atrase mai puternic de Viena și Budapesta, decât de București". (Iordanski, p. 149).

Și dacă situația naționalității dominante însăși este așa de tristă, se poate ușor imagina că problema naționalităților în România va da naștere unei „situații speciale a politicei interne, în care lupta minorităților pentru drepturile lor va ocupa unul din locurile principale". (Op. cit., pag. 149).

Pentru vechiul regat, problema cea mai acută, este antisemitismul, născut încă din vechea ură a populației față de arendașii țăranilor iobagi și amplificată mai târziu prin pătrunderea acestora din urmă în viața socială, dar și printr'o serie de conflicte internaționale. Concesiunea căilor ferate a lui Bleichröder, pacea dela 1878, Tratatul dela Versailles, toate acestea conțin după autorii sovietici tot atâtea motive noi de accentuare a mișcării îndreptate împotriva unei minorități care „nici până astăzi n'a fost egalată cu restul populației în drepturi".

In Transilvania (56.5% Români, 32% Unguri, 9.3% Germani), Ungurii plini de ură etnică și ambiție națională umilită, constituie „o grupare puternică al cărei scop este deocamdată lupta pentru păstrarea unității naționale", puternic amenințată de guvernarea românească prin măsuri „care au dezamăgit până și populația românească a Transilvaniei, deprinsă sub asuprirea Austro-Ungariei să trăiască sub o administrație străină, dar totuși ordonată și sub o constituție cinstită, care garanta libertățile cetățenești în limitele posibilităților liberale, ceea ce, se înțelege, nici pe departe, nu este cazul cu România de astăzi". (Op. cit., p. 157).

Și mai acută este arătată problema minorităților în Bucovina, unde trăiesc în proporții aproape egale: Români, Ucraineni, Ruși (?), Polonezi, Unguri și Germani și unde varietatea populației și micimea grupurilor etnice, le ia putința unei rezistențe eficace.

Acelaș lucru se întâmplă și în Dobrogea, unde deasemeni locuiesc numeroase neamuri, iar Românii alcătuiesc un grup numai de... 3% (trei la sută)!

E interesant de urmărit proveniența acestei cifre. In cartea sa asupra vieței politice a României, Troțchi, care a vizitat țara noastră prin 1913, vorbește pe larg de anexarea Cadrilaterului și folosind cifrele recensământului bulgar din 1911, dă pentru populația românească a Cadrilaterului, procentul de 3. Toți autorii, dar absolut toți, care scriu ulterior despre România și folosesc, natural, cartea lui Troțchi, nu mai fac deosebire între Cadrilater și Dobrogea întreagă și extind procentul de 3, asupra întregii populații românești din provincia transdanubiană! Greșala e prea grosolană, chiar pentru o atitudine dușmănoasă.

E lesne de închipuit, în urma celor spuse mai sus, că problema naționalităților în Basarabia este prezintată în culori și mai negre, dar asupra acesteia va fi vorba mai departe.

M. MAEVSKI

V a r i a

Marcel Ivan : „Evoluția partidelor noastre politice"

Literatura consacrată problemelor politice, în genere este foarte redusă. La noi însă, e aproape inexistentă.

Fenomenul formării partidelor politice este fără discuție, cel mai însemnat și semnificativ din viața modernă și contimporană. Analiza și cunoașterea lui e din toate punctele de vedere, interesantă și utilă.

D. Marcel Ivan, un inginer diplomat din generația tânără, în studiul său despre „Evoluția partidelor noastre politice" strânge un bogat material, care va putea fi utilizat cu folos la un studiu sistematic de sociologia partidului. Corelațiunile stabilite și graficele foarte precise și detailate din acest studiu statistic, pun în lumină o serie de adevăruri, pe care nu le-am fi putut stabili altfel. E un fapt demn de relevat că pe măsură ce se înmulțesc partidele, iar cele mici cresc, prima electorală este amenințată. Deasemenea curba de evoluție a partidelor, care se desprinde din cifrele indicate este instructivă. In detaliul tehnic, extrem de interesant, nu intrăm.

Autorul cercetează chestiunea, pentru prima dată pusă la noi în discuție, în calitate de om de știință, preocupat de semnificația cifrelor statistice, în prima linie. Prin aceasta, lucrarea dobândește mai mult prestigiu și obiectivitate.



Camarada șomerului

Sub titlul de mai sus, scriitoarea germană Irma Fiebig a publicat într'o revistă un interesant articol de psihologie feminină în legătură cu șomajul bărbaților. Il reproducem mai jos, în traducere, pentru frumusețea și noblețea simțimintelor pe care le cuprinde.

„Nenumărați bărbați, dotați, capabili și harnici, din toate straturile sociale sufăr azi soarta vitregă a timpului: șomajul. Milioane de bărbați sunt crunt loviți până în adâncul sufletului lor de pe urma lui; dar nu numai bărbații, ci și soțiile, mamele și surorile, care stau alături de acești bărbați.

Azi, existența fiecărei familii burgheze se întemeiază pe posibilitatea de lucru a bărbatului. Lipsa de lucru prăbușește suporturile ei materiale, și odată cu foamea, cu grijile de toate zilele, cu micile conflicte, se nărue nenumărate căsnicii și tot atâtea familii. Căci odată cu munca i se iau bărbatului nu numai mijloacele de existență proprii familiei, ci i se răpește însuși rostul vieții sale. Profesiunea e forța motrice a vieții omului din secolul al douăzecilea.

Șomerul vede dispărând pământul de sub picioarele lui și cu el fundamentul, locul și rangul pe care trebue să-l ocupe în conformitate cu profesiunea lui. Activitatea lui îl situa în colectivitatea societății omenești; prin sustragerea lui dela muncă, el își pierde îndreptățirea existenței sale în mijlocul ei, și nu numai în colectivitatea poporului, dar și în cercul lui mic, în familie.

Prin șederea prelungită în casă se turbură obișnuitul ritm al vieții familiare. In special în micile locuințe, strâmtoarea conviețuirii și împărțirea inegală a muncii — femeia se simte de cele mai multe ori împovărată din pricina greutăților gospodăriei — duc la neînțelegeri nedorite și totuși, adesea de neînlăturat.

Bărbatul se simte desarmat, strâmtorat, nervos. El își pierde tot mai mult conștiința individuală — acest factor necesar oricărei acțiuni spre a fi încoronate de succes — prin umilirea datorită sprijinelor cerute, prin goana lipsită de folos, prin așteptările zadarnice în anticamere. Contactul dintre membrii familiei se înăsprește; slăbiciunile și diferențele în raporturile reciproce ies la iveală încă odată pe atât de vizibil în strâmtoarea spațiului. Lovirea și frecarea continuă de particularitățile tovarășului devine în această atmosferă încărcată un adevărat chin, în care orice încercare de refacere e amenințată de o nouă prăbușire.

Oare, sfârșitul acestui proces nu înseamnă, cele mai adeseori, sfărâmarea celor mai valoroase energii?

Există numai un singur om, care poate apăra de această soartă pe bărbatul lipsit de lucru: femeia. Aceiași femee, care încearcă și ea toate umilirile, nevoile, amărăciunile, speranțele mereu înșelate, și însfârșit desnădedjea. Femeia, care trebue să privească cum bărbatul la care ea privea în sus, își pierde conștiința individuală, echilibrul, cum în cele din urmă e incapabil să reacționeze chiar față de lucruri, care ei și celorlalți oameni le apar de sine înțeles și ușoare — dar cari, deși duc poate aceiași aprigă luptă pentru existență, duc o luptă orânduită și deaceia mai cu rost.

Aceiași femee, care poate simte cum imaginea bărbatului se transformă încetul cu încetul, cum prin schimbarea lui își pierde și ea încrederea în el, poate chiar și respectul și — iubirea.

Nesfârșite sunt greutățile pe care trebue să le împărtășească tovarășa celui lipsit de lucru: și totuși de una rămâne cruțată — de lipsa de lucru: de starea de gol interior, de scormonire necontenită, de simțimântul inferiorității, de autoflagelare.

Fie că femeia exercită o profesiune, fie că e ocupată cu gospodăria, ea e în continuă legătură cu lumea din afară și cu preocupările ei. Acestea, cu toate lipsurile, o fac mult mai avută decât tovarășul ei. Iar acțiunea pe care o exercită poate față de bărbat, sprijinul sufletesc, îi oferă ce are viața mai de preț: rostul existenței.

'Aceasta trebue să știe femeile și fetele, al căror soț sau logodnic, al căror fiu sau frate a fost lovit de soarta șomajului. In fiecare zi trebue s'o repete ca o rugăciune, întărindu-se ele însăși, pentru a putea duce la îndeplinire această obligație imperioasă. Nu există faptă care să te înalțe și să te satisfacă mai mult ca marea jertfă alcătuită din mii de lucruri mărunte, neînsemnate; acea atitudine prêt a faire de fiecare clipă, lipsită adesea de mulțumire și pricepere.

Ceiace formează acest sprijin nu-s nici măcar cuvintele, ci atitudinea interioară, credința în celălalt, încrederea, veselia legată de speranțe, vioiciunea și înțelegerea necontenită. Ințelegerea descurajării, a susceptibilității, a mândriei, a fluctuațiilor dispoziției, chiar a cuvintelor aspre, care devin adesea soluția atât de necesară impasului lăuntric. Numai femeia are putința de a-l face pe bărbat să-și păstreze importantul factor în lupta pentru existență: conștiința individuală. Dar ea trebue să-și dea necontenit osteneala să-l vadă pe bărbat astfel cum s'a manifestat în plenitudinea activității sale, și nu așa cum pare în această clipă, — căci existența pe care o trăește acum nu e decât o existență aparentă.

Mândria bărbatului onest suferă în largă măsură de faptul că femeia trebue — poate — să îngrijească de întreținere, sau că întreaga povară a muncii apasă pe umerii ei. Și mâhnirea datorită acestei pricini — în lipsa oricărei puteri de îndreptare, în ciuda lui de a nu putea pune capăt acestei stări — îl duce la nedreptăți, care provoacă adesea suferințe și amărăciuni femeii. Deoarece bărbatul crede că trebue să se disprețuiască pe el însuși, socotește că această desconsiderație se află și la cei din jurul lui. El devine astfel meschin, desorientat, amărît; începe să cântărească fiecare cuvânt, trage concluzii din conținutul și tonul discuțiilor și creiază în felul acesta acea atmosferă, care amenință cu destrămarea întregii familii.

Dar tocmai în această situație gravă, femeia trebue să dovedească ceiace a oferit în atâtea rânduri bărbatului: camaraderia! Ca un adevărat camarad, ea trebue să-și ajute și să-și sfătuiască tovarășul; ca pe un camarad, care în clipa de față n'are putința să se manifeste, ea trebue să-l trateze: cu neîncetată stimă și bunătate, cu neîncetată tragere de inimă, așa cum a făcut-o mai 'nainte. Căci ceiace îl conduce pe bărbat aproape de ultimul gest al disperării e tocmai faptul că zărește schimbarea de atitudine a femeii, că pierde în ochii ei iubirea și stima. In loc să-și frângă mâinile și să se vaiete, ea trebue să caute un mijloc de scăpare, un ajutor, dar bine 'nțeles fără provocări, fără cuvinte de dojană. Căci acolo unde nu există o vină, nu există nici vinovat; și nedreaptă și lipsită de iubire e femeia care-și acuză bărbatul în loc să-i acorde tot sprijinul ei. E un act care necesită spirit de jertfă și de camaraderie, așa cum l-a manifestat bărbatul în timpul războiului. Femeia de azi trece printr'o luptă a cărei victorie sau înfrângere va hotărî soarta ei, așa după cum războiul hotărăște soarta unei națiuni. Căci ce prețuește o mamă care pune egoismul mai presus de copilul ei? Și azi sunt toate femeile mame...".

a. b.

Probleme in literatura Belgiei

Jean Cassou, Francis de Miomandre și alți buni scriitori moderni din Franța, și-au îndreptat de câtăva vreme tot interesul către literatura belgiană, care face în prezent un mare efort, creând noi case de editură, asociații de prietenii literare în diferite țări, antologii de scriitori belgiani, etc.

Până în prezent literatura de limbă franceză, belgiană, a fost aproape ignorată de marele public francez și destul de puțin încurajată de cititorii din propria ei țară. In schimb, literatura flamandă, destul de bine susținută de cititorii flamanzi, a găsit în acelaș timp un câmp de mare estindere în Olanda. Mica și activa țărișoară a Belgiei, are totuși sumedenie de scriitori, artiști și savanți, care pot figura cu cinste în galeriile bogate ale scriitorilor de limbă franceză din prezent.

Străinii ignorează problemele literaturii belgiene care se scrie în două limbi, precum și fricțiunile dintre scriitorii de limbă franceză și flamandă, complicate și învrăjbite, prin amestecul politicii. Iar mica Belgie se zbate să se afirme pe două fronturi, dintre care cel francez, ca de obiceiu, s'a găsit în urmă cu propaganda și acum dă zor.

A apărut Ediția II-a
CAMERE MOBILATE
roman de
Damian Stănoiu
Editura Adevĕrul S. A.
Prețul Lei 60

„Junimea în anecdotă"

Sub titlul acesta d. *C. Săteanu* prepară o lucrare evocativă și istoriografică, în care va prezenta în anecdote vesele sau triste pe: *Costache Negruzzi* (primul junimist) și *Alecsandri*, apoi pe întemeetorii societății: *Maiorescu, Carp, Th. Rosetti, V. Pogor* și *Iacob Negruzzi*, pe scriitorii luceferi ai cenaclului, *Eminescu* și *Creangă*, pe *Hașdeu* și *Gh. Mârzescu-tatăl* ca adversari, și pe: *N. Gane, A. Naum, Miron Pompiliu, V. Ianov* (canțonetistul), *N. Culianu, Caragiani, V. Burlă, Al. Lambrior* și *P. Paicu* (filologii), *St. G. Virgolici* (spaniolul), *Gr. H. Suțu* (galicul), *I. P. Florentin* (nuvelistul istoric), *I. M. Melik* (matematecianul), etc., etc.

Volumul va fi ilustrat cu fotografiile tuturor.

Toți admiratorii faimosului cenaclu, (care a făcut și continuă a face epocă), care dețin *amintiri autentice*, scrisori și fotografii respective și doresc ca ele să fie utilizate în această lucrare, sunt rugați a le comunica d-lui *C. Săteanu* la *Iași* (Str. Brătianu 120).

A APĂRUT
Regine Incoronate
POVESTIRE DIN TRECUT
de
MARIA
Regina României
2 vol. compacte a 80 lei volumul

Viața de provincie

Când eram copil, deseori mă așezam pe marginea lacului, din apropierea casei noastre și aruncam cu pietre în apa lui verzue, adormită sub razele soarelui de vară. Mă încânta transformarea bruscă a suprafeței lucii și curate, într'un amestec de noroiu verde-gălbui, din care săreau broaște și mormoloci desgustători. Azi, amintirea aceasta îmi aduce aminte, o altă imagină: orășelul curat și poetic, — „oraș patriarhal" cum se zice în literatură, — Râmnicul în care am copilărit. La o cotitură a trenului, apare străjuit într'o parte de dealuri, în alta de câmpii, legate de firul argintiu al râului Râmnic. Intr'o margine șirul alb la cazărmilor; în marginea opusă, clădirea cochetă de cărămidă roșie a gării, cu micul bulevard umbrit de tei; strada principală, grădina publică — mare cât o batistă, — câteva străduțe mai elegante, apoi restul mahalalei, pe jumătate rurală. Casele mici vopsite în alb, au grădiniță de flori în fața. Străzile sunt bine măturate și liniștite. La sosirea trenurilor, bulevardul se însuflețește, dar repede cele câteva birje dispar în ulițe laterale și. cu perdelele lăsate, cu înfățișarea lor pașnică, clădirile își continuă somnolența obișnuită. Pe seară, vara, începe muzica la grădina publică și, ca un stup de albine, sub primele raze primăvăratece, — centrul se agită. Pe unica alee din grădină se înghesue rochii colorate, uniforme de ofițeri și sacouri de culori închise. Aproape de miezul nopții, totul se liniștește: doar la colțuri de stradă, câte un felinar clipește somnoros. Zilele trec calme în orășelul nostru. Puțini din locuitorii lui se interesează de marile evenimente, din Capitală. Doar profesorii, în recreații sau cei câțiva politiciani de meserie discută ultimele evenimente dela centru, la un aperitiv, în bodega din strada mare. Restul râmnicenilor rămân nepăsători de prezumtiva cădere a guvernului; de succesul piesei lui Z., de apariția ultimului roman al lui X. Pașnici provinciali se interesează numai de viața intimă a... semenilor lor!...

După ce s'au scurs orele închinate menajului, cucoanele se adună, — după simpatii, — la vizite. Intre o dulceață și o ceașcă de cafea, își povestesc ultimele noutăți locale. Ascultându-le, cred că le-ar invidia și cel mai abil reporter, iar ingeniozitatea deducțiilor lor, n'a fost atinsă nici de marele Scherlok Holmes! Cu câtă trudă și-a adunat, fiecare, materialul informațiunilor! In piață, — unde dimineața a însoțit servitoarea, — în magazine, după cumpărături, — la cinema, sau seara în grădina publică, — fiecare coniță e un aparat cu mii de antene receptive. Un gest neînsemnat, o vorbă prinsă în treacăt. un zâmbet inofensiv, — e deajuns pentru agera observatoare. Din el va deduce cu precizie că Popeasca trăește cu Ionescu; Săndulescu și-a bătut nevasta: Vasileasca e gata să divorțeze și alte multe amănunte, de acest fel. Iar când apare un caz special, în jurul acelei case se țes fire invizibile, trecătorii se înmulțesc pe strada ce o mărginește; vecinii sunt cei mai abili spioni. Ochi nerăbdători scrutează casa cu pricina, înregistrează cel mai mic semn, care. mâne, va lua proporții fantastice. Seara, la cină, bărbații, — întorși dela slujbe, — sunt puși în curent cu ultimele noutăți pe care, la rândul lor, le vor comenta a doua zi, la birou, cu mici adaosuri personale...

*

In primăvara aceia, subiectul zilei era familia procurorului Sava, abea sosit în localitate. La început, a fost numai o curiozitate, care urma, — după împrejurări, —să se transforme în simpatie sau ostilitate. Nouii sosiți însă n'au făcut nimic, pentru câștigarea opiniei publice locale. Dimpotrivă, parcă se fereau să se apropie de lume Râmnicenii îi priveau cu mirare apoi mirarea s'a transformat în indignare: nu era o impertinență să se eschiveze așa de lume? Ce, erau așa de nobili d-lor Slavă domnului, e destulă lume bine în oraș! Ura localnicilor mai era ațâțată și de alt motiv: tinerii soți aveau, în înfățișarea lor, ceva aparte. Râmnicenii n'au fost niciodată în urmă cu jurnalul de modă, dar distincția nouilor orășeni nu făcea parte din acest domeniu. Fără să caute, cei doi tineri impuneau și asta sâcâia pe pașnicii noștri cetățeni.

Imi amintesc cum i-am văzut prima oară: într'o după amiază de vară, când orășenii se îmbulzesc pe trotuarul din dreapta, al străzii principale. Ei mergeau încet pe celălalt trotuar, vorbind liniștiți. Cam de aceiași statură, tineri și frumoși, formau o pereche ideală. Salutau, cu un zâmbet indiferent, cele câteva cunoștințe, fără să se oprească în loc. De atunci i-am văzut deseori, împreună, pe stradă, la cofetărie, la cinema, sau seara, la grădina publică. Mai des însă îi întâlneam pe ulițele mărginașe. Porneau pe câmp, și se întorceau pe înserat, plini de praf și zâmbitori—„Se înțelege,— distinsa lor persoană preferă tovărășia oilor și vacilor din câmp, decât pe a noastră!" ziceau cu ciudă cucoanele. Locuiau pe bulevardul gării, într'o casă mică și albă, înconjurată de tufe de iasomie și trandafiri. De multeori, cucoanele se învârteau prin fața porții, doar vor prinde vreun amănunt din interiorul căsuței albe dar, pe înserat, nu răsbătea până la ele, decât melodia vreunei lied de Schubert, cântat la vioară și pian. Cei câțiva colegi, care le cunoșteau interiorul povesteau că au puțină mobilă, dar cărțile umplu două treimi din camere. Primiseră cu politeță cele câteva vizite oficiale, dar cei care călcaseră odată în casa lor — nu se grăbiră să revină. Era, — povesteau ei, — o atmosferă înghețată. Cei doi soți nu păruseră entuziasmați și nici măcar curioși să afle cancanurile locale și, repede, aduseseră vorba despre ultima carte a lui Galsworthy, ceeace nu prea distrase pe vizitatori.

Și, totuși, cucoanele nu se dădeau bătute. Prin toate mijloacele căutau să pătrundă în cuibul tăcut, să disece viața intimă a celor doi soți. E drept că informațiile celor mai inițiați nu se potriveau deloc. Una aflase că o duc într'un scandal, că se bat „pe mutește"; alta, că el e „sub papuc" și nu ese din vorba ei; o a treia, că nu sunt cununați, că ea ar fi ovreică sau englezoaică, — „în orice caz ma chère, romăncă nu-i, se vede de-o poștă!" Mai știau că ea îl înșală cu unul din nația ei, din București, care-i scrie mereu. Doar factorul îi spusese nevestei judecătorului de instrucție, că zilnic are scrisori pentru d-na Sava, soția procurorului. Pela mijlocul verei, într'o seară, la cofetăria — care-și întinsese mesele pe trotuarul din fața și jumătate din stradă, — era mare înghesuială. La una dintre mese, într'un colț retras, apăruseră soții Sava, întovărășiți de un necunoscut, — un tânăr cu fața gânditoare și foarte bine îmbrăcat. Cucoanele își făceau semne peste mese: — „Ce nerușinare! Și l-a adus lângă ea! Obrocitul de bărbată-său nu vede nimic!" Din ziua aceia, serviciul de spionaj s'a perfecționat, în jurul casei procurorului. Se povesteau cele mai fantastice lucruri. Câtva timp, necunoscutul fu văzut mereu în tovărășia celor doi soți, apoi într'o zi se svoni că plecase, — spre București, — după informațiile d-rei ceferiste, care-i liberase biletul de tren. Cleveteala își urma totuși drumul. Imaginația cucoanelor era nesecată.

La începutul lui Octombrie, într'o dimineață, o veste sgudui orașul. D-na Sava, — pe care cu toți o văzuserăm — două seri în

(Continuare în pag. 6-a)

urmă — la cinematograf, — murise peste noapte. Imediat apărură cei bine informați: era la mijloc o crimă! Procurorul prinsese, — în fine — o scrisoare, și a bătut-o, până a lăsat-o moartă. Ar trebui să se facă o reclamație, la București! Alții susțineau că s'a omorât, pentru că o părăsise amantul. Numai doctorul cel bătrân, care fusese chemat la miezul nopții de procuror, spunea — fără să fie crezut de nimeni — că tânăra femee avusese un atac de cord.

In ziua înmormântării, tot orașul s'a înghesuit în fața căsuței, unde nu putuse pătrunde până atunci. Ochi curioși și răi alunecau pe pereții interiorului care parcă mai păstra intipărită, fericirea ce adăpostise. Pianul deschis cu vioara deasupra; două cărți răsfoite, dormitând pe acelaș divan; pălăria ei agățată peste pardesiul lui — totul mărturisea o strânsă legătură dintre cele două suflete despărțite de moarte.

— „Ai văzut, ma chère, o lacrimă nu i-a dat și când a chemat preotul la sărutarea cea din urmă, el nici nu s'a apropiat măcar de sicriu deși mulți îi făceau semne. Sta cu ochii închiși, rezemat de zidul bisericii. O fi fost moarta vinovată, dar și el e prea rău la suflet"...

Peste câteva zile procurorul a plecat din oraș, fără să-și ia rămas bun dela cineva. Lumea s'a liniștit. Alte subiecte preocupau pe harnicile noastre gospodine.

In toamna aceia, deseori treceam pe bulevard și în fața căsuței înconjurată de grădina ofilită, — care parcă-și plângea stăpânii dispăruți, — inima mi se strângea cu tristețe. Mi se părea — în serile acele cenușii de toamnă — că văd răutatea și cleveteala „pașnicului nostru orășel" întrupată într'o hâdă vrăjitoare din poveste care, noaptea târziu, înconjurase căsuța zâmbitoare, urzise farmece și blesteme și spulberase fericirea pe care pereții aceia albi, ascunși între flori, o adăpostise o vară întreagă...

LUCREȚIA DASCĂLESCU

Umor universal

INTRE PRIETENE

— Eri am întâlnit un bărbat care vroia să mă sărute! Vai, cum am fugit!

— Dar cel puțin l-ai ajuns?

SOȚIE DUIOASĂ

EL. — Azi m'am bărbierit de două ori. Dar tu nu vrei să crezi că din pricina asta îmi irit pielea obrazului!

EA. — Te cred, dragul meu, dar dacă n'o faci, atunci mi se irită mie pielea...

DORINȚA

— Să-mi înșel soțul? Dar gândește-te, Ludwig, pune-te o clipă în situația lui!

— Dragă Olga, păi tocmai asta vream și eu!

INTRE PRIETENE

— Când eram de zece ani, tata mi-a dăruit un inel de preț. Nu vrei să-l vezi?

— Ba da, draga mea: sunt o mare amatoare de antichități...

OPTIMISM

— Cum vă numiți?

— Erna Gaier!

— Ce vârstă aveți?

— Șaizeci și trei de ani!

— Sunteți căsătorită?

— Incă nu!!

SOLUȚIE

— Domnule doctor, ce să fac împotriva boalei de nervi a soțului meu?

— Călătoriți amândoi.

— Incotro?

— In direcțiuni opuse.

COPIII

— Cum ți se pare noul tău profesor?

— Trebue să fie foarte evlavios.

— Cum așa?

— De câte ori răspund la o întrebare, strânge pumnii și se roagă: Doamne! Doamne!

DIVERGENȚE

— Ai fost vreodată în divergență de păreri cu soția d-tale?

— Da, destul de des, dar ea n'a aflat-o niciodată...

INVERSARE

— Benjamin Franklin a spus că pe pământ sunt sigure numai două lucruri: moartea și impozitele.

— Așa o fi. Dar din păcate se succed în ordine inversă.

CONCLUZIE

Primul automobilist. — *Cât ai dat pe mașina asta?*

A doilea. — *Nimic. Mi-a dăruit-o un prieten.*

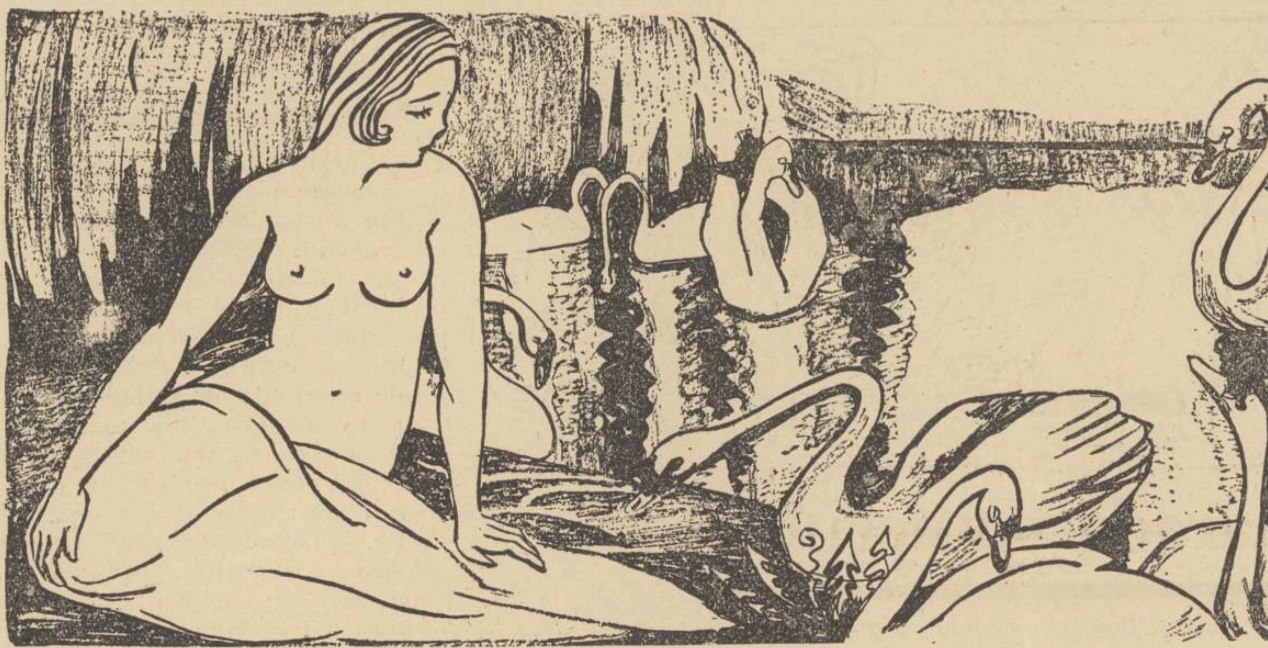
Primul *(examinând mașina).* — *Dragă, să știi că te-a tras pe sfoară!*

PREFERINȚE

Un om fusese găsit pe stradă, aproape degerat.

— Nu există decât un singur mijloc de salvare. Doi oameni să-l țină și unul să-i toarne coniac pe gură.

— Nu, — protestă omul. Unul să mă țină și doi să-mi toarne coniac.



Cinematograful

Reluări

O dublă pricină: sărăcia și — cum se zice — „sezonul-mort" favorizează „reluările". Astfel trei „săli de premieră" au dat „Sbuciumul patimei". E filmul unde a apărut prima dată pe ecranele bucureștene marele actor englez Charles Laughton, acela care avea, mai pe urmă, să facă un excelent Nerone și un nu mai puțin excelent doctor Moreau.

„Sbuciumul etc..." este povestea geloziei, a unei gelozii înaintate, a geloziei-psihoză, combinație de suferință cu poftă morbidă de a grăbi evenimentele dezagreabile și cu nevoie de certitudine, nevoie care merge până la un fel de dorință sadică de a vedea femeia iubită acuplată cu altul. Această stare sufletească paroxistică se desfășură în cadrul scrobit al unei elite de Englezi ducând o viață cu atât mai rigidă socialmente cu cât trăesc în plină barbarie (un port din nordul Africei) (și Dumnezeu știe cât de obligat se simte un Englez să păstreze o strictă etichetă londoneză atunci când se găsește în colonii).

Contrastul între chinurile sufletești ale unui om aproape nebun și aparentul calm al existenței sale cotidiene este de un excelent efect. La urmă, gelozia devine demență pură și se termină cu o catastrofă: naufragiul, voluntar provocat, al unui submarin (eroul e comandant de submarin).

Remarcabilă este, la sfârșit. următoarea invențiune:

Tânărul locotenent (Garry Cooper) și tânăra văduvă (Tatulah Bankhead) se revăd, pe stradă. Ea e foarte tulburată și pentru a-l evita se refugiază într'o prăvălie unde, ca să-și dea o contenență, cumpără primul obiect ce-i cade sub mână și care este... un tac de biliard! Nu se poate spune câtă ascuțită ironie este în spectacolul acesta al unei femei care își exprimă desnădejdea ei profundă cumpărând... tacuri...

Poveste

Farmecul filmului care se numește „Visul blond" este de a trezi, cu un material fizic, foarte contemporan, o atmosferă de basm, de poveste pentru copii (la rigoare pentru copii mari. dar copii totuși). Spuneam că decorul e curat modern: tren, cuvinte încrucișate, bicicletă. proletariat, fete în costum de baie. Dar... cele trei vile făcute din trei vagoane dezafectate au ceva din parfumul „odăii cu jucării"; apoi domnul „Vogelscheuchen", cu barba, ochelarii, pantalonii zdrențoși, armonica în brațe și cioara pe genunchi, este deadreptul personaj de poveste; și mai cu samă fereastra. fereastra plină de flori și de sculpturi naiv traforate, fereastra pe care intră vântul făcând să sboare părul Lilianei Harwey și ridicându-i buzele într'un surâs, fereastra aceea a trenului de vis care merge la Hollywood suind pe acoperișuri de case și munți de zăpadă, sau șerpuind printre stâncile din fundul Oceanului — toate astea fac exact ca un basm, și ca un basm frumos. Adăogați câteva melodii totodată puține și încântătoare —, și veți înțelege de ce „Visul blond" e un film fermecător.

Războiu

Odată cu această poveste ușoară și tandră s'a reprezentat în acelaș program, un film de aspre peisagii încețate, unde subiectul e viața dură și primejdioasă de pe bordul unui submarin. Aproape tot filmul se petrece pe mare, cu rare reveniri la decorul unui orășel german cu nume simbolic: „Meerskirchen", adică „Biserica Mării" Submarinul e comandat de ofițeri și manevrat de un echipaj de asemeni originari din acea localitate. Femeile sunt numai trei: o babă arțăgoasă și demnă, o soție de marinar gradat, nemțoaică exuberantă și pupăcioasă, însfârșit o domnișoară.

Este un film de războiu. Dar nu samănă cu celelalte, căci ni se dă altceva decât murdărie. mocirlă, tranșee, oboseală și gânduri defetiste. Aci suntem în mijlocul unor mașinării care sticlesc de curățenie, în mijlocul unui vast decor marin, și în mijlocul unei primejdii fără comună măsură cu dimensiunile omenești (a muri la 1200 m. sub apă, a muri apăsat de o presiune de câteva milioane de tone însamnă oare a muri exact tot atât de complet ca și atunci când mori lovit din întâmplare de un glonț rătăcit în momentul când te pregăteai să tragi din țigară?...) Este în războiul submarin ceva ne-omenesc (pentrucă e supra-omenesc) și care dă acestuia o impunătoare măreție (îmi amintesc de un alt film unde exista o asemenea atmosferă: „Dawn patrol", adică „Patrula dimineții", cu Douglas Fairbanks junior și cu Richard Bartleness, film remarcabil între altele și prin aceea că nu era nici-o femee într'însul).

Săruturi instabile

Nu mă încbunesc după Malec, deși trebue să recunosc că filmele sale sunt adeseori bogate în „gag"-uri ingenioase. In „Casanova", care se re-joacă actualmente, Malec este un fals Casanova, prezentat de un amic care avea interes să producă o asemenea mistificare. Acesta din urmă tocmește o femee, cu temperament vulcanic și mai mare cu un cap decât Malec, ca să-l învețe pe acesta să sărute. Lecția de sărutări și, după asta, exercițiile elevului, exerciții aplicate la toate femeile care-i cad în mână, săruturile acrobatice pe care Casanova le realizează în toate pozițiile corporale pe care gimnastica umană le poate imagina, sunt de o mare frumusețe humoristică și caricaturală.

Filmele lui Malec fac parte din categoria „filmelor cu gaguri", gen — cum foarte bine spune Alfred Savoir — cu mult mai dificil decât acel al filmelor „cu subiect".

Căci „filmul de gaguri" n'are propriu zis subiect, ci doar o vagă anecdotă foarte schematică și care poate fi oricât de stupidă fără ca asta să aibă vre-o importanță.

Se poate, la rigoare, vorbi și aci de un subiect, dar de un „subiect-idee", de o „idee generală" a filmului, un subiect oarecum filozofic, (ca bunăoară în bucățile lui Charlot).

Dar asta ne readuce:

Iarăși la Contesa Lily

Căci marea originalitate a acestui film este de a fi fost construit „pe bază de gaguri", însă cu un material de „film-cu-subiect". Este, după părerea noastră prima oară că se încearcă a se aplica unui film cu subiect realist și „modern" rețeta filmelor de gaguri, rețetă până acum întrebuințată numai în opera de fantazie (ca filmele lui Charlot) sau de comic gol (ca acele ale lui Malec sau Stan Laurel).

Bine înțeles, inovația aceasta e interesantă și fecundă pentru că a fost aplicată de un regizor talentat cum e Lubitsch. Dar asta, în tot cazul, dovedește că procedeul e posibil, și ne permite să întrevedem importante îmbunătățiri viitoare în cinematograful de mai târziu. Este, cum spuneam în cronica precedentă, o îmbucurătoare revenire „înapoi la cinematograf".

Premiere

„Păcatul sorei de caritate" ar fi putut fi un film bun, dacă nu se tăia — de ce? nu știm — aproape jumătate dintrînsul. „Regele junglei" deși ascultă mai mult de o estetică de panoramă decât de una propriu zis cinematografică, are totuș calități artistice, dacă n'ar fi decât peisagiile de junglă, cu hoarde întregi de lei, și mai ales camaraderia impresionantă între toate acele fiare și eroul filmului, camaraderie care nu e trucată.

D. I. SUCHIANU

CEREȚI IN TOATE LIBRĂRIILE

Fecior de Slugă

roman de **N. D. COCEA**

EDIȚIA A DOUA

IMENS SUCCES!

Editura „Cultura Națională"

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Ing. Henri Tillmann, membru al Inst. General Psihologic Paris. Volumul lei 25. Provincie contra ramburs sau mandat. **la Șaraga Episcopiei 3 bis. — București**

De vorbă cu d. prof. dr. G. Marinescu

Implinind 70 de ani, d. prof. dr. G. Marinescu a fost sărbătorit de lumea științifică. La această solemnitate s'a asociat întreaga opinie publică.

Cu acest prilej, credem util să publicăm o convorbire cu d-sa — despre copilăria și adolescența-i pline de interes, cași despre începuturile sale științifice.

Sperăm că mulți vor culege învățăminte din rândurile de mai jos.

„N'am decât amintiri confuze din prima mea copilărie, spune d. profesor dr. G. Marinescu.

„Mi-aduc aminte totuși, de primele impresii în legătură cu tot felul de jocuri, adevărata necesitate organică a copilului de a se mișca, de a se educa prin sine însuși, de a se folosi de imaginația sa. Erau jocuri comune pe care mai toți copiii, născuți în condiții modeste, le-au practicat. Mai cu seamă înălțarea smeului cu vâjâitoarea lui, care era adevărată muzică pentru urechea mea, mă atrăgea foarte mult, nu pentru a fura electricitatea din nori, ca Franklin, dar spre a lua contact cu înălțimile atmosferice, de a avea iluzia că ceva din mine, se înalță. Acest joc constituia pentru mine, o adevărată pasiune, iar când puteam să rostogolesc pe acel al camarazilor mei, aveam simțământul unei victorii.

Pierzând de mic copil pe tata, am fost nevoit să muncesc de timpuriu alături de buna și devotata mea mamă, spre a ne câștiga existența zilnică.

Mi-a plăcut munca și lectura. Eram atât de fericiți în sărăcia noastră și ce mândru mă simțeam când citeam mamei, care avea simțământul religios desvoltat, din Cărțile Sfinte și astfel nu cunoșteam decât munca și Evanghelia.

„Citind multe romane, spune d. profesor Marinescu, printre care: „Contele de Monte Cristo" „Cei trei Mușchetari", etc., ași fi dorit să devin marinar. Intâmplările atât de dramatice ale lui Edmond Dantes, faimosul „Conte de Monte Cristo", m'au făcut să nutresc dorințe zadarnice.

Am citit cu pasiune „Suferințele tânărului Werther", iubeam foarte mult pe „Lamartine" și am învățat pe dinafară „Le premier regret" și „Le Lac" pe care le țin minte și azi. Jean Jacques Rousseau cu confesiunile lui și mai ales cu suferințele sale, Chateaubriand cu „Geniul Creștinismului", Georges Sand, Byron, m'au impresionat adânc. Am avut mai multă admirație pentru oamenii de talent și care au suferit, decât pentru acei care au fost fericiți. De aceea am preferat pe Corneille lui Racine și lui Voltaire. Mai cu seamă trăsurile cinice din viața acestui din urmă om de geniu, mi-au fost antipatice.

Ca oricare tânăr care iubește literatura cu pasiune, am comis și eu, adevărat păcat de copilărie și tinerețe, versuri, pe care le-am rupt și o schiță de roman.

Mi-au plăcut mult științele naturale. Studiul medicinii l'am început după sfaturile surorii mele, dar nefiind bine fixat, m'am înscris în acelaș timp și la Politechnică și la Medicină. Neavând mijloace să-mi cumpăr cărți și obligat de a urma cursurile dimineața la Politechnică și după prânz la Medicină, eram nevoit să mănânc pe drum ceva rece și indigest.

Cu regret am renunțat la Politechnică. Metodele didactice ale profesorului David Emanuel, de a conduce pe elev să rezolve el însuși problema, au lăsat o impresie neștearsă în sufletul meu. Consider și azi că disciplinele matematici desvoltă judecata și-i dau o atitudine severă în viață.

La medicină, aspectele lugubre ale cadavrelor și mirosul lor, m'au sguduit atât, încât două săptămâni n'am mai dat prin sala de disecție.

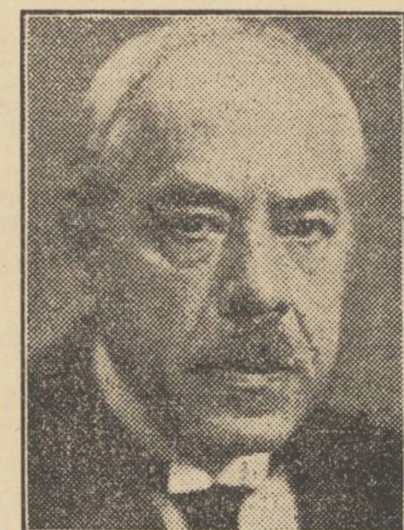
Cei mai mulți colegi fumau, pretextând că acest obiceiu îi face să poată suporta mai ușor atmosfera. N'am fumat și nu pot suferi fumatul.

Conflictul dintre știință și credință precum și înverșunarea luptei dintre oameni și mai cu seamă mijloacele de luptă. au dat o nuanță de pesimism afectivității mele.

Puterea și dorul de muncă însă, mi-au fost sprijin puternic".

Și depănându-și firul amintirilor, d. profesor Marinescu vorbește de profesorii dragi și buni, cărora le datorește întreaga d-sale desvoltare, amintind și de unii mai puțin valoroși.

„In anul I de medicină mi-au plăcut cursurile de chimie ale lui Carol Davila și cele de fizică ale lui Bacaloglu. Nu pot uita o lecție excelentă a lui Asaki despre „peritoneu" și conferințele d-rului Buicliu, expuse cu multă eleganță și claritate. dar mai cu seamă experiența vastă și cercetările originale ale



Prof. dr. G. Marinescu

profesorului Babeș, căruia îi datoresc atât de mult și căruia îi aduc un pios omagiu. De asemeni și profesorului Kalinderu care era mereu la curent cu noile descoperiri și care mi-a arătat o mare afecție și m'a ajutat în diferite împrejurări. Datorită acestor elemente de valoare, studiul medicinei m'a pasionat din ce în ce mai mult și azi o consider ca știința cea mai interesantă și care, după cum credea Descartes, este destinată să îmbunătățească soarta omenirii. Ce deosebire între medicină, care ne îngădue să studiem natura omenească și știința dreptului, al cărei progrese sunt atât de insensibile!

După modelul celor citați, mi-a plăcut din primii ani de studiu, să mă pun la curent cu toate cercetările. Citeam mult și mai cu seamă tratate noui și-mi aduc aminte că la examenul de „Patologie generală" fiind întrebat despre „Angina difterică", am vorbit de agentul acestei boale, bacilul lui „Loeffler", lucru pe care profesorul respectiv îl ignora cu desăvârșire. Am cunoscut mai mulți profesori, a căror știință era condensată într'un caet, al cărui conținut era ultima expresie și pe care nenorocitul de elev, trebuia să-l învețe pe de rost. Dar aceștia, copleșiți de valoarea celorlalți, aproape că nu s'ar fi cuvenit să pomenesc de ei.

Intors în țară, după ce am luat contact cu neurologia franceză, germană, engleză și italiană, datorită legăturilor mele sufletești, cu cei trei profesori: Babeș, Kalindero și Buicliu, s'a creat o catedră și un serviciu de boli nervoase, atunci când eu lucram la „Salpetrière" de unde am fost chemat, pentru a-mi oferi serviciile.

Mă întreb uneori, dacă nu era mai bine să fi rămas în Franța unde munca este altfel apreciată?" — sfârșește interesanta d-sale povestire, d. profesor dr. Marinescu.

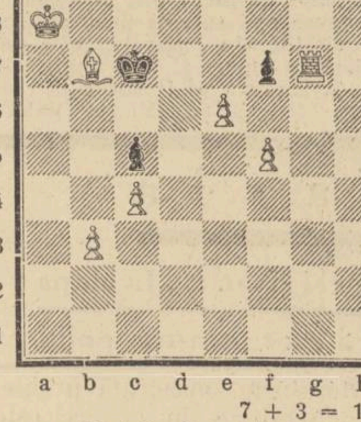
PAULA NECULCEA



Cronica Șahului

PROBLEMA No. 600

de **S. Herland**, București.
(inedită)



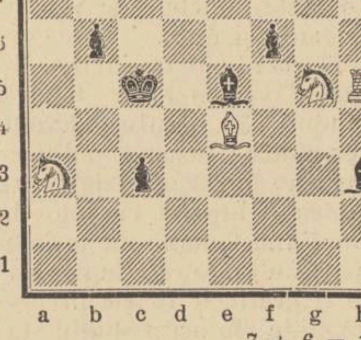
7 + 3 = 10

Pat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 601

de **Paul Leibovici**, Iași.
(inedită)

— Dedicată d-lui maior Caraman —



7 + 6 = 13

Mat în 2 mutări.

Corectură. — In problema No. 598 (Pauly) se va citi *Mat* ajutor în loc de *Pat* ajutor cum s'a tipărit din eroare.

PROBLEMA No. 143

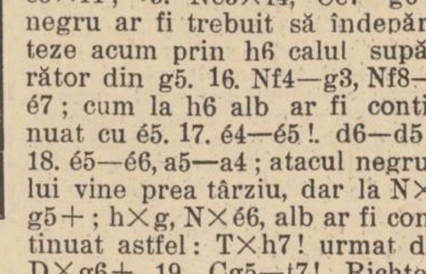
Jucată în concursul pentru campionatul de șah al Berlinului în Aprilie 1933.

ALB : K. Richter.
NEGRU : F. Saemisch.

Partidă spaniolă

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5, a7—a6; 4. Nb5—a4, d7—d6; 5. Na4×c6+, b7×c6; 6. d2—d4, f7—f6; 7. Dd1—d3, Cg8—é7; 8. h2—h4, Nc8—é6; mai bine ar fi fost Ng4, după cum se poate vedea din continuarea partidei. 9. Cb1—c3, Dd8—b8; 10. Nc1—é3!, Db8—b7; luarea pionului din b2 ar fi avut urmări primejdioase, dar dece a venit negru cu dama la b8 dacă nu joacă consecvent D×b2?; 10. 0—0—0, a6—a5; 12. d4×é5, f6×é5; 13. Cf3—g5, Né6—g8; 14. f2—f4, é5×f4; 15. Né3×f4, Cé7—g6? negru ar fi trebuit să îndepărteze acum prin h6 calul supărător din g5. 16. Nf4—g3, Nf8—é7; cum la h6 alb ar fi continuat cu é5. 17. é4—é5!. d6—d5; 18. é5—é6, a5—a4; atacul negrului vine prea târziu, dar la N×g5+; h×g, N×é6, alb ar fi continuat astfel: T×h7! urmat de D×g6+. 19. Cg5—f7! Richter continuă în modul său obicinuit de onergic atacul. 19...., Ng8×f7; 20. é6×f7+, Ré8×f7; 21. Th1—f1+, Né7—f6; 22. h4—h5, Cg6—é7; 23. h5—h6. Cé7—g6; 24. h6×g7, Rf7×g7;

Situația partide. după a 24-a mutare a negrului.
Negru : Saemisch.



Alb : Richter.

25. Tf1×f6! acest sacrificiu de calitate înlătură singura figură de apărare a negrului. 25...., Rg7×f6; 26. Td2—f1+, Rf6—g7; și la Ré7 negru ar fi pierdut: Dé3+, Rd8; Tf7 d. ex.: Rc8; Dé6+, Rb8; C×d5!!, é×d; T×c7, D×c7; Db6+ urmat de mat. 27. Dd3—d4+, Rg7—g8; 28. Cc3—é4; încă un sacrificiu frumos. 28...., d5×é4; la Tf8 ar fi urmat Cf6+. 29. Dd4—c4+, Rg8—g7; 30. Dc4—f7+, Rg7—h6; 31. Ng3—f4+. Cg6×f4; 32 Df7×f4+, și negru abandonează.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Unul din cei mai tineri de 30 ani, din Germania

Fotografia lui Heinrich Hauser ne arată un tânăr cu privirea limpede şi hotărâtă. In expresia feţei, cu trăsăturile care au păstrat încă ceva copilăresc, este siguranţa unui om plin de sănătate, care, cu toată tinereţa, are multă şi variată experienţă de viaţă. A făcut gimnazium, deci are ceva cultură de bază, apoi a fost marinar şi în urmă lucrător în fabrică, nu a împlinit încă 30 de ani şi a scris o nuvelă-roman *„Donner überm Meer"*, şi unul după altul *„Brackwasser"*, *„Die letzten Segelschiffe"* şi o serie de articole publicate într'un volum „Schwarzes Revier".

Prima operă este mai mult o nuvelă decât un roman. Eroul cărţii este, de fapt, o întrupare a technicei moderne, un aviator care a trecut oceanul şi care nu are alte trăsături omeneşti decât casca şi ochelarii de aviator. Toată povestirea este desfăşurarea luptei omului cu natura, năzuinţa sa de a crea, aspiraţia supraumană de a învinge ceiace pare peste puterile creaturii. Mai departe este vorba de condiţiile în care autorul şi-a scris cartea, greutăţile creaţiunii şi îndrăsneala măreaţă a tinereţii, care nu pregetă, cu riscul vieţii, de a lega cerul cu pământul. Creaţia, însă, în care-şi arată puterea şi originalitatea începătorul Heinrich Hauser, este tipul de femee din 1930. Autorul l'a descris cu dragoste şi grijă de adevăr, schiţându-i abia trăsăturile morbide, dar făcând să tresară, sub rafinarea acestei flori a civilizaţiei, felina sălbătăciune pentru care este iubită de bărbat. Această primă operă are multe lipsuri în compoziţie, dar lasă o impresie de putere, neobişnuită la un scriitor debutant, şi darul de a reda ansamblul unei personalităţi în disonanţele tonalităţii sentimentelor, ceiace denotă multă originalitate naturală şi un procedeu intenţionat, o metodă bine închegată, fiind aci vorba de un debutant.

In „Brackwasser", o operă bine construită şi bine legată, este povestirea unui marinar, care întâlneşte în lumea cea mai mizerabilă a unui mic port din Mexico, o copilă de metis, o ia cu sine şi încearcă să o aclimatizeze, într'o căsuţă modestă cu grădină, în patria lui, Germania de Nord. Dar această fiică a porturilor nu se poate transforma cu nici un preţ într'o Gretchen care se mulţumeşte să plivească florile dintr'o modestă grădină din clima nordică. Sângele fierbinte al tropicelor fierbe în trupul ei mărunt şi cu prilejul unei vizite, într'un murdar varieteu, vechile porniri se redeşteaptă. Romanul se sfârşeşte cu reîntoarcerea marinarului pe vas. Povestirea în romanul lui Hauser nu contează, sau contează numai atât cât e nevoie ca să-şi campeze personagiul şi să-i desăvârşească desemnul, ceeace e o trăsătură a literaturii celor mai tineri.

Problema pe care o pune autorul atât cu viaţa marinarului în portul acela din arida America Centrală, cât şi cu viaţa creolei, în nordul întunecat şi rece, în izolarea aceia tristă pe o insulă dela gura Elbei, în şuerul sinistru al vântului şi întunecarea ceţei veşnice este aceia că nu se poate creia o legătură acolo unde natura a pus pecetea deosebirii sale clădită de veacuri, clipă cu clipă, generaţie după generaţie.

Singura legătură între aceste două lumi nu poate fi decât vasul şi aci se desfăşoară talentul şi puterea autorului de a folosi experienţa unei vieţi trăite aevea. El evocă însă atmosfera fundaţiei acestei insule plutitoare de oţel, viaţa interioară a maşinilor, cu sclavii lor albi, lucrătorii navigatori, iar nu pe acea de bord şi din saloanele claselor, cum se face de obiceiu.

Aci se dovedeşte Hauser nu numai ca un scriitor de rasă şi din naştere, dar şi ca expresiunea unui nou gen de literatură, care s'a manifestat în Germania înainte şi după război şi care este literatura de clasă, literatura proletariană.

Este vorba de acel „spirit de clasă" de care pomeneşte d-l Raiciu într'un foileton din „Adevărul politic", făcând foarte interesante reflexii asupra epitetului de „generoşi" ce s'a dat intelectualităţii noastre socialiste, de acum 30-40 de ani.

Arta şi literatura proletară nu se pot cu nici un preţ confunda cu populismul şi nici chiar cu ceiace se numeşte azi arta proletară a unui Henry Poulaille, în romanul său *„Pain quotidien"*. Până la generaţia de azi nu avem în Europa alt poet al proletariatului în afară de Gorki. Adevăratul scriitor trebue să-şi exprime propria lui viaţă şi să creieze o lume în funcţie de personalitatea sa proprie. Nu e destul a te înduioşa de soarta proletariatului pentru a scrie o operă de artă. Nu înseamnă a creia o literatură, dacă se scriu manifeste şi prefeţe, pline de bune intenţii sau de o dulcegărie de proastă calitate romantică, ca acea a „grupului de scriitori proletari francezi". „Literatura este un pom, zice scriitorul danez Jenssen, şi numai din rădăcină pot răsări ramuri noi".

Nimeni n'a pus problema decât poporaniştii dela Viaţa Romînească prin exponenţii lor d-nii C. Stere şi G. Ibrăileanu. Ei nu au impus scriitorilor, colaboratorii lor, să-şi aleagă subiectele din viaţa poporului, dar au dorit un scriitor care să fie pentru ţara noastră ceiace a fost Gorki pentru Rusia, să fie în mod firesc un exponent al vieţii noastre dela ţară şi nu din teorie.

O literatură proletariană scrisă de proletari poate să existe, dacă sunt oameni de talent a căror personalitate este profund şi real proletariană. Mişcarea literară şi întreaga orientare a intelectualităţii poate să fie o ambianţă favorabilă pentru eclosiunea unei astfel de literaturi, dar ivirea unui talentat scriitor proletarian este independentă de orice teorii şi de orice preocupări de propagandă, fie ea cât de generoasă!...

Ceiace impresionează iarăşi şi în mod deosebit în „Brackwasser" este limba, care sună clară, e simplă şi concisă, fără nici un fel de podoabă. Ritmul scrisului său este sub semnul timpului, limba sa, e germana de după războiu, în care urmele dialectale se şterg din zi în zi şi din care orice provincialism e înlăturat.

Editura „Adeverul"
Mare succes

Europolis

Roman de Jean Bart

„...m'a interesat la extrem. Este o lume nouă, foarte interesantă şi tratată de un romancier nu de un povestitor.
„Europolis", are intrigă, mediu personagii, mai ales cele două femei......
G. IBRAILEANU

Editura «Adeverul», Lei 90



Cărţi şi reviste

Noul roman al unui răsvrătit: Szabo Desideriu

(Gheorghe Mille)

Faţă de penultimul roman al lui Szabó Desideriu „Megered az esö" (Ploua de zor...) care ne înfăţişează dramatica isbucnire şi desfăşurarea revoluţiei din toamna anului 1918, rulându-ne în faţa ochilor halucinantele svârcoliri ale plebei revoltate, într'un stil singur capabil să prindă şi să redea sensul tragic al vremurilor pe care le fixează, asigurându-şi prin aceasta întâietatea asupra celorlalte romane ale acestui răsvrătit al sorţii, noul roman intitulat: „Karácsony Kolozsvárt" (Crăciunul la Cluj) sub acest raport este mai puţin isbutit.

Nu mai întâlneşti aici pateticul ecou provocat de evocarea unor frământări istorice în mijlocul cărora mulţimea turmentată de mirajul fermecător al lozincelor umanitariste îşi strigă în gura mare durerea acumulată de secole de-arândul. Născut şi crescut în această durere şi nedreptate seculară, autorul se transformă în apostol al revoluţiei, ale cărei peripeţii apocaliptice le zugrăveşte cu un penel de maestru fără egal.

Acesta este artistul Szabo D. şi aşa înţelege el să se achite de chemarea lui de adevărat fiu al revoluţiei şi de neîntrecut stilist: când descrie furtuna deslănţuită de durerea massei anonime cravaşată de beatitudinea paradisului făgăduit de noua religie umanitaristă.

Când însă această durere isvorăşte din rana deschisă a sufletului său, condeiul i se potoleşte, vrând par'că să pună stavilă năvalei impetuoase a revoltei ce-i clocoteşte în vine şi în loc de venin îşi înmoaie condeiul în sânge: în sângele ce-i svâcneşte în tâmplele înfierbântate de grija zilei de mâne...

Noul roman al lui Szabó Desideriu (Gh. Mille) este o schiţă autobiografică complectată şi ţesută cu abilitate cu un fragment de biografii disparate, dar totuşi unitare, ale unei întregi pleiade de scriitori unguri, părtaşi ai aceluiaş destin: ostracizaţi şi ignoraţi de vulgul apărat până azi cu atâta vigoare de condeiul lor, şi boicotaţi mai presus de toate de oficialitatea maghiară.

Eroii romanului: Ocsko Sanyi, Szücs Barnabaás, Pironcsákné şi alţii, în care recunoşti cu uşurinţă pe autor şi pe ceilalţi tovarăşi de breaslă şi suferinţă, sunt cerşetori care bat în ajunul Crăciunului la porţile uriaşe ale magnaţilor clujeni, atât de ospitalieri altădată şi atât de ermetic izolaţi azi. Nu cer mai mult decât să fie lăsaţi să-şi încălzească trupurile istovite şi degerate, la razele de căldură răspândite din preajma ieslelor în care s'a născut Mântuitorul... Sunt însă alungaţi fără milă...

„Cuvântul înainte", — o predilecţie a lui Szabó D. întâlnită şi în celebrul său roman social — „Ajutor", — ne lămureşte cu prisosinţă atât subiectul cât şi tendinţa romanului, când se adresează boierilor implorându-i: „Nu-l huiduiţi, nu asmuţiţi cânele asupra lui". „Lăsaţi-l să-şi bătătorească în pace cărările lipsite de ţintă ale ispăşirii sale". „Şi când trupul gârbovit de povara mizeriei va pieri după mărăcinişul depărtării, întoarceţi-vă spre copilul vostru. Intoarceţi-vă spre copilul vostru cu o privire din care se va putea citi destinul şi în care se va reflecta abisul..." „Şi spuneţi-i, mângâindu-l cu vorbe dulci şi blânde: vezi, dragul meu, aşa bate D-zeu pe cel care nu este cuminte... Asta a scris „Satul Apus". Işi ispăşeşte păcatele sărmanul"...

Acest cuvânt înainte este puntea care leagă pe noul Szabo de cel vechiu, de acel Szabo care rupe orice legături cu trecutul cheltuit în zadar...; o „mea culpa" faţă de tot ce s'a pierdut şi risipit în negura vremii; un regret faţă de un trecut nebulos şi neînţeles de nimeni, şi un rechizitoriu nemilos, dar drept, faţă de poporul maghiar care nu-şi înţelege, nu-şi apreciază şi nu-şi ascultă profeţii...

De altfel întreg romanul este un rechizitoriu, un proces, şi o scriere dureroasă, de un dramatism sguduitor; o poveste tristă a unui suflet sbuciumat, o spovedanie sinceră şi rapsodică întretăiată de suspinele unui suflet istovit, dar mare, şi a cărui respiraţie şi simţire nu poate fi reglementată de toboşarii trufiei milenare şi de cabotinii de răspântie care se bocesc băbeşte pe ruinele unei lumi ce nu mai este...

Pentrucă ce altceva ne-ar oglindi eroii-cerşetori ai acestui roman dacă nu simptomele unei crize sufleteşti a poporului maghiar de azi care, bineînţeles, poate fi foarte bine şi o criză universală.

Fără să vrea poate, Szabo ne zugrăveşte mai mult decât sumbrul tablou al crizei şi al falimentului unui colţ de lume; al poporului maghiar de azi: ne arată cum cerşetorii lui goniţi de câni şi alungaţi de copiii sburdalnici din curţile nemeşilor, sunt adevăraţii oameni, tocmai pentrucă au trecut prin acel purgatoriu pământesc care este ignoranţa, prostia şi răutatea omenească. *Acești* cerşetori sunt adevăraţii oameni bogaţi, iar cei bogaţi, pe care lumea, această turmă necuvântătoare, laşă şi ipocrită, îi proslăveşte, *sunt cerşetori veritabili*, săraci cu duhul, îngâmfaţi şi stupizi, demni de mila noastră...

Ne arată mai mult decât un simplu tablou şi prin faptul că, profitând de sărbătorile Crăciunului, — titlul nu este o simplă întâmplare,— ne duce aproape de ieslele dela Vitleem, arătându-ne cum deasupra acestora şi stelele scânteiază azi tot mai palide, tot mai reci şi tot mai străine: ele nu mai încălzesc ca odinioară sufletele hoinarilor din lumea mare atraşi de mirajul acelei minuni cereşti...

In lupta aceasta cu destinul, în răfuiala lui cu contemporaneitatea, Szabo are ceva din măreţia şi dârzenia unui alt „cerşetor", creaţie a aceloraşi împrejurări, a aceluiaş mediu şi a aceluiaş popor: *marele poet Ady Endre*, care pentru asigurarea unei existenţe mizere nu a putut fi înduplecat să se închine înaintea statuii Anachronismului, continuîndu-şi temerara-i luptă pentru răsturnarea acestui zeu, până ce răpus de ai săi şi-a dus în mormânt prea de timpuriu şi noua sa religie: dragostea de oameni peste toate barierele artificiale şi efemere. Această nouă religie a fost azi reînviată de un nou apostol tot atât de însufleţit ca marele lui înaintaş, pe semne, dar tot atât de puţin norocos.

Pelerin neobosit pe meleagurile patriei sale pentru a întâlni o inimă deschisă şi primitoare pentru doctrina sa: dragostea şi armonia între fraţi, în lupta împotriva vitregiei destinului şi a anachronismului intronat în ţara dintre Tisa şi Dunăre şi considerat acolo drept dogmă infailibilă, s'a trezit în conflict cu ai săi şi în semn de protest faţă de ţintuirea în loc a mersului istoriei, s'a retras de pe arena literelor budapestane pentru a se visa în voie cum flământ şi gol, îşi plimbă silueta sdrenţăroasă prin faţa vechilor portaluri clujene, şi a se visa în tihnă la sânul unei mame romance îngropată în acel colţ de rai, care este Ardealul, şi pe care acest mare şi neastâmpărat copil, îl părăsise odinioară, atras de himerica splendoare a metropolei dunărene.

Citind romanele lui Szabo, simţi cum nota tragică care le străbate dela un capăt la altul, îţi biciueşte — aidoma unui uragan, — sentimentele şi pasiunile, pentruca după potolirea acestui joc sublim, să încerci acel sentiment de purificare, împăcare şi înălţare sufletească, pe care anticii greci, în înţelepciunea lor, l'au botezat cu un nume simplu dar de o adâncă resonanţă: Katharsis.

*

Adresat tineretului, acest roman e un strigăt de desnădejde al unui prezent haotic, un regret adresat trecutului şi un imn închinat viitorului cu o notă profund umană care îi călăuzeşte firul, cu o limbă bogată, colorată şi vie, — însuşiri neegalate de nici unul din scriitorii contimporani ai Ungurilor.

GEORGE BELEA

Cine a inventat cubismul?

Pablo Picasso şi cubismul sunt aproape sinonime în mintea tuturor, deşi artistul însuşi declară că adevăratul inventator este pictorul Braque şi nu el.

Dar oricine l'ar fi inventat nu e mai puţin adevărat că adevăratul reprezentant şi promotor al acestui straniu fel de pictură nu putea fi altul de cât aşa poreclitul „Lăutar al Diavolului".

După ce a studiat pictura în muzeele din Madrid şi Barcelona şi a fost îndepărtat din şcolile oficiale de bele arte din aceste oraşe, Pablo Picasso se aşează la vârsta de 19 ani în plin Monmartre şi adună în jurul său o ceată de tineri din tot ce avea Parisul mai dezmăţat ca viaţă de bohem şi mai răzvrătit, ca artişti şi literaţi, în epoca de la 1900—1907: Max Jacob, Van Dongen, André Salmon, Guilaume Appolinaire şi alţii. Operele sale în care „Banda Picasso" vedea manifestările unui mare geniu, nu aveau căutare. Tânărul pictor făcea câte o raită prin Spania din când în când, culegea inspiraţii noi, dar revenea la Paris pentru ca să-şi creeze opera căci numai acolo simţea el că este atmosfera potrivită geniului său. Mizeria în care trăia acest tineret este de neînchipuit. Dacă nu s'ar fi găsit din când în când câte un anticar să dea lui Picasso câte un pol pentru un vraf de desemne sau câte un amator de lucruri abracadabrante să-i cumpere vre-o pânză nu se poate şti cum ar mai fi durat. Dar tinerii aceştia primeau toate cu o bună dispoziţie, un funambulesc şi o putere de glumă pe care nimic nu o putea turbura. In 1907, influenţa lui Braque şi a lui Derain devine decisivă şi câţiva negustori de tablouri îndrăzneţi, printre care Kahmveiller, se hotărăsc să lanseze pictura lui Picasso şi astfel s'a născut cubismul.

Arta lui Picasso a trecut prin mai multe momente până să devină cubistă. A fost o „epocă albastră" în care inspiraţia din maeştrii spanioli se amesteca cu acea din pictura lui Toulouse Lautrec *şi în care pânzele sale erau bântuite de imagina unor adolescenţi ciudaţi, lungi şi flexibili, cu ceva din aparenţa unor Don Quihoţi, chinuiţi de ideal şi subjugaţi de o perversiune diabolică, apoi aceşti arhangheli căzuţi s'au transformat în saltimbanci şi arlechini, de care iarăşi nu se mai putea dezbăra pictorul în pânzele următoare. La un moment dat a dominat în arta sa influenţa clasică în epoca zisă „roză". Dar se vedea, chiar din această epocă tendinţa lui Picasso de a trece dincolo de pictura reprezentativă şi a se servi de procedeul lui Rafael spre a reprezinta ceva din drama modernă în ritmul vieţii moderne. A fost în fine după aceasta „arta negrilor" din care a adoptat o analiză şi o sinteză care l'au condus la negarea concepţiilor obişnuite lumii şi semenilor săi şi această nouă formă de artă l'a dus fatal la adoptarea cubismului.*

In câţi-va ani, mai ales după războiu şi după ce a creat decorurile faimoase şi costumele baletului rus, a câştigat, se zice, milioane. Bogătaşii din Germania şi miliardarii din America au cumpărat tot ce au găsit din stocul epocei albastre şi din saltimbanci.

Dar ceiace e mai ciudat este că „Lăutarul diavolului" tot nu s'a astâmpărat şi, neliniştit, după ce a încercat în timpul războiului o combinaţie de Ingres şi cubism, care a făcut pe mulţi să creadă că s'a convertit la vechea artă, acum încearcă din altăceva şi e gata să calce în picioare toată teoria cubismului. Nu mai face cubism, ci cu virtuozitatea sa uimitoare care poate realiza orice, vrea să darme tot ce a creat şi să întruchipeze altă ceva, dincolo şi mai presus de cubism. Ce? Dumnezeu ştie! Nimeni nu mai înţelege şi nu admiră decât această veşnică frenezie de a ruina ceiace a creat, spre a încerca să creeze altă ceva din nou.

Din expoziţia operei sale în 1932, Iunie trecut, vizitatorul iese mai nedumerit decât ori când. Pablo Picasso pare din ce în ce mai indiferent la părerea lumii, pictează pentru el însuşi. Cu atât mai rău pentru cei ce nu înţeleg — e destul că înţelege el ceia ce vrea să exprime.

E fără îndoială ceva *formidabil în opera sa — geniu sau... nebunie?!...*

S.

CITITI TOTI AZI:

DIN VIAŢA MEA

de ISADORA DUNCAN

Celebra dansatoare povesteşte magistral romanul vieţei sale, ţesute din voluptate şi idealism, fericire şi cutremurător tragism

în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

Lei 4, Romanul complect. — La chioşcari şi librari.

Cronica literară

Mircea Damian, Două şi-un căţel

După cum în domeniul intelectului deosebim idei provenite din experienţă şi altele deduse din principii, tot aşa în lumea creaţiunii psihologice întâlnim stări bizuite pe percepţie dar şi altele gândite numai. în conformitate cu legile sufletului. Un om poate să-şi construiască un conţinut sufletesc fictiv şi să deducă din el (adică să asocieze de el) stările care în mod necesar îl însoţesc. Dacă ne punem în minte imagina unei insulte din partea cuiva, atunci fără îndoială că vom reacţiona tot în imaginaţie, vom răspunde, ne vom supăra şi vom cere satisfacţie, şi uneori vom ajunge până acolo că dintr'un dat fictiv se va naşte o dispoziţiune derivată, reală. Aveam un prieten care ajunsese. pe cale *apriorică* să nu-şi mai poată suferi gazda. Intr'o zi îi veni în minte ideia că aceasta i-ar putea cere sporirea chiriei. El îi răspunse indignat, în imaginaţie. Gazda replică şi ea, făcându-l calic, prietenul nu se lăsă mai prejos. In curând nu mai privea pe biata femee decât chiondorîş spre mirarea ei. care nu cunoştea misterele psihologiei. Nu de altă esenţă este în fond imaginaţia onirică şi dela un punct chiar turburarea mintală. Intr'un cuvânt sunt stări al căror punct de plecare este arbitrar dar care, desfăşurându-se după legile sufletului, sunt *posibile*.

Apriorismul acesta caracterizează şi producţiile d-lui Mircea Damian din „Două şi-un căţel". Iată o pildă :

„Asistam la un film de cinematograf, în care juca o mare artistă. Nu ştiu, în legătură cu jocul artistei, sau cu subiectul piesei, sau aşa din bun senin, în minte îmi veni întrebarea:

— *Oare, n'aş putea muri uitând să respir?!*

Şi mă pufni râsul. Vecinul din stânga care mă cunoştea, râse şi el ca să-mi facă plăcere. Şi mă întrebă apoi :

— Pentruce râzi, domnule?!

In definitiv, puteam să-i întorc întrebarea, căci eu tot aveam pricină să râd, dar el nu avea niciuna. Râdea pentrucă mă văzuse pe mine râzând. Totuşi, ca să-l satisfac, îi mărturisii întrebarea ce-mi străfulgerase mintea. El nu mai râdea. Şi nici nu stăruia, desigur, asupra întrebării. Se uita la mine într'un anumit chip, şi mi se păru c'ar avea poftă să-şi schimbe locul. In cele din urmă, privindu-mă cu multă luare-aminte, se minună stupid :

— Cum o să *uiţi* să respiri, domnule?!

— Nu ştiu. Socot că nu poţi uita să-ţi umfli plămânii, dar vezi dumneata? — mie îmi trec foarte adesea prin minte gânduri şi întrebări absurde, cari par, totuşi, foarte naturale..."

Evident că noi nu putem să uităm a respira pentru simplul motiv că dinamica plămânului e dependentă de alt post central decât acela al conştiinţei şi memoriei. Dar *uitarea* aceasta este un fapt psihologic aprioriceşte posibil, de unde derivă o serie întreagă de rezultante reale.

Tot aşa de aprioric şi de generator de stări consecutive reale este decesul unei posibile rude :

— „Ce ai, dragă? m-a întrebat amicul.
— Nu ştiu ! — şi oftai.
— Eşti bolnav ?
— Nu.
— Ţi s'a întâmplat ceva?
— Nimic.
— Eşti îndrăgostit ?
— Aş!
— Atunci ?
— A murit mama!
Prietenul se'ntristă sincer.
— Când a murit ?
— Eri.
— Ai primit telegramă ?
— Da.

Telegramă nu primisem, iar pe mama n'am cunoscut-o, fiind că a murit la o săptămână după ce m'a născut".

Din faptul imaginar al decesului eroul deduce o durere reală, ceeace psihologiceşte poate avea şi o oarecare adâncime: că anume sufletul nostru simte nevoia să consume toate posibilităţile lui de simpatie şi durere.

Nu totdeauna însă schiţele d-lui Damian se pot explica prin această teorie a apriorismului psihologic. Este în ele mult paradox şi mai ales multă intenţie de paradox, o artificialitate şi un satanism care le fac bizare.

Facilitatea imaginaţiunii şi naraţiunii, o doză apreciabilă de humor şi o indiscutabilă, să nu zic originalitate ci, singularitate ne îndreptăţesc să aşteptăm dela d. Mircea Damian scrieri din ce în ce mai interesante.

George Dumitrescu Dorul: La fetiţa dulce

Culegerea de schiţe şi nuvele pe care tânărul scriitor cu acest nume ne-o dă în acest volum este o simpatică exercitare pentru o operă literară mai complexă. Sunt aci exerciţii de descripţie, de atmosferă, de idilă, de caz moral, de intimitate. In toate se vede aptitudinea literară şi nicăiri tratarea nu are acel ton grav de lucru definitiv. Această notă face scrisul d-lui Dorul Dumitrescu cu atât mai agreabil. De altfel provincia basarabeană e descrisă în culori vii şi cu destul humor. Pentru un început cartea e mai mult decât o promisiune: este o primă şi fragedă frunză.

*

P. Panaitescu: Corespondenţa lui Constantin Ypsilanti cu guvernul rusesc (1805-1810)

Deşi nu intră în căderea noastră să recensăm lucrările de caracter ştiinţific, facem din când în când câte o abatere de la acest program pentru a repara ceva din nedreapta tăcere cu care sunt întâmpinate la noi operele de documentaţie.

D. P. P. Panaitescu este, alături de d. C. C. Giurescu, un admirabil exponent al tinerei şcoale istorice, care a ştiut să împreune metoda critică a lui D. Onciul cu vasta putere de informaţie a d-lui N. Iorga. Ceeace caracterizează într'adevăr activitatea d-lui Panaitescu este această dualitate a criticului şi a cercetătorului de arhivă. Este în amintirea tuturor studiul asupra lui Bălcescu pe bază de corespondenţă inedită, publicat în *Convorbiri Literare* şi care a fost prima revelare a autorului ca istoric. Mai apoi pregătirea slavistică (în special polonă) absolut necesară unui istoric român, a pus pe d. Panaitescu în măsură să polemizeze cu opera lui Const. Giurescu şi să aducă nebănuite lumini în privinţa izvoarelor polone ale lui Costin. Nu de mult tânărul istoric publica un volum de preţioase ecouri româneşti în istoriografia polonă. Este de observat că toate descoperirile d-lui Panaitescu sunt esenţiale, de acelea care duc la modificarea completă a unei percepţii, nu spicuiri indiferente de arhivă. Dacă tot ce a publicat până acum nu ocupă un volum întins, totul este capital, ceeace dovedeşte un program critic în campania arhivistică.

Noua culegere cuprinde 36 de scrisori ale lui Constantin Ypsilanti către miniştrii de externe ai împăratului rusesc Alexandru I, aflate în arhiva familiei Czartoryski din Cracovia. Din aceste scrisori reiese orientarea rusofilă a politicei lui Ypsilanti şi nesinceritatea lui faţă de Franţa, pe ai cărei partizani din Principate îi pâra guvernului rusesc. El îndeamnă pe Ruşi să ocupe principatele române asigurându-i că le va înlesni aprovizionarea. E foarte interesant să aflăm că Ypsilanti a visat să devină monarh ereditar al statului unit moldovo-muntean, în care scop se gândea la o pregătire din vreme a terenului pentru o constituţie. El propune nici mai mult nici mai puţin decât abolirea capitaliştilor, desfiinţarea costumului oriental, egalitatea fiscală şi alte reforme foarte înaintate. Dar ceeace mi se pare mai curios e indignarea cu care acest fanariot vorbeşte despre fanarioţi:

„Rien au monde ne signale l'impudeur comme le sérieux de ces Grecs qui viennent s'enrichir dans les places des principautés lorsqu'ils disent pour justifier la spoliation, que le mérite est le meilleur titre et que ces places lui appartiennent; que le mérite soit le premier titre, cela est incontestable, mais il est faux qu'ils en ayent plus que les Moldaves et les Valaques, s'il est vrai qu'il se compose de lumières et de probité. Au surplus, qu'ils aillent chercher le prix de leur mérite dans leur patrie".

G. CALINESCU



Cronica mizantropului

Fine de an școlar

Am un prieten profesor secundar care, în timpul anului, este un om foarte liniștit și dă semnele celei mai desăvârșite sănătăți fizice și morale. Pe dată ce intrăm în luna Iunie amicul se sălbăticește brusc. Ii crește barba, ochii i se injectează, vorba i se face aspră și agresivă și toată ființa lui respiră bănuiala și ostilitatea. Dar din ce cauză?—se va întreba cititorul. Din cauză că în fiece individ el prevede o posibilă „proptea" a vreunui „ticălos" sau „elefant". Asta îi struncină socotelile sale pedagogice și-l face nefericit. Amicul meu nu este pedant, nu are voluptatea răului, iubește copiii și le înțelege sufletul și dă cel mai mare procent posibil de promovați. De unde atunci această groază de coruptibilitate la el care nu mai are de ce să fie conrupt?

— Să vezi de ce — mi-a explicat chiar el într'o zi. Răul meu este de natură logică și derivă din neputința de a mă menține într'o pozițiune strict juridică. După îndelungi meditațiuni și triaje, hotărăsc să las corigenți pe câțiva inși a căror desăvârșită ignoranță e sinonimă cu comicul pur. Printre aceștia unii sunt personificarea prostiei bine voitoare, alții a escrocheriei impertinente și nepăsătoare. Uneori îmi zic amuzat și chiar înduioșat de perfecțiunea în rău a speței lor: Hai să-i trec și pe ăștia! Dar atunci justiția din mine strigă: Dacă îi treci și pe ei, înseamnă că desconsideri pe ceilalți. Ce-ai zice tu oare să primești o decorațiune înaltă cu insinuația că ți s'a făcut o mare distincțiune și apoi să afli că și portarului casei i-a fost dată și că mai la urmă toată lumea o are? Ce-ai zice de elogiile unui critic care face din Eminescu cel mai mare poet român, dar totdeodată scrie despre toți că sunt cei mai mari poeți români? O monedă care circulă prea mult nu mai are valoare și prea multă indulgență școlară e un fel de inflație de valori. Mai este apoi un neajuns psihologic și pedagogic serios. Copilul e absolut. Pentru el nota reprezintă știința însăși. Absolutul este caracterul civilizațiilor primitive și Platon nu e fără îndoială un cugetător de epocă critică.

Carevasăzică copilul știe de trei, de cinci, de șapte, și cum el nu-și dă seama de valoarea cu totul convențională a notei e pornit să creadă ca și Pitagora că numărul este însăși esența lucrurilor. Dacă dai unui școlar la limba franceză nota zece, în relație cu știința celorlalți, el scoate din ea o valoare absolută. El crede că știe franțuzește și toată viața se va lăuda că a fost „întâiul la franceză".

Tot așa debutantul literar se miră de verdictul negativ al criticului, aducându-și aminte că în școală „era cel mai bun la română".

Dacă îi trec și pe cei mai ticăloși dintre ticăloși, ei n'au să creadă că le-am făcut o favoare și, culme a ironiei, chiar părinții vor veni în alți ani, când voiu voi din nou să-i las, că în toți anii băeții „au avut notă bună" la mine. Pot eu să le explic că „nota e ceva relativ"? Nu, fiindcă părinții celor cu nota zece, care sunt absolutiști, se vor simți jigniți.

Deci, mă hotărăsc să-i las. Atunci se întâmplă acest lucru grozav. Unul dintre ei, cel mai ticălos, are proptele.

Zile întregi pânea mea e amară și eșirile casei mele pândite. Milă, obsesie? Il trec. Deabia acum începe calvarul logic. Să nu crezi că-mi pare rău sufletește că l-am trecut. In mine suferă principiul. Dacă și ceilalți ar fi avut pe cineva ar fi trecut și ei. Pentru ce oare această nedreptate în univers, ca un prost să iasă la lumină și altul nu? Atunci mă gândesc să-i trec pe toți. Dar dacă îi trec pe toți ce rost mai are nota și școala și examenul și clasificația? Unde mai pui că școlarii aceștia de care te înduioșezi te vor persecuta mereu cu convingerea că „nu poți să-i lași". In anul următor spaima de repetenție scade în chip simțitor și după câțiva ani se preface în indiferență și sfidare.

— Uite ce — zic eu — cam ai dreptate, dar să lăsăm asta! Am și eu o rudă îndepărtată la școală la tine (minciună sfruntată) și mi se pare că te-a cam mulțumit. Vezi de-l mai examinează, că a fost cam bolnav și...

— Ce? răcnește amicul la mine — și tu vii să-mi bați capul cu „ticăloșii" și „elefanții"? Dar apoi dându-și seama de inutilitatea efortului zice, umilit și scârbit de sine: S'a făcut!

ARISTARC

Domnii Profesori, Studenți, Elevi, etc.
sunt rugați să caute
CELE MAI FRUMOASE
10 CUVINTE
DIN LIMBA ROMÎNĂ
PREMII LEI 12.000
Amănunte în „Realitatea Ilustrată"

Cronica gastronomică

Trucaje

In general sunt contra boscăriilor alimentare.

Detest, de pildă, înlocuirea trufelor cu felii de maslină afectând forma lor și nu văd în înlocuirea Maderei la santé-*uri cu vin ordinar amestecat cu rom, decât o erezie de bucătar lipsit de gust, sau o meschinărie de patron avar (dacă n'are bani, să mănânce mâncări simple, nu să ofere mistificări).*

Știu că există pseudo-gastronomi care susțin morțiș că vinul și cognacul își pierd absolut *toate calitățile la foc așa că e tot una dacă vei întrebuința oțet cu apă în loc de vin (la unele mâncări e mai bun oțetul, dar asta-i altceva), sau cine știe ce spirt vanilat, fabricat în țară, unui Bisquit Duboucher sau Hennesy.*

Dar eu scriu despre, *nu pen*tru *struți.*

Cu toată evlavia pe care o am însă pentru autenticitate și pentru lucrul fini *și cu toată oroarea de contrafaceri și de* à peu près, *trebue să recunosc că între rețetele mistificatoare, unele sunt amuzante și altele chiar bune. Dau mai la vale câte una din fiecare categorie.*

Ou de struț răscopt

Vă asigur că nu sunt mulți care să știe (și sunt și mai mulți care știind nu-și amintesc), că ouăle de struț au o coajă foarte puternică și cu aspect asemănător fildeșului. In multe biserici de ale noastre, între care și la Trei-Ierarhi din Iași, candelele sunt făcute din coji de ou de struț. Ținând seamă de cele de mai sus, puteți afirma musafirilor uimiți că uriașele felii de ou cu care ați garnisit salata de marole, sunt veritabile ouă de struț. Pentru a obține felii de ou de dimensiuni neverosimile, procedați în modul următor:

Luați o beșică de porc care să se apropie de forma unui ou. Spargeți atâtea ouă cât să umple beșica, pe care o legați apoi cu o sfoară și o puneți să fiarbă ca pe oricare ou. Acțiunea focului va avea de efect strângerea gălbenușurilor înăuntru. Când albușul, mobilizat împrejurul gălbenușurilor se întărește, tăiați beșica. Vă veți afla în fața unui Goliat al ouălor. Il tăiați felii și pe urmă faceți ce vreți. Asta e tot.

Salată de langustă (fără langustă)

Până în clipa în care scriu aceste rânduri nimeni n'a putut face omletă fără ouă.

Salată de langustă, fără langustă, *se poate face însă. Nu știu cine o fi ingeniosul inventator. Eu cunosc rețeta de la prietenul meu Bob Vârnav, care e neîntrecut în prepararea ei și mă grăbesc s'o comunic onor. mei cetitori. Iat-o pre ea:*

Iei o pană de somn și-o fierbi bine, însă ceva mai sărată decât se prepară de obicei (fără exagerare). Odată fiert, tai somnul în felii subțiri (cam ½ cm). Deschizi apoi o cutie sau două de crab englezesc (dacă n'ai trimite la băcănie să cumpere). Jumătate din crab îl treci fie la mașina de tocat, fie la piulița de marmoră (în nici un caz la piulița de aramă).

Partea aceasta o amesteci cu o maioneză preparată înainte. Partea rămasă o tai în felii foarte subțiri pe care le așezi într'o saladieră în felul următor: o felie de crab, una de somn. Iei apoi un borcan de Pikels cu muștar și torni deasupra, de jur împrejur.

Acoperi în fine trucajul cu maioneza preparată cu crabul pisat. Totul e o chestie de prezentare: somnul trebue să-l tai (dacă ești meșter) în felii de dimensiunile și forma crustaceului. Dacă nu țineți să păcăliți pe nimeni, cercați aceiași rețetă cu calcan *(asta am descoperit-o eu). E mult mai gustos*

Poftă bună!

AL. O. TEODOREANU

P. S. *Dacă vreți să cercați rețeta la restaurante, recomand bucătarii următoarelor: Capșa, Enescu, Modern, Continental și Ileana. La Șosea, numai* Eldorado *(fost Chateaubriand), unde bucătarul e excelent și serviciul la înălțime.*

Putem combate bătrânețea

Localizarea neurasteniei la sfera genitală datorită vieței sexuale neregulate din zilele acestea, precum și abuzului prea mare, care are de scop să dezechilibreze aceste funcțiuni, constitue azi problema cu caracter general, despre care am mai amintit în „ADEVERUL LITERAR" din 4 Iunie a. c. Neurastenia sexuală se instalează de multe ori la acei care în tinerețe au dus o viață desfrânată, iar apoi se tem de presupusele ei consecințe nefaste, din care cauză se neliniștesc și suferă de o întreagă serie de boli imaginare. Consecințele acestea duc la o impotență psichică. Celelalte cauze ale neurasteniei sexuale rezidă în starea de slăbiciune a glandelor cu secrețiune internă, care dirijează viața sexuală sau chiar o slăbiciune constituțională însăși a glandelor genitale. Cele mai multe din glandele cu secreție internă, au o influență asupra decursului vieței sexuale, fie împiedicând-o, fie excitând-o. Neurastenia sexuală nu e provocată numai de o insuficiență testiculară (la bărbat) sau ovariană (la femeie), ci și din cauza alterărei altor glande. Animalele cărora li s'au alterat pe cale experimentală și alte glande, pe lângă că s'au îngrășat foarte mult, dar li s'au atrofiat și organele genitale. Savanții reputați (Voronof, Steinach, etc.) au asociat diverse extrase de glande animalelor ce prezintau aceste turburări, obținând o refacere totală a organismului. Această asociație, care s'a specializat în Franța sub denumirea GLOBULELE ROMON în urma numeroaselor experiențe a fost introdusă și la noi, iar experiențele din ultimul timp au făcut să capete un domeniu din ce în ce mai mare, în special că GLOBULELE ROMON au fost complectate prin asociația la extractele glandulare (testicul, creer, prostată) și prin tripla legătură cu alcaloizii mult experimentați în acest domeniu (Johimbină) cu fosfura de zinc și stricnina.

Insemnări

Nicolae N. Beldiceanu

A închis ochii acum zece ani într'un spital din Sibiu, unde se dusese pe jumătate pierdut să-și caute liniștea și îndreptarea pe care n'avea să le mai capete niciodată....

A fost fiul istoricului și arheologului Nicolae Beldiceanu din Iași, profesorul-poet al cărui volum de „Poesii" imprimat de vechea editură „Șaraga", cuprinde nu numai splendide pasteluri în care se cântă frumusețea plaiurilor moldovene, dar încă și-o seamă de gândite poeme filosofice, dintre care, bucata intitulată „Pământ", neîntrecută în ceeace privește originalitatea cugetării, a fost tradusă pe vremuri și în franțuzește.

✵

Schițele lui realiste publicate în volumul „Scene de mahala", drama lui socială „In întunerec", jucată după războiu cu mare succes pe scena „Teatrului Național" din București și articolele lui publicate în revista „Viața Romînească" trădau în el pe scriitorul cu mari resurse de observație, care poseda un bogat și variat talent descriptiv, iar pe deasupra stăpânind incomparabile și originale mijloace întru a ne arăta viața și oamenii așa cum sunt, nu cum îi plăsmuește sărmana și fecunda noastră imaginație.

✵

Apariția volumului său intitulat „Fântâna Balaurului", cu schițe inspirate în perioada luptelor întreprinse pe fronturile noastre în campania 1916, — campanie la care a luat parte ca ostaș combatant — a fost o revelație dintre cele mai fericite, iar istoriografia noastră, ca și literatura menită a fixa în cadrele realității celei mai limpezi vitejia ostașului român în acțiunea pentru întregirea neamului, găsise în el pe un cult, talentat și viguros susținător.

✵

Descoperindu-ne cucernic în fața mormântului celui care a fost ostașul și scriitorul Nicolae N. Beldiceanu, am socotit ca o pioasă a noastră datorie să-i reîmprospătăm amintirea, acum când s'au împlinit 10 ani dela moartea lui tragică, întâmplată la un spital din Sibiu, în ziua de 28 Maiu 1923. — Const. Basarab.

Un tânăr scriitor sard:

Antonio Aniante

Literatura italiană, în contrast cu alte literaturi contimporane, are foarte mulți scriitori de nuvele și de povestiri scurte; de altfel ca și literatura noastră.

Antonio Aniante *e un scriitor deja celebru, privit până în prezent mai ales ca stilist și scriitor de formă elegantă. Nuvelele din ultima sa scriere „Terremoto", sunt însă mult mai calde și mai omenești, tratate cu o pasiune și un avânt extraordinar.*

Cu toată simplicitatea și conciziunea repede a formei, au un farmec și o putere de impresie directă, care sunt mult mai prețioase decât eleganța prea căutată a stilului său din celelalte scrieri. Realismul său nu are nimic din minuțiozitatea realismului altor generații, descrierea lipsește aproape cu totul. Maniera de a trata subiectul este o alternativă de contraste, iluminarea bruscă a unor momente din viața sufletească, alternând cu o sumbră și nepătrunsă umbră.

Cititorul este tratat cu oarecare bruschețâ în această desfășurare plină de contraste. Intreaga scriere face dovada unei viguroase și puternice naturi, indicând o schimbare însemnată în evoluția autorului.

Moissi despre Stanislavschi

Celebrul actor german Al. Moissi, într'un interview acordat presei a declarat următoarele: „Stanislavschi e cel mai mare ca figură și ca tip de om din câți cunosc. Artist desăvârșit din creștet până în tălpi, acest geniu mai posedă și o inimă fără pereche în lumea contimporanilor mei. E devotamentul însuși, bunătatea personificată și umanitarismul realizat în viață".

O iluzie care se risipește

E vorba de dobândirea unei „culturi generale", care a făcut obiectul sforțărilor educative din lumea europeană, timp de aproape un secol. Impotriva acestui mit s'a dus o luptă continuă, pe toate tărâmurile și mai ales pe acel al pedagogiei de după războiu până în prezent.

Cea dintâi s'a lepădat Germania, care a părăsit cu totul ideia culturii generale, la care ține încă Franța, ca la o moștenire veche, acea a ideii humaniste din alt veac din istoria omenirii.

Domeniul cunoștinții crește formidabil prin progresele gândirii și ale științii. Putem noi deci avea deșarta năzuință de a o cuprinde și a o reproduce cu mintea noastră mărginită, în așa fel, încât să avem o imagine a universului ca tot?

Cultura generală este o iluzie, o iluzie dăunătoare, care falsifică și irosește puterile noastre sufletești. Ceiace putem noi ști despre lume, înseamnă o grupare la întâmplare a unor zdrențe de cunoștinți, care nu oglindesc decât unele părți din universul ca tot și cu care ne amăgim că cunoaștem lumea în ansamblu.

Dar chiar aceste zdrențe dintr'un veșmânt strălucitor, nu pot cădea decât în posesiunea câtorva. Acești câțiva sunt „o elită", un grupuleț de indivizi care-și pot trăi viața pe propria lor socoteală și sunt în stare să parcurgă toate ciclurile ei în mod independent.

Majoritatea oamenilor din societatea de azi însă sunt mici semne fără valoare în ei înșiși, meniți a alcătui o viață economică și socială pe care ei nu sunt sortiți a o descifra. Se poate oare vorbi de o „cultură generală" a proletarilor reduși la simple schițe abia indicate în masa socială?...

Dacă școala secundară e menită să pregătească studențimea pentru studiile superioare, nu trebuie oare să ne gândim să dăm o școală pentru acei, în mare majoritate, care nu vor fi sortiți a deveni intelectuali și universitari?...

Problema aceasta și-au pus-o de mult Americanii și au rezolvit-o în sistemul lor școlar, practic, an cu an, după experiența și nevoile economice și sociale ale diferitelor orașe, în pasul vieții, după schimbările și cerințele ei.

In Germania s'a procedat după metodele sale obișnuite. S'a discutat principial, s'a căutat ajustarea după cerințele unei mistice noi, ajungându-se acolo, ca și la noi, la haosul eternei modificări a programelor școlare, la felurite dibuiri și încercări, iar când s'a ajuns în fine la concluzia modificării învățământului profesional spre a se face din el un mijloc, o cale, către o cultură, care să fie cultură *fără a fi generală, s'a schimbat mistica națională.*

In ce consistă această „cultură" și care trebuie să fie domeniul său? Iată o chestiune pe care Germania nu va putea-o rezolvi, decât după ce va săvârși alchimia Germanului, care să-i îngăduie a determina pe deoparte caracterul etern *al rasei sale, iar pe de alta* fizionomia *sa alterată de evenimentele ce s'au petrecut de vreo câteva decenii încoace.*

Sieburg, autorul german al unei interesante cărți, asupra Franței, datând de câțiva ani, „Dieu est-il Français", zice: Dezvoltarea normală a Germaniei este acea după „voința sa de națiune". Germania sărăcită, umilită, sfâșiată, este pe cale de a se reface prin naționalismul hitlerian!...

Să așteptăm deci să se lămurească această „voință de națiune" din purificarea prin foc a culturii generale, ca să înțelegem cu ce trebuie să o înlocuim.

Ciudățeniile autorului romanului: Amantul lui Lady Chatterley

Se știe că Lawrence a murit la 45 de ani, pe Coasta de Azur franceză, de ftizie.

Era, după cum mărturisesc cei ce l-au cunoscut, un om plin de contradicții și foarte ciudat. Caracterul său adevărat însă nu se arăta decât după ce intrai în intimitate cu el. In societate era absolut fermecător. Conversația sa făcută pe un ton cald și comunicativ, părea a creia, printr'un fel de vrajă, o lume tainică și nouă din vorbele sale. Răspundea în jurul său un farmec, o fascinație irezistibilă, aproape fizică. Poseda o inteligență uimitoare care-l făcea să pătrundă atât de adânc viața altora, să prindă atât de just și cu atâta finețâ mobilele acțiunilor omenești, încât părea că retrăește el însuși viața celor cu care vorbea, căutând să răspândească fericirea și încrederea în suflete. Găsea pentru aceasta cuvântul, gestul, intonația cu care putea pătrunde în adâncul inimilor și aceasta îl făcea încântător.

Dar când era nervos și iritat, tocmai darul acesta făcea din el un om crud și un despot nesuferit, care știa unde să lovească spre a provoca mai multă durere și-i dădea luciditatea neîmpăcată cu care căuta să rănească de moarte adversarul.

Era de o susceptibilitate exagerată de om bolnav, schimbător, iritabil, nesigur de el însuși și din această cauză mereu supărat în potriva celor din jurul său, pe care-i făcea responsabili de toate hezitările și șovăelile sale.

Fiu de miner, copil din popor, ridicat prin valoarea lui proprie, era un izolat de fapt, un om slab, care, pentru a lupta contra slăbiciunii sale, se arăta încăpățânat. Ca și Jean Jacques Rousseau, se credea un apostol, având misiunea de a împăca sufletul cu corpul, care fusese, după părerea sa, prea mult sacrificat de creștinism. A fost urmărit toată viața de ideia că el este chemat a reconstrui pe baze noui iubirea trupească și a creia o nouă morală a iubirii. A căutat să-și ajungă ținta în timp de douăzeci de ani, în toate cele 40 de volume pe care le-a scris și dintre care cele mai bune sunt: „Șarpele cu pene" și „Fii și Amanți".

Ura societatea modernă și era încredințat că civilizația noastră cu uzinele și mașinele sale, în care lucrătorii duc o viață atât de groaznică, nu poate fi privită ca un progres asupra vremurilor trecute. Ea nu poate fi decât o decădere care a stors toată umanitatea din individ. „Grija de bani este ca un cancer vast care roade pe indivizii din toate clasele sociale".

Oamenii de azi îi apăreau ca niște caricaturi și niște ființe mecanizate care nu știau alta decât să-și îndeplinească funcția socială. Ar fi dorit să poată preface lumea, să poată face pe oameni să uite de bani și să se mulțumească cu puțin, spre a putea gusta plăcerile modeste ale vieții.

El însuși disprețuia banul, îi ignora valoarea și nu s'a gândit niciodată la beneficii materiale. Impărțea cu prietenii ultimii săi bani și se mânia cumplit când aceștia refuzau. Disprețuia și gloria, pe care o numea „zeița cățea", dar ținea la aprobarea prietenilor și mai ales avea nevoie de încurajări afectuoase.

Sentimentul dominant în viața sa a fost calda, dulcea și intima iubire pentru mama sa.

Totuși a disprețuit femeia, pe care o împinge în planul al doilea din viața unui om, punând pe planul întâi prietenia, legătura sufletească dintre bărbați. Se pare că a fost o reacțiune a decepțiunilor și experiențelor sale într'un mariaj nefericit.

Is. S.

Cel mai mare succes al teatrului românesc
TITANIC VALS
Comedie în 3 acte de Tudor Mușatescu, a apărut într'un elegant volum cu fotografiile tuturor interpreților și a diverselor scene din piesă. — Editura „Adevĕrul".
Prețul Lei 50

Viermii pământului sau literatura documentară



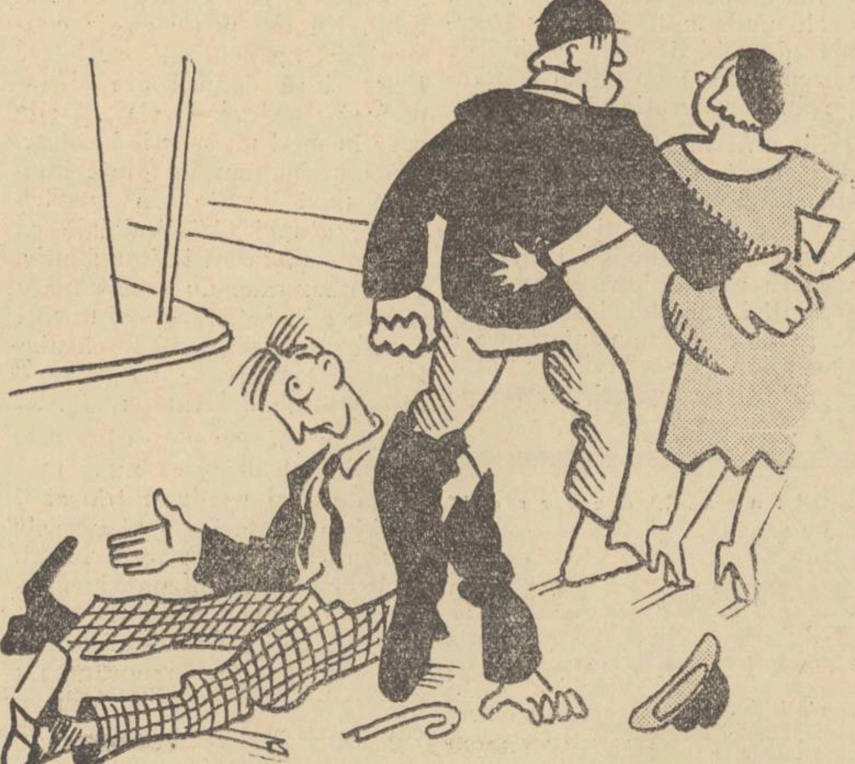
— Madam Fifițo, m'am documentat la fața locului.
— Dom'le Carole, eu am și documentarea și fața locului. E curios că totuși n'am scris nimic...

Două ș' un cățel...



...și autorul.

Consolare



— Dacă a mâncat bătae Schmeling, de ce n'aș mânca și eu..

Adevěrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A Nr 655
DUMINICA 25 IUNIE 1933

F[illegible] { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Pe marginea Dicționarului Academiei

Am să comunic cititorilor mei câteva secrete, pentru că aşi dori să le cunoască toată lumea. E vorba anume de dicționarul limbii române, pe care Academia se străduește de foarte multă vreme să-l dea la lumină.

Se vede că un dicționar e un lucru nu numai cu deosebire important, ci și prea dificil. Personal, am mare predilecție pentru asemenea carte, însă pentru motive pe care voiu avea onoarea să le explic îndată.

Filologii autohtoni, chiar la începutul întemeierii statului nostru independent, s'au gândit să afirme printr'un dicționar latinitatea, deci noblețea noastră, deci dreptul de a ajunge un mare și puternic popor. Mărturisesc că nu înțeleg tocmai bine de ce e nevoe să se dovedească latinitatea noastră exclusivă și originea noastră de la Roma ca să devenim un mare popor. Aș fi înclinat să mă bucur mai mult de o origine geto-dacică, întrucât acești vechi pământeni, Geto-Dacii, se bucurau de o reputație excelentă în lumea antică, pe când despre Romani nu se poate vorbi numai cu laude. Insfârșit, în ceiace mă privește, mă simt onorat de a fi coboritor din băștinașii care erau sub oblăduirea vechiului nostru rege Boerebista.

Deși sintem un popor care am îndurat destule năcazuri și năpăști, filologii latiniști din secolul trecut n'au găsit altceva mai bun de făcut decât să alcătuiască un dicționar în armonie cu limba latină și în divors desăvârșit cu limba noastră cea de toate zilele. Toate vorbele de altă origine decât cea latină, intrate în decursul veacurilor în limbă trebuiau isgonite cu rușine. Acest hitlerism literar a avut ca rezultat acel monument patriotic din care ne-au rămas vestigii mai ales în umorul timpului.

Supa cu tocmagi era „sorbition cum soriblete".

Codul manierelor elegante cerea tânărului să se adreseze alesei inimii lui cu aceste vorbe poetice:

„O bellă, ești dilectă cu capilura-ți blondă..."

Țâțânei dela ușă lemnarul era obligat să-i spuie „cardine"...

Ciudat este că au rămas urme din acest dicționar în limba cărturarilor ardeleni. „Morbos", pentru bolnav, stăruește de atunci, Ba se mai află bătrâni care s'au închis în latinism și ne socotesc pe noi, cei care am preferat să valorificăm limba veche și înțeleaptă a poporului, drept profanatori și — dacă vă place — idioți. Logica, pentru acești latinizanți întârziați, ne duce de pildă, la alungarea turcescului surugiu din limbă spre a pune în locul lui un cuvânt normal, format dela substantivul cal. Calul e cal, iar conducătorul calului trebue să fie „calău".

Monumentala lucrare a învățaților Laurian și Massim (1873-1876) a rămas o curiozitate și o zădărnicie. Limba vie a continuat să sune în doină și în baladă, în poeziile lui Alecsandri și în povestirile lui Costake Negruzzi. Alecu Russo și o pleiadă de scriitori moldoveni care s'au grupat în jurul „Convorbirilor Literare" au dat o luptă aprigă pentru înlăturarea oricărei încercări de a falsifica limba așa de frumoasă și de unitară a poporului românesc.

După 1880, lupta era desăvârșit câștigată în literatură. Bătrânul și înțeleptul rege Carol I, iubitor al limbii arhaice și populare, se gândește să ceară Academiei Române adevăratul dicționar. Patronând la 1884, asemenea operă folositoare și înlesnindu-i începuturile, marele rege nădăjduia să vadă realizată în puțini ani lucrarea.

Bogdan Petriceicu Hașdeu, în al său Etimologicum Magnum (1886), a pornit explicarea limbii pe un plan așa de vast, încât era cu neputință să i se întrevadă sfârșitul într'o viață de om.

Statornicind o rânduială mai strânsă, Academia încredințâ lucrarea harnicului și învățatului profesor de la Iași Alexandru Philippide. Curând și începuturile acestui mare și original Ieșan s'au părut nepotrivite cu nevoia de a da grabnic poporului românesc dicționarul limbii sale.

La 1896, Philippide avea colaboratori și el însuși lucra încordat, cum îi era obiceiul, optsprezece ceasuri pe zi. Se spune că în acel timp, venind un prietin mai tânăr al său din alt oraș al Moldovei, să-i facă o vizită, Philippide s'a scuzat că nu-l poate primi.


Mihail Sadoveanu

— Sînt așa de ocupat acum, zicea el, încât nici nu pot face nici nu pot primi vizite. Imi pare rău. Vină te rog după ce isprăvesc lucrul și stăm de vorbă.

— Bine, domnule profesor. Atunci când credeți că pot veni?

— Peste douăzeci și trei de ani, a răspuns Philippide.

In neputință totuși de a răspunde grabei care i se cerea, profesorul dela Iași a depus materialul adunat. Academia a încredințat atunci lucrarea lui Sextil Pușcariu.

Mi se poate obiecta că toate aceste taine sunt cunoscute de toată lumea. E foarte adevărat, avem s'ajungem, însă, și la lucruri mai puțin cunoscute.

Deci acum douăzeci și șapte de ani (la 1906), prietinul meu Sextil Pușcariu și-a luat sarcina foarte grea de a da cât mai curând laudă lui Dumnezeu. L-am văzut la Cernăuți chiar în acea epocă — 1908 — când, cu prilejul serbărilor societății academice „Junimea", l-am vizitat împreună cu neuitații noștri amici Iosif și Anghel. Lucrarea sistematică și precisă și în acelaș timp simplificată pe care a inaugurat-o tânărul filolog de-atunci a mers neîntrerupt până în vremea războiului. După războiu Academia, expropriată și sărăcită, n'a ezitat să continue jertfele necesare pentru a completa lucrarea începută. Sextil Pușcariu, trecut la universitatea din Cluj, și-a reluat viguros activitatea cu colaborarea unei generații tinere de filologi, și fișele acumulate din graiul viu și din cărți se sistematizau în coloanele fascicolelor care apăreau la intervale anumite.

Aici e locul să divulg prima taină. Această operă de importanță capitală pentru neamul nostru era așa de puțin cunoscută și accesibilă marelui public, ca toată venerabila activitate a Academiei noastre, încât apariția dicționarului putea trece drept un fenomen de care luau cunoștință numai puțini inițiați.

Un destoinic și talentat publicist, d. Emanoil Bucuța, și-a luat sarcina să se facă mijlocitor, între misterele Academiei și publicul mare, și a izbutit într'o măsură oarecare. Totuși lumea cea numeroasă nu știa despre ce e vorba.

Pot desvălui și a doua taină, cu totul personală. Acest dicționar al limbii române, care a început să se realizeze acum două decenii jumătate, este una dintre cele mai frumoase și mai importante cărți ale literaturii noastre.

Pentru cei care știu să-l mânuiască, care știu când să i se adreseze, care pricep cum să-și varieze ceasurile cenușii ale plictisului, care se pot duce pe șiraguri de cuvinte și pe evocări în lumi de vis și de fantazie, pentru asemenea oameni un dicționar e cea mai minunată și mai amuzantă carte.

Incercați. Treceți peste șiraguri de cuvinte sărace. Opriți-vă la expresiile pitorești, ori poetice, ori adânc-filosofice ale acestui neam cu însușiri excepționale. Urmăriți vorbe în aparență indiferente care vă duc în trecut. Scoateți dintr'un vocabul, alcătuit din câteva semne grafice, „armonice" care vă duc în adâncimea suferinții trecutului, în rezistența neamului, în sfânta moștenire a generațiilor perimate.

Astfel vă opriți din când în când. Vă solicită ici un cuvânt, dincolo o imagine poetică. Vă zâmbește sufletul și inteligența părinților noștri. Vă reluați călătoria, ca albina între flori cu lamură dulce. Depuneți fascicola. O veți mai relua din când în când. E un prieten delicat și discret al unora din ceasurile vieții.

Mai ales acest secret, al răsfoirii extrem de interesante a unui dicționar, voiam să vi-l împărtășesc.

Comoara aceasta la care se lucrează de un pătrar de secol cuprinde acum, tipărite, aproape treizeci de fascicole, adică 2360 de pagini: mai mult decât o treime din întreaga lucrare. Deci Dicționarul va însuma peste 6000 de pagini mari, cu câte două coloane de tipăritură măruntă.

Sextil Pușcariu a încărunțit, ca și mine. Ne revedem din când în când și ne aducem aminte de tinerețâ. Vorbim și despre Dicționar, care va ajunge cândva la izbânda sfârșitului, cu ajutorul altor învățați care acum sînt tineri și vor încărunți și ei. Jertfe de viață, jertfe de tinerețâ, jertfă de dragoste, pe când lumea profană pare preocupată numai de jocuri și combinații ale vieții strict-materiale. Intr'o zi opera se va întregi și poporul acesta își va avea fixat în ea inima lui vie. Va fi una dintre cele mai frumoase realizări naționale. Se va fi făcut în umbră și fără zgomot. Se vor bucura de ea generații care încă nu s'au născut. Credeți că e puțin lucru să putem participa și noi la ea, în timpul trecător?

Ultimele secrete: Academia a ieftenit prețul fascicolelor. Dorința ei este ca secretul să nu mai fie.

MIHAIL SADOVEANU


I. D. Negulici — Portret

(Colecția prof. Nae Ionescu)

Din viață — nu din cărți

Situația școlii

După o lungă serie de inspecții în țară, — d. prof. Petre Andrei, subsecretar de stat la instrucțiunea publică, a făcut presei interesante declarații.

D-sa a constatat că frecvența, în școala rurală, este foarte redusă — din pricină că țăranii nu-și trimit copiii la cursuri în timpul muncilor agricole.

Dinainte de vacanța Paștilor, copiii dispar dela școală. Ei reprezintă brațe de muncă. Și părinții lor le utilizează acolo unde nevoia-i mai mare.

Dar frecvența a scăzut, și scade mereu — și din pricina crizei.

In lunile de iarnă, frecventează regulat școala elevii din clasa III și IV — deci copiii care pot rezista frigului. Cei mici prost îmbrăcați, cu încălțămintele rupte, nu se pot duce la școală prin troene și ger.

Dar școala sufere și din lipsă de control. Subt regimul trecut era un revizor la două județe. Invățătorul nu se temea de inspecții inopinate; și de-aceia, nefiind plătit cu lunile, prefera catedrei câmpul.

(Apropos de neplata salariilor învățătorilor, — ne mirăm că d. Fortunescu, fost secretar general în timpul „tehnicienilor", când învățătorii nu primeau salariile pe jumătate de an, a putut afirma acum — fără pic de jenă — că astăzi salariile învățătorilor nu-s plătite).

Revizorii s'au înmulțit. Controlul a sporit.

Cu criza — e greu de luptat.

Dar ceiace-i posibil de realizat — este introducerea învățământului sezonier, reformă pe care o preconizează d. Andrei, precum și transformarea învățământului rural din abstract, în practic.. încadrat în viața țărănească.

Nu putem fi decât alături de D-sa.

Compensații

Paralel cu viața superficială a subțirei societăți românești, se produc — în profunzimile poporului — tragedii vrednice de pana scriitorilor antici.

Viața furnizează poporului destule subiecte interesante. Nu se cere decât ca ei să le prindă și să le trateze.

Rubrica „faptelor diverse" s'a îmbogățit, în ultimele zile, cu o întâmplare nouă: O fată s'a îndrăgostit de doi tineri și — cum nu se putea hotărî pentru unul din doi (poliandria fiind interzisă) — s'a sinucis.

S'a stricat multă cerneală pentru dovedirea unicei iubiri. Iată însă că vin faptele — și încă „diverse" — care șterg teoriile cu un gest simplu: ducerea la buze a cupei de otravă.

Faptul divers de deunăzi ne-a adus o consolare: Ca o compensație pentru femeile care nu iubesc nici un bărbat, — găsim în schimb altele care iubesc mai mulți de odată...

Tragedia căsătoriilor

Presa străină, — de informații și literară, — este plină de date și de comentarii asupra tragediei căsătoriilor.

In țările cu șomajul în floare, soțiile caută să se debaraseze de bărbați. Femeile — mai prost plătite — au fost pretutindeni menținute în serviciu.

Iar acolo unde bărbații mai au de lucru, — ei nu se însoară de teama șomajului, dar și din pricina pretențiilor feminine.

In această chestie, vom vorbi în special de România.

In Apus, femeia nu-i un balast pentru gospodării — dimpotrivă. Vezi în orice piață femei și domnișoare din lumea bună cu coșul subsuoară. In toate părțile — toalete modeste. Fardul nu se cunoaște. La teatre, lumea cea mai subțire se găsește în ultimele scaune.

Apoi interioarele sunt extrem de modeste. Noii căsătoriți se mulțumesc cu o odae mobilată.

La noi există o fudulie națională.

Femeia — când se mărită — crede că a căpătat dreptul de a jupui pe bărbat: toaletă, apartament, mobilă, servitoare — ba mai multe...

Urmează jena financiară, blăstămarea zilei mariajului, scandal, bătae — și celelalte...

Aceste lucruri sânt cunoscute de toată lumea și în special de cei care nu vor să fie candidați la însurătoare.

M. SEVASTOS

Simplon - Orient - Express

— Fragmente de călătorie —

I

...Car les vrais voyageurs sont ceux-la seuls qui partent pour partir...
Charles Baudelaire

Când trenul flueră în noapte...

Un felinar verde tremură nesigur între șirul de plopi și de eleștae, acolo unde șinele lucii se împreună ca pentru rugăciune, înainte de a se pierde în înoptarea jilavă de Octombrie. Un felinar ale cărui pâlpâiri,— dincolo de magazia, pitită stingher sub plete de ulmi din alte vremuri, și de lanțul de vagoane vechi, încremenite într'o descurajată așteptare, — trezește în mine ecouri de emoții îndepărtate și de virtuale bucurii care nu au venit niciodată.

O gară de țară

Din ogoarele, proaspăt răscolite de fier de plug, de prinprejur și din pădurile, unde plânsetul ferestraelor a amuțit, vin adieri nostalgice de reavăn și de vested și glasuri de ape învolburate. Sub cerul nehotărît unde întârzie resturi din ploile nesfârșite de toamnă ce nu au contenit zile dearândul, o umezeală din ce în ce mai pătrunzătoare se ridică din pământul sătul de apă, înlăcrămând totul. Luciri fugare se aprind, la lumina turbure a semnalelor multicolore, pe oțeluri și pe tablă de acoperișuri, de semafore, de plăci turnante și de linii moarte cu balastul năpădit de ierburi. Frunzișuri foșnesc sub alunecare de șuvoae invizibile. Stropi mari și reci se desprind din rugina halângei ce se înfășoară idilic pe stâlpii și acoperișul peronului pustiu pe care o lampă suspendată, cu petrol, așterne umbre indecise. Tăcerea, întreruptă rar de lătratul îndepărtat al unui câne sau de o vibrație scurtă de clopot de gară, este tivită molcom de țăcănitul aparatului Morse, asupra căruia se vede aplecat chipiul roșu al oficiantului dela Mișcare și Telegraf. Sunt singur să aștept trenul care nu oprește decât un minut, datorită întâmplării unei încrucișări. Dar am aflat dela domnul șef că în timpul verii, atunci când negurile se lasă mult mai târziu și când ora este îngăduită fetelor cum-se-cade, pe aceeași bancă, pe care simt umezeala pătrunzându-mă tot mai adânc, vine în fiecare seară să aștepte trecerea expresului cu vagoane lungi și grele venind de aiurea, domnișoara învățătoare.

Nu am surâs. Fiindcă am început a ști că, astăzi în deosebi, sunt foarte puține lucrurile de care se poate, cu adevărat, râde și cu atât mai puțin surâde. Mai ales, atunci când ele încetează de a fi privite din afară.

De altfel, eu însumi, nu am ales, pentru a pleca departe, această umilă gară de țară, doar pentru descurajarea cu care încercasem și eu, cândva, să găsesc în aspectul ei, îngrijit și vesel, iluzia unei gări dintr'un Tirol sau o Elveție nebuloasă? Precum și în amintirea primelor vacanțe ale adolescenței, petrecute în conacul din apropiere, când, în înserări albastre, trenurile — care alunecau în vale, printre lunci și iezere străjuite de poduri metalice și de cantoane albe — îmi ridicau un lung moment privirea depe filele cărților deschizătoare de bariere și de lumi noi, și îi schimbau dintr'odată culoarea așa cum adieri neașteptate, venite de departe, schimbă dintr'o suflare fața unei ape liniștite.

Călătorii

Plec. După o atât de îndelungă așteptare. Sunt într'adevăr, mai bine de zece ani de când nu am mai trecut peste hotare și atunci, la o vârstă care amplifica totul, miraculos și de la sine, și la care mi-a fost dat să văd un Belgrad cu aspecte medievale, mutilat dar pansându-și cu răbdare și sârguință rănile, o Budapestă încă nereculeasă din nedumerirea teroarei lui Bella Kuhn și o Vienă patetică, frământată de revoluție și vlăguită de mizerie.

Insfârșit plec iar. Și atât de târziu poate tocmai fiindcă am dorit cu mai adâncă înfrigurare ca niciodată această plecare. Căci am așteptat să o pot face în condiții care să fie nu numai la nivelul acestei înfrigurări dar, mai ales, în acord posibil cu tot ceiace, implicit, am cerut dela această plecare.

Sunt poate un retrograd.

Dar detest călătoriile făcute oricum și cu orice preț. Nu călătoresc pentru a mă instrui — căci înțeleg să trăesc în primul rând pentru mine și, personal, am și o mai mult decât mediocră părere despre latura instructivă a anumitor deplasări. Cu atât mai puțin călătoresc pentru a alunga plictiseala sau pentru a respira alt aer.

Da, pornesc și eu cât voi putea mai departe, pentru a schimba aerul. Dar un cu totul altfel de aer. Aerul acela amețitor de tare, care se viciază însă atât de ușor, al unor anumite tainițe lăuntrice prin ale căror ferestre larg deschise, după îndelungă amorțire, nu pot suferi să intre în acelaș timp și privirile, insolent indiscrete sau vulgar indiferente ale unui compartiment ticsit și încețoșat de fum gros de țigare și de emanații de parfum cu gramul.

Când nimeni nu mă silește de a o face și când nu este vorba de a te urca în vagon chemat de grabnice și sarbede treburi pentru care chiar clasa a treia este prea luxoasă — iau trenul, uneori pentru simpla dar intensa voluptate de a mă simți dintr'odată deslegat de o atmosferă și pe cale de a fi învăluit de o alta, precum și pentru impresia odihnitoare a unei întreruperi, pentru senzația fizică a alunecării în spațiu, întins pe o canapea cu resorturi moi și întrezărind, vag, alunecare de cer neutru și de vârfuri de arbori. Alte ori, — și de cele mai multe — iau trenul din aceeași nevoe turbure care mă îndeamnă spre intrarea cinematografelor unde afișe mari sunt înstelate cu fâșii de existențe care, bune sau rele, au acest merit, inițial și aprioric, de a fi altele decât a mea. Setea aprinsă de a respira atmosfera, pură sau viciată a atâtor *Climate* — cum spune Maurois — în care nu-mi este dat — și nici nu aș ține-o în fond — să mă statornicesc, ci numai să poposesc fugar.

De ce călătoresc

De aceea, nu călătoresc decât atunci când pot să încetez pentru o vreme măcar de a mai fi rezonabil și când am din larg mijlocul să nu mai ascult decât de imbolduri lăuntrice, într'un cadru care să nu știrbească nimic din întregimea lor. Să mă opresc oriunde și când vreau, să pot lua orice tren și locui în orice hotel, unde m'ar face să cobor sau de unde m'ar tenta să plec, pe neașteptate, o aparență interesantă, revelatoare de prodigioasă viață interioară. Totul într'un decor mereu schimbat și cu personagii mereu altele.

Contrariu lui Camil Petrescu care îmi spunea, când s'a întors dela Paris, că detestă călătoriile fiindcă nu sunt substanțiale, mie îmi plac tocmai fiindcă nu sunt substanțiale, mie îmi plac tocmai fiindcă, în genere, sunt superficiale. A voi să primești tot ce vine din afară, de-a gata, fără ca, personal, să contribui cu ceva la întregirea imaginilor, mi se pare o dovadă de lene spirituală sau de indigență a imaginației. Valoarea intrinsecă a realității? Desigur. Dar nu în toate cazurile. Și apoi, mă întreb la ce servește în ultimă analiză să „cunoști", când pentru viața noastră interioară este poate infinit mai de folos doar să ne închipuim că cunoaștem? Mai ales când este vorba de oameni sau de locuri care nu fac, în orice caz, decât să treacă, fără posibilitate de reîntoarcere, prin existența noastră.

Urmele care le-ar putea lăsa? Cred că tot ce rămâne în culori vii este mai util, fiindcă mai stimulent, decât ce rămâne în tonuri întunecate. Pentru higiena mea sufletească prefer să rămân cu convingerea falsă de a fi întâlnit în lume personagii care să mă fi sedus, decât care să mă fi descurajat de omenire. De asemenea, cetăți din care să fi cunoscut numai o parte a medaliei, presimțind doar pe cealaltă și plecând, tocmai pentru a nu o cunoaște în detaliu — fără a voi însă a spune prin aceasta că evit aspectele aparent respingătoare și întunecate care, dimpotrivă, mă atrag poate mai mult ca oricare altele.

Desigur însă, toate acestea, cu o singură condiție: să fii conștient că dacă ai voi, totul ar putea să apară și în alt fel.

Simplonul

O încordare de resort, evocând un strănut ce nu parvine să isbucnească, apoi vibrația triumfătoare a clopotului. Este o simplă părere sau luminile gării au mai crescut?

In ușa biroului de mișcare, apare d. șef, închizându-și ceremonios și grăbit nasturii paltonului cu epoleți de catifea și metal.

— Vine!

Apoi frecându-și mânile și îngrijorat de dimensiunile valizelor mele:

— Mi se pare că ați trimes trăsura înapoi. Să fac rost de un hamal „ad libitum".

Nu mai am timp să mă întreb ce a voit să spună, exact, d. șef, care are câteva clase de liceu și a făcut parte cândva din fanfara atelierelor C. F. F. Acarul însărcinat cu îmbarcarea mea, abia înșfacă geamantanele și, crescând înspăimântător din ceața umedă în care felinarul se pierduse de mult, Simplonul intră vijelios în gară, făcând-o să se cutremure din temelii și să circule huet infernal, împletit pe suflare de uragan, sub acoperișul sonor al peronului. Trebue

(Continuare în pag. II-a)

să alerg câțiva pași pentru a prinde vagonul albastru cu inscripții de metal și storuri pe jumătate lăsate pe sub care se întrevăd veilleuse luminând palid plușuri de culoarea algelor, oglinzi și alămuri încrustate în plăci de culoarea frunzelor veștede.

Conductorul cu mustăți galice și pipă müncheneză, își ridică nasul și ochelarii din *l'Ami du Peuple* și înalță brațe înspăimântate, ca în fața unei fantome, la vederea acarului care, și mai înspăimântat, dă drumul valizelor în pragul culoarului și se face nevăzut. Jurnalul, cu care d. François Coty speră să câștige încrederea masselor după ce a câștigat cu pudră și parfumuri pe aceea a frumoaselor mondene din lumea întreagă, este îmbetit cu religiozitate și făcut să dispară într'un buzunar unde refuză, însă, să intre în întregime. Echilibrul ochelarilor este reasigurat cu o preocupare cel puțin egală cu aceea a lui Metternich de echilibrul european. Din alt buzunar răsare un carnet-registru.

— Unde mergeți?

— Deocamdată până la Timișoara.

— Deocamdată?

— Da, depinde de o întrevedere în gară dacă voi merge mai departe.

Mint. Aș fi putut desigur să nu dau nici o explicaițe. Cred însă că vreau să mă mint și pe mine. Căci sunt dintr'odată conștient de o exagerare absurdă. Nu mi-am luat bilet internațional. Poate și fiindcă nu am mai avut răbdare să-l mai aștept dela București. Dar, mai ales, fiindcă am lăsat să mă decid pe drum asupra rutei de ales: Veneția-Lausanne sau Budapesta-Viena. Mi s'a spus că pot găsi un astfel de bilet în gara *Domnița Elena*. Dacă nu, atât mai rău sau... mai bine. Voi rămâne două zile în Timișoara, unde am prieteni și prietene vechi cu care va fi agreabil de vânturat sau de evocat lucrurile vânturate altădată, în jurul ceștilor de ceai sau la lumina strecurată prin licărirea unui pahar de vin. Imi reamintesc dintr'odată că am acolo și rude extrem de apropiate și de simpatice, putând conta aproape cât și cele mai bune prietenii.

Și repet mai ferm și senin:

— Da, până la Timișoara.

Conductorul mă încuviințează ca pe cineva pe care e recomandabil să nu-l contrazici. Și, lăsând pe masă biletul și prospectul companiei, se retrage închizând prudent ușa pe care, însă, o redeschid aproape imediat. Ajuns în capătul culoarului unde exhumase deja din buzunar, *l'Ami du Peuple*, face un gest ce spune clar:

— Eram sigur!

In tren

Ridic storul dela geamul mare din fața cabinei. Trenul a pornit de mult și flueră prelung în noapte. Jerbe despletite de scântei întruchipează dezordonate jocuri de artificii în cadrul ferestrelor ușor aburite. Un șarpe de pete de lumină dreptunghiulare se prelinge vertiginos, abia atingând pământul, pe marginea drumului de fier, tivind noaptea cu un chenar de hermină în ondularea căruia albește — o clipă, — o piatră de chilometru, semnale „horizontal" sau „oblic", ce par schițele stilizate de Bakst sau fantomele dansatorilor lui Sergiu Diaghilew și a căror imagine este secerată, uluitor, de viziunea spectrală a unui parapet de pod, țâșnit din întuneric și înghițit de el cu auit prelung.

O iritație surdă începe să crească în mine la ideia slabei conștiențe a faptului de a fi plecat. Desigur, percep cu toți nervii trepidația tot mai accentuată a trenului, lovitura ritmică a roților în încheetura șinelor. Dar realizez greu, în gând, această plecare dela care am așteptat atât de mult și care ar trebui să fie atât de puțin la fel cu celelalte. Poate fiindcă totul s'a petrecut atât de repede. Poate fiindcă priveliștile invizibile ce se succed dincolo, afară, îmi sunt încă prea familiare. Noaptea este atât de neagră încât nu disting nimic. Dar drumul acesta l-am făcut de atâtea ori încât aș putea spune cu preciziune de hipnotizat, prin sălciile cărui zăvoiu trecem, prin fața cărei priveliști ne aflăm, în dreptul cărei bariere, cărui arbore, cărei ondulări de dealuri. Aci, de pildă, unde șoseaua merge paralel cu calea ferată, sunt doi ulmi uriași. Acolo am avut într'o zi o pană de automobil. A durat trei ore, după care — era o după amiază de sfârșit de Septembrie — ne-am întrebat cu toții dacă pana venise cu adevărat de la sine, sau dacă nu sugestionasem fără voe motorul.

Furat de argintul viu al împletirii de impresii și de icoane, se petrece, pe nesimțite, ceva ciudat și totuși firesc.

De câte ori, venind dela țară la oraș nu am încercat să mă sugestionez că nu voi coborî ca întotdeauna la Turnu-Severin și că trenul alunecă, nu în noaptea din afară ci în aceea a tunelurilor ce leagă Viena cu Semmeringul și cu Venezia; de câte ori — având să fac mai puțin de o oră de drum — nu m'am urcat chiar în vagonul ce avea să treacă hotarele, pentru a intensifica posibilitățile exterioare ale sugestiei. Aceasta în serile în care mă gonea dela țară, dela nemișcarea nopților trecute în tovărășia, sufletește insalubră, a cărților și dela feeria copleșitoare a amurgurilor prea lungi și inutil scormonitoare de adâncuri, nevoia unei destinderi. Destindere pe care nu mi-o aducea atât orașul cât așteptarea aprinsă a ei și a ceea ce orașul nu putea să-mi dea.

Iată că acum, redeșteptând fără să vreau emoția atâtor dăți în care luam trenul mult mai liniștit decât acum și coboram mult mai înfrigurat pe peronul dincolo de care scânteia o Dunăre ireală, iată că acum încep să regret că totul nu se va mai petrece ca și altă dată și sunt pe punctul de a încerca să-mi închipui că și această călătorie nu va dura mai mult ca de obicei.

Spre desperarea conductorului care se agită în fotoliul lui din capul culoarului și își îmbracă ostentativ paltonul ,fără să se aventureze însă a face vre-o obiecțiune, ridic geamul-ghilotină. Din înaltul Balotei, pe culmea căruia șerpuește câteva clipe trenul înainte de a se afunda în adâncurile pădurii, cuprind, cu o absurdă strângere de inimă, priveliștea care mai târziu aveam să știu că nu se poate compara decât cu aceea a Triestului descoperit, în fundul golfului și în noapte, de călătorul venind dela Veneția și despre care contesa de Noailles spune că este una din cele șapte minuni ale vremurilor noastre.

Undeva, acolo jos, departe, aproape aceeaș scânteere de licurici pe marginea de ape în care se resfrâng fanalurile vapoarelor nemișcate și pe întinsul cărora clipește ochiul verde al geamandurilor. Aceeaș șerpuire de lumini printre care frunzișul grădinilor și parcurilor așterne ostroave de penumbră; aceleași, sau aproape aceleași, reflectoare peste încrucișarea liniilor de garaj ale gării și șantierului naval și aceleași curbe moi de țărmuri, presimțite în întuneric, de coline veghiate de munți topiți pe fond de zare nesigură. Ceața s'a împrăștiat. Noaptea este de o transparență de primăvară. Stele mari cern o lumină difuză peste pădurea printre copacii căreia încerc să mai deslușesc scânteerea licuricilor din fundul văii.

Trenul a fluerat din nou. Ultimele lumini ale gării apoi ale orașului atât de drag — poate în clipa aceasta mai mult ca niciodată și mai nejustificat ca oricând — rămân în urmă.

Un moment, destul de lung, bat stupid, cu vârful degetelor, darabana pe geamul pe care, profitând de un moment în care coborîsem pe peron, conductorul s'a repezit și l-a închis. Apoi mi se pare nesfârșit de veselă și de caldă chemarea clopoțelului băiatului dela restaurant.

Lume relativ puțină. Caut din ochi un colț unde să fiu singur. Ceiace nu mă împiedică să mă așez cu egală grabă și plăcere la masa unui cunoscut. Un locotenent de cavalerie. Simpatic, elegant — evident — și, în primul rând, perpetuu bine dispus. Apreciez infinit pe toți acei ce iubesc fără înconjur viața. Această dragoste le răscumpără — în majoritatea cazurilor și cel puțin pentru cele câteva ore cât ți-e dat să stai în societatea lor — toate eventualele și catastrofalele lor lipsuri.

Nu ne-am întâlnit de mult. Surpriza pare să fie tot atât de sincer agreabilă și din partea lui. O sticlă se desfundă promițător.

Primul fel mi se pare delicios; cel puțin tot atât de savuros ca și veselia locotenentului care se duce la Arad, purtător a două plicuri confidențiale. Cancanuri bucureștene, anecdote, „ultima a lui Marius"... Al doilea fel mi se pare mai greu de isprăvit. Incepând dela friptură... mă simt foarte dispus să-mi revizuesc teoria asupra eternilor bine dispuși. Mai ales regret că am spus dela început că tovarășul de vagon-restaurant este locotenent de cavalerie. Nu va voi nimeni să creadă că nu este clasic clișeu. Dar jur că este totuși aevea. Incepând dela friptură, adică de dincoace de Caransebeș și până dincolo de Lugoj, locotenentul nu îmi mai vorbește decât de noii săi pantaloni de călărie — o creație epocală a croitorului său — și de ultimele pijamale trimise dela bunul „faiseur de la rue de Castiglione". Cu toată bunăvoința, renunț curând de a-l mai urmări într'un domeniu care, recunosc, are frumusețea lui și este interesant, cu condiție de a nu năvăli exclusiv pe primul plan al existenței.

Trec cu privirea în revistă minusculele și, îngrijit confecționatele, placarde-reclamă ce se înșiră pe cornișa ripolinată a vagonului, sub tavanul alb al căruia, între trunchiul massiv de alamă al lămpilor, helicea ventilatorului a prins să risipească fumul de țigare.

„Lyon-Perrache. Hotel Terminus. Tout confort moderne", „La Baule, Adolph-Hotel" „Compagnie Générale Transatlantique", „Retenez vos chambres et places par la Compagnie des Wagons-Lits"...

Am plecat. Sunt plecat. Asta era tot? Sunt dezamăgit, iritat. Aș vrea să fiu în locul locotenentului de cavalerie, să mă pot vedea că plec, să mă aud spunând că nu mă opresc la Timișoara, că trec mai departe... Incerc să plasez un cuvânt. Zadarnic. Din fericire restaurantul se închide. Imi iau rămas bun și mă reîntorc în vagonul care mi se pare lugubru, în el, afară de conductor și de mine, ne mai fiind absolut nimeni. Apoi perspectiva de a merge 24 de ore printr'o Jugoslavie monotonă și interminabilă, nu-mi mai surâde de loc.

Fără să mai ezit și să-mi dau vre-o altă explicație sau justificare, îmi adun valizele și cobor la Timișoara, spre ușurarea conductorului, care astfel va putea să doarmă în tihnă toată noaptea, după ce va fi sorbit ultima picătură de cerneală a gazetei d-lui François Coty. *

I. IGIROȘIANU

* Aceste note de drum au început să fie scrise în 1929.

Cu 20 Lei

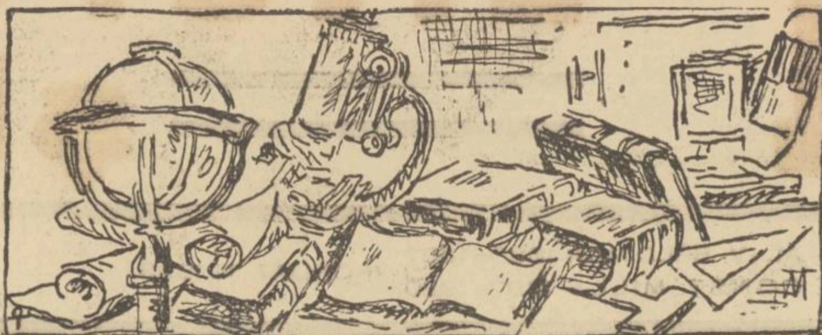
cea mai deplină desfătare sufletească

Citiți romanul

„Pui de Lup"

de JAK LONDON

De vânzare la toate librăriile din țară



Actualități științifice

Radio și plantele

De câtva timp cercurile științifice acordă o deosebită importanță acțiunii pe care o exercită asupra creșterii vegetalelor, undele radioelectrice în special undele scurte. Abia de curând însă savanții au reușit să își explice mecanismul acestei influențe biologice, atât de ciudată.

Printr'o serie de experiențe delicate s'a dovedit că seva plantelor, circulând în canalurile capilare, provoacă o electrizare, care se traduce printr'o diferență de potențial între două puncte ale tulpinei. Fenomenul e de-altfel reciproc. Intr'adevăr, stabilind o diferență de potențial electric între două asemenea puncte, se provoacă după polaritate, o ascensiune sau o coborîre a sevei în canalurile capilare. Acest fenomen a fost observat în mod particular la mușcate și fuxine.

Totul se petrece, ca și cum seva acestor plante ar transporta sarcini electrice negative, pe când sarcinile pozitive ar rămâne fixate de pereții canalelor. Interesul principal al acestei observații, îl constitue însă faptul că mișcarea sevei se face mai lesne în direcția ridicării decât în aceea a coborîrii. Aceste plante se comportă deci ca un adevărat detector, întrucât lasă curentul să treacă mai jos într'un sens decât într'altul.

E deajuns să tăiem cu câțiva centimetri în lungime o tulpină de mușcată, și s'o introducem între placa unei lămpi de înaltă frecvență și grătarul unui amplificator, pentru a realiza astfel un excelent detector.

Sub influența undelor scurte, se constată că seva se ridică cu mai multă rapiditate, tot pentru acelaș motiv. Dacă radierea e prea intensă, putem vedea tulpina că se încălzește și chiar crapă, întocmai ca o siguranță electrică, ce se topește din pricina unui curent prea puternic.

„Ochiul electric" și luminile tricrome

In Statele Unite s'a realizat de curând o nouă și curioasă aplicație a celulei fotoelectrice și s'a pus astfel la punct un dispozitiv, care permite o comparare obiectivă a culorilor. Se știe că o identificare precisă între nuanțele a două țesături, de ex. este extrem de dificilă. Culori care par identice, la o lumină determinată, se arată foarte deosebite, la o altă lumină. De aci și folosirea așa ziselor lămpi „cu lumina zilei", destinate să permită, în magazin, comparații de nuanțe și culori, care vor fi valabile și la lumina naturală. Asemenea metode, bazate exclusiv pe sensibilitatea ochiului omenesc, rămân totuș foarte aproximative, din cauza divergențelor de apreciere personală.

Marea casă americană de electricitate „Westinghouse Electric Co." a realizat de curând, sub numele de „colormatcher", sau „comparator de culori", un aparat complect automat, care folosește simultan celula fotoelectrică și luminatul în culori schimbătoare. Modelul tip, destinat să furnizeze un reper de comparație, este așezat mai întâi în fața celulei și supus unei lumini roșii, obținută cu ajutorul unui ecran. Celula produce astfel un curent, care e primit într'un galvanometru. Acționând asupra unui șurup de reglaj, aducem acul galvanometrului în dreptul lui zero. Modelul tip este înlocuit cu exemplarul ce vrem să-l examinăm. Dacă acesta reflectă exact aceeaș cantitate de lumină roșie, acul rămâne la zero.

Incercarea este apoi repetată succesiv cu o lumină verde, și una albastră. Dacă acul rămâne în permanență imobil, identitatea culorilor celor două exemplare poate fi socotită ca perfectă.

Aparatul este transportabil și permite aceste operațiuni cu o extremă rapiditate.

Radio - poliția

Două sute de polițiști ai orașului Brighton din Anglia au fost echipați de câtva timp cu câte un receptor de radio.

Această invenție, foarte interesantă, a devenit posibilă, numai în urma progreselor radiotechnicei.

E lesne de înțeles că pentru acest scop se impune folosirea unor receptoare foarte ușoare și totuș destul de sensibile.

Aceste două condiții esențiale au fost realizate de un tânăr inginer englez Dean, care a reușit să pună la punct un post de radio pentru polițiști, a cărui greutate nu depășește 800 grame și care poate fi introdus cu ușurință într'un buzunar interior al hainei.

In ce privește antena, ea este ascunsă în spatele hainei.

O stație centrală de emisiune trimite mesagii într'un limbaj obișnuit. Aceste mesagii sunt precedate de semnale, perceptibile cu ușurință, chiar fără a avea casca telefonică la ureche. Imediat ce primește semnalele, polițistul ascultă mesajul, care-i este adresat. In oraș bătaia aparatului atinge 16 km. și la țară 50 km. E lesne de înțeles marile servicii, pe care radio le poate aduce poliției. Intr'adevăr pe calea aceasta, se dau agenților, cu maximum de rapiditate semnalmentele răufăcătorilor, numele automobilelor, etc., și o serie întreagă de indicațiuni, extrem de necesare pentru urmărirea infractorilor și asigurarea ordinei publice. Această încercare fiind deplin încununată de succes s'a hotărât ca până la sfârșitul anului în curs, toți agenții poliției engleze să fie echipați cu un asemenea aparat.

Șarpele în ajutorul omului

Tratamentul afecțiunilor canceroase, în faza lui actuală, se reduce adeseori — în special pentru bolnavii, care au boala prea înaintată— la o simplă terapeutică paliativă. Medicina, fiind cu desăvârșire neputincioasă în aceste cazuri să oprească răul, se mulțumește să stâmpere durerile care devin uneori insuportabile. Medicii se mărginesc astfel la aplicarea vechii formule: „opium et mentiri".

Câteodată, însă, nici chiar opiul, administrat în doze mari, nu aduce nenorociților canceroși ușurarea dorită. Deaceea s'a primit cu o deosebită satisfacție în cercurile medicale o comunicare făcută de savantul francez, profesorul Laignel Lavastine, la „Societatea medicală a spitalelor" și în care acesta semnala posibilitatea de a calma durerile cancerului prin folosirea veninului de cobra.

Din încercările făcute de medicul francez rezultă că veninul de cobra posedă o putere analgesiantă considerabilă. El ne permite să suprimăm administrarea morfinei la bolnavii de cancer, care nu mai pot fi operați.

Acțiunea acestui venin este mai durabilă ca aceea a morfinei. E deajuns o injecție de 1/10 dintr'un miligram, aplicată odată la 8 sau 10 zile, pentru a menține pe bolnavi fără dureri.

Un centenar foarte disputat

...este acel al invențiunii chibriturilor, sărbătorit în anul acesta la Viena, unde paternitatea acestor bețișoare de lemn inflamabile este atribuită austriacului Von Roemer, de și în anul 1931 acelaș centenar a fost sărbătorit în Franța, inventatorul chibriturilor fiind socotit francezul Charles Sauriat. Mai mult încă: Germania a sărbătorit și ea în anul trecut pe Kämmerer, căruia îi acorda exact acelaș titlu. Așa dar, trei popoare proclamă în acelaș timp pe trei reprezentanți de-ai lor ca adevărații inventatori ai chibriturilor.

Unde e adevărul?

Trebue să ne înțelegem mai întâi asupra înțelesului exact al cuvântului „chibrit". (Nu avem de gând câtuși de puțin să facem aci o teorie a... chibritului!).

In 1805, un francez, Chancel, inventase un chibrit, a cărui gămălie se aprindea îndată ce era scufundată în acid sulfuric. Dar primul chibrit, ce se aprindea prin frecare, este datorit englezului Walk. Inainte de 1831 acesta reușise să îmbibeze un capăt de lemn cu o pastă, care lua foc, când era frecată cu glasspapir. Pasta cuprindea sulf și clorat de potasiu, întocmai ca și chibriturile noastre de astăzi.

Trebue să recunoaștem că Sauriat a fost primul, care a conceput ideia unui chibrit cu fosfor, în felul chibriturilor suedeze. El le-a fabricat în laborator; chibriturile lui însă erau foarte periculoase, întru cât făceau imediat explozie. In urmă Kämmerer și Von Roemer au brevetat fiecare invențiunea în țările lor, pentru a exploata procedeul, odată la punct.

Abia în 1838 Suedia, care până atunci importa chibrituri din Anglia începu fabricarea acelor chibrituri care au primit denumirea de „suedeze" și cu care a inundat apoi lumea întreagă.

I. S.

Astronomia în evul mediu

In evul mediu se puteau îndrepta longitudinile ptolemeene, care atingeau o precizie mult căutată de astronomii Renașterii.

S'a dovedit, după un text al regelui Alfons, că această problemă era cunoscută; nu credem însă că metoda eclipselor ar putea da rezultate pentru distanțe mari.

Pentru mai târziu se admite că „verificatorii" observau ora trecerii prin punctul vernal, în raport cu mijlocul zilei mijlocii din sezonul echinoxurilor.

E deajuns dacă putem afirma că, alături de „maeștrii în alcătuirea hărților", alături de strămoșii lui Abraham Cresques, erau astronomi, care — între pereții celulii lor — ar fi putut face hărți „exacte" pentru acea epocă.

Salvatorul

A. M. FREY

Un câne tânăr, care trebuia să se familiarizeze cu apa, fusese aruncat de către stăpânul lui într'unul din lacurile care străbăteau parcul orașului. Dela o clipă la cealaltă, cânele era pus la noui încercări, față de care nu părea rău înarmat, căci era desvoltat și puternic. De bună seamă însă că era oarecum laș, desorientat și nervos, ca atâția alți câni; și numai acestor metehne i se datora desigur cursul nedorit al primelor exerciții de înnot.

Când reapăru capul din apa călduță, cânele, cu privirea speriată și mirată, încercă pe dată să se îndrepte spre Dumnezeul lui care-l tratase cu atâta lipsă de blândețe.

Dar, fie că teama îi paraliza o parte din puteri, fie că lacul neted și uleios avea un curent mult mai repede decât părea ochiului omnesc — în tot cazul, animalul nu câștigă deloc spațiu în direcția stăpânului său, ci călcă pe loc, pierzând treptat din suprafață, pânăce istovit — se hotărî deodată să lucreze în direcția curentului, și nu în potriva lui.

Când stăpânul cânelui văzu aceasta, se enervă. Până aci încercase să-și atragă bunul prin amăgiri, prin strigăte de mânie și de bunătate, prin severitate și prin bătăi din palme — dar acum scotea chemări îngrijorate, căci își dădea seama că locul unde aruncase cânele în apă — luând în considerație întorsătura lucrurilor — nu fusese tocmai bine ales. Parcul se afla la marginea orașului, iar lacul se furișa sute de metri mai departe, printr'un canal de piatră, pe sub străzi și case.

Spre acest canal de piatră — în care apa lacului se revărsa ca într'o gură căscată de balaur — se îndrepta cânele cu intenția de a ajunge din nou la stăpânul lui. Nu e de mirare că într'o epocă de exagerată afecțiune pentru câni, comentariile publicului strâns în pripă erau în defavoarea stăpânului. Dacă ar fi fost vorba de o pisică — lumea ar fi dat ușor din umeri, în semn de regret și ar fi privit desnodământul ca ceva de neînlăturat.

Fiind vorba de un câne chestiunea nu se mai punea la fel. Erau unii care văzuseră cum inidividul asvârlise cânele în apă. Ei povesteau cu indignare curioșilor, care se'nghesuiau în număr tot mai mare, și toți strigau că individul e direct vinovat de primejdia de moarte a cânelui.

Cânele încerca să latre, plescăia cu labele dinainte afară din apă și, din această pricină, înota prost. El ajunse astfel în mijlocul apei, de unde nu-l mai putea prinde nici prăjina lampagiului. Gura neagră a canalului își aștepta prada.

In timp ce grupurile de gură-cască se înghesuiau deoparte și de alta a țărmurilor lacului, urmărind pas cu pas cânele, ucigașul în perspectivă era batjocorit, ocărît și amenințat cu gesturi:

— E o rușine ce-ai făcut!

— Asta merită să intre în pușcărie pentru crimă premeditată!

— Hingherule, mișelule, scoate repede bietul animal!

— Da, asta o poți face într'adevăr, — zise un glas discret.

O mână grea i se puse pe umăr:

— Intră imediat în apă! Nu trebue să știi să'noți. Du-te repede după cânele d-tale. Apa nu-ți ajunge nici până la subțiori.

Și cum cel disprețuit și hărțuit mai șovăia și dupăce strigară toți într'un glas: „Haide odată! Ce mai stai?" — vocea cea aspră i se adresă din nou:

— Canalul e neted, n'are stăvilare, n'are zăgazuri. Treci ușor prin el. Intr'un sfert de ceas ai eșit pe partea cealaltă, la mal.

Individul intră cu pantalonii albi de vară în apă. Privea cum apa îi umezește vesta, cum îi acoperă ceasornicul, cum îi cuprinde portofelul cu hârtia de douăzeci de mărci.

Dar nu i se dete răgaz să ia vre-o dispoziție.

— Poți avea încredere în mine, — accentuă încă odată domnul cel țeapăn, — eu fac parte din serviciul de canalizare a orașului; așa că mă pricep în privința lacului.

Individul din apă se hotărî deci să pornească în căutarea cânelui înghițit de gura canalului, dar în aceiaș clipă cineva îi mai oferi repede o lampă electrică de buzunar:

— O aduci înapoi la Pfenniger, Strada Mare No. 3!

— Desigur... promise cel hărțuit; apoi dispăru în bezna de sub zidăria canalului.

Cei rămași se întrebară dacă n'ar mai fi nevoe să se urmărească mersul evenimentelor. Renunțară. însă, căci locul răspundea direct în Strada Cârdului, pe când ei ar fi avut de ocolit, ajungând așa-și-așa prea târziu acolo:

— La urma urmei ce-o să mai vedem decât un om ud și un câne ud, — încheie unul consfătuirea.

Și avea dreptate. Nu mai era nimic nou de văzut. Dar erau în schimb noutăți de auzit.

Fără greutate, cu pași mari, împins mai mult de curentul apei, omul alergă în căutarea cânelui. De câteva ori alunecă pe fundul vâscos al lacului, și tot de atâtea ori apa mucedă îi trecu peste cap. Dar brațul drept îl ținea ridicat ca să salveze lampa. Această lampă îi fusese de mar folos. Ea îi înlesni să descopere cânele, pe care-l înfășcă de ceafă și-l luă apoi sub braț. Plin de negrăită recunoștință, cânele se gudura încoace și'ncolo, deschizând și închizând botul. Lampa mai avusese darul să-i facă mai suportabil nesfârșitul calvar prin singurătatea canalului strâmt și puturos. Intr'un loc îl izbi deodată un miros atât de scârbos, urmat de lături, încât îi veni să vomiteze. Șobolanii de apă plescăiau speriați în jurul lui. Il bătea gândul s'o ia înapoi. Cânele mârâia, vroind să sară de sub braț, parte cuprins de dorința de a vâna, parte cuprins de îngrijorare. Omul trebuia să țină cânele, trebuia să țină lampa — transpira în mijlocul apei.

Trecură ceasuri până luă sfârșit sfertul de oră și apăru în calea lui o dâră de lumină din Strada Cârdului.

Dar ținta fu atinsă. Când ajunse la mal, oamenii se strânseră din nou în jurul lui — cu atât mai vârtos cu cât pe locul unde acostase se afla o grădină de vară plină de oaspeți. Fericiți de această întâmplare, fiecare se grăbi să-l întrebe de unde vine și ce i s'a întâmplat. Trebuia să dea un răspuns. Se hotărî însă să țină sub tăcere precedentele.

La început vorbi nesigur și în silă — se gândea la atitudinea dușmănoasă a celor din parc — apoi, treptat, se înflăcără, datorită entuziasmului oamenilor de aci, care vedeau în el un erou. Salvase un animal și încă pe cel mai de preț și mai demn de iubire dintre animale: un câne, primejduindu-și totodată sănătatea și îmbrăcămintea.

El fu condus în grădina berăriei. Trebuia să-și împrospăteze forțele. Cârciumarul îi puse la dispoziție o pelerină birjărească, primind bucuros, în contul consumației și hârtia de douăzeci de mărci muiată de apă. „Lasă că s'o usca ea! Cum? Tot drumul întunecos din parcul orașului pân 'aci? Bravo, bravo! Dar oricum, tot trebue să fie bucuros că și-a salvat scumpul lui câne".

Increțind fruntea, omul se uita la cânele îmbrobojit cu o pătură și așezat înaintea unei farfurii cu bucăți frumoase de carne. Se gândea cum fusese maltratat (desigur că l-ar fi asvârlit în apă, dacă nu intra de bunăvoie) — cum își prăpădise costumul și ceasornicul, cum trebuia să stea acolo și cum va trebui să plătească consumația lui și pe aceia a cânelui.

— La drept vorbind, un înotător prost, bestia, un laș fără pereche! — își dădeau unii cu părerea.

— Dar cânele nici nu-i al meu, cânele ăsta nici nu-mi aparține mie, — zise el în surdină.

Ascultătorii se înflăcărară cu atât mai mult. Va-să-zică, pentru un câne străin le-a făcut toate astea? Atunci merită într'adevăr admirația noastră. Da, iată ce înseamnă să fii un veritabil iubitor al bietelor animale!

El dădu liniștit din cap. Nu, nu știa — și nici altul nu știa al cui să fie cânele. N'avea zgardă și deci nici marcă. Apoi întrebă ce se va întâmpla cu bietul câne.

Cârciumarul era gata să-l oprească el. In acest fel, salvatorul era scutit de a mai plăti consumația cânelui.

Dar consumația lui, când se hotărî să plece, trebui s'o plătească. Și pe deasupra taxa mașinei, căci locuia departe de Strada Cârdului, de veselul cârciumar, de oaspeți și de fostul lui câne, care-i adusese atâta glorie și cinste.

In rom. de *Ad. B.*

Editura „Adeverul"
Mare succes

Europolis

Roman de Jean Bart

EDIȚIA II-a

...m'a interesat la extrem. Este o lume nouă, foarte interesantă și tratată de un romancier nu de un povestitor.

„Europolis", are intrigă, mediu, personagii, mai ales cele două femei......

G. IBRAILEANU

Editura «Adeverul», Lei 90

In bae

In genunchi mă gândesc cum faci bae,
Cum trupul ți-l privești înaltă, gol —
Și-l mângâi tot cu mâna 'nrourată,
Cum spatele ca arcul lung se'ndoaie
Spre glesnă'n jos cu brațele-aplecată,
Când ochii negri scânteie... ocol.

Ești singură, seara, în baia 'ncuiată,
In abur, în faianța sidefată...
Te-afunzi și te'ntrevezi în ape-albastre
Lumină clară bate multă 'n apă
In valuri străvezii ca 'n glastre.
Genunchii'n sus, în neastâmpăr, scapă..
Ori eși cu trupu'n joc la fața apei
De-ți fuge apa 'n vițe alungate
Pe reliefu-afară jumătate
Și-aleargă legănarea undelor
Peste mătasea 'ntinsului picior;
Iar ochii 'nchiși bat rar sub vălul pleoapei...

Te'nvălui strâns și pânzele poroase —
Sug aspre stropii și umeziciunea.
Pui flori de rufe, ce-ți prind goliciunea

Iar rochia pe subțiori și coapse-ți vine
Și ești... cum te-am văzut... ca orișicine

TITU FLORU

Tablete

Epistolă de flăcău

Desigur, Dragă Prietene, că atunci când te arunci în cerneală, e pe toată viaţa, ca în marină: trebue să înveţi înnotul. Unii înnoată numaidecât, ca gâsca, nu-i pizmui. Tot ce ţi-aş dori înainte de toate e o totală absenţă de precocitate: mă îngrozeşte capul de bătrân al unui copil rahitic şi omniştiinţa lui de mai târziu, obraznică e pendantă şi timidă e sfâşietoare.

In copilărie, camarazii mei de şcoală înaintaţi, credeau că sunt în tratamentul unui medic de boli venerice... Era un punct de onoare şi un fel de-a fi orgolios, să sugerezi că eşti bărbat. Dintre porcii primari şi secundari, cu care a trebuit să trăiesc paralel, mi-a rămas figura de pupon rumen a unui copil integral. Incolţit odată, pentru că era sfios şi curat de acasă, de chiotele şi pumnii repetenţilor, el a voit să înjure şi nu a putut, aşezând verbul într'o formă neuzitată şi după opinia adversarilor lui, negramaticală... Salva de hohote care au primit injuria caricaturală trebuia să-l facă pe autor de ruşine şi, într'adevăr camaradul nostru plângea că nu izbutise să dea mâniei un grai înţeles.

Dacă vreau să vestejesc precocitatea celorlalţi, îţi recomand în schimb originalitatea lui. A doua zi, el şi-a ales dintre atacatori pe cel mai vechi în clasă şi mai zdravăn, un găligan care când nu ştia lecţia trântea uşa profesorului în nas şi pleca la plimbare. Păros la netimp, ca un urangutan şi buzat ca un abdomen înjunghiat cu o lopată, insul sta jos pe o treaptă de scară, înconjurat de auditor de recreaţie. Candidatul găsise un bolovan de granit în curte şi venind cu povara de piatră, greu transportată, până în dreptul uriaşului şcolii, se opinti şi i-o trânti în cap. Se făcuse dreptate.

Autoritatea copilandrului se stabili deodată în toate clasele şi în corpul profesoral şi i-a fost deajuns până la doctorat. Fostul prunc e un mare învăţat matematician, necunoscut aici în lumea specialităţii şi ascuns în gradele superioare ale unei inginerii de Stat. Ştie poezia veche greacă, franceză şi germană pe dinafară şi o recitează urcând încet în prăjina lui de alpinist, cu vârful de fier, piscurile lungi ale Carpaţilor de câteva ori pe an.

A fost prietenul meu, cum vei fi şi dumneata, într'o zi, când ne vom gândi unul la altul, din depărtările vieţii...

D-ta vrei să scrii, nu vrei să fi matematician şi inginer, cu toate că un inginer ar putea să fie un foarte bun scriitor pe liniile disciplinei lui. Şi ai voi să cunoşti, ca la solfegiu, „principiile". Sunt principii şi la scriitori? ai întrebat. De bună samă, îţi răspund. Numai că fiecare, presupun, are de ale lui, personale, şi pentru că e vorba, cum spuserăm, nu de un capriciu dar de o viaţă întreagă, fiecare şi le defineşte clar, după ce i se pare că şi le-ar fi descoperit. Aşa că nu ţi-aş putea preciza ceva decât în marginile preferinţelor şi regulilor personale, bune sau rele: asta nu mă priveşte.

Ţi-aş mărturisi o crâncenă slăbiciune. Nu-mi place scrisul spălăcit în idei şi diluat în ceeace priveşte vocabularul. Nu-mi place lucrul scris în douăzeci de pagini, care poate fi strâns în patru cuvinte. Imi displace limbuţia şi trăncăneala. Vreau cuvântul dur, ca să mi se împiedice pana de el şi socotesc succes dacă nu mă lasă cuvântul să trec şi-mi rupe în asprimile lui peniţa. Ca să-l întăresc mai bine, m'am uitat cum fac pietrarii care îşi cunosc meseria şi lucrează într'un genunchi: dedesubt nisip şi subt nisip trei degete groase de beton. Imi place să nu intre ciubota în pavajul meu şi să şchioapăte armăsarul, care s'ar încumeta să-l spargă cu potcoava.

Şi mai vreau, nu ştiu dacă am putut ajunge la ce vreau, dar este vreme şi o să ajung negreşit, cu multă răbdare; vreau ca fraza, cum i se zice—şi te asigur că nu e frază, că e altceva — să fie articulată ca un animal elastic şi voinic în acelaş timp, să stea bine în patru picioare, să nu se tirască molâe în zmârcuri de negreală şi să umble, ageră, zveltă sau grea pe cuvinte împietrite.

Şi mai trebue să nu semene nici toată literatura dumitale nici pagina desprinsă din ea cu nimic. Scriitorul nu poate să fie numai scriitor: nu mă împacă decât scriitorul artist, răzvrătit împotriva monotoniei şi însetat perpetuu de lucrul nerostit şi nou. Dacă ne-am asemăna unii cu alţii, concesivi, comunicanţi şi drepţi în front, n'am avea niciun soi de rost pe lumea asta şi nu am răspunde la nicio trebuinţă. Vrei să spui, poate, că nimic nu e nou şi că nu poate să fie nou: te înşeli grozav, totul e nou, ca şi cum nici una din frumuseţile lui nu s'ar fi cheltuit în câteva mii de ani până azi. Suprema datorie, bagă de seamă este să fii desangrenat şi desaderent şi să fii unic.

Asta nu pentru vanitatea dumitale: urât ţi-ar sta! Aşa cântă Pan. La naiul lui cu şapte ţevi, fiecare dansator, dacă vrea să danseze şi să nu doarmă, trebue să vie cu figura unei mişcări proprii, întrucât Pan detestează horele, valsurile şi cadrilul şi este cântăreţul dansului individual, cu sine însuţi.

Va să zică, numai născocire. Iţi lipseşte motivul, îl născoceşti. Născoceşti cuvintele, născoceşti culoarea. Şi născoceşti şi genul... E un meşteşug ticălos, dar cine te sileşte să ţi-l iei şi apoi să rămâi în el, dacă nu te poţi rupe de isonului corului, în care vocile se pierd? Şi nu seamănă cu niciunul altul, dintre meşteşuguri, care dau ştofa, foarfeca şi tiparul de-a gata, pentru zece tipuri de corpolenţe. M'ai întrebat şi nu te pot minţi: toate preferinţele şi sensibilităţile corespondentului d-tale sunt consacrate singurului lucru valabil, unicului pur.

Ai auzit cuvintele viaţă, construcţie, logică, analiză, cu care se verifică o copie fidelă şi un vulg prezent. Dacă literatura ar fi numai atât, ea ar fi numai tipografică, editorială, de librărie şi chioşc şi n'ar comporta zbucium, suferinţă şi asceză — gentilă şi de agrement. D-ta trebuie să porţi oglinda minusculă cu reflexele mari ale luminii, ca o lună personală printre sensuri şi sentimente, ca să sileşti ochii cititorului să tremure şi să clipească — şi inima lui abstractă să tresară. Animalul verbal citat, are două luni în privirile lui de argint. Dacă nu înţelegi nu pierzi nimic; mai repede câştigi ceva, sfiala de-a pune piciorul pe taluze. Numai Christ şi poetul au putut fi răbdaţi să calce pe mare...

Dar să ştii, dacă începi să scrii şi nu te lasă inima să arunci de 999 de ori dintr'o mie manuscrisul în foc, e de prisos.

T. ARGHEZI

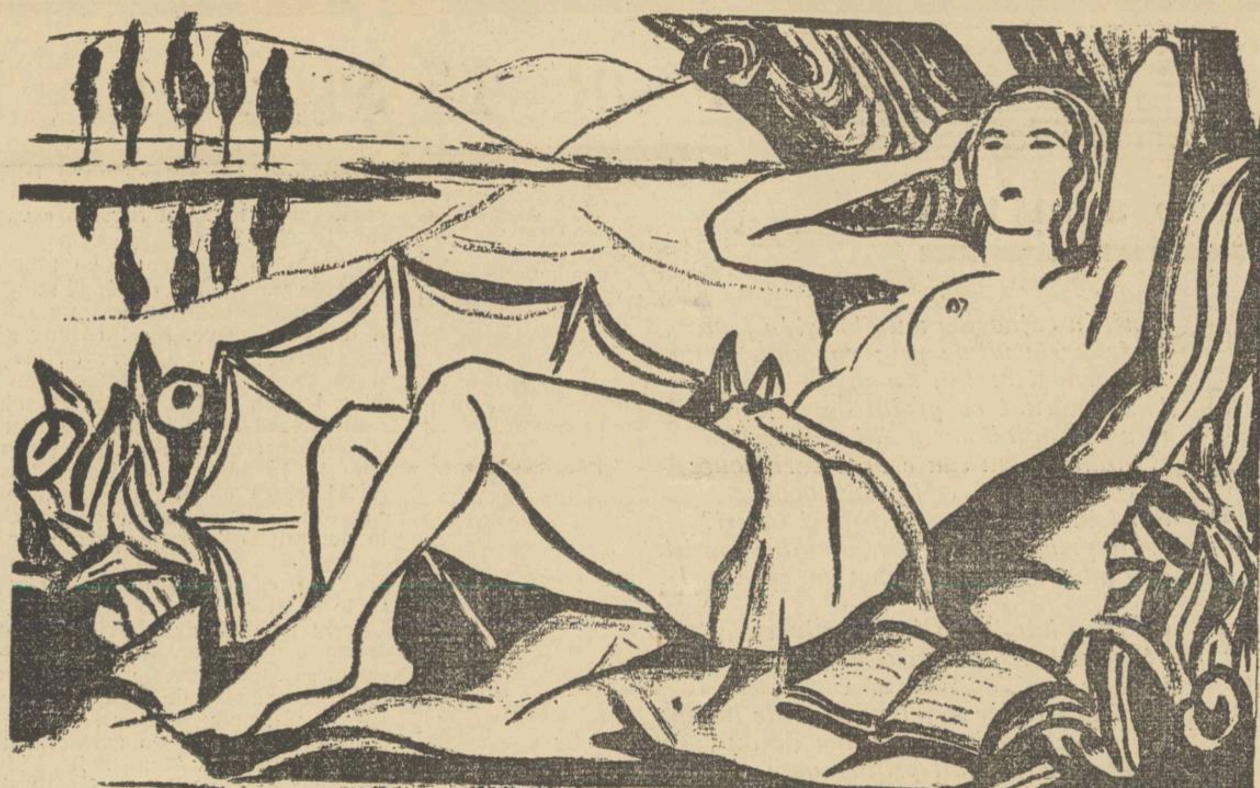
A apărut „Revista de Filosofie" No. 2 (Aprilie-Iunie) cu următorul sumar:

I. Petrovici: Probleme sociale — Biserica şi Pacea; Liviu Rusu: Din problematica sufletească a lui N. Grigorescu; Eugeniu Speranţia: Problemele Sociologiei Contemporane: Petru Comarnescu: Teoriile logice ale lui John Dewey; I. M. Nestor: Psihologia clipei de spaimă; I. Brucăr: Problema neantului.

Recenzii semnate de: N. Tatu, C. Noica, I. Brucăr, G. Bontilă, I. Nestor şi P. Comarnescu.

Preţul 60 lei.

A APARUT EDIŢIA II-A
Camere Mobilate
roman de DAMIAN STANOIU
Ed. „Adevarul" PREŢUL LEI 60



Plastica

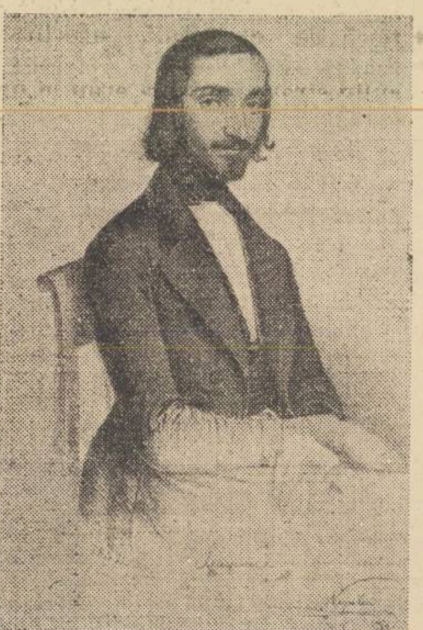
Mai mult decât în orice alt domeniu, în artă iniţiativa particulară a stimulat şi susţinut opere exemplare de educaţie şi cultură.

Muzeele noastre — şi în fruntea lor trebuie să menţionăm ori decâte ori avem prilejul instituţia de lumină şi frumos întemeiată şi întreţinută cu evlavie de d. Anastase Simu — Muzeele de artă în special, sunt opera iniţiativei private.

Din colecţiile înfăptuite cu pricepere şi sârguinţă s'au născut primele noastre şcoale de frumos. Şi datoria cronicarului conştiincios este să se ocupe cât mai de aproape de aceste instrumente de cultură care sunt Muzeele şi colecţiile de artă.

Există însă o dificultate: Muzeele pot fi vizitate oricând; colecţiile particulare însă nu.

Puţini sunt cei ce înţeleg rostul adevărat al unei colecţii. Ca şi Muzeul, colecţia trebue să exercite o acţiune educativă, să rafineze gustul artistic şi să sublinieze valorile.



I. D. Negulici Autoportret
(Colecţia prof. Nae Ionescu)

O operă de artă are valoare numai în contact cu publicul. Inchisă cu precauţiune în apartamente nefrecventate, ea rămâne o simplă mobilă de lux.

Deaceea, felicităm sincer pe d. *profesor Nae Ionescu*, un pasionat colecţionar de cărţi rare, monede şi opere de artă, care a avut gândul bun de a înfăţişa publicului românesc — în sala din strada Brezoianu No. 25 — preţioasa d-sale colecţie.

Indemnăm pe amatorii de artă în deosebi să o viziteze, fiind o manifestare pe cât de unică în felul ei, pe atât de bogată în învăţăminte şi sugestii.

*

La Hasefer, d-na *Xenia Synadino* a expus pictură pe lemn, pe pânză şi pe sticlă, lucrată în manieră orientalistă (japono-persană).

Din diversitatea motivelor desfăşurate am desprins sensibilitatea primitivistă a artistei, deaproape înrudită cu ingeniozităţile suprarealiste.

O expoziţie sub toate raporturile instructivă, fără să fie de un nivel estetic superior.



N. Grigorescu Autoportret
(Colecţia prof. Nae Ionescu)

Secţiunea de artă decorativă aplicată, afiliată Academiei de Arte Frumoase din Bucureşti a organizat în sala Mozart o expoziţie a absolventelor sale.

Se prezintă lucrări în ceramică artistică ale d-relor *Elena Istrati* şi *Zoe Ciovică*.

Sunt stilizări şi compoziţii de frumoasă ţinută.

*

Gravurile în linoleum ale d-lui *Paul Konrad Hönich* au fost remarcate în anii din urmă prin revistele literare şi în volumele pe care le-au ilustrat, — dintre care „Iţic Ştrul dezertor" al d-lui Liviu Rebreanu a cunoscut un deosebit succes.

Pentru scurtă vreme, d. Hönich a decorat un panou şi una din vitrinele librăriei Alcalay, cu operele d-sale sugestive de alb şi negru.

Găsim şi aci aceiaşi gravitate de contur, aceeaşi sumară dar vibrantă tratare a atmosferei şi acelaşi accent expresiv ca şi în celelalte lucrări grafice pe care i le cunoaştem până acum.

Nu-i lipseşte acestui artist decât mai multă elasticitate lineară şi o mai bogată inspiraţie tematică, pentru ca izbânda sa în artă să fie deplină.

Oricum, tiparele dela Alcalay sunt clipe emoţionale autentice.

H. BLAZIAN



Levaditti Portret
(Colecţia prof. Nae Ionescu)

Mărunte

■ *A apărut:* „CALCULATOR DE DOBANZI" *de M. Drimer, contabil autorizat, cu o prefaţă de d. prof. Gr. Trancu-Iaşi, fost ministru, decanul Corpului contabililor din România.*

Se găseşte de vânzare la toate librăriile din ţară, precum şi la autor, în Bucureşti, Str. Mitropolitul Daniil No. 5.

Picioare de Duminică

„Ciosvârta", aşa-l numeam spre a-l deosebi de „invalidul" tutungiu din colţ. Mai puţin norocos decât acesta, îşi lăsase amândouă picioarele la „temelia României Mari" cum se zice în limbaj de 10 Mai. Numirea era desigur improprie. Ciosvârta este un sfert. Iar el, o jumătate. Avea 30 de ani. Obrazul boţit şi mustăţile-i crescute în voe ca o iarbă netunsă, îl arătau de 40.

Nu l-am mai văzut de zece ani. Locuiam în strada Atelierului. In faţa casei mele era un loc viran, pe care nu ridicaseră încă gheretele de astăzi. O singură construcţie era. O vespasiană cu pereţi de lemn vopsiţi în albastru. Tot aci, într'o odăiţă, îşi avea domiciliul omul nostru, căruia primăria drept recunoştinţă pentrucă războiul i-a tăiat picioarele dela coapse, i-a acordat concesiunea acestui stabiliment — de indiscutabilă utilitate publică. Patria recunoscătoare...

Ziua sta în faţa intrării—în chip de buturugă. Baza corpului era băgată într'un sac de piele groasă în care-şi înghemuise bonturile picioarelor. O curea circulară lega mijlocul corpului de acest burduf de piele. Uneori când îl dureau şalele, se sprijinea în mânile prevăzute cu un mâner de lemn. Părea astfel o brişcă stricată, fără roate, răzimată în hulube. Aştepta să vină clienţii împinşi de nevoi. Şi, după fiecare muşteriu, se târşia de-abuşelea prin băltoagele galbene cu spumă. Controla pe fiecare, fiindcă dacă intra în cabina „individuală" din dreapta, taxa era obligatorie, pe când la peretele colectiv — era facultativă.

Sărbătorile, se juca la soare cu un copilaş care-l întrecuse în înălţime. Nevastă-sa îi ţinea locul uneori la control. Il ridica cu greu pe un scaun de lemn unde sta ceasuri întregi privind tălăzuirea mulţimii de pe calea Griviţei, până la care avea doar câţiva metri...

Işi privia semenii, adică foştii lui semeni. Astăzi ei aveau două picioare. Şi el nici unul. O, de-ar fi fost toţi trecătorii la fel, el ar fi suferit mai puţin, poate de loc... Mai mult decât lipsa picioarelor îl durea inegalitatea. Şi fiecare om pe două picioare îi sgândărea sentimentul inegalităţii, această rană care nu se mai cicatriza fiind că pe ea călcau zilnic atâtea picioare...

Cu toată circulaţia mare şi, poate tocmai din această cauză, concesionarul estropiat nu avea clienţi.

— „Acilea nu e bine" — spunea el. „Lumea e grăbită că n'are vreme nici pentru nevoi".

Peste câtăva vreme, pe locul gol de lângă dughiana estropiatului, s'a deschis o grădină de vară. Un grătar cu fleici şi mititei, băutură şi lăutari care cântau cântecul pe atunci la modă „Pe lângă boi" — fără intenţie de epigramă pentru vecini.

Bucuria ciosvârtei a fost mare. Acum începuse să-i meargă. Se pricopsea văzând cu ochii. In fiecare seară localul avea ocupate 3-4 mese. Berea era diuretică. După numărul ţapilor pe care chelnerul îi căra la mese, omul nostru, devenit specialist, ajunsese să-şi calculeze venitul serii.

Sâmbătă seara făcea şi el chef. Târziu, când nevasta şi copilaşul lui dormeau, târziu de tot, când ultimul muşteriu al grădinii pleca, jumătatea de om apărea pe o masă în faţa unui stacan de bere cât el de mare. Alături sta o profesionistă a amorului, care după ora 1 noaptea îşi cobora vertiginos tariful. Una dintre peripateticianele care şi astăzi „fac trotuarul" prin faţa acelor dubioase hoteluri la care trag bieţii provinciali cu energie şi bani economisiţi într'o viaţă tihnită, lipsită de ispita oraşului „tentacular".

La sfârşitul unei săptămâni de muncă, avea dreptul să petreacă. I se părea că este şi el „domn". Abea atunci trăia. Se credea că este înainte de război. Uita de război, de boală şi nevastă, adică de toate relele. Avea un ceas de evadare în paradisul în care alţii—(ăia care n'au fost ca el pe front) — se aflau toată viaţa.

Cu birtul alături, îi mergea bine Capitaliza leu peste leu într'un ciorap văduv, transformat sub salteaua patului, în safe.

Intr'una din Duminici, îmi cercetam ca de obiceiu vecinul, dela fereastra devenită postul meu de observaţie.

Cu surprindere constat că sta pe scăunel la soare, picior peste picior. Ologul avea picioare. Işi cumpărase picioare noui. A doua zi însă, redevenise acelaş, mic, tot de trei şchioape. Işi scosese protezele ca să nu le uzeze. Că mult erau scumpe şi trebuia să le păstreze. Picioarele erau pentru zile mari.

Acum le curăţa, le ştergea de praf, le lustruia. Le pregătea toată săptămâna pentru Duminică. Acesta era singurul lui lux: să stea în zi de sărbătoare picior peste picior.

Era la sfârşitul verii şi săptămânii. Intr'o Sâmbătă seara. Obosit, amărât de soarta lui, plictisit de viaţă dela care nu mai avea ce aştepta, sta pe scaunul, tovarăş de totdeauna.

Lângă el, în grădina în care lăutarii începuseră încă de un ceas cântarea, s'aprindeau luminile şi veselia.

Funcţionarii comerciali cu vânzătoarele scăpate dela prăvălii, muncitori dela fabrica dimprejur care abia îşi luaseră chenzinele, familii care petreceau seara lor burgheză, această lume variată ocupase toate mesele. Pentru sufletele rănite, liniştea este cel mai bun pansament. Dar, greu ar fi putut găsi liniştea estropiatul. Şi ca s'o caute, îi trebuiau picioare...

Era condamnat să suporte larma străzii, muzica trivială a lăutarilor şi acea veselie obrasnică care-i pălmuia durerea. Un domn cu vesta albă şi pantofi de lac îi întrerupe gândurile punându-i în mână 2 lei. Neaşteptata dărnicie a insului care plătea taxa dublă, l-a făcut să ridice capul şi să privească omul. A tresărit. Voia să-i vorbească, dar s'a stăpânit. Era Aurică. Recunoscuse pe fostul camarad Constantinescu Aurel. Acestui bucureştean smecher, primul chiulangiu pe companie, i se mai zicea „regele chiulului". Când era un marş forţat, Aurică nu putea umbla. Il rosese bocanca. Avea rană şi arăta tuturor degetele picioarelor mânjite cu tinctură de iod, îngrijit bandajate. Când compania lucra cu acele sonete, cărora Constantinescu le zicea când sonet când sonată, soldaţii se înşirau pe frânghie şi strigând „O...rup", sincronizau efortul pentru a ridica greutatea conică sus şi a o lăsa apoi în pământ. Unii trăgeau mai conştiincios alţii cu mai puţină convingere. Constantinescu striga numai, fără să tragă de loc.

Toţi făceau tragere pe frânghie—numai chiulangiul făcea tragere pe sfoară.

Când era vorba de trimis în patrulare era mereu bolnav. Câte boli n'a avut! Nu se vindeca una şi-l ajungea alta. Devenise o policlinică ambulantă. Băiatul deştept se prefăcea bine. Superiorii îl credeau, iar camarazii îl compătimeau. Numai el, mutilatul de acuma, ştia adevărul. Ca bun prieten, Aurică îi dăduse şi lui reţeta.

Dar el nu l-a ascultat. Băiat de ţăran, crescut în mijlocul naturii şi în frica lui Dumnezeu, nu ştia să se prefacă şi-i era mai frică de vicleşuguri decât de moarte. In ajunul bătăliei, acolo unde trei sferturi dintre cunoscuţii lui nu s'au mai întors întregi, Aurică simţind că o să fie lată, epuizându-şi toate bolile, a făcut pe nebunul. A început să vorbească fără şir. Să râdă, şi să plângă fără motiv. Un nebun într'o luptă mai mult încurcă şi descurajează pe cei teferi. De aceea a fost trimis în urma frontului, la ambulanţă şi apoi la spitalul din capitala judeţului. Iată-l acum sănătos şi întreg, tânăr cu draga lui, cu viaţa lui care are un rost. Iar celalt...

Işi amintea acum de sfaturile învăţătorului din sat şi de istorioarele din cărţile de citire cu poze.

Sta şi compara morala cărţii cu cea a vieţii. Unde este dreptatea vieţii, a oamenilor sau măcar cea a lui Dumnezeu?

In seara aceia a renunţat la cheful săptămânei. Nu a băut nici măcar o regală. A adormit târziu. Somn chinuit. A visat toată noaptea. S'a văzut recrut voluntar. Fericit. Zâmbetul i-a pierit însă curând. Cu oştirea nu e de glumă. D'apoi cu războiul!

După retragerea în Moldova, ai lui au rămas în ţara ocupată. Bătrânul tată, nevasta şi copilul numai de 10 luni. Abea îl cunoştea şi-i gângurea când îl vedea, „tată". Necunoscutul. Aceasta era soarta celor ce rămâneau să-l aştepte şi a lui care pleca să-l înfrunte.

Pe ecranul subconştientului, i-au apărut transeele cu noroiu şi şoareci. Cele 20 de atacuri susţinute — şi apoi, atacul fatal. Făcea parte din batalionul de infanterie susţinut de artileria din spate. Deodată artileria se retrage, iar infanteria, uitată, a rămas. Se informase că duşmanul avea forţe mari. El simţea că se apropie moartea. Dar, fără ordin nu putea face nimic. Iar ordinul nu mai venea. Un obuz spart lângă el i-a furat conştiinţa. De atunci, de la explozia orbitoare şi asurzitoare, nimic nu mai ştia...

S'a trezit târziu, într'o pivniţă, amestecat într'o grămadă de oameni, vii şi morţi, amestecaţi unii peste alţii... Nu se mai putea urni. Nu mai simţea picioarele. Inainte de a fi rănit trecuse printr'o apă până la brâu. Şi peste el, ud, se lăsase gerul şi vântul unei nopţi de Decembrie. A filmat în vis spitalul din Serajevo. Spitalul unde l-au transportat duşmanii care i s'au părut mai miloşi decât ai lui care l-au uitat pe front — zadarnică jertfă.

A revăzut sălile mari cu ciment rece şi doamnele în alb cu mâni calde, îl mângâiau şi pe el prizonierul. Masa de operaţie. El nu ştia ce-i face. I-a pus o batistă cu miros tare la nas. Simţea că se sufocă. Era ameţit. Ar fi voit să fugă pe geam. Dar cum? Muşchii nu mai ascultau de ordinul descifrat la străfulgerarea gândului care se pierdea şi el în bezna nefiinţei. In patul dela spital, prima dată când a văzut că nu mai avea picioare... A cerut otravă. S'a rugat să i-o dea...

Gemea cum a gemut prin somnul cloroformului. Acum plângea deabinelea în patu-i de acasă. Se trezea şi plângea în hohote după 4 ani ca şi în ziua aceia. Işi privia soarta. Prin întunericul acelei nopţi, o vedea mai limpede ca oricând. Iată ce am ajuns — se gândea el. Târâtor de stradă. De ce nu mi-a dat atunci otravă! Acum, nu mai mă pot ucide. Ii era ciudă pe el, pe slăbiciunea lui de om. Era furios contra instinctului de conservare pe care — în mintea lui simplă nu-l putea defini, dar pe care îl simţea ca pe o forţă lacomă care nu-l lăsa să se desprindă de viaţă.

A doua zi de dimineaţă, Duminică. Deci ziua cu drept la picioare. Le-a legat de curelele încă noui şi a eşit ca deobiceiu aşezându-se pe scăunel. Aerul dimineţii îi risipea gândurile nopţii. Capul însă îi era greu ca după o beţie cu vin nou şi prost. O muzică militară se apropia dinspre gară. Abea înseninat s'a încruntat din nou.

(Continuare în pag. IV-a).

Pe calea Griviţei treceau şirurile de soldaţi. Tineri, neştiutori şi nevinovaţi, călcau conduşi dinainte, cu inconştienţa viţeilor mânaţi din urmă spre abator. Dacă abatorul e mai aproape ori mai departe nu interesează.

— „Ei nu ştiu ce-i aşteaptă" — gândi tare fostul camarad.

— „Dar, dacă boii ar şti ce-i aşteaptă, ori dacă ei şi-ar da seama de puterea lor şi de slăbiciunea celor ce-i mână, nu ar mai călca spre moarte cu seninătatea cu care calcă pajiştea islazului". Sunt mulţi. E un regiment. Iată şi steagul. Deodată marele mutilat despresurat din gândurile grele, sare în picioare căutându-şi echilibrul din călcâele scârţâinde ale maşinăriei.

Şi cătana noastră, recunoscându-şi drapelul, a luat poziţia de drepţi, supus şi inconştient ca în ziua când era recrut, vesel că astăzi era sărbătoare şi avea picioare.

V. V. STANCIU



Fuga fără de sfârşit

Epoca, aşa zisă expresionistă, din literatura germană, reprezintând generaţia de imediat după războiu se caracterizează prin sumedenia de manifeste şi teorii de tot felul, dar posedă foarte puţini scriitori adevăraţi.

Printre aceştia cel mai de talent este, fără îndoială, Joseph Roth. Născut în 1894, publică *„Holel Savoy"* în 1924 şi tot în acelaş an „Die Rebellion", care dimpreună cu *„Die Flucht ohne Ende"*, constituesc opera cea mai desăvârşită a autorului.

„Die Rebellion" este istoria unui mare mutilat de războiu, care după ce a cunoscut gloria, cu toate onorurile sale pe câmpul de luptă, decade, zi cu zi, după încheerea păcii, până ce ajunge în închisoare, fără să fi înţeles nici de ce s'a ridicat, dar nici de ce a decăzut.

„Die Flucht ohne Ende" e povestirea unui fost ofiţer austriac, prizonier în Siberia, care străbate Rusia şi Germania spre a se duce la Paris. Cu acest prilej şi sub acest motiv, Josef Roth trece în revistă Europa de după războiu, pe care o cercetează deghizat în reporter. Psiholog iscusit, cunoscând bine dedesubtul multor evenimente, Joseph Roth scrie o carte de multă subtilitate şi fineţă ca observaţie, în care, fără a pierde nimic din bogăţia senzibilităţii, schiţează şi reproduce realitatea exactă fără s'o judece. Austriac ca naţionalitate, cunoaşte foarte bine şi Rusia în care s'a născut, aşa că poate să dezbrace realitatea de toate podoabele artificiale ale vorbelor mari. O face cu o cruzime voluptoasă, spulberând fără milă iluziile asupra Slavilor şi Germanilor ca şi asupra Latinilor. E cu atât mai necruţător cu cât, revenind ca un strigoiu din tainiţele tranşeelor, judecă oamenii şi instituţiile cu cruzimea unuia care se întoarce de pe tărâmul celalt al vieţii şi reacţionează cu duioşia ascunsă dar cu mintea lucidă, în potriva sentimentalismului eftin şi fals de după războiu şi revoluţie. Este din aceiaşi generaţie ca Drieu de la Rochelle, Montherlant şi alţii, dar mai arzător, mai dureros şi mai puternic de cât ei. Se simte atât în cele ce spune cu o perfecţiune rară, cât şi în cele ce lasă să se înţeleagă fără a le spune, darul unui scriitor de mare talent şi toată amărăciunea grozavă a scriitorilor din generaţia sa.

„Fuga fără de sfârşit" a lui Roth apare ca simbolul întregii sale generaţii, care tinde pasionat să evadeze din realitatea pe care sufletul lor nu o poate primi, pentru că nu răspunde tensiunii încordate a energiilor cu care ei s'au întors de pe front. Durerea lor şi răsvrătirea în potriva lumii de după războiu, pe care, cu mintea lor lucidă, nu o socot pe măsura lor şi la care nu se pot adapta după clipele de exaltare supraumană din războiu, se traduce prin o năzuinţă veşnică spre schimbare. Toată generaţia care a creiat expresionismul în Germania, este chinuită de „o viziune fanatică", după cum îi zice Kasimir Edschmidt, un fel de reînoire exaltată a naturalismului şi se lasă dusă ca de un val, aproape orbeşte, spre ruperea oricărei legături cu generaţiile trecute. Dar deşi toţi teoreticianii, şi mai ales cei mai înzestraţi dintre scriitori, socot necesară o doză de intelectualism, personalitatea nouă, *„die neue Sachlichkeit"*, nu a luat încă o figură definitivă în nici unul din generaţia lui Ioseph Roth El singur apare ca o personalitate creatoare în această generaţie, care nu se poate degaja de colectivitate şi rămâne în întregul ei robită pur şi simplu constatărilor de fapt. El e ca un martor care reproduce cu asprimea şi pesimismul iremediabil al generaţiei sale, starea de dezechilibru a unei epoci, în care totul tinde să se distrugă. Reconstruirea abia începe, dar tinerii din generaţia lui Roth, fie ei francezi, slavi sau germani, o privesc cu un ochiu critic şi neîncrezător, fără să ia parte la ea.

Căci dacă tind spre o schimbare, cu acea nostalgie dureroasă şi amară, care le e proprie, nu pot încă preciza *ce schimbare* anume ar trebui să se facă în lume pentru ca puterile lor, întinse în vid, să-şi poată găsi ritmul şi punctul de aplicare, spre a realiza acea *„rasende Leben"*, pe care o simt zbătându-se în ei.

Cartea lui Ioseph Roth şi întreagă opera sa exprimă conştiinţa de sine a sufletului european în momentul cel mai critic şi mai complicat al vieţii sale morale, în care, deşi constată scăderea şi decadenţa tuturor valorilor, simte că trebuie timp pentru o nouă readaptare şi un efort enorm pentru ca să se ridice la nivelul cerut de situaţia, haosul şi turburarea pe care acest cataclism nenorocit le-a provocat în lume.

Technica creiată de Edschmidt în care romanul de altă dată „e strâns şi redat într'un capitol, capitolul într'o pagină şi pagina într'un rând" îi îngăduie lui Roth să condenseze în câteva linii ceia ce ar fi scris alţii în multe volume asupra bolşevismului sau asupra Evreilor din Orient, căci el ştie să caracterizeze fără fraze, în vorbe fără podoabe. S'a spus că Roth e un scriitor francez care scrie în limba germană. E mai mult de cât atât, e un scriitor de mare talent şi putem zice unicul literat de talent al generaţiei sale. Traducerea în limba franceză este foarte bună şi a apărut în editura Gallimard.

IS. S.

Cel mai mare succes al teatrului românesc

TITANIC VALS

Comedie în 3 acte de Tudor Muşatescu, a apărut într'un elegant volum cu fotografiile tuturor interpreţilor şi a diverselor scene din piesă. — Editura „Adevĕrul".

Preţul Lei 50

Cel mai puternic roman al revoluţiei ruseşti

„Copii Flămânzi"

de ALEXANDRU NEVIEROW

Romanul complect numai cu

20.— LEI

De vânzare la toate librăriile din ţară

PRIMII PAŞI

Toamnă

Soare
irosit în caţaveica vulpilor şi 'n frunze,
în frunzele uitate prin ponoare.
Din crugul vremii s'a pripit pe vale,
tocat mărunt ca graiul de hulub
şi vaet ruginit de vechi chimvale.
E mâine hram sau e vreo sărbătoare
în cerul putred, ce-l aduc cocoare
din izul mlaştinei cu lişiţi şi tăceri?
L-au prins pe soare 'n unghiul lor isteţ
şi îl aduc acum cu cer cu tot, spre zări...

Cu trup hârşit, un frate pădureţ,
Sărman beteag crescut în zări de iască,
întinde braţ, de istov să cerşească.
Văzând că plec m'a tras sfios de haină:
îngenunchind într'un polog de aur,
a găbuit ca cioclul printre oase
şi mi-a întins voios peste coclaur
trei pădureţe acre şi pietroase...

AUREL LEON

Sugativa sechestrată

— Mi-a sechestrat ori mi-a furat sugativa?

— Sugativa!... Când?

— Azi, cu ocazia sechestrului pentru impozitele restante.

Pe semne casierul comunelor Porancea, agenţii executori Ungarth şi Berbece, au îndeplinit două lucruri în acelaş timp.

In prezenţa a patru persoane, în total opt ochi şi (pretind revoltat) cel mult o gură care să protesteze (a nefericitei gazde). Al cincelea — eu — nu eram nici absent, nici prezent, ci cum e mai rău: ascuns în pivniţă. Mă străduiam s'astup cu cartofi găurile de aerisire care dădeau în faţa casei, pentru ca să mă fac nevăzut în întunericul ce-l provocam astfel (mi-era şi lumina duşmană!), ca s'ascund starea mea deplorabilă celor de deasupra, care puteau să mă descopere, căutând eventual ceva de sechestrat în pivniţă sau sgâindu-se numai din neruşinată curiozitate pe uşa lăsată, în graba mare, fără capac. In fund, lângă zid am îndurat emoţii stupide. Cum aşezam cartoful, şi dispărea îndată, era prea mic ,nu-l puteam înţepeni deci în ferestruică şi diferenţa bruscă de iluminaţie, provocată de dispariţia cartofului, îmi îngheţa sângele în obraz, mi-ardea urechile. Cu mişcări afone astupam cu altul, dar găinile deafară pândeau şi iarăş lumina fulgera'n ochi, incendia pivniţa, încremenea inima, într'o diastolă prelungită, anula respiraţia şi paraliza funcţiile creerului pe care le deşteptau groaznic şi disonant ameninţările pronotarului şi casierului. Prin uşa pivniţei străbăteau umbre şi lumini, s'apropiau paşi — lumea întreagă se pregătea să vină la mine ca să mă ucidă cu propria-mi ruşine. Doamne, dece nu se poate contrage trupul meu până la dimensiunile acelei insecte de care te fereşti a-i pronunţa numele în public! Conştiinţa se pierde 'ntrerupt ca un aeroplan în norii răsleţi; aud doar bubuituri de bastoane ascuţite la vârf cu fier rece, care mă lovesc în tâmplă ca să mă deştept. Mă doare gâtul. Pivniţa nu-i adâncă, stau cu capul aplecat pe umăr şi lipit de podeaua putredă. Ferul bastonului m'a isbit în urechia dreaptă; întorc capul. O lumină rece ţâşneşte din pânza de paianjen din dreptul găurii, mă apăr cu mâna de strălucirile-i perleene, ştergând-o; dar mai multă lumină îşi face loc: un ochiu mă priveşte rece, ironic, victorios, dau s'astup spărtura cu palma, alunec pe cartofi, mă rostogolesc (un sunet catastrofal de cartofi prăvăliţi), mă aţin cu braţele la ei...

— Cât zici să coste straiul ăsta?

— Vr'o şase sute.

— Ce vorbeşti! Două sute. Altceva?

— Nu mai găsesc nimic.

Trec neregulat umbre pe lângă uşa pivniţei, coboară ireale, înarmate, mă văd! Desbrac flanela şi-astup ferestruica, în colţul meu întunerecul iadului şi umezeala pivniţei sunt cele mai ocrotitoare elemente din univers. Şi de s'o'ntâmpla... nu vor observa dacă am faţa umezită, dacă sunt viu ori mort. Zgomot greu şi bubuituri de obuz deasupra mea la trei centimetri. Sunt prea mulţi şi prea îngrăşaţi în odae şi mi-e frică să nu mă omoare de-o plesni podeaua cu ei, tonajul lor...

— Dumneata ai bani, dar nu vreai să-i dai!

— N'am, domnule, că pe mine m'aş plăti.

— Ce să mai secfestrăm?

Paşi enormi, ciomege pocnesc deasupra-mi. Ce mi s'a pus peste ochi? Pălăria. O îndes în cealaltă ferestruică. In pivniţă mai străbate numai o lumină conică ce se proectează pe peretele din faţa mea. Se văd bolovani neciopliţi, necimentaţi şi găuri de şoareci.

— Cât dai pe cojocul ăsta?

— Două sute...

— Nu-l cumpără nimeni, e tocit.

— Nu mai e nimic în casă. De când s'or fi mutat aici?

— Aici i-am pomenit.

— Afară ce are ?

— Vr'o patru găini..

— Nu d'alea, ia du-te d-ta de vezi.

— Nu se vede 'n ogradă, e negură şi glod.

— Ce să mai scriem, ce să mai scriem? Nu s'a făcut suma. Ţoala am scris-o, patul e vechiu.

— Slănina!!

— E puţină, o mănâncă până poimâne;

— Lâna.

— E puţină. Ia vezi, n'a ascuns brânza în ea?

Paşi sgudue duşumeaua. Trosnitură de grenadă isbeşte timpanul şi-un bocanc şi-arată ţintele în pivniţă la nivelul ochilor şi umerilor mei, ploae de scântei multicolore; ameţesc.

— Nu mai stau aici.

— Hai să eşim repede ,e putredă.

— De ce nu 'ngrijeşti să se repare podina? De păţeam ceva, vedeai pe dracul!

— Aveai bani să-l plăteşti! Infundai închisoarea.

— Să se mai întâmple când voi mai da p'aici una ca asta!

— Haideţi. Bună ziua.

Mama: Mulţumim dumneavoastră.

— Te lăsăm cu bine.

Mama: Mai poftiţi pe la noi.

— Venim poimâne.

Mama: Bucuros.

Glasul mamei, politicos şi dureros de dulce, mă pătrunde 'n zigzag, fierbinte şi disolvant: mi-a muiat ochii în două şiroaie ce duc pe obraji la vale praful şi putregaiul fărămiţat al scândurei rănite, pânza de paianjen şi încordarea de până acum. Mă sperii brusc. Umbre fantastice, figuri răsturnate cu capul în jos se proectează pe peretele luminat circular: Oameni şi găini aproximative s'au perindat pe ecranul necimentat şi găurit de şoareci. Aha! (încerc să râd, dar nu pot). Gaura din fundul pălăriei este de vină, direct acuzând, chiar pălăria, care deţine astfel de calităţi, pentru care imediat aş arunca-o în foc (dacă aş avea alta). In liceu şi'n Facultate, experienţe peste experienţe, lecţii de optică, am uitat, dar de azi înainte voi ţine minte că printr'o deschidere mică obiectele se proectează pe un paravan aşezat de cealaltă parte a ei, răsturnate.

Unde eşti, mamă? (e chemarea ei muiată).

Uşă scârţâie, paşi se'ndepărtează. Mai încet. Unde eşti, mamă? Revine Unde eşti, mamă? Paşi neregulaţi deasupra, avalanşe de umbră se prăvălesc peste uşa pivniţei, doi ochi licăresc şi-un oftat.

Să ies. Mă simt extenuat. Unde mi-e cartea? Unde-s *Citiţi-le noaptea?* Putea s'adauge subtitlul: şi'n pivniţă ziua. Refulez iute acest pretins spirit. Unde-i? Şi editorul!.. i-a tras o copertă cenuşie; de era albă, mă scutea de bâjbâit. Mi-e frig. Cămaşa e asudată şi rece. Să mă'mbrac. Trag flanela. Val instantaneu de lumină mă'nghiaţă din nou. Nu mai văd, mă frec la ochi.

— De ce le-ai dat drumul în casa mare?

— In tindă nu 'ncăpeau, mi-au strivit sfeclele, au alunecat, erau cât p'aci s'ajungă sub saci, s'au sprijinit de ei şi i-au răsturnat.

Am ajuns în josul filei de caet cu scrisul, trebue să întorc pagina, cerneala umedă, sugativa... Unde mi-e sugativa... Lipsesc şi două creioane. Sechestrate sau furate? Simt nevoie de explicaţie. Care din două? Amândouă? Atmosfera-i umedă şi rece, degeaba aştept să mi se usuce cerneala. Să pun cenuşă dela sobă. Trec în tindă. Frig şi aici. Pcătoasă toamnă! A îngheţat şi cenuşa. Mi s'au sgârcit degetele învineţite de frig. Să fac focul. Nu-l mai fac. Lemne puţine; ce-or arde la iarnă? bine de mine că mă duc să-mi fac milităria anul ăsta, deci las grijile. Tot am să fac foc. Lasă-l păcatelor; cu soba spartă, hodorogită, să mai scot iar fum, varul nu-i pe gratis!

Intră mama. Ii reproşez: Puteai să-i opreşti în tindă.

— Toată lumea are o cameră mai curată în care se primesc musafirii şi-apoi dacă e sechestru...

— A noastră e curată: jos ardeiu, o mână de pere stricate, doi decimetri de slănină, oale de lapte, papuci vechi, ciorapi, mătură, putina de varză, sticla de gaz, o băşică de porc umflată şi atârnată 'n grindă ; cărţile, hârtiile şi caetele mele pe-o masă alături de ulcica cu smântână!

— Mi-or fi furat ceva de pe masă?

— Ţi-ai găsit! Cum poţi să bănueşti una ca asta? Aprinde o leacă focul. Eu merg la holdă.

Rămas în mijlocul casei, cu uşa deschisă, privesc în gol. Nu-mi atrag privirea nici vreascurile care se mistue'n flacări şi fum sub ciaunul cu cartofi de-afară, nici pomii cu frunza ruginită, nici casa bunicului şi nu mai zăresc nici Bucegii albi, înzăpeziţi deja. Negură departe, aproape, şi'n sufletul pustiit...

— Am să mai fiu eu capabil de ceva generos, de un act curajos vr'o dată, am să mai pot încerca ceva eroic în viaţă?

O găină a răsturnat un blid de lapte de pe scaunul de lângă mine şi talerul c'o bucată de caş, o lingură şi două-trei mere. Huş! (Alung găina). Inchid uşa. Observ că ţin în mână volumul lui Minulescu, murdărit şi îndoit, cu file pătate; vai, cum contrastează albul hârtiei cu recenta combinaţie de sudoare şi ţărână! Cum i-l înapoiez domnişoarei? vai, vai! Lectura cărţii împrumutate e un chin. Trebue s'o apuci cu grijă, în amândouă mânile, curate, nici prea strâns, ca să n'o descoşi, nici prea slab ca să nu-ţi cadă; în sfârşit să te porţi ca şi cu o fată care se doreşte prădată de vicii masculine, dar la urmă s'apară intactă... pentru ca tu, să faci impresie de băiat grijuliu, fin şi plin de atenţie.

— O să-i cumpăr alta. (—Cu ce?) Cum s'o mai văd, s'o curtez?... îmbrăcată'n mătase. Alung voit gândul, mă jenez singur; bine că sunt singur. Dacă ea ar veni aici? N'aş mai putea să m'ascund ca să nu mă vadă în halul ăsta, aş împietri ca femeia lui Lot.

Ce curiozitate mai prezintă şi colegii mei! Să mă viziteze, fiindcă stau prin locuri frumoase, la Măgura, între Piatra Craiului şi Bucegi, aproape de cheile Prăpastiei. „Venim cu trenul până la Zărneşti. Câţi chilometri sunt dela Zărneşti la Bran? Am auzit că acolo i-un castel de pe vremea Teutonilor, de pe la o mie două sute, trebue să fie frumos, interesant, nu?" Eu nu răspund. „Dar dela Zărneşti la Măgura câţi chilometri?" Cam roşesc, fâstâcesc conversaţia, dar ei nu par să observe. Prietenii cei mai buni îmi fac cele mai umilitoare propuneri: „Venim pe la tine, stăm vr'o douătrei săptămâni..." Ce noroc că n'a venit nimeni pe la mine în vara asta.

— Să te vadă cineva, vere, nu te-ar mai cunoaşte deloc, dacă ţi-oi lua jos şi ochelarii. Zău, zic zău! — Cred, Anico, cred, nu te mai jura. (Şi, amicii mă taxează de sgârcit şi inospitalier când tac ori schimb conversaţia!)

— Mi-e foame. Mânca-o-ar uliul, găină, ce să mai mănânc eu azi! S'a scurs printre cartofi, nu pot chema nici cânele să-l lingă, putrezesc cartofii în lapte de nu se vor grăbi şoarecii la noapte. Ridic caşul din noroiul lăptos, mi-a alunecat dintre degete în cenuşă, suflu ca să-l curăţ, dar gunoiul aderă mai tare, închid ochii şi muşc din el. Două bucături şi-am terminat. Cu ce să mai înghit cojile astea de mămăligă ? Trebue doar să mă îngraş, merg în armată...

NICOLAE COLŢEA

Indrăgostită

Inaintea ferestrelor deschise zâmbeşte grădina. In mijlocul grădinii e un cireş, sub cireş o fată. Cireşul e în floare, fata are cincisprezece ani. Ca niciodată parcă, anul acesta a înflorit cireşul. Crengile rotund despletite, par muiate în lapte. De dimineaţă până seara târziu, grăbite albinele îi dau târcoale. Zumzetul lor — chemare duioasă — se desfăşoară lin, fermecător, ca o poveste din „O mie şi una de nopţi"....

E tristă. Cu o mână rezimată de speteaza scaunului iar cealaltă lăsată pe genunchi, priveşte în gol... Oare la ce se gândeşte fata? O adiere uşoară îi flutură rochiţa albă. De vraja vântului se leagănă florile, se pleacă şi-i mângâie picioarele. Copila tresare. Caută cu ochii prin iarbă, îşi scutură florile de cireş din păr, de pe umeri, şi iar cade pe gânduri....

Oare la ce se gândeşte fata?... Auzi? Parcă a chemat-o cineva? Işi lasă capul pe spate. Ascultă.... Se aude un râs sglobiu. Tresare: poate vine *cineva!* Aşteaptă.... Incet, ca o pleoapă obosită, peste fereastră se lasă perdelele:.. Tremurând, întinse hârtia pe bancă şi scrise: Duţule, dece nu vii? Te-am aşteptat şi eri — ş'asară te-am aşteptat. Vino, a înflorit cireşul şi eu te aştept. De ce nu eşti cuminte? Spune-mi, Duţule, când ai să vii?...

Duse scrisoarea la sân, o strânse, o mototoli nervos şi o sfârtică mărunt mărunţel. Işi acopere ochii cu mâinile şi-i apasă tare, tare de parc'ar vrea să-i scoată din orbite. Plânge înăbuşit... „...când ai... să... vii — Duţule"

Brusc sări de pe bancă, încleştă pumnii, desfăcu larg braţele, şi cu privirea crunt aţintită spre cer, isbucni: Uf, Dumnezeule, până când!?

I. C. REZ

Din însemnările unui student la matematici

Oră de curs

Sunt în clasă. In dreapta mea, un camarad priveşte fix, la tablă. Este ceva agresiv în înfăţişarea lui, în cât mi-aminteşte crocodilul sfânt, care a vrut să sfâşie pe Ulise, pe malurile Nilului. In faţă, un altul se îndeletniceşte cu construirea unui avion de hârtie, operaţiune care nu-l împiedică de a privi profesorul şi de a-i aproba unele expresii. Vecinul lui din dreapta, tuns numărul zero (din motive de higienă), cască. Şi o face cu atâta poftă, încât îţi lasă gura apă. Pe căpăţâna luminoasă se văd mişcând celebrele oase plate. Şi cască mereu... Aviatorul, de teamă ca să nu-i înghită aparatul, îi bagă un deget în gură.

Incolo atmosfera clasei e calmă, ca obrazul unui clovn care-a primit o palmă.

In faţa tablei plină de formule şi de cercuri, profesorul repetă din 5 în 5 minute, ca un leit motiv:

— Domnilor, sunt destul de clar?

— Da, da — răspunde fundul.

Fundul, este senatul nostru. Organizat pe principii democratice, este mai puternic decât tribunii vechilor Romani. Toţi sunt senatori de drept — oameni cu greutate... familiară. Posedă cunoştinţe foarte vaste în domeniul somnului şi chiulului.

Sunt dotaţi cu mult spirit diplomatic şi au făcut studii şi practică îndelungată ,asupra fiţuicelor.

Sub îngrijirea acestui organ, a apărut o broşură în care se studiază à fond chestiunea fiţuicelor.

Primul capitol cuprinde: definiţiuni şi generalităţi. Capitolul II: Mărimea şi forma fiţuicelor. (Comisia a găsit, după furtunoase desbateri că forma cea mai perfectă, este fiţuica armonică. Pe lângă că oferă uşurinţă în manipulare şi transport, se prezintă şi sub un aspect estetic). Capitolul III: Mecanisme de mânuirea fiţuicelor. In capitolul IV se discută diferite procedeie de copiat şi se arată avantagiile morale şi materiale ale fiţuicelor.

Astăzi se expune o problemă interesantă, unde e vorba de longitudine, latitudine, contradeclinare, triunghiu de poziţie, azimut, unghiu orar...

Dacă am cunoaşte azimutul, problema ar fi rezolvată. Dar nu-l cunoaştem. Totuşi îl putem calcula dacă ştim unghiul orar. Prin urmare problema se reduce la: cât e ceasul? Dar tocmai acum problema se complică din nou: Cât e ceasul?

— E vre-o nelămurire?

— Nu, nu...

Stau lângă fereastră. Imi arunc ochii afară. Dela înălţimea celor trei etaje văd parcul ca un gigantic mănunchiu de flori, din care svâcnesc, ursuze şi ascuţite, tulpinile molifţilor. Dincolo de parc se aude o muzică militară, care se apropie, iar în edificiul de vis-à-vis, la aceiaşi înălţime, o femeie îşi îmbracă ciorapii. Acum a trecut în dosul unui paravan de pânză.

— Clar? Vom reveni.

— Da, da...

In cap mi se mişcă o mulţime de arătătoare ca pe un tablou de comandă. Şi arătătoarele acestea cu pliscuri negre sau violete muşcă avide cifrele aşezate pe cadrane.

Femeia de vis-à-vis, se pudrează în faţa geamului deschis. Un biciclist, trecând pe stradă aruncă din claxon un buchet de sunete, ca un pumn de confete multicolore. Muzica militară, care amuţise, izbucni aproape, schingiuind aria unui marş dintr'o operetă nemţească.

Camaradul de lângă mine şi-a scos din pupitru o carte. Pe copertă zăresc: „Vestiţi libertini şi curtezane celebre". O deschide cu îngrijire.

Vecinul din dreapta îl priveşte, râvnitor, cum citeşte. După o lungă ezitare îi scrie pe hârtia bleu a pupitrului, cu litere sentimentale:

—Imi împrumuţi şi mie cartea aceasta?

Şi acesta vizibil rău impresionat răspunde:

— Cartea „aceasta" nu-i a mea.

Cineva, m'a bătut uşor pe umăr. Instinctiv duc mâna şi simt între degete un caiet:

— Faites passer! mi se spune.

...Caiet de note. Popescu N. Ii dau drumul mai departe. Mă întorc şi privesc pe Popescu, care, cu o înfăţişare nenorocită, îşi urmăreşte caietul ambulant.

Astăzi a pierdut explicaţia.

Un clămpănit formidabil de pupitre anunţă că s'a terminat ora.

— Vom continua ora viitoare.

— Da, da...

B. DERNA

O sărbătorire

Un grup de foşti elevi, au luat iniţiativa să-l sărbătorească pe domnul prof. Benedict Kanner, pentru nu ştiu câţi ani de activitate profesorală.

La această festivitate vor lua parte oameni în haine negre, à quatre epingles (ca să întrebuinţăm un franţuzism) care îşi vor citi discursurile bând câte o înghiţitură din paharul cu apă pus în faţa oratorului. Cuvintele spuse vor cântări în raport proporţional cu situaţia materială actuală a fostului elev.

Foştii premianţi vor cere şi ei cuvântul în calitatea pe care au avut-o. Discursurile lor vor fi pedant documentate, de la naşterea în anul . . . . a domnului profesor până la răstignirea din seara sărbătoririi. Amănunţit şi cu date precise.

Cea mai leneşă elevă din clasa III-a secundară a şcoalei Focşeneanu, în anul una mie nouă sute şi ceva, cere şi dânsa cuvântul şi ca să nu fie refuzată şi-l ia singură.

. . . .

Domnul profesor Kanner de limba franceză ca şi toţi ceilalţi profesori, ca şi catedrele, nu existau pentru cel mai prost element al clasei, deci calităţile didactice de limba franceză ale d-lui profesor rămân nerelevate. Totuş d-l profesor Kanner este singurul ceva care i-a rămas gravat în minte, elevei.

O oră de franceză la începutul anului şcolar, în semicăldura lui Septembrie, d-l Kanner a uitat că este profesor şi s'a văzut un povestitor în faţa unei mulţimi de fetiţe, cărora nu le-a istorisit un basm şi nici traducerea mot-à-mot a lecţiei din ziua aceia „Paris" — ci ca unui om mare, ca unui prieten a descris Parisul pe care l'a văzut, pe care l'a simţit el în toate amănunţimile şi frumuseţile lui, emoţiile în faţa unei prime reprezentaţii văzute cu marea tragediană Sarah Bernardt.

Tabloaşul de pe perete se mişca la adierea vântului care intra în clasă prin ferestrele larg deschise, ca şi când s'ar fi simţit măgulit de laudele postume şi depărtate. Tabloul arăta pe Sarah Bernhard în unul din primele ei roluri.

A fost poate singura lecţie la care eleva distrată şi leneşă, a fost atentă încordat tot timpul.

Elevele clasei aveau ochii strălucitori la sfârşitul orei, gustaseră toate din tonicul care se serveşte atât de rar elevilor „frumosul".

. . . .

Patru ani mai târziu fosta elevă mânată de împrejurări se afla în trenul spre Paris.

Gara de Nord a început să meargă parcă înapoi, trenul a intrat în câmp croindu-şi drum prin iarbă şi şueratul brusc a rupt legătura între ce a rămas şi ce trebuia să vie.

Inaintea ei se aşeza în imagini o descriere auzită de mult parcă, vagonul cu pasageri a devenit clasa III-a a şcoalei, cu elevele ei. In mişcarea ritmică a trenului lampionul din vagon se clătina ca şi tabloul Sarei Bernhard la adierea vântului, în descrierea entuziasmată a d-lui Kanner.

Acum va fi sărbătorit. Această amintire i-o oferă d-lui profesor, fosta elevă leneşă sau mai bine spus nesilitoare (nu-mi place termenul leneşă) . . . . a clasei a treia din anul una mie nouăsute douăzeci şi ceva.

DOR.

Nerv bolnav

Mi-e sufletul un parc cu pomii desfrunziţi
Cu frunzele-aruncate de-avalma pe alei,
Pe unde întârzie perechi de 'ndrăgostiţi
Şi-şi plimbă nostalgia, profiluri de femei.

... Mi-e sufletul o gară cu ne'nţeles tumult,
In care-aştept de veacuri a trenului plecare...
Macazuri şi semnale; şi 'nduioşat ascult,
Cum liniştea din mine se risipeşte 'n zare...

C. ŞTEFANIU

Un junimist mucalit

Din spiritele lui Vasile Pogor

Se ştie că cel mai spiritual şi mai caustic dintre vechii membri ai *„Junimii"* a fost finul ironist *Vasile Pogor* care a înveselit întreaga societate cu poantele, glumele, zeflemelele şi anecdotele sale, descreţind frunţile cele mai întunecate şi înseninând feţele cele mai posomorîte.

Multă vreme boerul acesta de fin spirit latin, adept al lui *Boileau* şi interpretul român al clasicismului francez, cu chip de faun, şi suflet nobil de artist şi filosof a înveselit şedinţele *„Junimii"* şi prin ea societatea Iaşului.

A dispreţuit politica şi a refuzat un portofoliu ministerial, dar junimismul politic al prietenilor săi militanţi l-a adus în parlament şi l-a făcut să fie ales cel dintâi cetăţean al oraşului său: primarul vechii capitale moldoveneşti.

Câteva reminiscenţe despre primariatul lui *Vasile Pogor.*

*

Intr'una din amuzantele şedinţe comunale de pe vremuri, un „conţilier" a găsit cu cale, vorbind de monumentele şi statuile din Iaşi, să propună primarului să se bronzeze statuia de marmoră albă a lui *Gheorghe Asache* şi bustul de marmoră albă al lui *Grigore Ghica Voevod* de pe uliţa Beilicului — în dreptul palatului domnesc în care a fost decapitat—ca ele să fie la fel cu statuile lui *Ştefan cel Mare* şi *Miron Costin.*

Pogor, cu verva lui îndrăcită primi cu toată atenţiunea această propunere şi zise foarte serios:

— „Observaţiunea colegului nostru este foarte bine venită, dar pentru a face economie în budgetul sărac al comunei, aşi fi de părere că în loc de a bronza statuia lui *Asache*, ar fi mult mai avantajos să dăm cu var celelalte statui".

Hazul a fost de nedescris.

*

O deosebită plăcere şi o mare distracţie a fost pentru *Pogor*, primarul, legea maximului.

Această lege a provocat la Iaşi o adevărată răsmeriţă a mahalagiilor, care într'o bună zi s'au dus în corpore la un paşnic cetăţean de pe strada Palatului cu numele Maxim — tatăl domnului D. G. Maxim, fost consilier al Curţii de Apel din Bucureşti — spre a-i face o demonstraţie ostilă, crezându-l autorul legii.

Lucrurile s'au potolit când *Ion Nădejde* şi cu ţăranii din suburbie, „moş Petrovici şi „Moş Unire" — cei doi colaboratori ai săi din vechea mişcare socialistă — au explicat oamenilor ce e legea maximului şi care sunt autorii legii.

*

Legea a fost într'adevăr buclucaşă şi a dat prilej lui *Vasile Pogor* să se amuze la primărie. De aceia el personal şi nici unul din ajutorii săi, a ţinut să rezolve hârtiile respective.

Câteva scene memorabile:

Intră *„papa Petit"* nobilul şi subtilul francez care ţinea pe strada Lăpuşneanu un elegant magazin de parfumuri, având şi o secţie specială de frizerie.

— „Domnule primar, am venit să vă consult în chestiunea firmei mele. Legea prevede taxe prea mari pentru firmele scrise în limbi străine. Eu nu sunt un simplu bărbier. Cu ce să înlocuesc cuvintele *„parfumerie"* şi *„coiffeur"?*

Pogor rămase într'adevăr încurcat. Mai întâi era vorba de „papa Petit", o figură foarte stimată la Iaşi, şi în al doilea rând nu prea găsea în dicţionarul limbii române cuvintele sinonime. Dar după o clipă primarul zise destul de serios, şi tot atât de ironic:

— Pune şi d-ta *coifor* şi *parfumăraie.*

Evident că francezul n'a făcut nici o schimbare, şi a plătit taxa maximală.

*

Foarte smerit intră la primar cunoscutul negustor de vinaţuri şi licheruri Bercu Finkelştein, odinioară gazda radicalilor şi concurentul „Boltei Reci".

— Domnule primar, am venit pentru schimbarea...

— Ştiu, domnule Berl, pentru schimbarea firmei. Ce vrei să schimbi?

— Nu ştiu cum să înlocuesc cuvântul „liquers", căci agentul îmi spune că nu-i românesc.

— Asta-i băutură franţuzească, e greu să-i schimbi numele.

— Domnule primar, n'ar fi mai bine să scriu „lichea" că-i cuvânt românesc?

— Ba nu, să pui *lichior!* răspunse Pogor, vesel că a găsit cuvântul.

*

— Dar cu d-ta ce-i, d-le Caracaş?

— Nu ştiu cu ce să înlocuesc pe firmă, cuvântul „lengerie".

— Foarte uşor. Scrie scurt *lingerie,* cuvântul curat românesc!

*

Tacticos şi politicos apare Hirsch, vechi proprietar al unei prăvălii de obiecte de lux şi de artă de pe strada Lăpuşneanu.

— Domnule primar, cuvântul *„magazin"* e străin?

— Se 'nţelege, d-le Hirsch. D-ta nu ştii că-i franţuzesc?!

— Atunci cum să-l schimb pe româneşte? Să pun *„magaza"?*

— Nu, scrie-l şi d-ta pe româneşte curat „magadzin" ca să împaci şi Academia Română, care nu vrea să renunţe la virgulă. *(z* din *d* cu sedilă, virgulă).

*

Şi tot aşa s'au perindat negustorii, procurând fără vrere momente vesele lui Vasile Pogor, care a schimbat sau romanizat toate firmele străine.

„Aux 4 Saisons" a devenit „La patru sezoane"; „Chaussons" *„Şoşoane"*, „depôt de vins", *„depou* de vinuri", „dentist", *„dintist"*, „marchande de mode", *„marşandă* de modă", „confiserie", *„confiterie"*, etc. etc., iar acolo unde nu s'a putut face nici o potriveală s'a adăogat câte un *u* scurt, semnul dinstinctiv al încetăţenirii cuvintelor străine: cordonier*u*, salon*u*, briliant*u*, cafe*u*.

O singură firmă a rămas multă vreme neschimbată: *Şateaucs aucs fleurs* (Chateaux aux fleurs) care a dăinuit câţiva ani în amintirea evoluţiilor dialectice provocate de legea maximului şi de ironiile lui *V. Pogor.*

C. SĂTEANU

Putem combate bătrâneţea

Localizarea neurasteniei la sfera genitală datorită vieţei sexuale neregulate din zilele acestea, precum şi abuzului prea mare, care are de scop să dezechilibreze aceste funcţiuni, constitue azi problema cu caracter general, despre care am mai amintit în „ADEVERUL LITERAR" din 4 Iunie a. c. Neurastenia sexuală se instalează de multe ori la acei care în tinereţe au dus o viaţă desfrânată, iar apoi se tem de presupusele ei consecinţe nefaste, din care cauză se nelinişte şi suferă de o întreagă serie de boli imaginare. Consecinţele acestea duc la o impotenţă psichică. Celelalte cauze ale neurasteniei sexuale rezidă în starea de slăbiciune a glandelor cu secreţiune internă, care dirijează viaţa sexuală sau chiar o slăbiciune constituţională însăşi a glandelor genitale. Cele mai multe din glandele cu secreţie internă, au o influenţă asupra decursului vieţei sexuale, fie împiedicând-o, fie excitând-o. Neurastenia sexuală nu e provocată numai de o insuficienţă testiculară (la bărbat) sau ovariană (la femeie), ci şi din cauza alterărei altor glande. Animalele cărora li s'au alterat pe cale experimentală şi alte glande, pe lângă că s'au îngrăşat foarte mult, dar li s'au atrofiat şi organele genitale. Savanţi reputaţi (Voronof, Steinach, etc.) au asociat diverse extrase de glande animalelor ce prezintau aceste turburări, obţinând o refacere totală a organismului. Această asociaţie, care s'a specializat în Franţa sub denumirea GLOBULELE ROMON în urma numeroaselor experienţe a fost introdusă şi la noi, iar experienţele din ultimul timp au făcut să capete un domeniu din ce în ce mai mare, în special că GLOBULELE ROMON au fost complectate prin asociaţia la extractele glandulare (testicul, creer, prostată) şi prin tripla legătură cu alcaloizii mult experimentaţi în acest domeniu (Johimbină) cu fosfura de zinc şi stricnina.

Copilăria oamenilor mari

Un orator: Profesorul Ioan Petrovici

Voiu schiţa copilăria şi adolescenţa d-lui profesor Ioan Petrovici atât din cele ce a scris d-sa însuşi în „Amintirile unui băiat de familie", de unde voiu detaşa câteva mici pasagii, precum şi folosind o conversaţie recentă pe care am avut-o cu d-sa, în care a complectat cu unele detalii inedite, autobiografia publicată odinioară.

„N'aşi putea spune cu preciziune care e cea mai veche dintre amintirile mele. Dar când mă 'ntorc cu gândul îndărăt şi-l împing tot mai mult, tot mai departe, până la punctul unde s'ar prăvăli în besnă, ceeace văd, e că mă văd într'o rochiţă albă crohmolită, cu părul strâns într'un fiong, stând lângă mama, răspunzându-i precipitat şi aproape răstit, ca nu cumva să-i par a zăbovi, întrebărilor ei de înaltă geografie, capitalele ţărilor Europei, sau recitând repertoriul de poezii învăţate.



Ioan Petrovici

Recitarea însufleţită a versurilor, era cea mai de seamă desfătare a copilăriei mele.

Nu numai că nu mă lăsam niciodată rugat, dar cu toată timiditatea mea, interveneam adeseaori eu însumi, ca să fiu pus să recitez. Nu m'ai fi făcut pentru nimic în lume, când erau străini în casă, să scot o vorbă şi la orice glumă care-mi părea că mă priveşte, eram gata de plâns. Dar abea se aşeza mosafirul şi trăgeam capul mamei spre mine şi îi şopteam: „Zi să spui!" Mama înţelegea îndată despre ce este vorba, dar spre necazul meu nu mă putea întotdeauna mulţumi numaidecât. Atunci repetam nerăbdător manevra, până când, ori cine ar fi fost de faţă, mama trebuia să capituleze şi par'c'o aud spunând uneori jenată şi fără multă legătură cu ce se vorbise până atuncea: „Mata n'ai auzit pe băiatul meu recitând poezii... ia să-l auzi!"

In această împrejurare primeam bucuros să mă desprind din fustele ei, să fac un pas înainte şi cu aere de maestru să desfăşor strofele unei poezii sonore. De altfel succesul nu lipsea mai niciodată.

Mosafirul care-mi va fi dat o clipă mania la toţi dracii şi începea prin a o înghiţi de politeţă, ajungea de multe ori să mă ridice în braţe sărutându-mă apăsat şi să strige:

„Să trăeşti, mititelule... dar ia să vedem... poate mai ştii vreuna..."

După aceste triumfuri, chiar dacă nu deveneam mai comunicativ, dar cel puţin primeam să stau ceva mai departe de rochia mamei şi chiar să mă mişc prin odae".

Pasiunea de fraza muzicală şi cadenţată şi plăcerea exhibiţiei în public, constitue desigur, prima semnalare a înclinării oratorice, care nu se putea manifesta decât mai târziu.

„Mama se ocupa straşnic de mine, punându-şi de-a binelea în minte să mă scoată un exemplar nemaivăzut. Această ţintă o urmărea cu două feluri de silinţi: pe deoparte să mă umple cu tot soiul de cunoştinţe din tezaurul ei de diletantă sârguitoare, pe care nu-l aveau mulţi în orăşelul nostru, pe de alta, să mă facă să capăt o desăvârşită poleială de maniere alese.

In prima parte a isbutit după dorinţă. Am învăţat aşa de curând abecedarul, în cât perioada analfabetismului meu era minusculă şi aproape dincolo de cele dintâiu raze ale aducerii aminte. Curând de tot citeam frumos pe orice carte şi 'n doi trei ani ştiam atâtea lucruri din trecutul şi din largul lumii, că toţi copiii de aceiaşi vârstă, îmi păreau nişte nerozi.

Cât despre poezii, ai fi putut, adunându-le, să faci o antologie de bună calitate. Lipsea numai Eminescu, încolo răspundeau la apel toţi luceferii: Alecsandri, Bolintineanu, Teodor Şerbănescu, Matilda Cugler, etc. Când a venit timpul de şcoala primară, am fost primit deadreptul într'o clasă superioară.

Mult mai nenorocoasă a fost mama din celalt punct de vedere: năzuinţa de a face din mine un graţios băiat de salon. Aci a întâlnit din parte-mi o rezistenţă descurajantă. Cu toată stăruinţa ei, aci aspră, aci desmierdătoare, am rămas mulţi ani un sălbatec, o fire ursuză şi posacă.

O întreagă evanghelie a bunelor maniere pe care mi-o citea fără folos.

Sforţări deşarte, seminţe care nu încolţeau şi pe care dânsa de la un timp le socotea pierdute.

Un clopot de sticlă, în care clocotul de afară străbate subţiat până la nefiinţă, sub care totul e măturat şi lustruit, unde aerul avea aromă de zaharicale, grijile erau uşoare şi neprevăzutul aproape absent, iată lumea celor dintâiu ani ai mei, şi marginile sale".

In genere, în adolescenţă încep să se întrevadă mai mult sau mai puţin precis chemările vocaţiunii cuiva.

De îndată ce s'a fixat, oricâte greutăţi ar întâlni în cale, el rămâne credincios avertismentului destinului.

Tot ca o etapă spre tribună, fază prevestitoare preparatoare este plăcerea de a juca teatru atât în internat cât şi la moşie.

„Interesant de semnalat e că la internat nu jucam nici după text, nici nu jucam compoziţii personale, ci ceva intermediar. Mă duceam şi asistam la teatru şi apoi scriam piesa din memorie, în cât în piesele ce le jucam, intra şi o parte de creaţie".

Nevoia de a creia se lămurise dintru început.

Vorba e o acţiune, vorbele sunt fiinţe vii. Cuvântul poate crea viaţa.

Prima cuvântare ţinută în faţa unui public cunoscut, ceeace uşurează întrucâtva debutul, după cum îmi spune d. Petrovici, a fost îndeplinirea unei delegaţii dată de colegii de liceu la vârsta de 15 ani, când era în clasa VI-a, la ziua onomastică a unui profesor.

Prima conferinţă, ca student la „Societatea Studenţilor în Litere şi Filosofie" din Bucureşti.

„Cu toate pretenţiile de orator, cu vreo trei zile înainte m'a apucat o panică şi atunci am scris-o şi am învăţat-o. Conferinţa a avut mare succes (n'am avut foaie). S'au găsit însă câţiva sceptici, care să puie la îndoială puterea de improvizaţie. Aveau dreptate, pentrucă o frază scrisă şi apoi învăţată se deosebeşte de una vorbită şi creată spontan. Cel mai nemulţumit am fost eu, aveam conştiinţa că am făcut o escrocherie, vroind să treacă drept o creaţie spontană, ceeace în fond era memorizat. Dar în afară de această amărăciune a onestităţii mele, am avut şi un alt motiv de nemulţumire. Nu se poate compara plăcerea pe care o ai atunci când creezi o frază pentru întâia dată, cu situaţia de a repeta o frază învăţată. Plăcerea creaţiunii e neasemuită pentru cine are aptitudinea de a vorbi în public. Fraza unui orator trebue să rezulte dintr'o colaborare a vorbitorului cu atmosfera din sală. Să ai conştiinţa că nu eşti decât un organ de expresie a unei colectivităţi, care simte la fel cu tine. Pentru aceste motive, la conferinţele ulterioare am redus cota frazelor preparate şi am mărit din ce în ce mai mult pe aceea a frazelor improvizate, până când azi am ajuns să nu-mi mai fixez în minte decât 2-3 fraze dintr'o întreagă cuvântare şi de multe ori nici pe acelea, ţinând seamă de atmosfera sălii, nu le rostesc exact cum mi le-am pregătit.

Ceeace voiu continua să pregătesc este scheletul ideilor, ordinea şi înlănţuirea lor esenţială. Am prea mult respect pentru public, pentru a renunţa vreodată la această pregătire, ori câtă încredere aşi fi câştigat în mine. Mi s'a întâmplat în viaţa parlamentară să fiu nevoit a răspunde fără pregătire. Cu toate că în astfel de împrejurări am avut izbânzi reale, nu le voiu lua totuşi ca normă".

Prea modest faţă de spontaneitatea spiritului său gata la replică şi încălzit de farmecul prilejului de polemică, care sunt cele două mari puteri ale d-lui Petrovici, d-sa îşi ia obligaţia să se prepare, ori de câte ori va avea răgazul, în vreme ce publicul gustă cu nesaţ, tocmai scânteerea spontană a unuia din cei mai mari vorbitori ai noştri.

Dar puterea cuvântului său nu s'a mărginit să stăpânească compatrioţii, ci a trecut graniţa, culegând în cele mai mari centre ale lumii izbânzile de mulţi invidiate.

Conferinţele sale filosofice din Viena, Geneva, Lile şi Paris, s'au bucurat de o recunoaştere de care ne putem mândri cu drept cuvânt.

Marele filosof parisian Brunschwieg s'a exprimat astfel, în faţa unei întregi săli, despre talentul d-lui Petrovici:

„Se pretinde, a zis marele filozof, c'ar fi claritatea o însuşire eminamente franceză. Este drept că Francezii iubesc claritatea, dar n'o practică întotdeauna. Iar d-l Petrovici, duce această însuşire la aşa grad de perfecţie, c'ar putea servi de model, multora dintre noi".

Un cântăreţ: Baritonul Jean Athanasiu

Jean Athanasiu, cel mai mare cântăreţ al nostru, a avut norocul, când era elev în clasa VI a liceului „Mihai Viteazul" să fie auzit la o serbare de către Carmen Sylva.

Regina, din clipa aceia, îl ia subt ocrotirea sa. E invitat la o audiţie muzicală la Palat, unde minunatul glas al tânărului licean impresionează adânc pe Regina-artistă, care-i prezice o strălucită carieră, promiţând în acelaş timp sprijinul ei pentru mai târziu.

Jean Athanasiu a fost bursier al Palatului pe timpul cât şi-a făcut studiile în Italia.

După terminarea liceului, Jean Athanasiu se înscrie în anul 1907 în şcoala de cânt a profesorului Aurel Eliade, unde din primul an atrage atenţia marelui public şi a presei asupra sa, cu ocazia producţiilor date.

Spicuind dările de seamă din acele vremi, vedem ce presă favorabilă are în decursul anilor de studiu.

„Ţara" 20 Decembre 1907:

D-l Jean Athanasiu din anul I ne-a arătat un început bun, pentru a deveni un viitor cântăreţ de operă.

„La Patrie" 1909:

„Mr. J. Athanasiu qui nous a réellement émerveillés par les belles qualités de sa voix. Des les premières notes on remarque une voix pure et claire, un timbre agréable, une émission correcte, une diction juste. Ce sera un élément de premier ordre pour l'Opéra Roumain".

„Universul" 1910:

„Bas-baritonul J. Athanasiu cu o voce puternică şi alte calităiţ de căpetenie a terminat ultimul an cu mult succes, dovedind foarte multe mijloace tehnice şi fireşti, precum şi temperament artistic.

„Seara" 1910:

„Partea de seamă a producţiunii revine lui J. Athanasiu, un temperament scenic şi o voce de mare calitate".

Dintru început presa şi publicul au simţit în Jean Athanasiu pe marele cântăreţ de operă, care a devenit.

Indată ce a terminat şcoala, gândul lui s'a îndreptat spre Italia, unde pleacă în 1910 spre a-şi desăvârşi studiile.

Inainte de plecare dă un concert la Ateneu, ale cărui dări de seamă apărute în diferite gazete, ne dovedesc simpatia de care se bucură tânărul bariton Jean Athanasiu.

Voiu reproduce două din ele:

„Acţiunea" 1910:

„In faţa unei săli arhipline cântăreţul Jean Athanasiu, şi-a dat la Ateneu ultimul concert, înainte de a pleca în străinătate. Plecarea lui ar fi dureroasă, dacă s'ar întâmpla să-l pierdem prin străini. E un artist cu care ne şi fălim. Voce puternică, sonoră, minunat condusă a interpretat desăvârşit aria din „Don Carlos" precum şi „Mefistofele" din „Faust".

O! câte celebrităţi anunţate, ce trec pe la noi, nu şi-ar încăpea în piele, de-ar putea interpreta acest rol ca J. Athanasiu".

„Voinţa Naţională" 1910:

„Faptul că un talent atât de tânăr ca J. Athanasiu, să ajungă să intereseze toate cercurile şi să fie chemat şi în templul muzical al iubitei noastre Suverane, constitue pentru el o etapă remarcabilă".

Aprecierile pe care presa le face asupra primei etape din cariera lui, ne dovedesc că aşteptările n'au fost înşelate şi nădejdea ce şi-au pus toţi în marele lui talent, a fost depăşită, remarcându-se prin excepţionalele sale resurse vocale, emanate de un organ sonor, vibrant şi cu reflexe dramatice şi lirice, de asemeni şi prin jocul scenic adequat fiecărui rol.

Cercetând jurnalele din acele vremi deducem cele povestite.

Stând de vorbă cu d-l Jean Athanasiu, care-şi deapănă amintirile cu piozitate, aflăm că multă vreme nu şi-a dat seamă de darurile, cu care Providenţa îl fericise din belşug.

„Nu mi-am dat seamă de glasul meu decât cu ocazia serbării de la Ateneu, dată de liceul „Mihai Viteazul" la care a asistat M. S. Regina Elisabeta. Am cântat solo din „Arcaşul lui Ştefan". Entuziasmul publicului şi a M. S. Regina m'au făcut

Jean Athanasiu

să mă gândesc că poate aşi face ceva studiind muzica. Totuşi când am terminat liceul am intrat desenator în serviciul tehnic al Ministerului Lucrărilor Publice. Inainte de a mi se deschide gustul pentru muzică, încurajat de primul debut, eram un sportsman desăvârşit. Lucram la aparate cu multă dexteritate, în cât mi s'a propus să plec în străinătate cu o trupă de gimnastică.

Unii din cei plecaţi au ajuns la un succes mondial ca: Popescu şi Iordake.

Fiind slujbaş, am urmat cursurile profesorului A. Eliade. După un an de studiu cu acest excelent profesor am dat un concert propriu la Ateneu sub patronajul şi în prezenţa M. S. Regina Elisabeta, care din nou surprinsă de calitatea şi mijloacele mele vocale, m'a invitat la Palat. M'a sfătuit să las tot la o parte şi să plec în Italia, căci menirea mea e să ajung cântăreţ.

Concomitent cu sfaturile Carmen Sylvei mi-a dat mare concurs şeful meu, ing. Elie Radu, apreciindu-mi talentul şi ţinându-mă în concediu doi ani, ca să pot studia.

In timpul războiului pentru întregirea neamului, alături de Enescu, am cântat în spitalele din Bucureşti, Iaşi, Odessa, Kiew.

In 1918 revenind în Bucureşti am încercat cu un grup de camarazi să înfăptuesc „Societatea Opera Română", care-mi face cinstea să mă aleagă preşedinte.

Abea în 1921 se realizează ca instituţie de stat, unde am fost chemat să colaborez. Deşi scenele străine îmi stăteau la dispoziţie, propunându-mi angajamente strălucite, iubindu-mi prea mult ţara, am preferat să rămân statornic în Bucureşti servind „Opera Română" la înfăptuirea căreia am contribuit".

Dar activitatea lui Jean Athanasiu nu s'a mărginit numai la formarea unui vast repertoriu, ci a dus peste hotare farmecul glasului său, cântând la Berlin, Viena, Milano, Roma, Neapole, Palermo, unde a fost apreciat şi sărbătorit.

El stă alături de marii cântăreţi, care au ilustrat muzica română: Elena Teodorini, Nouvine, I. Dimitrescu, D. Popovici-Bayreut, Gr. Gabrielescu, marele Enescu, cu deosebită cinste, iubit şi apreciat de public, culegând manifestări, cum rar se înregistrează.

Un om politic: D-r N. Lupu

E suficient să cunoşti un episod din copilăria *cuiva*, când spun aceasta, mă gândesc la acei ce sunt *cineva*, pentru a te convinge că oricare ar fi împrejurările ce determină realizarea fiecăruia, o singură clipită din trecutul său, poate prevesti, ce va fi el în viitor.

Un singur episod din viaţa d-lui Dr. Lupu, deşi d-sa e de părere contrarie, ni-l arată pe luptătorul de

Dr. N. Lupu

mai târziu, împins din făgaşul ştiinţii.

Prima nedreptate socială pe care o simte adânc în sufletul lui de copil, îl face, atunci când se simte în stare, să-şi închine viaţa unei idei mari: aceea de a pune capăt, tuturor nedreptăţilor sociale.

Oamenii niciodată nu fac ceva prin forţa naturală a caracterului, ci sub impulsul unei pasiuni secrete.

Prima durere a copilului, e o poartă pitită veşnic în sufletul omului.

Pentru a mă convinge că nu există nici o legătură între copilăria cuiva şi realizarea lui în viaţă, d. dr. N. Lupu îmi spune — de îndată ce mă vede — câteva cuvinte care-mi satisfac dorinţa şi mă întăresc în credinţa mea.

„Având o memorie remarcabilă, am foarte multe episoade, dar n'am vreme să le număr.

De altfel am făgăduit că, dacă voiu trăi până la 80 de ani, de la acea vârstă am să încep să-mi scriu memoriile şi atunci le voiu număra pe toate.

Deci să-ţi dau un episod care-mi vine în minte la întâmplare şi care corespunde cu dorinţa d-tale de a avea o legătură cu viaţa mea ulterioară, legătură bine înţeles pe care o facem noi în mod artificial, deoarece oricât ar fi de mare voinţa unui om şi oricât ar fi de viu episodul, valurile vieţii şi nenumăratele împrejurări, de altă natură, determină realul curs al ei.

Dar să spun episodul:

Oiu fi avut pe atunci vreo 5 ani (eu ţin minte scene de când eram de 2 ani). De „Ziua Crucii" este mare iarmaroc la Huşi. Tata fiind preot, în această mare zi creştinească, trebuia să slujească la biserică şi a trimis la târg pe mama, cu mine şi un om, să vindem produsul anului aceluia: o kilă de grâu.

Nu-mi aduc aminte bine preţul, o hârtie albastră. Mama a mers în „Târgul Făinii" la chitărie să cumpere a pâne, ca s'o ducem acasă.

A pus hârtia pe masă, a luat pâinea şi a cerut restul. Brutarul s'a făcut n'aude n'avede, şterpelise hârtia şi pretindea că nu i s'a dat nimic. Poliţia avizată a împărţit cu el rodul furtului lor şi noi am plecat acasă plângând, cu mâna goală, fără grâu şi fără pâne.

Toată munca noastră de o vară se dusese pe apă şi, în seara aceia rece de toamnă, sub mărul înrotat domnesc, din mijlocul ogrăzii, care azi, săracul, nu mai este, c'a murit de mult ca toţi bătrânii copilăriei mele, văzând lacrămile mamei, am plâns şi eu amar, de prima nedreptate socială, pe care am văzut-o şi simţit-o.

Nu crede însă d-ta, cum nu cred nici eu, că această întâmplare a dirijat întrucâtva cursul vieţii mele. Am văzut eu alte nedreptăţi şi mai mari şi singura concluzie, care poţi s'o tragi, este susceptibilitatea temperamentului şi sufletului meu, la durerile celor mulţi şi la nedreptăţi.

Din instinct eu sunt deodată cu cei slabi şi cu cei care sufăr.

De aceia sunt de atâta vreme în opoziţie. Cei tari şi fericiţi, sunt prea aroganţi şi eu nu pot suferi aroganţa".

Mai mult n'am putut afla.

Nu ştiu pentruce, interiorul modest al d-lui Dr. Lupu (o cameră de hotel, plină de fiinţele scumpe: pe birou busturile părinţilor, pe păreţi, portretele maiştrilor şi prietenilor, câteva obiecte de artă, cărţi şi icoane,— iată toată averea şefului de partid, a omului, care uitând de sine, se frământă fără odihnă, ca să aducă o licărire de lumină.

„Tinereţea e un rău divin, de care te vindeci câte puţin în fiecare zi".

Ce rău ne pare, că atâţia ani ne despart de complecta vindecare, adică de vârsta de 80 de ani, la care d. Dr. Lupu, promite să-şi scrie amintirile, începând bine înţeles cu cele din copilărie.

Câte dovezi de sinceritate şi curaj trebue să se ascundă în aceste povestiri...

PAULA NECULCEA

ALTE POVEŞTI

snoave şi anecdote de **Ion Creangă** sub îngrijirea d-lui Paul I. Papadopol. Biblioteca „Dimineaţa".

No. 164. **Lei 10**

A APĂRUT

Regine Incoronate

POVESTIRE DIN TRECUT de

MARIA

Regina României

2 vol. compacte á 80 lei volumul

Un dicţionar technic, geografic

Citind Terra, ultima lucrare geografică de primă importanţă, a d-lui prof. S. Mehedinţi — despre care am vorbit într'unul din numerele trecute ale „Adevărului Literar şi artistic" — şi gândindu-ne că este scrisă şi pentru specialişti ca şi pentru începători, am constatat o lipsă a literaturii noastre geografice: aceea a unui dicţionar geografic.

Nu este vorba de un dicţionar ca cel al lui Frunzescu, ci de un dicţionar al cuvintelor technice geografice, care să cuprindă nu nomenclatura sau toponimia geografiei politice, ci traducerea termenilor de specialitate, însoţită de etimologia respectivă. Un dicţionar care să poată servi tuturor celor ce se interesează de geografie, chiar dacă nu sunt de specialitate precum şi celor care vor să se dedice acestei ştiinţe. Căci trebue să recunoaştem, că pentru un absolvent de şcoală secundară — oricâtă geografie ar fi făcut la clasă — rămân necunoscuţi o mulţime de termeni geografici, pe care dacă i-ar cunoaşte ar avea, în orice caz, un profit.

Şi dacă pentru absolvenţii care se îndreaptă spre alte ştiinţe sau discipline, cunoaşterea termenilor geografici nu constitue decât un adaos folositor la cultura lor generală, pentru cei care se dedică geografiei, cunoaşterea cât mai de timpuriu a nomenclaturei specifice, se impune ca o necesitate. Dar posibilitatea acestei familiarizări cu termenii proprii, înainte de-a intra în studiul obiectului în sine, nu o poate procura decât un dicţionar de termeni geografici, care însă lipseşte astăzi.

Este o lipsă resimţită mult de cei ce îşi încep studiile geografice caşi de diletanţii iubitori de geografie.

De aceea semnalăm această lipsă, care nu poate fi înlăturată decât cu concursul marilor noştri geografi. Acestora chiar le-o şi comunicăm.

CONST. I. MANEA

Erich Kästner

Intr'unul din cartierele mărginaşe ale Vienei, am nimerit pe o seară ploioasă într'un cămin socialist, unde Erich Kästner trebuia să citească din opere proprii. Publicul era cu totul deosebit de cel al sălii de conferinţă sau de concert; poate mai apropiat de publicul terenului de sport. Erau toţi oameni care şase zile pe săptămână suferă comparându-şi sărăcia cu luxul altora, (chiar dacă acest lux constă numai într'un trai echilibrat); în seara aceea însă, erau convinşi că ei constituesc o elită, care poate nu e conţinută într'un almanah Gotha, dar în schimb în cărţile lui Erich Kästner, ceiace pentru ei era titlu înalt de nobleţe, împăcându-i cu cenuşia lor vieţuire.

DEBUTUL

Prin 1925 îşi făcuse renume în Germania o ceată de literaţi de stânga, în frunte cu Klabund, care aducea o notă nouă, mult criticată. Este poate în amintirea unora titlul colectiv sub care un literat berlinez cuprindea pe: Klabund, Ivan Goll, Kurt Tucholsky ş. a.: „Schmutz-Sonderklasse". Din această grupare s'a desprins Erich Kästner. A început cu proză polemică, apoi cu versuri. Este vorba de aşa numita Gebrauchslyrik, pe care K. o defineşte în „Prosaische Zwischenbemerkung" (din volumul Lärm im Spiegel) cam în modul următor: există, — în afară de acele dansuri pe sârmă ale vorbelor, — versuri la care omul cel mai puţin stricat de literatură *simte,* surâzând în odaia goală; există poeţi, care sunt şi ei oameni normali, notând poezii din relaţiunile lor cu bucuriile şi cu durerile prezentului, destinate fiecăruia, care stă cu acest prezent în legătură de afaceri.

OPINII ŞI OPERE

Heinrich Heine, — de altfel unii critici văd în Kästner un nou Heine, — spune undeva: „Atâta s'a minţit în versuri frumoase, încât se pare că adevărul se teme de veşmântul metric". Când pentru prima oară am citit pe Kästner, am avut impresia că vorbele marelui său premergător îi stau mereu înaintea ochilor; întreaga sa producţie este o încercare de a scrie în versuri *ne*frumoase cantităţi cât mai puţin suportabile de adevăr desbrăcat.

Până azi Kästner a scris patru volume de poezii, un roman, o infinitate de articole polemice şi trei cărţi adorabile pentru copii. Cele patru volume de poezii au găsit fiecare în medie 15 mii de cititori, în doi sau trei ani, azi când versurile sunt respinse ca un guler prea strâmt de marele public, pe care în special îl interesează Pittigrilli, Wallace sau Dekobra. Cum se explică această minune? Kästner n'a făcut concesii, n'a minţit şi n'a ascuns nimic, Kästner nu e lectură pentru snobi, nici pentru fetiţe sentimentale, şi totuşi...? Unii au căutat explicaţia în bizareria voită a titlurilor, care li-s'a părut simptomatică: „Inima pe măsură", „Sgomot în oglindă", „Un om informează" şi ultimul, „Cântec printre scaune". Alţii au căutat-o într'una sau alta dintre speciile de poezii cuprinse în cele patru volume, — fiindcă multe specii sunt acolo, — şi fiecare om găseşte, cred, o poezie în care el însuşi respiră. Sunt acolo poezii polemice (Den ihr seid dumm, Patriotisches Bettgespräch, etc.); sau, poezii reprezentând doar o cruciadă în contra snobului, sprijinindu-se puternic pe Morgenstern; sau, acele scrise pentru a caricaturiza cultul uniformei, al legendei şi al pseudo-eroilor (cele mai reuşite: Bandstand auf der Loreley, Dummheit zu Pferd); sau, acele pe care modest le numeşte „Nur zum lachen" (ca de ex. Das Schicksal eines stilisierten Moren); sau, o serie de poezii gen „Remarque-în-versuri"; sau, încă cele din şcoala lui Klabund, din care personalitatea artistică a lui Kästner a făcut adevărate minuni; sau, în fine acele Kinderspiele-renoviert, care singure ar ajunge pentru a-i justifica popularitatea; dar, cele mai însemnate sunt acele dintre poeziile lui în care lasă frâu liber temperamentului său speculativ-melancolic, fără a încerca să atace sau să ironizeze. In cadrul acestora se găseşte lirica cea mai bună, cea mai potrivită timpului nostru, şi cu tot stilul voit prozaic, uneori trivial chiar, poezii frumoase, — şi aceasta este pentru o poezie superlativul. Kästner dă naştere acolo unor oameni singuri, obosiţi, trişti, înşelaţi, fantaşti, oameni care nu sunt la locul lor în viaţă, oameni în care fiecare din noi găseşte cel puţin o clipă din trecutul său. Aşa sunt: „Ein Mann gibt Auskunft", „Wiegenlied", „Elegie ohne grosse Worte", „Das Gebet keiner Jungfrau" ş. a. m.; sau, descrie clipe profund tragice ca acea „Nüchternheit", care, acuplată sensibilităţii sale profund omeneşti, ne dă poate pentru prima dată un poet liric care simte şi exteriorizează la fel cu oricare om normal, fără să i se pară că prin aceasta s'ar scobori din regiuni unde singur are dreptul să trăiască; în acest gen sunt „Sachliche Romanze" şi „Repetition der Gefühle". Impreună cu poeziile mamei, (Bilanz einer Mutter, Stiller Besuch) acestea din urmă constituesc, — este umila mea părere, — partea cea mai bună din producţia kästneriană.

„FABIAN"

Romanul „Fabian, povestea unui moralist", are defectul (sau calitatea?) de a aduna o serie de poezii diferite ale lui Kästner, transpuse în proză; aceasta însă fără ca unitatea şi atmosfera să sufere. In technica sa, cartea este un ţesut-amestec de Papini cu John Dos Passos, curăţat chimic de substanţe foarte acide, specific kästneriene. Trebue spus, şi aceasta numai pentru a sublinia complexitatea şi universalitatea autorului, că personajul principal este înrudit cu eroul din „Foamea" lui Hamsun, că unele probleme în legătură cu omul tânăr le tratează azi la fel Pierre Bost, şi că, în supra-încărcarea dialogului său cu aforisme şi paradoxuri, în greşelile şi exagerările sale, Kästner aminteşte pe Pitigrilli. Tema desvoltată în Fabian este o morală neobişnuită, care încearcă să dovedească lacunele moralei noastre învechite. Fabian e un om cum sunt mulţi, născut ca spectator, plin de bizarerie, care priveşte lumea din adăpostul formulei: tot ce ia forme gigantice e impozant, chiar prostia; un om care se lasă mânat de soartă şi nu are puterea să se smulgă din cursul regulat ce-l duce spre catastrofă. De altfel, cititorul rămâne de acord cu Kästner. Dece s'ar smulge? Agitaţia crescândă în care trăeşte, îl duce în toropeală până la inconştienţă, şi se încheie simplu: un copil cade în apă, Fabian sare după el, două tramvaie se opresc, publicul din vagoane se dă fuga jos ca să vadă ce se petrece; copilul înoată urlând spre mal; Fabian s'a înecat; din păcate nu ştia să înoate. Dar nu eroul cărţii este cel mai important, nici personagiile secundare , — *(Labude,* tânărul german din casta superioară, plin de tendinţe extremiste, ambiţii şi sentimente înalte; sau, *Mama,* femeia simplă care vine din provincie aducând fiului ei wurşturi, complimente, săpun şi unica dragoste maternă, acel amestec de amintiri din copilăria adultului de azi cu milă înţelegătoare pentru lumea ininteligibilă a gândurilor omului în care ar vrea să se regăsească; sau, figura atât de reuşită a gazdei, *Doamna Hohenfeld,* — care a văzut şi timpuri mai bune, — în atmosfera camerei mobilate, cu mizeria-i pitorească; sau, descrierea acelor cocote de ultima clasă, care împing obscenitatea atât de departe, încât nu încearcă să-şi îmbrace nici prostia; sau, în fine aerul Berlinului, strada, omul, cafeneaua, luptele politice), nu sunt cel mai important în această carte, ci printre rânduri, — din părerile vreunui ziarist, care pentru a umple trei rânduri inventează 14 morţi la Calcuta, sau a unui redactor economic îmbătat, — părerile lui Kästner şi din ele temperamentul artistic al autorului. El diferă de poeţii lirici la modă; pentru a întrebuinţa stil kästnerian: el nu s'a născut conform regulei „poeta-nascitur", rostind sonete la adresa moaşei sau a altora, ci poate să fi ignorat mult timp că are ceva de spus omenirii, scufundat fiind într'o ocupaţie obscură. In geologie se învaţă că uneori, dintr'un motiv sau altul, se petrece sub coaja pământului o catastrofă, un mic sau mare cutremur, care fără să schimbe suprafaţa, aduce o nouă grupare a stratelor, dând naştere unei configuraţiuni geologice noui, aşa încât, de odată la un loc oarecare răsare azi un geiser, unde eri erau trei fire de iarbă uscată. Aşa cred se naşte şi un poet adevărat, din trei fire de iarbă uscată şi o catastrofă mică sau mare, spre diferenţă de acei profesionişti talentaţi, la care primele sunete articulate erau neapărat corect rimate.

IRONISTUL

Mulţi au încercat să-l caracterizeze pe Kästner; cel mai bine a reuşit el însuşi în „Kurz gefasster Lebenslauf"; el spune:

„Ich setze mich sehr gerne zwischen Stühle,
„Ich säge an dem Ast auf dem wir sitzen
„Ih gehe durch die Gärten der Gefühle
„Die tot sind, und bepflanze sie mit Witzen".

Ironia lui Kästner nu e a acelui care critică intangibil din înălţimea turnului de fildeş al superiorităţii sale; este doar auto-ironia aceluia care'n tine recunoaşte ca într'o oglindă concavă greşelile proprii, puţin deformate.

Citind pe Kästner, pe lângă mici critici în legătură cu preferinţele fiecăruia, se naşte întrebarea: şi pozitivul în viaţă, unde rămâne? Intr'o poezie din volumul „Un om informează" se găseşte un răspuns. Citiţi-l, poate veţi fi mai mulţumiţi cu el, decât mine.

REALISMUL PURIFICAT

Intelectuali germani de dreapta caută azi să se apere în contra literaturii de stânga cu un clasicism nou, aşa numitul „Realism purificat", reprezentat prin scrierile unui Schäfer, Ponten, Binding, Stehr, Löns, Carossa, căruia ca teoretician îi aparţine şi marele Oswald Spengler, autorul lui „Untergang des Abendlandes". Această mişcare a dat naştere câtorva opere de reală valoare în special în ce priveşte stilul, al cărui clasicism măreţ sună ca din alte timpuri. Se naşte întrebarea firească; cine reprezintă Germania de azi, Kästner sau nouile forme clasice? Ca răspuns aşi aminti din memoriile Ducelui Bülow, — acel german de profundă cultură, care nu numai ca politician a făcut onoare patriei sale, — următoarele: la o vizită la curtea ţarilor, B. observă că, lângă un gard, într'un loc absolut pustiu, se schimbă cu regularitate, fără sens aparent, garda; întrebând, află că în timpul domniei Caterinei II-a, răsărise odată la vreme neobişnuită de iarnă în acel loc o floare frumoasă, şi, ca nu cumva să fie stricată sau furată, împărăteasa poruncise acolo o gardă; floarea s'a veştejit; secole au trecut, garda a rămas. Garda dela curtea ţarilor este tot atât de puţin la locul ei ca formele clasice în ziua de azi. Nu liniile măreţe, nici calmul statuilor antice, nici coturna sunt atributele noastre, ci gheata ruptă, ridurile grijei şi foamea sgribulită de frig ne reprezintă, aşa cum le cântă Kästner.

Totuşi tendinţa aceasta neo-clasică a avut o înrâurire însemnată asupra lui Erich Kästner. Poezia lui, opacă la început, veşnic în luptă, cu sâmbure politic, a câştigat în claritate şi s'a îndreptat către teme profund omeneşti. Amărăciunea şi duşmănia, s'au schimbat în înţelegere şi melancolie, fără de care opera lui Kästner s'ar fi înecat în bibliotecile propagandiste de partid, şi nu s'ar fi rătăcit spre sufletul oamenilor pe care îi descrie.

SUCCESELE

Azi Kästner s'a ridicat deasupra timpurilor noastre. El nu este unul dintre acei care o lună sunt nemuritori, sau un sezon. Omul acesta încă tânăr este capabil să ne mai dee opere, care poate pentru cei de mâne vor reprezenta mai demn zilele noastre, decât succesele de vitrină din ultimii ani.

L'am auzit în seara aceea ploioasă pe Kästner citind; cu o modestie, un gust şi o lipsă de pathos, cum nu mai eşti obişnuit să auzi, stricat fiind de acei semi-zei ai literaturii de azi, care cu satisfacţie grasă, sau cu poze olimpice îşi citesc capo-d'operele nemuritoare.

Rămâne una din amintirile mele cele mai frumoase, seara aceea când pentru câţiva lucrători, câţiva studenţi, câteva midinete şi vreo 2—3 snobi, Kästner şi-a citit poeziile acolo unde e locul lor, între cei care probabil îl înţeleg mai puţin decât publicul elegant-intelectualizat, care între un bal, o vânzare silită şi o partidă de bridge, ţin să dea literaturii, ce e al literaturii: o ureche obişnuită,— mai mult n'au.

Ca încheere, cuvintele unui alt mare poet despre Kästner: Hermann Hesse a spus: *Das Zeitgemässe könnte nicht zeitloser gesagt werden.*

NICK GROSS.

Literatura în Rusia

Unul dintre cei mai de seamă poeţi ai timpului, Vladislav Hodassevitch, foarte cunoscut ca critic, a publicat de curând în revista germană „Hochland" un important articol asupra literaturii din U. R. S. S. şi asupra presiunii din ce în ce mai mari pe care o exercită asupra ei guvernul sovietic şi critica marxistă.

„Arta în esenţă e un produs de clasă şi nu exprimă decât ceiace constitue ideologia clasei care i-a dat naştere".

Toate credinţele comuniste asupra artei se pot uşor deduce din această formulă.

De aici nu e decât un pas până la concluzia următoare: dictatura partidului comunist — dacă-l identificăm cu dictatura proletară — trebue să ducă în artă către o revoluţie analoagă celei produse în domeniul politic şi social.

Literatura veche, literatura burghezilor şi intelectualilor trebue să cedeze locul literaturii proletare, care exprimă ideile filosofice, sociale şi altele aparţinând proletariatului şi descrie obiceiurile şi mentalitatea sa. Crearea unei literaturi de felul acesta devine una din sarcinile cele mai grele ale partidului comunist, imediat după revoluţia din Octombrie...

In adevăr însărcinarea aceasta nu e uşor de îndeplinit.

Autorul descrie toate dificultăţile care au împiedecat timp de cinsprezece ani formarea unei literaturi proletare, care ar fi putut fi luată în serios. In acelaş timp el arată rezultatele distructive ale sforţărilor zadarnice din partea guvernului şi ale partidului, care dorea cu orice preţ să creeze o mişcare literară, care nu se putea forma.

„Critica marxistă studiază opera literară într'o singură direcţie fie că autorul e marxist ortodox sau nu. Desigur nu poate fi totdeauna stabilită într'un chip definitiv, cu atât mai mult cu cât singura metodă legitimă a criticii e metoda marxistă.

Discuţiunile între critici sunt foarte frequente şi se procedează mai cu seamă sgomotos prin citaţii luate la întâmplare din opera lui Marx, Engels, Lenin sau Stalin. Criticii înşişi depind de altfel de anumite organe ale partidului, care n'au bine-înţeles nici urma unei competinţe artistice sau literare.

Guvernul sovietic încercând să fondeze pe o bază marxistă a dorit imposibilul... Marxiştii ruşi care astăzi încearcă încă să organizeze o literatură strict conformă ideilor lor, sunt sau naivi sau nesinceri. Ei pot deslănţui o propagandă comunistă. In felul acesta, ei pot să se laude de a fi distrus literatura.



Cinematograful

Comedia „sentimentală" americană

Dacă cetim programul spectacolelor din ultimele săptămâni, suntem nevoiţi să facem următoarea îmbucurătoare remarcă: „comediile sentimentale" americane încep a câştiga teren asupra „comediilor muzicale" germane. In penultima săptămână: „Fiorii tinereţii" (cu Constance Benett), „Loteria diavolului" (Elissa Landi) în programul trecut „Păcatul sorei de noapte" (cu Barbara Stanwich), „Hai să divorţăm" (Ricardo Cortez); într'unul din programele viitoare „Born to love" (cu Constance Benett, film de mâna întâi).

Dar ce înseamnă toate acestea? Comedia muzicală germană ştim ce este: un fel de vodevil parizian cu cadru mai mult sau mai puţin vienez (filmele jucate de Alexander, Horbiger, cei doi Willy, Lilian Harwey, Szakal, etc.). Dar comedia „sentimentală" americană? Care-i sunt trăsăturile caracteristice?

Mai întâi cadrul, decorul exterior, nu este special; *adică evenimentele nu se petrec înlăuntrul unui* mediu particular, *ci în viaţa normală de toate zilele. Aşa încât* nu aparţin ge*nului de care ne ocupăm tot ce este film de războiu, de aviaţie, de submarine, filme reprezentând viaţa studenţească, viaţa din închisori, viaţa minelor, a marinarilor, a sălbatecilor regiunilor intertropicale sau polare, etc., etc. Toate aceste filme nu aparţin genului „comediei sentimentale". Ar trebui să li se găească un nume. Acela de filme „cu subiect special", bunioară. In tot cazul caracteristica lor e de a-şi trage, în mare parte, efectele estetice din farmecul inerent unui mediu — fizic sau social — deosebit de cel de toate zilele.*

„Comedia sentimentală" dimpotrivă: face uz numai de acest *mediu de toate zilele. Condiţia primă a acestui gen este tocmai desfăşurarea acţiunii într'un cadru cât mai asemănător cu acela al majorităţii spectatorilor. Asta are importante consecinţe. Mai întâi însamnă renunţarea la avantagiile* evaziunii. *Spectatorului îi place* să se *mute, cu sufletul, pentru două ceasuri, într'o lume total diferită de cea curentă, într'o lume înfiorătoare, ca aceea a închisorii sau a tranşeelor; sau paradiziacă (de pildă aceea a insulelor din Pacific).*

Afară de asta, filmele „cu subiect special" ne dau, în afară de plăcerea artistică propriu zisă, pe aceea jumătate estetică jumătate didactică a reportaju*lui. Este încă un beneficiu la care se renunţă în „comediile sentimentale" care n'au nimic „documentar" sociologiceşte sau geograficeşte; cel mult se poate zice că ne documentează asupra sufletului omenesc în general.*

Dar renunţarea de care vorbeam nu e un cusur. Poate din potrivă. Căci înseamnă eliminarea preocupării de documentare — care e o preocupare străină — şi concentrarea interesului asupra purelor efecte estetice. Aci nu mai putem înşela plăcerea publicului cu informaţii interesante în ele înşile. Aci e vorba numai de lucruri pe care le ştim prea bine, pe care le facem de dimineaţă până seara.

Aci e vorba de acţiuni ca a ne scula, a mânca, a ne însura, a divorţa, a veni, a pleca, a merge cu trenul, a ne îmbolnăvi, a ne însănătoşi, etc. etc.. Interesul stă exclusiv în felul cum personagiile joacă.

Iată de ce acest gen reclamă mult mai mult talent atât din partea regisorilor cât şi a actorilor. Şi iată, de asemeni, de ce acest gen este o specialitate americană.

O altă caracteristică a „comediei sentimentale" este alternanţa de humor şi de dramatism. Dar, atragem atenţia: tragicul este sobru, fără declamaţie, un tragic ieşit mai mult din lucruri decât din acte; iar humorul este fin, aproape imperceptibil; o ironie uşoară, nu un comic exploziv, ca în filmul cu „gaguri".

Există o actriţă americană — una din cele mai scumpe din Statele Unite — Constance Benett, care face minuni în acest gen. Am văzut-o recent într'un film intitulat „Fiorii tinereţii" şi o vom vedea în curând într'un altul intitulat „Născută pentru a iubi", care va rula peste câteva săptămâni în Bucureşti, şi care este impecabil jucat.

Barbara Stanwick este de asemeni foarte proprie pentru asemenea producţiuni dificile. In momentul acesta joacă în „Păcatul sorei de caritate", care nu este un film grozav, dar care — trebue să recunoaştem — este impecabil jucat. Acelaş lucru se poate spune despre „Hai să divorţăm" unde joacă Ricardo Cortez, alt actor special de propriu pentru genul comediilor sentimentale.

Şi trebue să felicităm pe exploatanţii de spectacole cinematografice care par a fi dispuşi să trădeze puţin, în folosul comediilor sentimentle americane, vechiul lor amor pentru comediile muzicale germane.

Incă un cuvânt înainte de a termina. Incă o deosebire pe care credem a o vedea, deosebire între cele două soiuri de comedii.

Comediei sentimentale americane i se întâmplă adesea să fie complect stupidă, neverosimilă, infantilă. Niciodată însă, sau aproape niciodată, actorii dintr'însa nu se vor face vinovaţi de a juca greşit, sau măcat de a avea un cap falş, de a avea altă mască decât exact aceea a personajului reprezentat. Cu alte cuvinte detaliul pur cinematografic salvează totdeauna asemenea filme, spală ruşinea unei poveşti idioate, şi, finalmente, ne împiedică de a ne plictisi.

Acest lucru, însă, nu poate avea loc în „comediile muzicale". Deşi actorii au ajuns să fie foarte buni (Forst, Horbiger, Alexander, Fritch, Lilian Harwey, Frölich, Szakal, Marta Eggert, Doly Haas, etc.). Căci oricât ar fi ei de capabili să joace bine, aci ei nu au ce juca; *aci ei joacă direct subiectul piesei. Evenimentele anecdotei aci lucrează direct la crearea atmosferei de basm, de operetă, de lume ireală şi bufă. Dacă toată această combinaţie e ratată, actorul n'are ce face şi nu poate drege nimic. Iată de ce o „comedie muzicală" ratată este o adevărată catastrofă. (V. „Divorţ cu orice preţ", cu Ivan Petrovici).*

D. I. SUCHIANU

CITITI TOTI AZI:

DIN HUMORUL MONDIAL

UN ŞIR DE NUVELE DE UN HAZ IREZISTIBIL DIN PANA CÂTORVA MAEŞTRI: LEWIS SINCLAIR (AMERICA), MOLNAR (UNGARIA), CATAIEV, OSIB DYMOV (RUSIA), etc.

in „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

Lei 4, Romanul complect. — La chioşcari şi librari.

DISCUL

Plăci premiate

Nu e multă vreme decând un juriu format din cele mai distinse personalităţi muzicale franceze, a decernat, pe anul în curs, „marele premiu al discului" instituit şi dotat de revista pariziană „Candide".

Pentru cele şase grupuri de discuri: muzica de orchestră, muzica de cameră, muzica uşoară, muzica instrumentală, canto, dicţiune şi teatru fonografic au concurat toate casele de înregistrări, cu întreaga producţie respectivă, a anului.

Scopul premiului e dublu: să descopere atât calităţile artistice cât şi cele tehnice ale discurilor. Cu drept cuvânt spune d. Emile Vuillermoz, unul din cei mai autorizaţi critici muzicali francezi „...Juriul „Candide" nu atribue premii de muzică. Juriul se întruneşte, nu pentru a spune că Debussy are mai mult talent decât Darius Milhaud şi că Racine e un autor mai respectabil decât Marcel Pagnol. Ceeace importă este de a se şti, dacă o operă simfonică, o melodie sau o şansonetă au găsit în muzica mecanică o ediţie remarcabilă".

Acolo unde distincţia îşi avea locul, s'a divizat fiecare grupă în două: pe de o parte producţia clasică, pe de alta cea modernă. Dicţiunea şi teatrul fonografic a fost împărţit în două: *tragedia clasică* — sorţii căzând asupra lui Racine (Andromaca) — şi *comedia modernă* (Marius-Pagnol). Muzica instrumentală şi de orchestră a fost împărţită după acelaşi criteriu: *muzică clasică* şi *muzică modernă.*

Dintre plăcile premiate numai puţine au ajuns la noi. Din discurile premiate ale casei „His Masters Voice", depozitul general nu posedă nici unul. Acest fapt, necunoscut decât de foarte puţini, oglindeşte cât se poate de elocvent *interesul deosebit* ce să dă, la noi, producţiei de plăci.

Din moment ce muzica uşoară — accesibilă tuturor — satisface pe deplin toate necesităţile pseudo-muzicale, tot ce e în afară de sgândăritul de havaiană şi de întreruperile obositoare ale diseurilor, este lăsat în prada uitării şi ignorării.

Muzica uşoară. Columbiei i s'a decernat un premiu pentru „Couchés dans le foin" cântat de Pils şi Tabet. Acest disc a cunoscut unul din cele mai mari succese. Te miri, însă, de ce? Calităţi muzicale n'are nici una. Un refren, prost plasat: „Couchés dans le foin" revine de câteva ori, în parcursul plăcii, pentru a ne reaminti cât e de slabă şi producţia străină de muzică uşoară.

Compozitorii noştri, ascultând această placă, se pot mângâia!... Dintr'o producţie bogată de un an întreg, suntem convinşi că acestui disc, nu i s'a cuvenit onoarea unei distincţii atât de înalte.

Instrumente şi orchestră. „Concertul pentru pian şi orchestră" a lui *Ravel* (LFX 257—259 Col.) e într'adevăr demn de sublinierea elogioasă a juriului. O compoziţie complexă, dotată cu cele mai reale însuşiri, se bucură de sensibila şi delicata interpretare a d-nei Marg. Long (piano), care trece cu uşurinţă şi cu toată dexteritatea dela părţile fine la cele tumultoase. Interpretarea d-sale e o mostră de gust, farmec, talent şi înţelegere muzicală, care merită pe deplin distincţia acordată. Orchestra de sub conducerea lui Ravel, la înălţimea solistei, contribue la desăvârşirea unui ansamblu pentru premierea căruia juriul nu a trebuit să stea prea mult pe gânduri.

Cele şase feţe de disc care cuprind „L'histoire du soldat" (Strawinsky) sunt modele de perfecţiune tehnică. Ele evidenţiază, fără discuţie, progresele frumoase ce le face arta înregistrării. Ansamblul instrumental, pus la punct cu minuţiozitate de Igor Strawinsky, execută bucata cu o coheziune demnă de toate laudele. O singură rezervă trebue să facem cu privire la interpretarea seacă a ultimei părţi. (Col. LFX 263—265).

Dicţiune şi teatru fonografic. Desigur că sunt puţini aceia care au cunoştinţă de înregistrările de dicţiune. In străinătate, ele formează un punct tot atât de important ca şi capitolul „muzică simfonică" sau oricare altul.

Cei ce păstrează amintirea lui „Marius", pe care am avut prilejul să-l vedem, în anii trecuţi, pe una din scenele bucureştene, pot asculta cu plăcere câte 2 scene din actele II, III şi IV. Dialogurile vii şi pline de humor sunt susţinute, cu modulaţiuni şi nuanţări de glas, de către artişti reputaţi ca: Jules Raimu, P. Fresnay, Wattier şi Dulac (Col. BF 4—6).

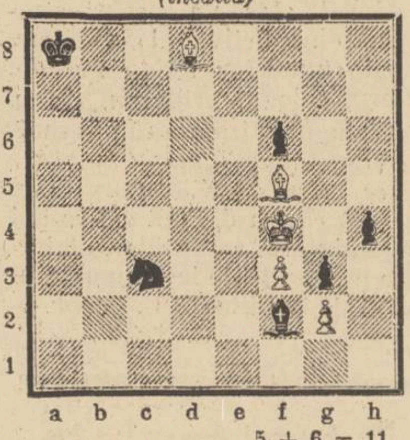
Celelalte plăci premiate — câte se vor fi găsind în Capitală — le rezervăm pentru un articol viitor.

LIVIU FLODA

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 602

de **W. Pauly & S. Thau**, Bucureşti.
(inedită)



5 + 6 = 11

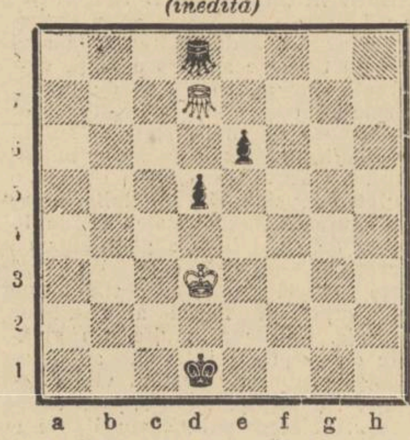
Mat ajutor invers în 3 mutări.

Hilfszüger. Selbstmatt in 3 Zügen.

a) diagrama
b) fără pionul din f3 *(ohne Bf3).*

PROBLEMA No. 603

de **A. Gross**, Haţeg.
(inedită)



2 + 4 = 6

Pat ajutor invers în 3 mutări.

Hilfszüger. Sebstmatt in 3 Zügen.

Jucată la concursul internaţional din Budapesta în Aprilie 1933.

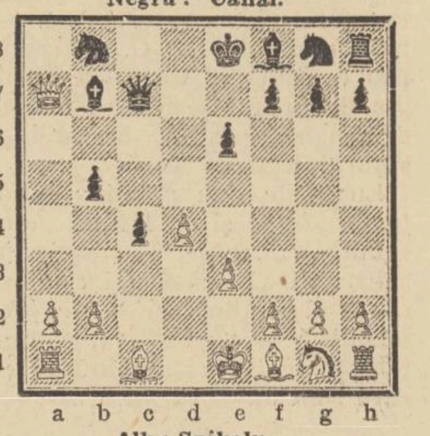
ALB : J. Székely.

NEGRU: E. Canal.

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, c7—c6; 3 Cb1—c3, mai bine ar fi fost obicinuita continuare Cf3. 3...., d5×c4; 4. é2—é3, b7—b5 !; această mutare de apărare a pionului din c4 pare a fi o mare greşală, deoarece alb poate câştiga o calitate. Când dovedeşte însă că sacrificiul calităţii este favorabil pentru negru, 5. Cc3×b5, mai solidă e continuarea a4. 5...., c6×b5; 6. Dd1—f3, Dd8—c7; 7. Df3×a8, Nc8—b7; 8. Df3×a8, Nc8—b7; 8. Da8×a7, é7—é6; negru ameninţă să câştige

Situaţia partidei după a 8-a mutare a negrului.
Negru : Canal.



Alb : Székely.

dama prin Cc6; spre a salva dama, alb trebue să sacrifice timp şi material, astfel că acesta nu are putinţa de a-şi valorifica superioritatea calităţii. Poate că şi mai bine ar fi fost é5, căci alb nu poate juca cu folos d5, deoarece ar urma Nc5; d6, N×d6, etc. 9. d4—d5, é6×d5 !, mai bine ca Nc5, continuare care duce numai la remis. 10. Da7—d4, Cg8—f6; 11. Cg1—f3, ceva mai bine ar fi fost Dd1, 11...., Nf8—b4 + !; 12. Nc1—d2. Cb8—c6; 13. Nd2×b4, sacrifică dama, dar negru nu acceptă sacrificiul, căci la C×d4; C×d4, alb nu stă chiar aşa de prost. 13...., Cc6×b4; 14. Dd4—c3, la Dé5+ ar fi urmat: D×é5; C×é5, Cc2+; Rd2, C×a1; Né2, Cé4+; Rc1, f6 !, etc. 14...., Dc7—a5; Cf3—d2 d5—d4 ! face loc calului din f6 la d5 şi cucereşte astfel diagonala a5—é1 pentru negru. 16. é3×d4, Cf6—d5; 17. Dc3—g3, 0—0; 18. Ré1—d1 ! la Tc1 ar fi urmat Té8+; Né2, Cd3+ (Rd1, D×a2), etc.; 18...., Da5—a4 +; 19. b2—b3, Da4—a3; 20. b3×c4, la N×c4, ar fi urmat Db2; Tc1, C×a2 şi alb e tot pierdut. 20...., Cd5—c3+, 21. Rd1—é1, Cb4—c2+ mat.

Un frumos sfârşit al energicului atac întreprins de Canal!

P. I. NEGREANU
S. THAU

P. Cerna

In străinătate - Ultimele zile

In toamna anului 1905, Cerna se simte pe deplin restabilit și revine la București, unde, în vara anului următor își ia licența în Filosofie („magna cum laudae").

In acelaș an, nu știu din ce motive, relațiile dintre Cerna și Maiorescu se răcesc și poetul este forțat, pentru un moment, să ducă aceeași viață de lipsuri de mai nainte.

„Prin Iunie 1906 — pe timpul Expoziției jubiliare, mă pomenesc cu el la mine acasă, plângându-se că n'are nici un rost. Avea unde să șeadă — la prietenul său, azi profesorul Garabet — dar n'avea unde să mănânce. Deși îl cunoșteam prea puțin, l'am invitat la mine. Și o jumătate de an a fost oaspetele meu zilnic. Oropsit de șase luni de Maiorescu și de toți ai cercului, în contra cărora se plângea cu amar, — și considerat de mine mai mult ca tânăr filosof decât ca poet — de îndată ce îi arăt în public marile lui merite poetice, devine de o exuberanță fără seamăn. Zi cu zi, și de două ori pe zi, începe să-mi facă cele mai intime confidențe, confidențe poetice și confidențe biografice." [1])

Dar după cele ce urmează se vede că ruptura relațiilor dintre Cerna și Maiorescu nu a fost atât de accentuată întrucât d. Dragomirescu adaugă:

„Deodată văd că rărește vizitele. Prin a doua jumătate a lui Ianuarie, ajungem la explicații: Cercul „Convorbirilor literare" — spunea el — îmi face mari avansuri, se face o colectă de bani ca să fiu trimis în străinătate. Mi se promite dela anul o bursă și o catedră universitară". [2]).

Intr'adevăr, chiar în acelaș an — 1907, — Cerna este trimis în Germania, așa cum declarase mai înainate, în condițiile în care i se promisese.

Mai întâi la Heidelberg, apoi la Berlin și în sfârșit la Lipsca.

La început voia să studieze literaturile nordice, în urmă se hotărăște tot pentru Filosofie.

Curând, după ce trece granița, Cerna nu prea se simte mulțumit în străinătate. Două sunt cauzele principale ale acestei nemulțumiri: prima, că poetul este obsedat de boala de plămâni care, deși este cu mult stăvilită, totuși nu uită să-și manifeste prezența cât de cât, și, a doua, încordarea intelectuală pe care trebue s'o depună la studii, cunoscută fiind conștiinciozitatea lui, și-apoi, obligația morală pe care o simțea față de Titu Maiorescu, fapt de care amintește maestrului aproape la sfârșitul ficărei scrisori. „Eu știu că tot ce se face prin Dv. și în binele meu se face. Intotdeauna voi binecuvânta marea putere ce ați avut-o, de-a mă hotărî să mă supun la o viață fără libertate, atât de grea, dar atât de binefăcătoare sănătății mele. Sunt un suflet nesupus, aproape sălbatec. Dacă n'ar fi fost autoritatea sufletului Dv. asupra mea, mă osândeam la o moarte grabnică. Inţeleg — și mă închin."[3]).

Dealtfel cele de mai sus mai sunt confirmate de poet și prin scrisorile pe care acesta le trimite din Heidelberg (în 1908) prietenului său, Vasile Savel:

„E frumoasă ramura de studii ce mi-am ales, dar e un chin și aproape imposibil să studiezi în străinătate în condițiunile de nesiguranță în care mă aflu eu! *Și-apoi, Muza suferă, partea cea mai bună a mea o jertfesc pentru lucruri trecătoare de care ar fi capabili și alții cu oarecare muncă*" [4]). (Sublinierea e a noastră).

Intre timp și mai ales verile, Cerna mai vine în țară, și'n deosebi la Sinaia. Totuși venirile acestea nu-i aduc întremarea definitivă, ci, am putea zice, îi prelungesc agonia, cu toate că în Germania duce o viață foarte solitară.

La începutul lunei Martie 1913, își ia doctoratul în Filosofie, având ca subiect „Poezia filosofică" (Gedanken Lyrick) o lucrare de Estetică, apreciată mult de profesorii săi, și'n deosebi, de cunoscutul *Volkelt.*

Ironia soartei, însă, nu zăbovește în a-și arăta crudu-i rânjet și la câteva zile dela acest succes final în ale școlii, poetul se îmbolnăvește de pneumonie. Era a treia. Fatalul număr „trei", trebue să-și arate rezultatul ultim. Boala își împlinea scopul. Toată intervenția medicală și toată uriașa voință de viață a aceluia care depe băncile liceului, încă, și până în ultimele zile, citise, declamase, tălmăcise și trăise pe acel faimos *Prometheu* din poema lui Goethe, fu zădărnicită, căci Cerna închise pleoapele peste ochii lui „mari, albaștri, de o strălucire neobișnuită", pentru veci, în ziua de 26 Martie 1913.

Astfel:

„...și-a'nfrânt avântul jos,
Făind cerc larg și maestos,
Făcând din sborul său cunună"..

Rămășițele pământești ale poetului au fost aduse în țară.

Făcându-se autopsia s'a constatat că un plămân era cu totul atrofiat și că, în consecință, poetul ar fi murit curând chiar dacă n'ar fi survenit congestia pulmonară.

Fu înmormântat la cimitirul Belu, unde, pe mormântu-i, stărueşte cu o înduioșătoare modestie o placă cu baso-relief ce amintește sălășluirea veșnică a acelui ale cărui iluzii și idealuri atotcuprinzătoare au fost năruite de soartă care întronată acolo răstălmăcește profeția poetului:

...Jăratecul de azi
Ca mâine e tăciune...
Iar inimile care fremătează
De viață caldă și de veselie
Le va'ngheța uitarea,
Și-or sta departe, fără nici o
rază,
Pustii și mute ca o colivie
Din care a sburat priveghe-
toarea...

ST. CONST.-STELIAN

1) Mihail Dragomirescu op. cit. p. 366.
2) Ibid.
3) Convorbiri lit. L. 2.
4) Contimporanii p. 56.



Cărți și reviste

A. Manoil: Viață sufletească și emotivitate

Intre emotivitate și viața sufletească, sumă a diferitelor funcțiuni psihice, psihologia și psihiatria dovedesc că există strânse legături, raporturi, concomitențe de variație.

Lucrarea d-lui A. Manoil, doctor în Filosofie dela Facultate din București, încearcă să stabilească ce corelații există între emotivitate și celelalte funcțiuni psihice. Metoda calculului corelațiilor s'a arătat, în foarte multe cazuri fecundă și utilă. Aplicând-o în experiențe noi încercate asupra memoriei, atenției, prezenței de spirit și emotivității, obținând interesante rezultate și utilizând și cunoștințele stabilite până aci de alți cercetători, autorul limpezește o serie de probleme ale psihologiei generale, aruncându-le în lumini nouă.

Se dovedește că emotivitatea intră ca parte integrantă în constituția psihicului uman, ea fiind chiar baza pe care evoluiază și se structurează aceste funcțiuni psihice. Dacă nu ajută la structurarea tuturor funcțiilor sufletești, în orice caz emotivitatea ca stare constituțională întreține structurile psihice.

Fără a fi o lucrare care să epuizeze o problemă, contribuind cu modestie numai la punerea ei exactă, cartea d-lui A. Manoil, scrisă într'un limbaj clar aduce multe sugestii pentru înțelegerea problemelor de psihologie generală, utile și pentru aplicația pedagogică.

Gerhard Bohlmann: Die silberne Jungfrau-Philipp Reclam, Leipzig

Nenumărate au fost interpretările date timp de cinci secole eroinei franceze Jeanne d'Arc și tot pe atât de numeroși au fost poeții, care au îmbrățișat-o cu adorație, cu ură, cu teamă sau cu sufletul cuprins de îndoială. Fiecare interpretare era tipică epocei în care a luat naștere; așa încât, după reprezentările eroinei, am putea stabili cu precizie evoluția gustului public dela 1430 încoace.

Epoca noastră vrea însă eroi în carne și oase, scuturați de vălul supranaturalului. Soarta trebue să se afle în om, nu în afara lui. Jeanna d'Arc trebue să fie deci o fată de țăran, nu o șarlatancă shakespeare-iană cu ambiții de vrăjitoare, o parodie voltaire-iană sau o eroină gen Schiller.

Shaw și regisorul cinematografic francez Dreyer i-au dat Jeannei expresia dramatică și plastică a timpului nostru; Gerhard Bohlmann i-a dat alura epică.

In ce privește originea Jeannei d'Arc, Bohlmann ne-o prezintă destul de obscur. Tatăl ei e un om urît și temut, mama ei, o străină despre care nimeni nu știe altceva decât că a murit la nașterea Jeannei.

Tatăl și fiica sunt fugăriți ca niște leproși și batjocoriți ca niște ucigași. Jeanna a crescut mare, dar e timidă și cercetătoare.

Profesiunea ei? O ceată de țigani expun publicului niște oameni cu chip de lup; țăranii văd în acești avortoni spirite rele, se năpustesc asupra țiganilor și vor să-i ucidă. Dar Jeanna sare înaintea lor și-i apără cu privirea ei și cu un stilet — dar de fapt numai prin curajul ei. In clipa aceia ea își dă seama de vocația ei: să vină în sprijinul altora. Jeanna d'Arc vrea să vină în ajutorul Dauphin-ului, dându-i un exemplu. Asta-i totul.

Și totuși, ea are ceva supranatural în firea ei: un ciudat spirit de familiaritate cu străinii, și o putere de pătrundere care depășește inteligența obișnuită.

Sfârșitul ei? Jeanna privește cu disperare că după incoronarea dela Reims, regele e la fel de molatic și neputincios cași înainte, că ea e urîtă, pentrucă turbură liniștea și că tot ce s'a fost câștigat se va pierde din nou. Obosită, ea se lasă a fi luată prizonieră de către englezi, fără a opune nici un fel de împotrivire.

Bohlmann a scris o lucrare bună, lipsită de patos, dar cu atât mai impresionantă.

A. B.

A apărut — Ediția II-a
CAMERE MOBILATE
roman de
Damian Stănoiu
Editura Adevĕrul S. A.
Prețul Lei 60

Romane in serii

Jean Bloch a dat publicității primul tom din romanul său *„L'aigle et Ganymède"*. Incă un roman în serii după acel al lui Roger Martin Du Gard și altele, care dacă, credincioși tendinței romanelor din vremea lor, nu dau decât „bucăți de viață" caută să dea cât de multe spre a construi cu acest preț blocuri de viață, dacă nu viața în integritatea ei vie și curgătoare.

Sybilla, noul roman al lui Jean Bloch, este exaltarea liberării eului, care se revelează prin personalitatea unei dansatoare nietzscheiane, înzestrată de Dumnezeu cu toate darurile. Ea este pasărea lui Jupiter care răpește pe o altă femee Clothilde, soția unui scriitor, destinată de soartă a petrece o viață modestă, de devotament, în umbra gloriei soțului său. Sybilla ca dansatoare își „dansează mișcările sufletului său". Ea inspiră Clothildei o admirație pasionată în felul aceleia pe care ar resimți-o un discipol pentru maestrul său. Dar geniala dănțuitoare nu încurajează și nici nu cultivă acest sentiment îndoelnic de cât spre a-l „sublima", căci după ce o face pe Sybilla să se cunoască pe sine însăși, după ce îi revelează adevărata ei natură, o părăsește pentru ca să-și urmeze singură evoluția. Care va fi această evoluție se va vedea în volumele următoare .

Autorul romanului are, în această nouă scriere, acelaș ton arzător, acelaș avânt ca și în romanul „Le Soleil d'Austerlitz" care l'a făcut cunoscut publicului.

E aci aceiași tendință, ca la cei mai mulți din intelectualii de azi, de a „distruge morala burgheză" și a dezlănțui individualismul cel mai neînfrânt, numai spre a realiza un humanitarism nou, o mistică a unui comunism în care aceste individualități „eliberate" să-se topească într'o flacără colectivă. Dar revoluția mistică trebuie să se realizeze prin jocul forțelor materiale, căci cei ce au încercat timp de zece, douăzeci de veacuri a forma omul prin technica forțelor sufletești au dat greș și au făcut faliment.

Atât Clothilda, care de fapt nu este de cât proecțiunea concepției lui Jean Bloch, cât și Sybilla, care încarnează geniul cu toată puterea sa de sacrificiu și de seducțiune, nu sunt ființe reale, ci simbolizează concepții.

Capitolele din roman se intitulează cu cele șase zile ale săptămânii. Romanul începe Luni și se închee Sâmbătă. Povestirea e plină de pitoresc și strălucitoare de inteligență. Detaliul caracteristic, o căldură comunicativă și pasiunea cu care e tratată viața, fac citirea sa foarte antrenantă. Totuși e prea mult sublim, prea mult lirism și un entuziasm artificial pentru himeric care surprind și stingheresc pe cititorul de azi, atât de critic și de simțitor la cea mai slabă posibilitate de ridicol.

IS. S.

„Nu am mințit decât mie insumi"

Astfel se intitulează noul roman al lui Georges Lecomte, roman de o analiză limpede, în care lipsa de sugestie și de emoție, se resimte cu toată căldura generoasă și humorul cu care autorul pledează pentru o teză morală atât de simpatică prin ea însăși. Doctorul Fournier, eroul romanului, se reîntoarce în provincie după ce și-a făcut studiile la Paris, cu hotărârea bine stabilită de a-și face, cu orice preț o carieră în orașul său natal. Ca să se adapteze mediului elitei din localitate, adoptă teorii în contrazicere totală cu felul său de a gândi și a crede, își creiază o personalitate care nu corespunde întru nimic adevăratului său fel de a fi, joacă un rol adoptat cu voință și știință, dar străin cu totul de caracterul său. Dar omul, care-și impune această teribilă constrângere, nu e destul de tare pentru a o duce până la sfârșit. Nu știe să-și susțină rolul, nu izbutește în carieră și pierde și viața sentimentală din pricină că se încăpățânează în purtarea sa absurdă. Lașitatea sa se dovedește mai ales în fața morții, învingerea definitivă a omului. In clipele din urmă el cerșește sfintele taine, bisericii pe care a hulit-o viața întreagă.

Intr'un interesant și foarte inteligent articol d-l Perpessicius, cu cunoscuta sa agerime de spirit, subliniază asemănarea dintre situația eroului lui Georges Lecomte și aceea a eroului din „Oraș Patriarhal" a domnului Cezar Petrescu, arătând felul deosebit de a soluționa problema a unuia și a celuilalt.

D-l Cezar Petrescu este preocupat însă în acest roman ca și în *„Simfonia fantastică"*, și în *„Omul ce și-a văzut umbra"*, de o problemă mult mai largă decât aceea a lui Georges Lecomte. Romancierul francez e un satirist și mai ales un aspru moralist, care urmărește în scrierile sale biciuirea moravurilor și care în romanul recent, scrutează din acest punct de vedere, mai ales, caracterul eroului său, punând într'o lumină vie greșelile d-rului Fougère, dându-și pe față toată oroarea pentru cabotinajul și minciuna unei aparențe false, referitoare la moravurile societății actuale în genere, nu numai la acest caz particular.

D-l Cezar Petrescu este numai psiholog și e preocupat mereu de problema personalității sau mai bine zis de depersonalizarea provocată de cea mai mică fisură în structura delicată, infinit de complicată în alcătuirea ei și atât de fragilă sub aparența de organism definitiv și solid încheiat, sub care se prezintă omul, celor din afară de el.

Toate tribulațiile eroului său din clipa în care se decide a pleca în „orașul patriarhal" și până în clipa când „ajunge" sus în acel oraș de provincie, nu sunt de cât diverse reacțiuni provocate de nevoia devenită urgentă de a se adapta la mediu, a unui individ ajuns la o răscruce de drum, într'un moment critic al vieții.

Procesul depersonalizării începuse desigur de multă vreme la eroul d-lui Cezar Petrescu. El se vădește însă numai cu prilejul călătoriei sale în tovărășia acelor trei oameni „ajunși", eșiți din „anonimatul", care-l chinue pe erou și care simbolizează pentru el „eșecul" unei vieți ce ar fi meritat o altă soartă. El are subconștiința adevăratei sale valori și constată cu acest prilej, în mod dureros și limpede, ceia ce-l chinuise multă vreme surd și nelămurit. E începutul reacțiunii conștiente în potriva mediocrității efortului pe care l'a dat el în acel moment adaptării la mediu, cerințelor succesului.

Nu avem a face aci nici cu un „vanitos exasperat" ca d-rul Fougère, nici cu un spirit practic de politician ca acel al prefectului din micul orășel, care simte empiric și intuitiv toate posibilitățile de succes ale noului venit. Eroul d-lui Cezar Petrescu asistă în mod aproape pasiv și semi conștient la curiosul fenomen de depersonalizare a străfundului său psihologic, precum și la recompunerea elementelor persoanei sale pe un alt nou plan sufletesc, căruia el nu-i dă de cât o jumătate de aprobare cu slabe încercări de a reveni la vechile trăsături de morală, care-i serviseră odinioară de frâne și directive în viață.

Domnul Perpessicius a atins direct și precis problema adevărată din romanul d-lui Cezar Petrescu, problemă pe care o dibuiseră obscur și nesigur, toți acei ce au vorbit de noul roman, care este o etapă însemnată în opera de creație a distinsului scriitor.

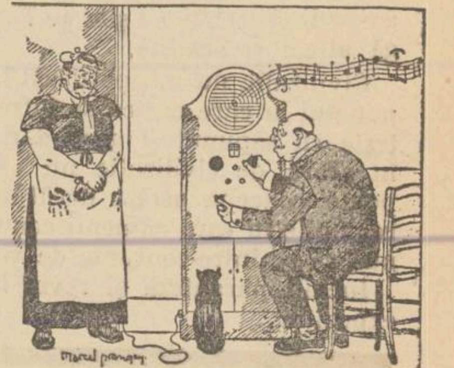
Revizuirea valorilor

Adriano Tilgher, talentatul adversar al lui *Benedetto Croce*, în estetică, a scos de curând în ediția *„Libreria di Scienze e lettere"*, din Roma, o carte scrisă cu brio și sagacitate asupra *„Filosofilor și moraliștilor din secolul al XX-lea"*.

Dăm aci câteva din considerațiile sale asupra romantismului, interesante încă, după ce s'a dezbătut atât și s'au scris atâtea, asupra acestei probleme, veșnic în discuție:

„Romantismul nu este un fenomen pur literar și nici măcar cultural, ci în cel mai larg înțeles al cuvântului, un fenomen uman; e o nouă intuiție, o nouă experiență, mai mult un gust, un înțeles nou, o nouă orientare a vieții a cărei primă indicare apare în clipa în care, sinteza catolică fiind fixată și cristalizată prin conciliul de Trenta, spiritul european caută noi eșiri profundei sale neliniști și lucrărilor sale de critică destructivă. E o nouă civilizație care-și găsește expresia în toate domeniile spiritului: în artă, religie, filosofie, morală, moravuri, politică, drept, etc.".

UTILITATEA RADIOFONIEI



— Mario, am cumpărat alt aparat. Cu cel vechi nu mai auzeam nimic. Poți să ridici sârma antenei.

— Atunci pe ce am să-mi usuc rufele ?

Cronica literară

C. Ardeleanu, Viermii Pământului

D. C. Ardeleanu, autor de nuvele puțin cunoscut până mai acum câțiva ani, și-a început adevărata carieră de scriitor cu romanul „Diplomatul, Tăbăcarul și Actrița", scriere nu lipsită de o notă bizară dar care zugrăvea un mediu inedit până atunci: acela al tăbăcăriilor dela periferia Capitalei. Sinceritatea de impresie în descrierea micilor tragedii ale vieții proletare lăsa a se bănui și raza de experiență posibilă a autorului.

Și într'adevăr, când d. C. Ardeleanu, în „Am ucis pe Dumnezeu" s'a încercat să trateze cazuri de conștiință, s'a văzut numai decât că astfel de probleme nu convin mijloacelor sale. Scriitorul a înțeles el însuși acest lucru, căci în romanele ce urmează („Casa cu fete" și prezenta operă „Viermii Pământului") se reîntoarce la lumea simplă a proletariatului. Un lucru este însă de observat. Dacă un scriitor posedă o mare putere de intuiție care să-l poată pune în starea de a percepe esența umanității unei anume clase de oameni, atunci cunoașterea practică a unui grup din aceeaș clasă îl poate documenta asupra condiției generale. In cazul acesta e tot una cu a spune că scriitorul nici nu are nevoe de experiență în sensul îngust al cuvântului ci de acea facultate de a deduce din lăuntru legile omenirii din afară. Scriitorul mare nu crează în raport cu materialul acumulat ci cu puterea de a însufleți câteva elemente inerte și secundar pentru el este tocmai materialul. Când însă valoarea unei scrieri, ca în cazul d-lui Ardeleanu, derivă din contingent, adică din împrejurarea că scriitorul este conștiința unei anumite clase, atunci trecerea într'un domeniu chiar înrudit de fapte poate da naștere unui raport artificial. Simpla ședere într'o fabrică nu ajunge să dea înțelegerea unei lumi noui fără acea interpretare superioară a faptelor, ce nu e strâns legată de experiență, putând fi suplinită de imaginație. Metoda aceasta de a porni cu un carnețel în buzunar și a trăi câte o lună în diferite medii pentru a face apoi romanul prostituției, al minei, etc. este foarte superficială și nu dă decât neînsemnate documentări de cuvinte.

Evidentă la d. Ardeleanu, în toate scrierile sale, este prejudecata că pentru a compune un roman îi trebuește un subiect cu deosebire nou, în care toate elementele să fie deduse din natura temei inițiale. Viața însă nu are graniți și nu departe de gura unei mine poți întâlni turme de vite care să purifice cu totul funinginea integrală a unei priveliști miniere. Subiectul de *specialitate* poate răpi mai mult decât dă, artificializând lumea.

Toate aceste observațiuni privesc opera d-lui Ardeleanu în întregul ei și au ca scop să prevină pe autor de a nu cădea pe panta naturalistă. Cât privește romanul „Viermii Pământului", el este o operă interesantă și povestirea pe scurt a subiectului va arăta cititorului lumea nouă în care autorul ne conduce.

Alexe, tânăr inginer de curând diplomat, călătorește cu trenul spre Anina în minele căreia a fost angajat. In tren chiar, face cunoștință cu inginerul Lorenz, șeful puțului la care avea să lucreze. Ajunși în localitate, Lorenz conduce pe Alexe în mină și în societate și-l pune în măsură de a cunoaște în puțină vreme realitatea acestui mic univers limitat între puțurile de cărbuni, sanatoriul de tuberculoși și un cimitir.

In mină munca este grea și viața vecinic primejduită. Mai toți sfârșesc tuberculoși. Chiar inginerul Lorenz, om bun și de ispravă, este bolnav. Directorul Kurz fură pe mineri, socotindu-le întotdeauna mai puține vagonete efectuate și în cele din urmă, pentru a realiza o nouă economie ia hotărârea de a concedia o bună parte din lucrători. In scopul însă de a-și declina orice răspundere, pregătește din vreme pe lucrători cu acestă idee prin omul său de încredere Kudac, îndemnându-i să facă ei singuri lista de concedieri. Intre timp Alexe face cunoștință cu societatea din Anina. Cunoaște pe Eleonora, soția unui inspector, femee erotică și capricioasă, care îl împărtășește fulgerător cu favorurile sale; precum și pe Margareta, fata unui lucrător, care este însă o bună pianistă și o ființă gingașă. In curând greva izbucnește. Alexe, ca om tânăr și generos ce este, ia partea greviștilor. Lorenz, nu mai puțin idealist, pune la dispoziția lucrătorilor toate economiile sale. Mulțimea vrea să sfâșie pe Kudac, socotit ca iscoadă a directorului, dar acesta le explică adevărata lui situație și se pune în fruntea lor. Kudac fusese coleg de studii cu Kurz dar nu-și terminase școala rămânând un simplu bergmaestru. Se căsătorise cu o fată frumoasă pe care prietenul Kurz i-o luase. El știuse toate furturile în dauna minerilor ale lui Kurz, dar lașitatea îl împiedicase să reacționeze.

Fosta lui nevastă fugise și dela Kurz și durerea înfrățise din nou pe cei doi foști prieteni ținându-i alături, în paguba lucrătorilor. Kurz încearcă să birue pe greviști cu rezistența și în cele din urmă prin discordie. Dar într'o luptă corp la corp pe marginea intrării în puț, Kurz și Kodac cad morți și astfel greva se termină în favoarea minerilor. Alexe este numit director al minelor și are prilejul să facă o sumedenie de fapte bune. Lorenz însă moare de tuberculoză în sanatoriu. Eleonora, soția erotică a inspectorului, dorind cu orice chip să se bucure de grațiile lui Alexe, coboară în mină dar o explozie o desfigurează redând-o căminului pen-

(Continuare în pag. 8-a)

Cronica gastronomică

Dela şcoala de menaj Elena Eraclide

O doamnă pioasă, Elena Eraclide (născută Stârcea), aceiaş care a zidit biserica Visarion şi un sanatoriu militar, a înfiinţat şi şcoala de menaj care-i poartă numele şi care şi-a încheiat activitatea Duminica trecută printr'o expoziţie de fine de an. Incă odată iniţiativa particulară şi gestul generos se substitue celor mai de căpetenie îndatoriri ale Statului. Atât cele expuse cât şi numerosul public care a venit să încurajeze strădania elevelor, îndrumate de neobosita doamnă Fineta Ciortan, directoarea şcoalei, dovedesc că dania n'a fost zădarnică. S'au expus reuşite pânzeturi lucrate de mână (cămeşi, feţe de masă etc.) şi piese de artă culinară, lucrate în şcoală.

Nu insist asupra primei categorii de obiecte expuse, cu toată admiraţia pe care le-o păstrez, ea depăşind limitele acestei rubrici. Ş'apoi, fiindcă e vorba de o şcoală care pregăteşte gospodine şi profesoare de gospodărie, fie-mi îngăduit să mai deschid o mică paranteză care numai cititorului superficial i-ar putea apare de altfel ca o abatere dela îndatoririle unui cronicar gastronomic. Mulţumită amabilităţii doamnei directoare am vizitat şcoala (începând cu bucătăriile, se înţelege). Camere mari şi bine aerisite, ustensile numeroase şi bine întreţinute. Dar ceiace e mai îmbucurător e că în această şcoală primează higiena, ceiace înseamnă că cei ce o conduc i-au înţeles rostul (lucru rar). Cu toate că programul e foarte încărcat, orele sunt astfel împărţite încât fiecare elevă să poată trece odată sub duş.

Şi de această dată iniţiativa particulară o ia înaintea oficialităţii (la fabrica de şocolată Zamfirescu, sistemul se practică dela înfiinţare cu lucrătorii fabricei). Şi când ne gândim că ministrul de instrucţie şi-a pus ani dearândul înalta aprobare pe manuale de şcoală primară care obligau copilul să memorizeze ca o rugăciune versuri de iniţiere higienică de felul acestora:

Dimineaţa când mă scol
Mă'mbrac iute şi mă spăl,
Faţa *'ntreagă, gâtul tot*
Şi mânele pân 'la cot,

nu ne putem decât bucura că doamna directoare a înţeles că drumul spre occident trece prin odaia de bae şi că o viitoare gospodină trebue să ştie pe lângă altele şi aceasta.

Civilizaţia nu începe decât la punctul la care cartea se înfrăţeşte cu săpunul şi gospodăria în afară de civilizaţie nu se poate concepe astăzi decât în regiunile în care oamenii continuă să se între-consume de vii.

Inchid paranteza şi revin la expoziţie.

Din motive de economie, arta culinară a fost reprezentată mai mult prin dulciuri. O singură farfurie cu „vinaigrette", foarte frumos prezentată face excepţie. De altfel preocuparea prezentării estetice e prezentă în fiecare piesă expusă, mergând până la adevărata virtuozitate. Un tort de *pain-d'Espagne* cu cremă de vanilie îmi atrage atenţia prin floarea de liliac cu frunze pe care o avea deasupra şi care la primă vedere îţi face impresia unui ornament absurd. Mâncând o frunză însă, m'am convins că şi floare şi frunză sunt *lucrate în şcoală*. Felicit autoarea pentru măestria cu care m'a indus în eroare. Aflu cu acest prilej că pentru culoarea frunzii a fost utilizat spanacul (ingenios). Alături de tortul acesta o Marchiză de zahăr roz acopere cu vasta ei crinolină un alt tort. Ajungem la cozonaci. Cei munteneşti dreptunghiulari şi încolăciţi deasupra. Cei moldoveneşti ca nişte potcapuri croite în miez de bostan. Mă gândesc, fără să vreau la maldărul de scrisori de protestare care s'a adunat pe masa redacţiei relativ la reţeta pe care am publicat-o în această rubrică. Intreb pe doamna directoare:

— Câte ouă puneţi la chilogramul de făină?

— *Mai mult de treizeci*, îmi răspunde binevoitor.

Desfacem unul. Perfect executat. Se desface în felii lungi.

— Acesta nu are mai mult de 15 ouă, zic.

Doamna directoare surâde. O doamnă profesoară protestează:

— Ba are mai mult, zice.

— Nu cred!

Doamna directoare, păstrându-şi surâsul trimite o elevă să întrebe câte ouă s'au pus la seria de cozonaci din care gustăm.

Peste puţin eleva se reintoarce, anunţând indiferentă:

— Cinsprezece, doamnă.

Aş fi dorit în momentul acela să fie de faţă toţi anonimii şi toate anonimele care au pus la îndoială autenticitatea reţetei comunicate de mine. Corespondenţa ar fi scăzut desigur simţitor, dar i-aş fi învăţat cel puţin să fabrice cozonaci. N'am citat de altfel această scenă decât pentru a face să înţeleagă şi pe cei mai recalcitranţi de ce scrisorile relative la acest subiect pe care mi le adresează cotidian au rămas (şi vor rămâne), fără răspuns.

AL. O. TEODOREANU

P. S. Când voi vorbi de aluaturi, voi reveni însă la această chestie, numai pentru a ilustra câteva principii generale şi *elementare*.



Cronica mizantropului

Note sau calificative?

Prietenul meu profesorul, care era aşa de amărât data trecută de presiunile făcute asupra lui să treacă pe „ticăloşi", este indignat acum de o altă latură a problemei şcolare.

— Cum să notez eu cu calificative? — zice el.

— Foarte bine, — zic eu. — Dacă individul nu ştie îndeajuns ca să treacă clasa, puţin îţi pasă de cât *ştie. Un om mort e un om mort şi explicaţia postumă nu foloseşte la nimic.*

— Se vede bine că nu te pricepi, — răspunde amicul.

— Lasă că aşa sunteţi voi, pedanţi! D'aia se surmenează copiii şi se îmbolnăvesc!

Domnul profesor are unul din acele zâmbete ironice caracteristice lui Mesia, cu care vrea să măsoare toată întinderea ignoranţei mele.

— Mă rog — zice el — tu îngropi pe toţi cei căzuţi pe câmpul de luptă?

— Numai pe cei morţi. Pe cei răniţi îi trimit la spital.

— Vasăzică te interesează nu numai faptul scoaterii din uz a combatanţilor dar şi modul cum au fost scoşi! Intre un mort şi un rănit e o deosebire capitală, deşi pentru moment ei înseamnă o pierdere egală pentru unitate. Rănitul se mai poate scula, mortul nu.

— Unde vrei să ajungi cu asemenea pilde?

— Vreau să-ţi arăt că între cei ce nu pot să lupte în clasa următoare nu poate fi egalitate. Unii sunt morţi şi alţii numai răniţi. Pot eu să le spun la toţi morţi, *adică să le dau* insuficient? *Iţi dai tu seama ce distanţă enormă poate fi între* insuficient *şi* insuficient?

— Anume!

—Popescu şi Ionescu vin la lecţie. Ii întreb cele patru operaţii aritmetice. Popescu nu ştie nici una. Ionescu ştie numai două, dar asta n'ajunge ca să treacă clasa. Eu sunt silit să le dau insuficient la amândoi ceeace poate să trezească oarecare orgoliu în cel dintâi. Cu toate acestea Popescu e imbecilitatea pură în vreme ce Ionescu reprezintă debilitatea. Dacă aş fi pus note, unuia i-aş fi dat unu *iar celuilalt* patru. *Căci nota e relativă şi cu cât relaţia e mai bine redată cu atât nota e mai bună. Calificativul se apropie de absolut.*

— Bine, dar tu ai mijloace să faci în trei trimestre distincţie între gradele de insuficienţi.

— N'am. Popescu nu ştie în trimestrul întâiu nimic. *Intr'al doilea* nimic. *In al treilea, când ceilalţi sunt departe, el abia a început să înveţe elementele. Evident că în faţa acestui neaşteptat progres şi silit de atmosfera clasei îi dau* suficient, *un unic* suficient *care pentru mine înseamnă o relaţie dar pentru el vrea să zică:* ştiu, domnule. *Atunci încep intervenţiile: „E adevărat că băiatul meu a avut insuficient până acum dar acum chiar d-voastră aţi recunoscut* că ştie. *Şi cum rezultatul final e totul, vă rog, domnule profesor să aveţi bunăvoinţa etc". Zadarnic încerc eu să dovedesc că* insuficientele *lui Popescu sunt mai sărace decât ale celorlalţi şi că* suficientul *lui e mai relativ, că el ştie numai 20% din toată materia, în vreme ce procentul celorlalţi notaţi la fel e mai mare, părintele o ţine într'una că băiatul lui e* satisfăcător, *fiindcă el traduce notele, numeric, 4+4+8, în vreme ce eu le traduc 1+1+5. Dar nicăiri ca la teză absurditatea calificativului nu e mai absurdă. Popescu îmi dă foaia albă pe care a scris numai* nu ştiu ce să scriu. *Şi ignoranţă complectă carevasăzică şi obrăznicie. Ionescu scrie prostii dar scrie totuşi ceva. Eu le dau la amândoi insuficient, ceeace e o enormă nedreptate în favoarea lui Popescu. Dacă acum se întâmplă ca Popescu să copieze şi eu să nu pot să-l prind atunci* suficientul *pe care i-l dau mă va persecuta tot anul. („Nu e chiar aşa de prost, domnule profesor, băiatul învaţă, chiar dumneavoastră i-aţi dat suficient la teză"). Dar ceva şi mai grav. Popescu lipseşte dela şcoală, nu vine când trebue să fie examinat sau declară din bancă* nu ştiu, domnule profesor, *în vreme ce Ionescu, puţin la minte, se sbate, face sforţări enorme cu folos puţin dar care sunt totuşi apreciabile prin latura lor educativă. Cum pot eu — zbiară amicul la mine — cum pot eu să le dau la amândoi* insuficient?

— Atunci pune insuficient cu plus, cu minus...

— Aşa şi fac. Pun insuficient cu un minus, cu doi, cu trei, etc. dar asta înseamnă că am transformat calificativul în notă, dându-i cinci nuanţe.

— Uite ce e, îl rog eu, dacă este aşa, trece-l pe amicul de care ţi-am vorbit. Pune-i plusuri pe lângă note şi totul trece neobservat.

'ARISTARC

I n s e m n ă r i

Arta afişului

Orb şi aproape centenar, s'a stins, la Paris, Jules Chéret, creatorul primelor afişe care au pus luminile şi umbrele lor tranşante pe zidurile cenuşii şi uniforme ale Parisului. Fiu de lucrător, Jules Chéret s'a format singur, intrând ca ucenic la un imprimeur-litograf şi urmând cursurile de seară de desemn, unde a avut ca maestru pe Lecoq de Boisbaudron, devenit mai târziu maestrul lui Rodin şi Carpeaux.

Primul afiş pe care l'a făcut a fost pentru Offenbach şi a fost un eşec. Dar a avut norocul să întâlnească pe chimistul Rimmel care i-a pus la dispoziţie capital să-şi intemeieze un atelier de litografie şi apoi gloria a venit foarte repede. Afişele sale amintesc anii cei mai veseli şi mai luminoşi ai Republicii a treia. Parisul a fost sedus şi cucerit de farmecul foilor acestora efemere, care evocau în culori fragede şi strălucitoare, vechi şi naive tipuri din comedia italiană, Arlechini şi Colombine, Pierrot şi Pierette, însufleţite de o comică şi burlescă fantezie modernă. O galerie intreagă: La Fée Cocotte, Les Tziganes, Le Chat Botté et la Chatte Blanche, Les Pilules du Diable, Cendrillon, Orphée aux Enfer şi altele nenumărate, surprindeau mereu fantazia Parizienilor, prin felul neprevăzut şi mereu preînoit în care îi proecta artistul pe zidurile teatrelor sale. Chéret a fost şi un bun pictor decorator, executând picturi murale la Hôtel de Ville de Paris, la prefectura din Nisa, la Evian şi mai creând splendide cartoane pentru covoarele şi tapiţeriile Beauvais. Dar numele şi gloria sa au fost legate de afişe, acele afişe pe care le iubea atât de mult şi C. Mille, pe care le-a colecţionat şi cu care a ornamentat culoarele „Adevĕrului", cu atâta gust şi spirit. Nu ştim ce vor fi devenit în alura grandioasă cu care marele nostru cotidian tinde să domine vechiul Sărindar!...?

Ursoaica

Ast-fel se chiamă eroina unui foarte ciudat scritor german Arnold Ulitz, născut în Silezia în 1888. El reprezintă, cu paroxism, dorinţa generaţiei sale de a se rupe din legătura cu generaţiile anterioare şi chiar cu întreaga civilizaţie şi mai ales cu toate scrierile, spre a scoate o carte numai din comerţul său cu firea şi creaturile instinctive. El caută să reverse în opera sa senzibilitatea naivă din poeziile populare fără nici un fel de artificiu, cu toată credinţa sa optimistă în puterea de bine a sufletului primitiv. O reîntoarcere la natură, comuniunea cu apele, pădurile şi glia ţărănească, fără mascarada şi falşul romantism al celor ce au creat mişcarea „Wandervögel", este după el singurul mijloc de răscumpărare morală a lumii. Omul trebuie să se reîntoarcă în natură, să-şi lucreze singur bucăţica de pământ, să-şi recreeze ca Robinson pe insulă întreaga civilizaţie, uitând toate maşinele şi invenţiile. Dar mai ales să revină la iubirea sănătoasă prin care bărbatul şi femeea procreiază cum a orânduit Dumnezeu şi cum se petrece în natură. „Ursoaica" este o adolescentă care pleacă prin pădurile Thuringiei, antrenată de „mişcarea tineretului" şi supunându-se îndemnului naturii, pe care-l simte din toată viaţa firii în care s'a cufundat, îşi arată corpul gol băeţilor şi... păcătueşte. Zic păcătueşte pentru că ceia ce i se părea firesc şi fără nici un fel de calificativ moral înainte, o împinge spre un sfârşit tragic tocmai pentru că nu a ştiut să vază răul nicăiri. Ulitz pune aci problema care chinuie toată lumea şi mai ales Germania în prezent: Să ascultăm pornirile întunecatului instinct? forţele dinamice, dioniziace ale subconştientului sau să introducem ca antidot conştiinţa clară, puterea de ordonare a intelectului? şi în ce măsură? Experienţa hitlerismului, dacă nu va aduce o prăbuşire totală a ordinei sociale în Germania, ne-o va arăta poate în curând. — Is. S.

Sentimentul naţional in China

S'a vorbit mereu de sentimentul naţional al Japonezilor; dar nu s'a pomenit nicăeri de dragostea de patrie a Chinezilor. Dar în timpul ultimului războiu, soldaţii chinezi abia acoperiţi de zdrenţe, cu capul şi picioarele goale au rezistat la Changai şase săptămâni, armatelor japoneze bine echipate şi înarmate cu armele cele mai moderne din lume. Se ştie că Chinezii sunt profund pacifişti şi se cunoaşte dispreţul lor profund pentru profesia de soldat, care este rezervată mercenarilor.

Pentru întâia oară în China soldatul simte cu el sufletul şi inima întregului popor chinez. Femeile din societatea înaltă au mers să viziteze răniţii şi ţărancele au dus de mâncare soldaţilor în tabără.

Mai mult, milioane de dolari au venit în China pentru susţinerea războiului, din toate colţurile lumii, unde se află negustori chinezi, ceia ce e o dovadă vie a patriotismului chinezesc, deşi guvernul său e încă sfâşiat de animozităţi şi rivalităţi personale, foarte departe deci de o unitate de vederi şi acţiune.

Obscuritatea in poezie

Un articol al lui John Sparrow publicat în „Life and Letters" şi intitulat „Obscurity and communication" analizează cu mult bun simţ această noţiune de obscuritate intrebuinţată adeseori fără nici o noimă, când se vorbeşte de unii poeţi moderni.

„Ceiace numim noi „obscur" în opera unui poet, nu ne pare aşa, — de cele mai multe ori — decât din propria noastră lipsă de cunoştinţe sau de pricepere.

Acuzaţiunile aduse poeziei moderne, considerată obscură, se explică în mare parte pur şi simplu prin lipsa de răbdare a celor obişnuiţi să creadă că poezia nu trebue să ceară cititorului nici o aptitudine specială de a o înţelege.

Această credinţă era răspândită în sec. XVIII şi XIX, dar e complect părăsită de mulţi poeţi ai sec. XX, aşa cum fusese şi în sec. XVII.

Astăzi, ca şi atunci, poeţii cereau cititorilor lor nu numai o receptivitate generală, dar o rară facultate de atenţie şi câteodată chiar cunoştinţe speciale".

Autorul recunoaşte totuşi că există o obscuritate reală. După el, ea se găseşte mai cu seamă la poeţii sau chiar la prozatorii moderni, care caută să comunice cititorilor stări de spirit greu de tradus în termeni clari. In acest caz — unde nu e vorba de simbol sau alegorii mai mult sau mai puţin greu de înţeles, dar de inconştientul însuşi, care e, ca să zicem aşa, incomprehensibil prin definiţie — o oarecare obscuritate e inevitabilă, iar cititorul nu va putea prinde niciodată complect conţinutul subiectiv pus de poet în poema sa.

In acestea constă pericolul real pentru poet, poezie şi pentru cititor.

Ivan Mestrovich

Odată cu expoziţia operei lui Bourdelle la Petit Palais, s'a făcut şi expoziţia lui Mestrovich, mare sculptor iugoslav, în sala Jeu de Paume. Această coincidenţă este cu atât mai fericită cu cât sculptorul iugoslav a fost ca şi Bourdelle elevul lui Rodin şi apoi a intrat la şcoala lui Bourdelle însuşi, unde a lucrat mai multă vreme. Bourdelle a fost destul de cunoscut la noi în ultimul timp, prin opera a două eleve ale sale, d-ra Cosăceanu şi mai ales d-na Celine Emilian, al cărei frumos talent s'a manifestat în expoziţiile sale personale şi acele ale Salonului şi ale cărei opere originale şi de o serioasă factură artistică, se pot admira în Muzeul Toma Stelian, dimpreună cu câteva lucrări ale d-nei Cosăceanu. Despre sculptorul ţării noastre vecine se ştie cu mult mai puţin, deşi în ţară se bucură de o situaţie pe care n'a avut'o nici odată Bourdelle în Franţa.

Măreaţa statuie „Profetul" îşi înalţă imensa lui statură în palatul lui Vespazian din Split, capitala Dalmaţiei unde şi-a făcut inceputul carierii marele sculptor croat. Iar monumentul său de „Recunoştinţă către Franţa", domină confluenţa Savei cu Dunărea, la Belgrad. De altfel monumentele acestea impunătoare nu pot fi expuse într'o sală decât în fragmente şi machete.

Viaţa sa seamănă cu a marelui nostru Grigorescu şi este caracteristică ţărilor noastre învecinate.

*Fiu de păstor, până la vârsta de 15 ani, nu ştie încă decât să sculpteze în lemn micile figuri pe care l'a învăţat tatăl său, simplu ţăran croat, în timpul ernei, ascultând cântecele bătrâneşti şi legendele la şezătorile din satul său. Norocul său a fost că primarul satului a fost viu impresionat de figurile sculptate de el cu cuţitaşul de buzunar. Atunci a făcut o colectă şi l'a trimis cu suma modestă adunată, la Split să lucreze în atelierul unui tăetor de piatră, ca ucenic. Sculptând o statuie a lui Christ, aceasta fu remarcată de un bogat mecena din Viena. Il luă cu sine la Viena şi-l înscrise la Bele-Arte. Succesul său la Viena îl făcu să capete o mică bursă dela guvernul provincial din Dalmaţia şi de la „A-*sociaţia Croată a Artelor" *din Zagreb. Cu aceasta pleacă la Paris. Rodin îl primeşte în atelierul său, se împrieteneşte cu el şi îi prezice un viitor mare. Acolo execută el marea sa lucrare „Ciclul dela Kossova". După ce expune la „Secession" în Viena şi este consacrat ca artist, expune în 1910 la Zagreb, devenind în acelaş timp conducătorul mişcării naţionale şi propagandistul şi profetul regatului iugoslav, expunând în 1911, pentru prima oară, dimpreună cu un grup numeros de croaţi, în pavilionul regatului sârb dela expoziţia din Roma, când renumele său devine mondial.*

In timpul marelui războiu, punând la contribuţie întinsele sale relaţii, se perindă prin toată lumea, la Paris, la Londra, la Roma şi la Geneva, ca membru al Comitetului Naţional Jugoslav, făcând o propagandă din cele mai active pentru unitatea unui regat iugoslav independent.

După războiu se aşează la Zagreb, devine Rectorul Academiei de Bele-Arte şi opera devine din zi în zi mai bogată şi mai fecundă. Intre altele citâm: monumentul dela Split, al episcopului croat Grigore Ninski, la Zagreb statuia episcopului Strossmayer, mare şi neobosit propagandist al ideii unităţii jugoslave, statuia regelui la Dubrovnik şi apoi cele două măreţe monumente dela Belgrad: „Invingătorul" şi „Recunoştinţă Franţei".

Expoziţiile sale recente precizează o tendinţă clasică, îmbogăţită cu tot aportul artei moderne a unui elev al lui Rodin şi Bourdelle în acelaş timp. Trecutul activităţii sale artistice e din ce în ce mai şters sub influenţa tendinţelor noui. Vigoarea şi disciplina se regăsesc deopotrivă în operele sale de monumente architecturale ca şi în nudurile seriilor sale de profeţi şi eroi.

Munca femeii şi familia

Este întemeiată părerea că munca femeii în afară de cămin contribuie la disoluţia familiei?

Teoretic această părere a fost desbătută cu un mare lux de argumente. Americanii însă au căutat soluţia în anchete şi statistici asupra faptelor. Iată rezultatul cules dintr'o excelentă etnografie asupra unui oraş american, tip mijlociu, confinate de Ellen şi Robert Lynd, în cartea lor „Myddletown", Etnografia americanului mijlociu: *75% din cazurile de divorţ din acest oraş sunt cerute de femei pe motivul „lipsei de susţinere a familiei" din partea soţului. Trebuie să observăm că din 1890, numărul cererilor de divorţ pe acest motiv a rămas staţionar.*

Spicuind anchetele făcute de aceşti autori găsim următoarele răspunsuri:

Femeia unui contramaistru motivează astfel decizia care a făcut-o să caute de lucru: „Căsătoria ar trebui să fie o asociaţie. Dar noi am luat-o greşit dela început, nepunând în comun chestiile de bani. Bărbatul meu crede că nu trebuie să tratăm împreună asemenea chestii. Nu ştiu nici cât câştigă, nici cât economisim. Ştiu atât că economisim. Dar avem copii la şcoala secondară şi trebuie să fac faţă la cheltueli din ce în ce mai mari. Pentru aceasta ar trebui să am o sumă la dispoziţia mea ca să ştiu cum să socotesc lucrurile. Bărbatul meu însă nu vrea cu nici un preţ să consimtă la aceasta. De aceia m'am hotărît să caut de lucru în afară. E vina bărbaţilor că femeia munceşte în afară de cămin."

Pe de altă parte, de când au femeile posibilitatea de a câştiga prin munca lor, sunt mai puţin dispuse să suporte o învoială conjugală care nu le convine. Şomajul măreşte numărul cererilor de divorţ. Mama a doi tineri declară următoarele: „Ginerele meu stă acasă şase zile pe săptămână şi s'ar fi înţeles foarte bine cu fiica mea, dacă n'ar fi fost chestia materială. Atunci ea s'a hotărît să caute de lucru şi de când fiecare are al său, lucrurile merg de minune. Acelaş lucru s'a întâmplat şi cu fiul meu. S'au despărţit din cauza lipsei de bani."

Mama acestor tineri, care era din altă generaţie, s'a supus hotărîrii bărbatului, care nu economisea nimic şi nu da nici o socoteală femeii şi ea trebuia să se mulţumească cu ceia ce-i da soţul, deşi nu era de ce să fie mulţumită.

Generaţia de azi, în care cheltuelile sunt mai mari, divorţul mai uşor şi posibilitatea de muncă pentru femei este destul de însemnată, rabdă mai puţin şi caută imediat un remediu.

„Motivul pentru care divorţează lumea azi, zice o altă femee, este că se cere de la viaţă mai mult decât poate da. Altă dată... se înţelegeau ca să tragă amândoi povara unei munci grele... ştiau că trebuie să se suporte cu orice preţ unul pe altul. Mama mare trebuia să sufere pe tata mare, pentru că el era cartelul ei de alimentare şi cartelul admiterii sale în societate. O femee divorţată era o femee dezonorată. Noi privim azi lucrurile altfel, căci am văzut la urma urmei că nu se câştigă nimic stăruind a ţinea împreună doi oameni care au ajuns să se urască".

Părerea curentă este că bărbatul trebuie să-şi întreţie femeia, dar „crizele", care se repetă mereu, fac acest lucru periodic imposibil. Femeia însă trebuie să-şi întreţină căminul, copiii şi să îngrijească şi de bărbat când acesta şomează sau nu câştigă. Ce e de făcut? Işi caută o muncă în afară din care să câştige ceva ca să facă faţă cum poate acestor cerinţe.

Din 68 femei lucrătoare, pe care autorii le-au cercetat asupra sprijinului căutat în momentele grele ale vieţii, nici una n'a răspuns că a căutat acest sprijin în soţul ei.

Bărbatul pentru ele este un prilej de probleme grele şi insolubile: grija că nu va mai avea de lucru, grija de avansare etc. Dar aceste greutăţi devin insuportabile şi dintr'o parte şi din alta din lipsa materială, din insuficienţa soţului de a sprijini familia. In căsătoriile care „o duc" şi care fac marea majoritate la Middletown ca în ori care altă parte a lumii, se realizează de fapt o asociaţie în care fiecare din cei doi aduce partea sa în întreprinderile comune: cresc copiii, plătesc o ipotecă sau o datorie, clădesc o casă şi astfel familia continuă... Partea materială cu care contribuie femeia nu poate deci să fie în dauna familiei, mai ales că din cercetările făcute se dovedeşte că factorul economic figurează, mai mult ca altă dată, printre motivele de divorţ. — Is. S.

BARBAŢII FĂRĂ FEME
cel mai original roman al lui MICHAIL PRUNK,
care se prezintă sub o faţetă cu totul nouă, a apărut în
Editura „Cugetarea"

tru totdeauna potolită. In schimb Alexe ia în căsătorie pe Margareta, fata gingaşă şi pianistă a umilului lucrător.

După cum se vede, imens subiect, bogat în peripeţii, pentru trei sute de pagini! D. Ardeleanu l-a tratat făcând uz de toate mijloacele sale care sunt ale unui scriitor îndemânatec şi cu rutină, izbutind să trezească în cititor acel interes pentru fapte fără de care scrierea n'ar mai avea sens. In afară de aceasta romanul place cititorului prin atitudinea etică.

Lucrătorii sunt priviţi în suferinţa şi idealitatea lor, conducătorii în lipsa lor de scrupule. Eroilor celor buni li se dă satisfacţie, în vreme ce răii sunt pedepsiţi. Kurz moare iar Alexe devine director. Eleonora, soţia necredincioasă, îşi pierde candoarea feţei iar Margareta, umila fată de lucrător este răsplătită cu onoarea căsătoriei. Acest simbolism etic, echivalent cu justiţia divină, mişcă până la lacrimi pe cititorul simţitor şi îl educă în vederea umanităţii. Nu puţin merit este acesta de a scrie o carte bună de pus în mânile tinerilor şi ale lucrătorilor. Pentru această însuşire romanul merită o mare răspândire. Dar romanul merită o bună menţiune şi pentru hărnicia cu care s'a informat asupra vieţii în minele noastre de cărbuni. Toată partea aceasta este instructivă şi documentară în cel mai înalt grad.

„Sus, la gura puţului, într'o sală mare podită cu plăci de oţel pe cari şinele vagonetelor, multe şi încâlcite, închipuiau o viaţă de om dezordonat, sub schelăria de fier pe care se învârteau două roţi ale coliviei, lucrătorii, pe două rânduri, cu lămpile de mină în mâni sau aninate de încheutoarea hainei, răspundeau la apelul pe care îl făcea „bergmaestrul" Kudak în faţa unei icoane uriaşe ce acoperea un perete întreg, icoană a *Sfintei Varvara*, patroana minerilor.

„Toată lumea se descoperă... Cineva spune „Tatăl nostru" şi fiecare repetă în gând, cuvintele rugăciunii.

„Cu capetele plecate, cucernici, cu ochii pierduţi undeva în necunoscut sau la icoana mântuitoare, asemeni celor două chipuri îngenunchiate pe cari mâna meşterului zugrav le aşternuse la picioarele Sfintei, minerii stau nemişcaţi.

„Amin..."

„Fac semnul crucii, odată, de două, de trei ori...

„Colivia neagră, udă de apă şi murdară de praful cărbunelui, tăiată pe din două de un lanţ gros de fier de care atârnă lămpile sau se ţin cu mânile, se umple. Patru deoparte, patru de alta. Coboară cât ţine un stat de om şi deasupra celor dintâi, în al doilea cat, intră tot atâţi muncitori.

„Trei bătăi în bara de fier a ascensorului, semnal de plecare şi colivia coboară cu iuţeala unui bulgăre de piatră scăpat pe gura puţului din care cineva a scos, mai înainte, apă cu o doniţă spartă şi apa cade în puţ înapoi, pe colivie, oameni şi ghizduri ca să se prelingă până „la fund".

„Urechile ţiue şi umezeala face respiraţia să fie tot mai grea. Cei ce vorbesc între ei, îşi aud hăuitul cuvântului în cerul gurii ca în pieptul unei vioare. In urechi, pare că un fluture de noapte îşi bate aripele fine de timpan.

„Lumina slabă a lămpilor ce spânzură de lanţ, face să strălucească piatra şi cărămida ghizdului ce închide puţul în cerc ca smoala topită.

„Din loc în loc, la o sută sau două de metri, apare câte un sâmbure de lumină, bec electric, ce înseamnă începutul şoselelor subpământene cărora minerii le zic „Orizonturi".

In zugrăvirea acestei privelişti infernale ochiul d-lui C. Ardeleanu este bine orientat şi documentat, ceeace constitue pentru d-sa încă un merit. In general „Viermii Pământului" ocupă un loc de onoare printre scrierile de atmosferă proletară şi este încă o dovadă că scriitorul onest, revelat în „Diplomatul, Tăbăcarul şi Actriţa", se află la maturitatea talentului său.

G. CALINESCU

Atelierele „Adevĕrul, str. Const. Mille No. 7—11.